

A Szentek élete

– november hónap –

Tartalomjegyzék

November 2.	4
ARMAGHI SZENT MALAKIÁS püspök	4
November 3.	5
PORRES SZENT MÁRTON	5
November 4.	6
BORROMEI SZENT KÁROLY	6
November 5.	11
BOLDOG KEUMURGIAN GOMIDASZ vértanú	11
SZENT IMRE HERCEG	12
November 7.	15
SZENT WILLIBRORD érsek	15
November 10.	16
NAGY SZENT LEÓ PÁPA	16
November 11.	20
TOURS-I SZENT MÁRTON	20
November 12.	23
SZENT BENEDEK, IZSÁK, JÁNOS, KRISZTIÁN, MÁTÉ vértanúk	23
POLOCKI SZENT JOZAFÁT	24
November 13.	26
BOLDOG BÁNFI BUZÁD	26
BOLDOG BÁTORI LÁSZLÓ	27
SZENT BESZTERÉD	27
SZENT BONIFÁC	28
SZENT BULDUS	28
BOLDOG CSÁK MÓRIC	28
TISZTELETREMÉLTÓ CSEPELÉNYI GYÖRGY	29
SZENT I. DÁVID KIRÁLY	30
BOLDOG D'ESTE BEATRIX	31
BOLDOG DOMINICI JÁNOS	32
BOLDOG ERZSÉBET ÖZVEGY	34
BOLDOG ERZSÉBET SZŰZ	34
BOLDOG ESZKANDÉLI MÁTÉ	39
SZENT GAUDENTIUS	40
BOLDOG GERTRÚD	41
SZENT GERTRÚD	41

SZENT GÜNTER	42
BOLDOG ILONA.....	43
BOLDOG JÁNOS	43
SZENT KÁLMÁN	44
BOLDOG KAZOTICS ÁGOSTON.....	45
TISZTELETREMÉLTÓ KELEMEN DIDÁK	46
SZENT KVIRIN.....	48
BOLDOG MAGYAR ANTAL FERENCES	49
BOLDOG MAGYAR ANTAL KÁRMELITA.....	49
BOLDOG MAGYAR ISTVÁN és SZÁSZ KONRÁD VÉRTANÚK	50
BOLDOG MAGYAR ISTVÁN VÉRTANÚ.....	50
MAGYAR SZENT PÁL	50
MARCHIAI SZENT JAKAB.....	50
BOLDOG ÖZSÉB	51
BOLDOG PIACENZAI JAKAB.....	53
SZENT PILGRIM.....	53
BOLDOG REGENSBURGI BERTOLD	54
SZENT SALAMON KIRÁLY	55
BOLDOG SEBESTYÉN.....	55
BOLDOG SZÁDOK és TÁRSAI.....	56
BOLDOG SZALÓME	57
BOLDOG TEMESVÁRI PELBÁRT.....	57
THOMASIVS SZENT PÉTER.....	61
TOULOUSE-I SZENT LAJOS	62
TISZTELETREMÉLTÓ BOGNER MÁRIA MARGIT.....	64
TISZTELETREMÉLTÓ KASZAP ISTVÁN.....	67
SZENT HOMOBONUS bűnbánó	68
SZENT I. MIKLÓS pápa	70
SZENT ASZTRIK ANASZTÁZ RADLA.....	72
November 15.	73
NAGY SZENT ALBERT	73
November 16.	76
HELFTAI SZENT GERTRÚD.....	76
SKÓCIAI SZENT MARGIT	78
November 17.	81
AVALONI SZENT HUGÓ püspök	81
RÓKUS GONZÁLEZ és TÁRSAI vértanúk.....	81
November 18.	84
CLUNYI SZENT ODÓ bencés apát.....	84
DUCHESNE SZENT FILIPPINE apáca	85
November 19.	87
ÁRPÁDHÁZI SZENT ERZSÉBET	87
November 22.	90
SZENT CECÍLIA.....	90
November 23.	92

SZENT I. KELEMEN PÁPA.....	92
SZENT KOLUMBÁN	94
November 24.	96
BOLDOG DUFRESSE GÁBOR-TAURIN misszionárius, püspök, vértanú.....	96
November 25.	98
ALEXANDRIAI SZENT KATALIN	98
November 26.	100
PORTO MAURIZIÓI SZENT LÉNÁRD ferences népmisszionárius.....	100
November 27.	101
PIGNATELLI SZENT JÓZSEF MÁRIA jezsuita	101
November 30.	103
SZENT ANDRÁS APOSTOL	103

November 2.

ARMAGHI SZENT MALAKIÁS püspök

November 2.

Ünnepe: november 3. *Armagh, 1094/95. +Clairvaux, 1148. november 2.

Malakiás 1094-ben vagy 1095-ben született, és az Ír-szigeten, Armaghban nőtt fel, ahol apja tanítóként tevékenykedett. Szülei halála után egy Eimar nevű remeténél keresett menedéket, aki – mint Szent Bernát (lásd: A szentek élete, 470. o.) tudósít Malakiás életrajzában – „a jámborságban nevelte, és gondolatait a papságra irányította”. Amikor Malakiás huszonöt éves lett, Szent Cellach érsek pappá szentelte, és elküldte, hogy hirdesse Isten Igéjét, és irtsa ki a rossz szokásokat, amelyek ebben az egyházban különösen nagy „számban fordultak elő”.

Ebben az időben azonban nemcsak Armagh egyházmegyéje, hanem Írország egész egyháza is reformra szorult. A normannok rablóhadjáratai teljes anarchiába taszították az országot, a dánokon a clontarfi csatában (1014) elért győzelem után pedig a polgárháború ideje következett, s ez további zűrzavarokat hozott magával. A kolostorok, amelyek egykor az ír egyház erősségei voltak, nem léteztek már, s velük együtt lehanyatlott a műveltség is. Az egyházmegyéek szervezete még inkább elsovadt, s a kevés, nagyrészt tudatlan és fegyelmezetlen pap egyáltalán nem nőtt fel feladataihoz. Úgy tűnik, Malakiást első tapasztalatai meggyőzték arról, hogy még nem készült fel eléggé feladatára, ezért miután egy rövid időt Armaghban töltött, lismore-i Szent Malkus (1047–1135) püspökhöz ment, aki az angliai Winchesterben szerezte alapos képzettségét. Malkus gondosan oktatta Malakiást az egyházi szolgálatra és a lelkipásztorkodásra. Ezután Malakiás egy ideig Lismore egyházmegyéjében működött.

1123-ban azután ajándékba kapta nagybátyjától, egy laikus apáttól a Down grófságban levő Bangor kolostort. A kolostor elhagyatott és dűledezőfélben volt, de Eimar tanítványainak segítségével Malakiás újból felépítette a templomot, majd ezt követően egy évig vezette a szerzetesi közösséget, amelyről Szent Bernát ezt mondja: „olyan volt, mint egy nyitott könyv, mindenki megtanulhatta belőle a szerzetesi élet igazi reguláját”. Egy évvel Bangor újjáépítése után Malakiást Connor püspökévé választották. Írország többi egyházmegyéjéhez hasonlóan a connori is siralmas állapotban volt. 1124-től 1127-ig dolgozott itt Malakiás a szerzeteseivel együtt; felkeresték az embereket a házaikban és földjeiken, hogy elbeszélgessenek velük. 1127-ben egy északi törzsfőnök elpusztította ezt az országrészt, Bangorból pedig elűzte a szerzetesi közösséget. Malakiás egy időre visszavonult Lismore-ba, majd a Kerry grófságban lévő Iveaghban telepedett le.

Röviddel visszatérése után felosztotta az egyházmegyéjét, és új püspöki székhelyet hozott létre Bangorban. Ezenkívül vagy magában Bangorban, vagy Downpatrickban kolostort alapított ágostonos kanonokoknak, és amennyire egyházmegyei munkája megengedte, ő maga is részt vett a kanonokok életében. 1139-ben Rómába utazott, hogy a pápától kérje annak megerősítését, amit az egyházmegyéjében tett, és az új püspöki székhely Cashel megerősítését is.

Útja során Clairvaux-ban találkozott Szent Bernáttal, aki a barátja és csodálója lett, később pedig összeállította az életrajzát. Malakiásra olyan mély benyomást gyakorolt a ciszterciek szigorú fegyelme, hogy elfogta a kísértés: mondjon le további útjáról, tegye le püspöki hivatalát, és lépjen be Clairvaux-ba egyszerű szerzetesként. Végül mégis tovább utazott Rómába. Itt II. Ince pápa (1130–1143) szívélyesen fogadta. Malakiás egy hónapot töltött az örök városban, felkereste az apostolok sírjait, és válaszolt a pápának az írországi egyház helyzetére vonatkozó számos kérdésére. A pápa legátusként bocsátotta el azzal a megbízással, hogy zsinatot tartson az Ír-szigeten. Számunkra ismeretlen okokból a zsinat csak 1148-ban ült össze, mégpedig Inishpatrickban, a Dublin közelében lévő Skerries szigetcsoport egyik szigetén. Ötven püspök és több mint kétszáz pap vett részt ezen a zsinaton, amelyet Malakiás elnökletével tartottak.

Ugyanebben az évben Malakiás másodszor is elindult Rómába, és megint Clairvaux-n utazott át. Ide érkezve halálosan megbetegedett, és november 2-án, Szent Bernát karjai között elhunyt.

Malakiás reformját az ír egyházban csak halála után hajtották végre. Amikor első római útjáról hazatért, egész csapat novíciust küldött Clairvaux-ba, hogy a ciszterciek szigorú fegyelmeiben nevelődjének. Írországba való visszatérésük után Mellisfontban telepedtek le; három évvel Malakiás halála után a mellisfonti kolostornak őt alapítása volt már. 1152-ben egy Kellsben tartott zsinaton alaposan megújították az ír egyház szerkezetét. Az országot négy tartományra osztották Armagh, Cashel, Tuam és Dublin érseki székhelyekkel. Sok kis egyházmegyét összevontak. Az ír egyház mai szervezete elsősorban a Malakiás által kezdeményezett reformmunkáknak köszönhető.

Malakiást – mint első írt – 1190-ben III. Kelemen pápa szentté avatta.

November 3.

PORRES SZENT MÁRTON

November 3.

*Lima, 1569. december 9. +Lima, 1639. november 3.

Márton atyja, Juan de Porres Burgosból származó spanyol lovag volt. Előkelő család sarjaként az Alcantarai Lovagrend tagjai közé tartozott, s mint sokan mások, ő is útra kelt a nemrég fölfedezett Amerika felé, hogy gazdagságot és hírnevet szerezzen magának. Amikor a hódító harcok befejeződtek, Juan lovag Panamában telepedett le, valószínűleg egy indián falu ura lett. De nem volt megelégedve helyzetével, ezért hamarosan Peru felé vette útját és Limában próbált szerencsét. Útjára elkísérte egy néger leány, Anna Velázquez, akinek a lovag megígérte, hogy feleségül veszi. Ennél szebb álma egy színes bőrű leánynak nem is lehetett, de az álom soha nem valósult meg.

1569-ben érkeztek meg Limába, és az egyik külvárosi házban Anna december 9-én egy kisfiút hozott a világra, akit a Martinico, Márton névre kereszteltek. Édesanyja annyi gonddal nevelte Mártont és nővérét, hogy a gyermekek hamarosan a szomszédok mintaképei lettek.

Juan lovag azonban egyszer csak megjelent a nyomorúságos kis lakásban: a gyermekeiért jött. Mindkettőt adoptálta és magával vitte őket Guayaquilba, ahová az alkirály rendelte őt. Diego de Miranda házában teljesített szolgálatot, s állandóan a nyomában volt a két kisgyermek. Egyszer csak föltekintett neki a kérdést: valójában miért kíséri őt állandóan ez a két kis mulatt? Ez volt az első alkalom, amikor Márton a megalázó „mulatt” szót hallotta.

Számunkra a mulatt faji megjelölés: néger és fehér bőrű szülők gyermekét jelenti. Akkoriban Közép-Amerikában ez nem faji megkülönböztetés, hanem nagyon alacsony társadalmi réteghez való tartozást jelentett. A spanyol gyarmatokon ugyanis a rangsor ez volt: spanyol, indián, néger, és utoljára a mulatt. Annát emiatt nem vette feleségül és nem vitte magával a gyermekek atyja. Sőt, amikor kinevezést kapott a panamai kormányzásra, a két gyermeket is visszaküldte Limába, az anyjukhoz.

Márton egy Mateo Pasto nevű fürdőmesternél tanulta ki a mesterséget, s melléje sebészi és gyógyszerészi képesítést is szerzett, azaz a mi fogalmaink szerint orvos lett. A sebesültek és a különböző fekélyektől szenvedő betegek egyre szívesebben keresték föl a fiatal, segítőkész orvost, hogy gyógyulást találjanak nála. Márton fáradhatatlan volt a szolgálatban; s az emberek egyszer csak suttogni kezdték, hogy csodás gyógyításokat is művel.

Reggelenként Márton a Szent Lázár-plébániatemplomban misét hallgatott, aztán késő estig a betegeket szolgálta. Rövidesen akkora híre lett és oly sokan keresték, hogy elhatározta: visszavonul ebből a népszerűségből. Édesanyja beleegyezésével egy szép reggelen elindult, hogy fölvetelét kérje a domonkosok kolostorába.

A prior az első percben világosan tudtára adta: befogadják, de számítnia kell arra, hogy a bőre miatt nem lehet sem pap, sem sem teljes jogú segítő testvér, hanem meg kell elégednie azzal, hogy

szolgaként alkalmazzák és csak a harmadrendben tehet fogadalmat. Maga a prior is tudta, hogy nem ez illelté Márton, de az érvényben levő előírások értelmében nem tehetett mást. Márton is tudatában volt a sérelemnek, ami érte, s az ereiben csörgedező spanyol vér föl is lobbant, mikor szaktudására és korábbi népszerűségére gondolt, mégis legyőzte indulatait és elhatározta, hogy ilyen körülmények között is kéri fölvetelét.

Ezután kilenc év telt el, amíg 1603. június 2-án végre véglegesen megerősítették a fölvetelét: harmadrendi laikus testvér lett. Közben Márton a kolostorban betegápolóként működött, és fokozott szeretettel és tapintattal ápolta a rászorulókat. Reggelenként az első szentmisén vett részt, napközben szolgált, az éjszakák jelentős részét pedig imádságban és virrasztásban töltötte. Hamarosan az egész konvent tisztelettel nézett rá, szentnek tartották. Mikor a fölvetelét véglegesítették, kinevezték betegápoló testvérnek. Általános csodálatot váltott ki odaadása, amellyel szolgálatait végezte.

Limában a 16. század végén tíz kórház működött. Külön kórháza volt a férfiaknak és a nőknek – külön-külön a spanyoloknak, az indiánoknak és a négereknek –, valamint a gyermekeknek s a leprásoknak. A kórházakon belül pedig minden társadalmi rétegnek külön része volt. Márton munkássága következtében a domonkosok kolostora hamarosan inkább hasonlított kórházhoz, mint szerzetesházhoz: szinte minden cellában betegek feküdtek, minden megkülönböztetés nélkül. Amikor a prior megelégedve a dolgot kiutasította betegeit, Márton a nővére házáat alakította át kórházzá.

Sikerült ugyanis megnyernie a nővérét, hogy legyen a segítőtársa. Ugyancsak az ő hatására nyitott egykori mestere, Mateo Pasto árvaházat, a domonkosok szegénykonyhát nyitottak a konventjükben, és számtalan más karitatív intézmény nyílt szerte a városban.

Márton tevékenységi köre pedig egyre bővült: a legszegényebbek éppúgy jöttek hozzá segítségért vagy legalább jó tanácsért, mint az előkelők. Maga a perui alkirály is gyakori vendége volt, és e barátság lehetőséget adott Mártonnak arra, hogy a legnyomorultabbakon is tudjon segíteni.

Megszámlálhatatlan csodát tulajdonítottak neki, de a legnagyobb csoda alázatossága volt, amellyel szüntelen imádságban és határtalan szeretetben élt.

Vezeklései, a szünet nélküli munka, a napi két-három órai alvás fölemésztette energiáit. 1639 őszén tifuszban megbetegedett. Miközben a láz gyötörte, életszentségét végre elismerték a városbeliek és a rendje is. Az alkirály is fölkereste a haldoklót szerzetesi cellájában.

November 3-án halt meg. XVI. Gergely pápa 1837-ben boldoggá, XXIII. János pápa 1962. május 6-án szentté avatta. A Szentszék Márton oltalma alá helyezte Peru szociális ügyeit, s amikor Peru püspöki kara megszervezte a „Perui Szociális Hetek”-et, őt választották patrónussá. A világ különböző országaiban az egészségügyért dolgozók védőszentjeként tisztelik. Ünnepe november 5-én volt, 1969-ben áttették november 3-ra.

November 4.

BORROMEI SZENT KÁROLY

November 4.

*Arona, 1538. október 2. +Milánó, 1584. november 3.

Borromei Károly a milánói hercegség egyik legnevezetesebb családjából származott, amelynek a Lago Maggiore mentén kastélyai és földbirtokai voltak. A család alapítója, egy bizonyos Padovából való Vitaliani, a milánói herceg tanácsosa, miután anyjától fölvette a Borromei nevet, 1445-ben Arona grófja lett. Politikai hatalmuk és tekintélyük nem utolsó sorban a nagy vagyonból fakadt, mert a Borromeiek között bankárok is voltak, és Londonban meg Barcelonában fióktintézetük volt. Ugyanakkor a családtagok a diplomáciában és a politikában is tevékenykedtek, és jól szerepeltek a franciákkal vívott háború idején.

Károly atyja a patrícus családból való Medici Margitot vette feleségül, akinek testvérei igen magas hivatalokba jutottak: egyik bátyja, Gian Angelo bíboros 1559-ben IV. Pius néven pápa lett. Ezáltal a Borromei család számára is út nyílt a magasabb hivatalok felé, különösen a két unokaöccsnek: Károlynak, aki klerikus, és Frigyesnek, aki katona volt. A házasságok révén Károly rokonságba került a Gonzaga, a német Altemps, a római Colonna családdal és az urbinói hercegekkel. Később ezeket a családi szálakat az egyházi megújulás érdekében tudta nagyon ügyesen fölhasználni.

Károly a Lago Maggiore mellett, Arona várában született, Erzsébet és Frigyes után a család harmadik gyermekeként. Egész kicsi korában elvesztette édesanyját. Mostohaanyja, Tassea dal Verme nevelte, s úgy határozott, hogy a család számára fenntartott sok egyházi javadalomra való tekintettel Károly klerikus legyen. E határozat szerencsésen egybevágott Károly elgondolásaival, ezért tizenkét évesen reverendát öltött és fölvette a tonzúrát. Ugyanakkor – a kor szokása szerint, amit később „visszaélésnek” bélyegeztek – kommendátor apátja lett a római bencés kolostornak, melynek jövedelmét a Borromeiek már évekkel korábban megszerezték maguknak. Ez azt jelentette, hogy az apátsági jövedelem felett Károly, illetve a család rendelkezett, az apáti tisztelet pedig egy szerzetes látta el a kolostorban. Károly évi jövedelme kétezer arany volt, ám ő ahelyett, hogy a család rendelkezésére bocsátotta volna, azonnal sajátjaként kezelte és szétosztotta a szegények között.

Tizenhat éves korában a páviai egyetemre küldték, ahol 1559-ben mindkét jogból doktori fokozatot szerzett. Ekkor már néhány éve ő kormányozta az egész családi birtokot, és a bíboros nagybácsi jóvoltából további két apátság javadalma is az övé volt. Ezáltal jelentősen megnőtt személyes jövedelme, de ugyanakkor a kötelezettségei és kiadásai is.

Néhány héttel Károly egyetemi tanulmányainak befejezése után választották meg IV. Piust, aki az akkor huszonegy éves Károlyt azonnal Rómába hívta. 1560. január 31-én bíborossá, nyolc napra rá, február 8-án milánói érsekké nevezte ki, azzal a kikötéssel, hogy Rómában kell maradnia, az érseki teendőket pedig helynök lássa el. Ezek mellé a pápai kúriában hivatalként kapta a szerzetesrendek felügyeletét és az Egyház politikai ügyeinek vezetését, ami azt jelentette, hogy a pápai intézkedések rajta keresztül kerültek ki a kúriából. Károly ekkor még nem is volt pappá szentelve!

Az Egyház ekkor igen mozgalmas időket élt: a pápa ismét egybehívta a trienti zsinatot, Franciaországban vallásháború dúlt, Angliában Erzsébet királynő lépett a trónra és félbeszakadt a katolikus restauráció, amely Tudor Mária alatt kezdődött; II. Fülöp király birodalmában, Flandriában súlyos vallási politikai feszültségek támadtak, Amerikában ki kellett építeni a lelkipásztori hálózatot. Károly pedig teljes hűséggel, nagy kötelességtudással, minden intrika számára elérhetetlenül és rendkívüli munkabírással hajtotta végre a pápai intézkedéseket.

Rómában kiegészítette szellemi képzettségét a katolikus reform szellemében, és fölszámolva a fejedelmi pompát addigi jogi-diplomata alapszemléletét teológiai irányba változtatta meg. Mikor a család Frigyes halála miatt azt kívánta, hogy térjen haza és vegye át a család vezetését, az Egyház iránti elkötelezettségének pecsétjeként pappá szenteltette magát. Hamarosan püspökké szentelték, most már átvehette a milánói egyházmegye tényleges kormányzását.

1565 szeptemberében vonult be Milánóba, olyan pompával, ami akkoriban egy püspököt és bíborost megilletett. Ugyanerre az időpontra hívta össze a tartományi zsinatot, amelyre Lombardia, Piemont, Liguria és Emilia püspökei voltak hivatalosak. A trienti zsinat határozatai alapján e tartományi zsinaton Károly érsek az egyházi élet minden területén: a liturgiában, a javak kezelésében, a klérus képzésében, a jótékonyosság ellenőrzésében, az anyakönyvek vezetésében reformokat léptetett életbe. A tartományi zsinat határozatai és Károly intelmei a néphez a többi itáliai püspök számára is mintául szolgáltak.

E határozatok megvalósítása és a fölmerülő nehézségek leküzdése érdekében, továbbá hogy megfelelő munkatársai legyenek és számot adjon azoknak, akik kérdőre vonták, nagyon kiterjedt levelezést folytatott. A milánói Ambrosiana könyvtárban 100 kötetet töltenek meg a hozzá írott levelek!

Fennmaradt levélvázlataiból rekonstruálható munkamódszere: minden kérelmet mérlegelt, és szakértelemmel vetette össze saját véleményét másokéval. Ha egyszer döntött, azt kitartóan védte, és határozottan föllépett mindazokkal szemben, akik találva érezhették magukat, akár Rómában, akár Madridban vagy Milánóban.

Reformjai végrehajtása közben egyre több oldalról támadt ellenállás az érsekkel szemben: a világi klérus (különösen az előkelő családból származó kanonokok), a szerzetesek, a hivatalnokok (a városi helytartó, a szenátus, a spanyol udvar) felől. Amikor föloszlatta a ferencesek humiliáták nevű ágát, egy barát, belopakodva az érsek kápolnájába, rálőtt. Az Egyház bírói joghatósága ügyében nyílt összeütközésbe került II. Fülöp helytartójával, s ezért kiközösítette a helytartót, tudván, hogy ezért a király el is űzheti a püspöki székből. De ezekből a harcokból Károly győztesen került ki, amit nem annyira szerteágazó kapcsolatainak, mint életszentsége egyre inkább növekvő hírének köszönhetett.

Az érseknek nem voltak illúziói afelől, hogy rendelkezései és reformjai teljesen megszüntetik a visszaéléseket. Ezért teljes erejével a jövő számára perdöntő papnevelés ügye felé fordult, úgy, ahogy azt a trienti zsinat elrendelte. A papságra készülők számára internátust és iskolát nyitott 1565-ben; ez lett a milánói szeminárium őse. A képzésben a világi és az egyházi tudományok összekapcsolódtak, a nevelésben azonban a hangsúly a személyes életszentségre való törekvésre és a jó példára került. Két szemináriummal indult, az egyik a városi, másik a vidéki papságot nevelte. Hamarosan egy harmadikat is nyitott vidéken, majd a svájci völgyekbe küldendő papok számára, akiknek ott protestánsok között kellett működniük, megnyitotta a negyedik, helvét szemináriumot.

E szemináriumok a papság képzését, egy másik intézmény, a Castellis da Castello által 1536-ban alapított „Hittaniskola”, amit Károly érsek fölkarolt, a nép javát szolgálta. Az érsek ugyanígy támogatta az Oltáriszentség Konfraternitásokat, amelyek szentségimádással engesztelték az Eucharishtiában jelenlévő Krisztust azért a sok a hitetlenségért és káromlásért, amit a svájci reformátoroktól kellett elszenvednie.

Károly érsek a műveltebb hívők lelki képzésére is gondolt. Páviában megnyitotta a Borromeum intézetet, amely egyetemisták számára – a világi tudományok mellett – hitbeli képzést biztosított. Az intézet a Borromeo család nevét és címerét (Humilitas felírással) kapta meg, s vele együtt a család vagyonából is egy részt. IV. Pius az alapítást 1561-ben hagyta jóvá, és egyházi javadalmakból is juttatott számára, az intézet mégis csak 1581-ben nyílhatott meg tíz növendékkel. 1569-ben volt már Páviában is egy hasonló rendeltetésű ház, a Ghislieri diákotthon, Milánóban egy nemesi kollégium, a Colleggio dei Nobili, ezenkívül pedig a híres milánói Jezsuita Intézet és Gimnázium, amely a föloszlatott Humiliáták házában kapott otthont.

A szent érsek tevékenységének legfontosabb területe azonban mégsem ez volt, hanem egyházmegyéjének látogatása. Az erkölcsi és vallási megújulást leginkább ezzel érte el. Nagyon rendszeresen végezte e főpásztori látogatásokat, nemcsak azért, mert a zsinat így rendelte, hanem mert meg volt róla győződve, hogy csak személyes jelenlétével, buzdításaival és példájával tudja kiirtani a visszaéléseket, és csak így tudja a papokat és a híveket a megújulás útján elindítani és vezetni. Nagyon sok tennivalója volt: helyre kellett állítani az egyházmegyei fegyelmet, a nép körében emelni kellett az erkölcsi élet színvonalát, és föl kellett számolni sok visszaélést a liturgiában. Utazásai közben – az egyházmegyéhez tartozott Graubünden kanton három völgye is! – mindenütt tárgyalt a vezető személyiségekkel, tájékozódott a nép és a papság élete felől, megtudta, mennyire tartják meg az egyházi törvényeket, a szülők mennyire törődnek a gyermekneveléssel, milyen fényűzés folyik a papok öltözködésében, mennyire tartják meg a klauzúra törvényét a kolostorokban, s hogyan kezelik az alapítványokat. Mindezt számadásszerűen rögzítették, hozzátéve az érsek intelmeit és büntető ítéleteit is. Különös figyelmet szentelt a svájci völgyek egyházaira, ahol igen nagy visszaélések történtek: a papok nősültek, gyermekeiket a plébánián nevelték, hit dolgában nagyon sok volt a bizonytalanság; babonák, mágia és halottidézés is gyakori volt. Károly reformtevékenysége minden lehetséges lelkipásztori eszközt, de diplomáciai, politikai, sőt katonai támogatást is igénybe vett.

Lelkipásztori buzgóságát, nagylelkűségét és szervezőképességét különösen a nagyon veszélyes időszakokban mutatta meg, pl. 1576 nyarán, amikor pestis pusztított Milánóban, s ezt később „Szent Károly pestisének” nevezték el. A járvány terjedésével egyre többen menekültek el a városból, a város vezetői mind eltűntek, különösen akkor, amikor a közrend és közellátás egyre súlyosabb kérdéssé vált. Akkor az érsek vette kezébe a gyepelőt, és részben a saját javaival, részben a gazdagok adományaival segített, ahogy csak tudott: ruhát, élelmiszert, gyógyszert adott az embereknek, menhelyeket állítottak föl, a betegeket ideiglenes kórházakba gyűjtötték össze, ahol ápolták őket, és megkapták a szükséges lelki ellátást is. A járvány tetőpontján zárlatot kellett elrendelni mindazok számára, akik saját házukban maradtak. Ezeknek az érsek ambuláns szolgálatot szervezett, főleg a betegek és haldoklók számára. Mivel a templomokat a fertőzés veszélye miatt bezárták, az utcákon és útkereszteződéseken állítottak föl oltárokat, és a papok ott miséztek.

Károly érsek lelki élete, mint a katolikus megújulás valamennyi nagy szentjénél (Loyolai Szent Ignác, Néri Szent Fülöp, Keresztes Szent János), egészen Krisztus követésére irányult. Az Ő szenvedésén elmélkedett, és engesztelését tűzte ki célul. Ebből született az az elhatározása, hogy saját életében Krisztus keresztútját akarja megélni. Így érthetjük meg, hogy Károly miért szerette annyira a Novara közelében lévő Monte di Varallót, melynek oldalában oszlopok álltak, rajtuk a megváltás misztériumának képei. Élete utolsó évében itt akarta a Virágvasárnapot megülni, s itt végezte általános gyónását a jezsuita Adorno páternál. Életének minden hibáját meg akarta gyónni, bűntőléssel és kemény vezekléssel fenyegette magát.

Amikor Milánóba visszatért, az orvosok már csak azt tudták megállapítani, hogy testi ereje elfogyott. Károly teljes nyugalommal fogadta ezt, majd fölvette a betegek szentségét, és 1584. november 3-án Milánóban meghalt. V. Pál avatta szentté 1610-ben. Ünnepe 1613-ban vették föl a római naptárba november 4-re.

Erről az energikus egyházi férfiról, aki a trienti zsinat idejében „meg akarta újítani Rómát”, egy korabeli protestáns így nyilatkozott: „Ha minden püspök és pap olyan lett volna, mint ő, nem került volna sor a hitszakadásra.” Életéről saját írásai és életrajzírók dokumentumai vallanak.

Mikor az ifjú jogi doktor Rómába érkezett, a pápa nagybácsi – a kor szokásait követve – elhalmozta fényes pápai hivatalokkal, noha sem teológiát nem végzett, sem pappá nem volt szentelve. Akkori levelei még a főúri életet kedvelő, öntudatos ifjúról tanúskodnak. Nemességére hivatkozva százötven személyes udvart tartott. Nagyon türelmetlenül várta a családi címer megérkezését. Azon a napon, amikor bíborosi kinevezését megkapta, egyik nővérének, Camillának azt írta, hogy mátol kezdve kettővel több udvarhölgyet tartson. Kiváló ízléssel gyűjtött műkincseket, labdajátékkal, sakkkal és vadászattal pihente ki magát. A német nunciusnál vadászkutyákat rendelt. Szerette a zenét, maga is játszott csellón. De szokatlanul nagy volt a munkaszeretete már ekkor is: a római kúriában addig soha nem intézték oly gyorsasággal az ügyeket, mint Károly alatt.

Rajongva szeretett bátyjának, Frigyesnek a halála hozta el a megtérés napját. Akkor ezt írta: „Ez a csapás oly szörnyű, hogy semmiféle emberi megfontolás nem tud megvigasztalni. Ez a veszteség, belátom, nagy lépéssel vitt előre engem a kegyelem útján.” Amikor pappá, majd püspökké szentelték, szolgálata nagy részét elbocsátotta, sok címét és hivatalát visszaadta a pápa kezébe, és engedélyt kért, hogy püspöki városába távozhasson.

A milánóiak készültek a fogadására: a püspöki palota falait földíszítették a Borromeiek és őseik képeivel és címereivel. Károly pedig, amint megérkezett, ezeket eltávolíttatta, és Szent Ambrus és más milánói püspökök képét tette föl. Azt mondta: „Amíg gróf Borromei Károly voltam, tiszteletreméltó elődeim nyomába törekedtem; mióta azonban a Santa Praxedes bíborosa és Milánó érseke vagyok, érsek elődeim a követendő példaképeim.”

Milánóban akkor hihetetlen viszonyok uralkodtak. A hívők nem ismerték a Miatyánkot, voltak papok, akik nem tudták a feloldozás szavait. Sok templomból, amit fölkeresett, iszonyattal fordult ki. A San Satiro-templomban éppen papok és világi urak lakomáztak és mulattak amikor belépett; a San

Maurizio-templomban ugyan sok embert látott, de azok mit sem törődtek az oltárnál folyó liturgiával, csak beszélgettek és nevetgéltek egymás között. Részeg férfiak és ízléstelenül kifestett nők járultak az áldoztatórácshoz. Más templomokban táncoltak vagy gabonát tároltak; a körmenet – ha volt – inkább karneváli fölvonuláshoz hasonlított. Az egyik helyen pápai oklevelet hamisítottak és árulták. Látván ezt, így írt a pápának: „El vagyok szánva arra, hogy a trienti reformot a prelátusok között fogom kezdeni. Ez volna a legjobb út arra, hogy egyházmegyénkben az engedelmesség föléledjen. Nekünk kell elől járnunk, a hívek majd jönnek utánunk.”

Az érsek maga járt elől jó példával. Környezetében megbízott két papot, hogy ha valami hibát vesznek észre benne, kíméletlenül mondják meg, és minden megkötés nélkül figyelmeztessék a gyöngeségeire. De amikor arra figyelmeztették, hogy legyen tekintettel meggyöngült egészségére, így válaszolt: „Aki a lélek szolgálatára szánta el magát, annak legalább három lázt ki kell hordania, mielőtt ágyának dőli!” – csakhogy az ágyát már régen elajándékozta, és egy szalmazsákon aludt.

Egyik vizitációs útján Svájcban egyik kísérője látta, hogy az erős fagyban a fűtetlen szobácskában az érseken nincs más, mint egy vékony, használt köntös, s kérte, hogy öltözzön fel melegebben. Károly erre azt válaszolta, hogy csak ez a köntös a személyes tulajdona, a többi ruhája a bíboroshoz tartozik, és csak szolgálat közben viselhető.

Amikor a bíboros az addigi szokás szerint messze a nagyböjtbe nyúló farsangi multságokat a városban a hamvazószerdával betiltotta, ellenségei – főleg a spanyol helytartó – bepanaszolták a pápánál. Sok mindent felhoztak, többek között a következő történetet is:

A városba érkezése után hamarosan meglátogatta a híres dómot. Benn a templomban járva egyszer csak különös zajra lett figyelmes. Körülnézett, és látta, hogy egy lovag teljes felszerelésben lovagol át a templomon. A nyomában egy csacsifogat kocogott, majd emberek jöttek, csoportosan nevetgélve és beszélgetve, mások terheket cipeltek. Kiderült, hogy régi szokásjog alapján átjáróháznak használják a dómot: ahelyett, hogy megkerülnék, az egyik oldalajtón be, a másikon ki közlekednek. Az érsek azonnal elhatározta, hogy ennek véget vet, nem tűri ezt a visszaélést. Kiadta a rendeletet, és másnap az emberek meghökkenve álltak a zárt oldalkapuk előtt. Panaszt emeltek a magisztrátusnál, ez továbbította az ügyet a helytartóhoz, az pedig kapott az alkalmon, hogy megmutassa, ki az úr a városban. Hivatalos levélben követelte a püspöktől a kapuk kinyitását, Károly azonban udvariasan azt válaszolta, hogy a kapu zárva marad. A herceg tombolt dühében – de hiába. Mikor aztán éjszaka erőszakkal feltörték a dóm oldalkapuit, az érsek befalaztatta a bejáratokat.

Károly megbízatást kapott a humiliáták teljesen elvilágiasodott rendjének megreformálására. Mivel első rendelkezéseit figyelmen kívül hagyták, erélyesebb eszközökhöz folyamodott. Ezért a szerzetesek között gonosz terv született: páter Farina vállalta, hogy megöli az érseket. Három rangjától megfosztott prépost sok pénzt ígért neki, és biztosították, hogy segítik elrejtőzni. Farina sok pénzt követelt, ezért az összeesküvők elloptak egy kelyhet a templomból, és eladták. Farina a kehely árával Korfuba menekült, s csak két év múlva tért vissza, hogy tervét végrehajtsa. Este lopakodott be az érseki palotába, ahol népével együtt az érsek éppen imádkozott. Pisztollyal rálőtt. Az érsek kezével a hátához nyúlt, majd folytatta az imádságot. Karingén egy fekete, a hátán pedig egy piros folt maradt a lövés nyomán, de a golyó a lábánál hevert. Csoda! – kiáltották az emberek. Az érsek megparancsolta, hogy ne üldözzék a merénylőt, de később a pápa elé került az ügy, és az összeesküvőket kivégezték.

A Santa Maria Scala-templom kanonokjai is szembeszálltak a reformokkal. Az érsek bejelentette, hogy látogatást tesz náluk, mire ők visszaüzenték: nem fogják bebocsátani. Két hónappal később az érsek ünnepélyes kísérettel jelent meg a templomuk előtt. A kanonokok kirohantak, és a menet elején haladó lovasokat erőszakkal kergették el. Maga az érsek így jegyezte föl a történeteket: „Amikor odaértem, láttam, hogy embereimet, akik a temető kapuján át vonultak be, fegyverekkel és minden erővel kituszkolják. Ezért elszántam magam, leszálltam a lóról, kezembe fogtam a keresztet, és így nagy nehezen tudtam tenni néhány lépést. Amikor azonban benn voltam már az épületben, kardokat szegeztek nekem, és nagy ordítás közben kituszkoltak, majd bezárták a kaput.” – Amikor a

lázadókat a pápánál bepanaszolták, s az nyilvános bocsánatkérésre kötelezte őket, bűnbánó körmenetben a dómhoz vonultak, és térden állva kérték az érsek bocsánatát. Ő ezzel fogadta őket: „A testvéretek vagytok!”

Amikor a pestis pusztította a várost, az érsek állt a segítők élén. Rendeleteket bocsátott ki, melyekkel igyekezett a fertőzés veszélyét a legkisebbre csökkenteni. Személyes elszántságát egy szemtanú a következőképpen írta le: „A bíboros gyakran ment el a kórházba, vigasztalta a betegeket, bátorította a betegápolókat, látogatta a temetőt, a barakkokban lakókat és a házakban vesztegár alatt levőket. Mindenkit vigasztalt, mindenkivel szóba állt, és a saját háza javait is beleszámítva mindenével segített, amije csak volt. Most viszont már nincs semmije az életén kívül, teljesen szegény lett... A városnak más vigasztalása nincs. Ő ellenben majdnem olyan, hogy a pusztta jelenlétével életre kelti az embereket.” A végén azért, hogy a szegény betegeknek takarójuk legyen, leszedette ablakairól a függönyöket és a falakról a tapétát, sőt a bíborosi köpenyét is odaadta. Mint szegény koldus ment végig a városon a bűnbánati körmenetben: gyalog, a nyakában kötéllel, a vállán kereszttel, megfosztva méltóságának minden jelvényétől.

Egy év múlva a járvány megszűnt, és a megszökött helytartó, Ayamonte visszatért. De az érsek hősiességét, amely a tulajdon gyávaságát annyira nyilvánvalóvá tette, nem bírta elviselni, ezért bevádolta a pápánál: az érsek a pestis idején nem tartotta be a városi törvényeket! A bíborost Rómába idézték, de elindulása, s főleg a visszatérése valóságos diadalmenet volt.

November 5.

BOLDOG KEUMURGIAN GOMIDASZ vértanú

November 5.

*Konstantinápoly, 1656. +Konstantinápoly, 1707. november 5.

Amikor az örmény egyház a 451. évi kalkedoni zsinat határozatait nem fogadta el, és Eutükhésznek Krisztus emberi természetéről szóló tévtanításához csatlakozott, azaz monofizita lett, mindenekelőtt személyes és politikai indítékok érvényesültek. A korán megtért örmények ekkor szakadtak el a katolikus egyház egységétől, és mindmáig csak részben találtak vissza hozzá.

A 17. század vége felé a nép körében újraegyesülési törekvés alakult ki. Az örmény egyház sok papja és hívője elfogadta a katolikus hitet, köztük volt Gomidasz Keumurgian is. Apja, a megbecsült konstantinápolyi kereskedő egy jeruzsálemi zárandoklata alkalmával pappá szenteltette magát. A város örmény papságának egyik legjellegzetesebb alakja lett. Harmadik fia, az 1656-ban született Gomidasz apjához hasonlóan pap akart lenni. Megnősült (a keleti egyház ugyanis nem ismeri a papok kötelező nőtlenységét); házasságából hét gyermek született. 1685-ben pappá szentelték, és a Gergely-templom lett lelkipásztorkodásának területe.

Isten előtt kedves pap volt: mélységes jámborság, erényesség és igazi felebaráti szeretet jellemezte. A Szentírás tanulmányozása volt legkedvesebb foglalatossága. Imádkozott és küzdött az igazság teljes megismeréséért. A római Egyház hithirdetőivel folytatott beszélgetései során eljutott arra a belátásra, hogy az ő hitük az igazi. Nem merte azonban minden további nélkül nyílt törésre vinni a dolgot saját egyházával, és folytonosan ürgyget keresett arra, hogy elhagyhassa a templomot, amikor ünnepélyes átkot énekeltek a kalkedoni zsinat ellen. Hosszabb távon azonban ez nem volt megoldás. Gomidasz így tehát lemondott állásáról, és először is jeruzsálemi zárandoklatra indult.

Visszatérése után nyíltan prédikált az egység érdekében, s az Úr példabeszédei és Szent Pál tanítása alapján rámutatott arra, hogy csak egy Egyház van. Konstantinápoly új örmény pátriárkája, Avedik semmiféle eszköztől nem riadt vissza, hogy a megtérési hullámot feltartóztassa. Gomidasznak el kellett rejtőznie, s ezt az időt arra használta fel, hogy az Apostolok Cselekedeteit versekbe szedje; ez 1704-ben jelent meg nyomtatásban. Kilenchavi erőszakos uralma után letaszították Avedikot, a béke azonban még nem állt helyre. Gomidasz ezt írta Rómában tanuló fiának: „Halld, az igaz Isten színe

előtt mondom: undorodom ettől az országtól. El sem tudod képzelni, hogy hívőknek micsoda megpróbáltatásokat kellett és kell még most is kiállniuk katolikus hitükért. Engem is ismételten le akartak tartóztatni.

Hatósági engedéllyel törtek a házamba, hogy padlástól a pincéig és minden szekrényben kutassanak. Kilenc hónapon át kellett menekülnöm és rejtekben maradnom. Ha lehetséges lenne, milyen szívesen mennék házzal és gyermekeimmel együtt abba a keresztény országba, ahol te vagy!”.

A zűrzavar nem szűnt meg: pátriárák váltották egymást, és akit letettek, mind arra törekedett, hogy újból visszaszerezze székét. Avediknek is sikerült 1704 decemberében újra visszatérnie, 1706 februárjában azonban újból száműzték. Időközben a vezír, Ali pasa jutott uralomra, aki nem mutatott jóindulatot sem a franciák, sem a keresztények iránt (a katolikus hithirdetők mindenekelőtt franciák voltak, Franciaország pedig egyébként arra törekedett, hogy megőrizze befolyását a Közel-Keleten).

Gomidaszt Avedik hívei bíróság elé cipelték, barátai azonban kiváltották, de az új pátriárkának, Jánosnak a szemében is szálla volt. Személyesen vezetett egy bandát, amely 1707. november 2-ről 3-ra virradó éjjel Gomidaszt elhurcolta családjá köréből, és mint lázadót a vezír elé vitte. Hosszú bírósági eljárásnak vetették alá. Keresztény társai kérték a mohamedán vezértől elítélését és kivégzését. Ali pasa a felelősséget a vádlókra akarta ugyan hárítani, a halálos ítéletet azonban mégis kimondta. Az elítéltnak most felajánlották a menekülés utolsó útját: fogadja el a mohamedán hitet. Nővére azt tanácsolta neki, hogy külsőleg mutassa úgy, mintha csakugyan elfogadná. Felesége viszont kijelentette: inkább kész arra, hogy elveszítse őt, mint hogy vétkes legyen hittagadásában. Gomidasz erős és rendíthetetlen maradt, és engedte, hogy a vesztőhelyre vigyék.

Vele együtt másik két keresztényt is halálra ítélték. Félték, reszkettek és teljesen zavartak voltak. Hogy ne essenek kétségbe teljesen, Gomidasz azt kérte, hogy őt majd csak ezek után öljék meg. Kérését nem teljesítették. Letérdelt hát és a hitvallást kezdte imádkozni. Egy török a kardjával levágta a fejét. Ez már túl sok volt a másik két elítéltnak: kegyelmet kértek és megtagadták katolikus hitüket.

Gomidasz földi maradványait a francia követ elszállította Franciaországba, ahol a jezsuiták lyoni noviciátusának kápolnájában temették el.

Az örmény katolikusok vértanúként tisztelik Gomidaszt.

SZENT IMRE HERCEG

November 5.

*Székesfehérvár, 1000--1007 között +Veszprém közelében(?), 1031. szeptember 2.

Szent Istvánnak, a magyarok első királyának és feleségének, Boldog Gizellának a hagyomány szerint több gyermeke volt. Így a Képes Krónika több fiúról tesz említést. A gyermekek azonban nagyobb részét már kiskorukban meghaltak, nevét is csak kettőnek ismerjük. Volt egy Ottó nevű fiuk, aki valószínűleg még 1000 előtt született és korán elhunyt. A másik fiú, Imre nevét anyai nagybátyjától, II. Szent Henrik császártól vette (Henricus, Enricus, Emericus, Emreh, Imreh, Imre). Hogy melyik évben született, nem tudjuk biztosan. Általában az 1007-es évet szokták elfogadni, de a legújabb történetírás az 1000 és 1007 közötti évekre teszi születésének idejét, helyét pedig Székesfehérvárra.

Imre herceg élete folyását nem könnyű követni, mivel legnagyobb részét a krónikák és legendák gyér adataira vagyunk utalva, a legenda pedig a „liliomos herceg” alakját még jobban kiszínezte, mint Istvánét. Szüzessége miatt századokon át valami nőies, finom, nem e világból való alaknak rajzolták. „Pedig – írja joggal Sík Sándor – Szent Imre kétségtelenül erőteljes, férfias jelenség volt. Kétféle vér egyesül az ereiben: apai és anyai öröksége bár kétféle, de édestestvére egymásnak. Mindkettő a hősiességnak, a hivatásnak, a heroizmusnak hagyománya. Az apai vér Árpád vére, aki maga is folytatója volt a honfoglaló ősök hősie hagyományának. Szent István hitvédő harcaiban átlelkesült, átszellemiesült ez a vér, de erejéből, bizonyos értelemben még ősi vadságából, fiatalos nyerseségéből is alig vesztett. Nem lehet kétséges, hogy az uralkodó, hadvezér, diplomata Szent István trónusának

várományosát is uralkodónak, hadvezérnek és diplomatának nevelte. A hősi magyar hagyományban nevelte. A másik hagyományt az anyatejjel szívta magába: anyja Gizella, maga is szent életű Boldog, a regensburgi udvar szent levegőjéből jön, ahol már akkor egy császári szent-család él, és szenteli meg az uralkodás német hagyományait.” (Szent magyarság 27.)

Bizonyos, hogy a trónörökös nevelésére rendkívül nagy gondot fordítottak. A legendaíró szerint „már gyermekkorában is szorgalmas örködés alatt nevelkedve” fejlődött. Első nevelői mindenesetre a szülei voltak, akik mindketten az életszentség útján jártak, s az ő hatásuk alatt érlelődött meg a kis királyfiban az az életideál és az az út, amelyet járni megtanult. Mint a korabeli íróknál olvassuk, István szenvedélyesen szerette fiát, nevét nap nap után belefoglalta imádságos megemlékezésébe, és nem szűnt meg Krisztus kegyes pártfogásába és a mindenkor szeplőtelen Szűz anyai oltalmába ajánlani.

Gyökeres változás állott be Imre herceg nevelésében 1015-ben, amikor Gellért bencés szerzetes Velencéből jövet – eredeti szándékát, hogy a Szentföldre utazzék, megváltoztatva – Pannóniába érkezett. Itt István udvarába vezették. A magyarok királya azonnal fölismerte benne a kiváltságos, nagy tudományú, szent életű szerzetest, aki elmondhatta magáról: „Nincs könyv, amelyet ne olvastam volna”, és fia nevelőjévé tette. Imre királyfi hét éven keresztül tanult kiváló mestere irányítása mellett. Elvégezte az akkori kor iskolafokozatait, a triviumot és quadriviumot, megtanult latinul, s anyjától föltehetőleg németül is. Azt mondja a legenda, hogy Imre a „grammatikai mesterségnek minden tudományával betelt”. Egy velencei krónika szerint „tudós és szent” volt. A világi tudományok mellett Gellért apát bizonyára beavatta őt a lelki élet magasabb iskolájának titkaiba is. Így érthető, hogy olyan ifjú lett belőle, „akit szeretett az Isten és tiszteltek az emberek”, mint a krónika mondja róla. Talán ebben az időben esett meg vele az a történet, amelyet a legendaíró elbeszél. Imre herceg egy szolga kíséretében egy alkalommal a veszprémi Szent György-templomban időzött, s „ottan imádságnak adván magát szívében elmélkedék, mi legyen... a legkedvesebb áldozat, amelyet Istennek följánlhatna. Hirtelen nagy tündöklésű világosság körülfénylőtte az egyháznak minden helyeit... s isteni szózat hallatszik: »Felette dicséretes a szüzesség; kívánatos kívánom én, te elmédnek és testednek szüzességét, ezt ajánld nékem, eme szándékodban mindvégig megállj!«” – Imre válasza: „Úr Isten, Te ki vagy mind az egész világnak gondviselője és az emberi erőtlenségnek segítője, ki elragadod a fejedelmek lelkét, aki rettenetes vagy a földnek királyai előtt, végezd el kedvedet bennem.” Imre herceg egész életében nem árulta el szívének ezt a titkát, s szolgájának is hallgatást parancsolt. Föltehető, hogy akkor még életben volt valamelyik bátyja, s így szabadon követhette szíve sugallatát. Ha eddig is teljes igyekezettel törekedett Mestere nyomdokain járni, most kétszeres buzgósággal tört a szentség magaslatai felé. Gellértnek és atyjának példája ebben bizonyára nagy segítségére volt.

Tizenöt éves korától atyja vette maga mellé, huszonhárom éves korában befejezettnek látta nevelését. Imrétől mint jövőző uralkodótól elvárták, hogy rangjának megfelelő házasságot kössön, s biztosítsa a dinasztia fennmaradását utódaiban.

A hagyomány három királyi családot említ, amelyből feleséget vehetett: a lengyel, horvát és görög uralkodóházat. A lysagorai Szent Kereszt-monostor évkönyveinek följegyzése szerint Imre egyszer Lengyelországban járt mint vőlegény. Más vélemény a görög uralkodóházzal való rokonságot helyezi előtérbe (emellett foglal állást Bogya Tamás is „Stephanus Rex” c. művében, 1976). Így pontosan nem tudjuk megállapítani feleségének kilétét, csak annyi bizonyos, hogy szűzi házasságban éltek egymással. Amint a legenda gyönyörűen mondja: ez a csodálatos ifjú „keblében hordta a lángot, de el nem perzseltetett annak égésétől”. „Lehetetlen, hogy ne érezte volna át óriási felelősségét, hogy ne látta volna atyja gondjait – írja ismét Sík Sándor. – Ha mégis vállalta fogadalma következményeit, biztosra vehetjük, hogy számolt ezzel a problémával; hogy valami nagy jót akart elérni fogadalmával, nagyobb, mint az a veszteség, amely áldozatából származott...” (l. h. 31.)

Két jelenetet őrzött meg a legenda a szent királyfi életéből.

Az egyik helyen azt olvassuk, hogy „boldog Imre megelégedvén kevés alvással, minden éjszakákon, mikor is már mindenek ágyra vetették magukat és előtte, miképpen királyi magzathoz illik, két

gyertyatartó világított, ő Istennek zsoltárokat énekelve virrasztott, és mindegyik zsoltár végezetén szívének töredelmével Istennek bocsánatát kérte. Mit is, mikor atyja eszébe vette, őt vigyázatost és titkon a falnak nyílásán át gyakorta szemlélte.”

A másik jelenet Pannonhalma szent hegyén játszódtott le és Boldog Mórral való találkozásáról szól (ezt Mór életrajzában olvashatjuk).

István őt jelölte ki utódjául. Nem volt kétséges, hogy nemcsak a főpapság és István közvetlen hívei, hanem az egész hívő magyar nép egy emberként fog fia mögé sorakozni és őt királyának elismerni. Ezért a nemzete jövőjéért annyira aggódó szent király gondosan fölkészítette fiát jövőendő uralkodói feladataira. Mint 11. századi életrajzírójától tudjuk, gondoskodott róla „hogy a nehéz kormány terhének viselésére igazhitű férfiak tanítása által minél alkalmasabb legyen, s azok tanításait vele naponként figyelmesen hallgattatá. Atyja szerelmének buzgóságától indítatva maga is ír a számára egy könyvet az erkölcsök neveléséről (Intelmek), melyben híven és nyájasan intőleg szól hozzá, oktatván, hogy tartsa tiszteletben a püspökök méltóságát, szeresse az országnagyokat és vitézeket, szolgáltasson igazságot, ügyeljen minden tettében a türelemre, tanács nélkül semmit se tegyen, őseit szüntelenül szeme előtt tartsa és példa gyanánt vegye, az imádkozás kötelességét teljesítse, a kegyességet és irgalmat a többi erényekkel együtt gyakorolja.” Az „Intelmek” könyve, amelyet István király fia számára készítettett (a megfogalmazás valószínűleg nem tőle való, de a gondolatok föltétlenül), később a magyar törvénytár élére kerül, s fölveszik a Corpus Juris Hungaricába.

Imrével kapcsolatban még meg kell említenünk II. Konrád német császárnak Magyarország elleni hadjáratát 1030-ban, amely teljes kudarccal végződött. Egyes történetírók valószínűnek tartják, hogy a győri csatát Imre vezette. A magyar sereg előtt nyitva állt Bajorország kapuja, de a magyar királytól távol állt a hódítás szándéka. Békét ajánlott a császárnak, aki a szégyenletes kudarc után nem akart maga tárgyalásokba bocsátkozni, s a békekötést 13 éves fiára bízta. Henrik bajor herceg – a későbbi III. Henrik császár – 1031 tavaszán Esztergomba érkezett „az igazságtalanul megbántott magyar király” megkövetésére, s a Lajta és Fischa folyó köze újra visszakerült Magyarországhoz a Morvamezővel együtt. Imrének a békekötésben való részvételére – talán atyja megbízottaként – a hildesheimi évkönyvek engednek következtetni, amelyek őt Dux Ruisiorum néven említik (Ruisia, Rugia, szlávul Rakzia valószínűleg a meghódított Ausztria egy része).

István ekkor (1031-ben) hatalmának és tekintélyének tetőpontján Székesfehérvárott koronázásra készült. Egyetlen életben maradt fiát akarta megkoronáztatni, hogy trónját és országában a kereszténység zsenge vetését a jövő számára biztosítsa. Valószínűleg erre az alkalomra készült Gizella királyné keze munkájával és irányítása alatt az a miseruha, amelyet később átalakítva koronázási palástnak használtak 900 esztendőn keresztül: az egész királyi család képe rá van hímezve. Ebben az ünnepélyes hangulatban jött a szomorú hír: Imre herceget vadászat közben egy földühödött vadkan halálra sebezte, és sebeibe 1031. szeptember 2-án belehalt. A gyász hír hatását a krónika így érzékelteti: „Siratta őt Szent István és egész Magyarország vigasztalhatatlanul, nagy sírással...”

Szent László király Szent Imrét atyjával, Istvánnal, és nevelőjével, Gellért püspökkel 1083-ban az ország főpapjai és világi nagyjai jelenlétében oltárra emeltette (ez felelt meg akkor a szentté avatásnak). Azóta példaképe a magyarságnak, elsősorban a magyar ifjúságnak. Nevét szívesen viselik. Halálának 900. évfordulóját nagy ünnepélyességgel tartották meg 1930-ban Budapesten a pápai követ, hat más bíboros és több száz főpap jelenlétében. Prohászka Ottokárnak igaza volt, amikor azt írta: „Szent Imre hivatása az, hogy eszményt hirdet, példája kihat századokra, s nemzetének nagyobb szolgálatot tesz, ha az erény uralmát benne biztosítja, mint ha az országot arasnyi uralmával boldogítja.”

Az Intelmekből:

„Uralkodjál mindnyájuknak felette békeességesen, alázatosan, szelíden, haragnak, kevélynek és gyűlölségnek nélküle, mindig elmédben tartván, hogy mind az embereknek egy állapotjuk legyen, és hogy semmi föl nem emel, hanemha az alázatosság, és hogy semmi meg nem aláz, hanemha a

kevélység és gyűlölség. Ha békességes lész, akkor királynak mondatol és király fiának, és szeretve lész mind a vitézektől. Ha haragos, kevély, gyűlölködő, békétlen lész, nyakadat az ispánoknak és fő jobbágy uraknak felébe felemeled, bizony a vitézeknek ereje a királyi méltóságoknak lankadására léssen és idegeneknek adatik a te országod. Ettől félvén, az ispánoknak életét jó erkölcsöknek rendtartásával kormányozzad, hogy is szeretetteddel felövezetten a királyság méltóságához mindiglen hívségest ragaszkodjanak, hogy országlásod mindiglen békességes legyen.

Ha bírni akarod a királyságnak tisztességét, szeressed az igaz ítéletet. Ha bírni akarod a te lelkedet, légy türelmes... mert a békességtűrő királyok uralkodnak, a türelmetlenek pedig kegyetlenkednek. Valamikor is adatik néked valamiben ítélned, mi te méltóságodhoz illő, békességes tűréssel és irgalmassággal, avagy szánakodással ítéljed meg, hogy dicséretes és ékes legyen a te koronád.

Azért tehát, szerelmetes fiam, én szívemnek édessége, jövőendő sarjak reménysége, kérlek, parancsolom, hogy mindenütt és mindenben malasztól gyámolítatva nemcsak atyádfiaihoz és rokonaidhoz, avagy fő emberekhez vagy vezérekhez, vagy szomszédokhoz és lakosokhoz légy kegyelmes, hanemha az idegenekhez is és mindenekhez, kik te hozzád jönnek. Mert a kegyességnek míve téged mindeneknél nagyobb boldogságra vezet.”

November 7.

SZENT WILLIBRORD érsek

November 7.

*Northumbria, 658. +Echternach, 739. november 7.

Fél évszázadra (690–739) terjed Willibrordnak, a frízek apostolának, Utrecht első püspökének missziós tevékenysége. Úttörőként felülmúl minden más híres angolszászt, aki a hit hírnökeként a szárazföldön tevékenykedett, ám személyiségének képét mégsem tudjuk kortársi tudósításokból összeállítani, s levelei sem maradtak fenn. Ha azonban a szűkszavú tudósításokat összekapcsoljuk tetteivel, akkor egy kimagasló történelmi és szent személyiség képe áll előttünk.

658-ban született Northumbriában. Apja már gyermekkorában a York melletti Ripon szerzeteseinek gondjaira bízta. A korábbi skót kolostor éppen átkerült Yorki Szent Wilfridnek (634–709/110) és római-angolszász irányzatának befolyása alá. Willibrord letette a szerzetesi fogadalmat Szent Benedek regulájára. Amikor 678-ban Wilfridet elűzték püspöki székéből, Willibrord áttelepedett az ír Rathmelsigi (ma: Mellifont?) kolostorába, ahol Szent Egbert (639–729) volt a tanítója, Szent Wigbert pedig a mintaképe. Tizenkét évet töltött el itt, s harmincévesen szentelték pappá. Közben felnőtt élete nagy feladataihoz.

Amire Wilfrid, Egbert, Wigbert és köreik nem voltak képesek, Willibrordnak sikerült; 680-ban Frízföld lett a missziós területe. Tizenegy társával, köztük Szent Suitberttel (akit később püspökké szenteltek, és Dél-Vesztfáliában misszionált) és a két Szent Ewalddal (akiket első missziós kísérletük alkalmával Szászországban 693-ban megöltek) indult el nagy missziós útjára, a Rajna bal partján fekvő Frízföldre. Felvette a kapcsolatot a frank II. Pipinnel, aki nemrég vívta meg ezt a vidéket, s a missziót politikai és egyházi okokból egyaránt támogatta.

Úttörővé és jelentőssé váltak Willibrord azon fáradozásai, hogy szilárd összeköttetésbe kerüljön Rómával. Egy évszázad óta számos skót szerzetes prédikált a frízek között anélkül, hogy maradandó hatást ért volna el. Willibrord Rómával fenntartott kapcsolata tartóssá tette művét. A német egyház megszervezője és a frankok reformátora, Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) is tanult belőle. Willibrord missziós messzeteleket bámulatos volt. Missziója kezdetén szükségesnek érezte, hogy a hatalom frank urának a jóváhagyásával tevékenykedjék, és Rómában elnyerje a pápa beleegyezését. Első római útján, 693-ban pápai misszionáriussá nevezték ki. (Ezzel egy hithirdető elsőként nyerte el ezt az elnevezést.) 695-ben maga Pipin küldte újból Rómába, hogy püspökké szenteljék, és egy új, önálló fríz egyháztartomány első fejeként megkapja az érseki méltóságot. November 21-én kapta

meg Szent I. Sergius pápától (687–701) a szentelést és a palliumot, s egyúttal felvette a Kelemen nevet. Ettől kezdve Kelemen- Willibrordnak hívták. Pipin az érseknek székhelyül a gazdagon felszerelt Utrechtet adta át. Willibrord tevékenysége átfogta a Schelde, az Alsó-Maas és a Rajna vidékét. Utrecht a Salvator templom melletti kolostorával egy messzesugárzó missziós központ magvává lett. Pipin hitvesének, Szent Plektrudisznak (+725) családja alapította az echternachi kolostort, amely mint missziós központ évszázadokon át megtartotta jelentőségét. Willibrord itt élt és tanított a legszívesebben.

Willibrord mindig eleven kapcsolatot tartott fenn angolszász hazájával; ez szellemileg és anyagilag egyaránt támogatta. Az onnan elinduló újabb munkatársak nála találkoztak. Egy ideig Bonifác is az ő kíséretéhez tartozott. Emellett pedig a frízek között is voltak már hűséges segítői; jó példa rá Szent Liudger (lásd:173. o.) családja.

Willibrordnak Frízföldön túlmenő tervei is voltak, ezek azonban nem jártak sikerrel, sőt Frízföldön is érték sikertelenségek. Ilyen volt a frízek királyánál, Radbodnál tett látogatása és a király új betörése a frank területre Pipin halála (714) után, amelynek következtében minden addigi eredménye hirtelen összeomlott. Csak Radbod halála (719) után tudta elérni Willibrord, hogy fenyegetett életművét a győzedelmesen előnyomuló Martell Károly oltalma alatt ismét felépíthette. Nyolcvanévesen olyan Frízföldre pillanthatott, amelyet nagyobb részben kereszténynek lehetett tekinteni.

739. november 7-én halt meg szerzetesei körében Echternachban.

November 10.

NAGY SZENT LEÓ PÁPA

November 10.

+Róma, 461. november 10.

Szent Leó, aki az Egyházban a „Nagy” megtisztelő jelzőt kapta, már jóval pápasága előtt jelentős hivatalokat töltött be a római klérusban. Azok a tulajdonságok, amelyek annyira kiemelkedővé teszik a pápák sorában, már I. Celesztin és III. Sixtus fődiákonusaként kibontakoztak benne: alapos teológiai képzettség, spekulatív készség, biztos ítélőképesség, érzékenység az idők jelei iránt, gyors reagáló képesség, s mindehhez józan tekintélytudat. Egyszóval belső dinamizmussal teljes jellem volt, ugyanakkor mély hivatástudat hatotta át egész személyiségét.

Johannes Cassianus egy levelében „a római szentszék és az istenszolgálat ékességének” nevezte. Alexandriai Szent Cirill pátriárka őt kereste meg levelével, hogy járjon közbe I. Celesztin pápánál, és kérjen számára védelmet Juvenalis jeruzsálemi püspök hatalmi túlkapásaival szemben. Később a császári udvar küldte a fődiákonust Galliába, hogy közvetítsen békét Aetius katonai főparancsnok és Albinus szenátor között. S míg e küldetésben távol volt Rómától, megválasztották pápának.

440. szeptember 29-én, miután püspökké szentelték, foglalta el Péter katedráját. Püspökké szentelésének évfordulóján évről évre maga köré gyűjtötte a püspököket, papokat és híveket, és tanította őket. Gyakran beszélt a római püspök feladatáról és helyzetéről az Egyházban. Ezek a beszédek világosan kifejezik, hogy mennyire tudatában volt: mint pápa Péter hivatalát viseli. A püspökök között, akikre Krisztus, az örök Főpap és legfőbb püspök mint pásztorokra bízta a nyáj gondját, van egy, aki kiemelkedik, mert benne Péter apostol él tovább: „Miként mindig érvényben marad az, amit Péter Krisztusról hitt, úgy az is megmaradt mindig, amit Krisztus Péterben alapított”. Szinte új idők szavaként hangoztatja, hogy különbség van a hivatal viselő és a hivatal között. Szíve alázatának megnyilatkozását láthatjuk abban, hogy azt mondja: Péter utódában azt tiszteljük, „aki örökre magára vállalta az összes pásztor és a rájuk bízott nyáj minden gondját, és méltóságát egy méltatlan utód sem csorbítja”.

A többi püspökkel való kapcsolatát a pápának az egész Egyházra irányuló szeretete határozza meg: „Mindenkivel közösen viseljük a gondot, és minden egyes püspökkel együtt részesülünk a hivatalban;

hiszen az egész földkerekségről Szent Péter székhelyére folyamodnak, és a római püspöktől várják, hogy az egész Egyházat szeresse, ahogyan az Úr Péternek ajánlotta Egyházát.”

Az Egyház iránti lángoló szeretetében, és nem személyes tekintélyhajhászásban kell keresnünk motívumait, amikor az Egyházon belüli szervezeti kérdésekben olyan határozottnak bizonyult.

A keleti egyházzal való egység megőrzése érdekében a tesszalóniki püspököt már I. Damaszus pápa apostoli vikáriussá nevezte ki Görögország és Dácia egyházai felett. A mindenkor tesszalóniki püspöknek az lett volna a feladata, hogy a pápa megbízásából felügyeletet gyakoroljon az említett egyházak fölött. Anasztáz, az akkori vikárius, III. Sixtus halála után Leó pápához fordult és kérte, erősítse meg apostoli vikáriusi tisztségében. Leó készségesen teljesítette a kérést, s egyidejűleg intette Illyria püspökeit, hogy egyházfegyelmi kérdésekben tanúsítsanak engedelmességet Anasztáz iránt. Mikor azonban Anasztáz túlkapásokra ragadtatta magát, és saját joghatóságát a többi püspök rovására akarta kiterjeszteni, Leó figyelmeztette hivatalának határaitra, „hogy az egész Egyház mindenütt összeköttetésben maradjon a Fejével”.

Arles-ban Leó hivatalba lépésekor Hilarius volt az apostoli vikárius. Nagyon határozottan törekedett arra, hogy püspöki székét, hasonlóan az aquilejai patriarkátushoz, független patriarkátussá fejlessze. Egy vizitációs útja alkalmával az egyik püspököt minden vizsgálat nélkül elmozdította; egy másik beteg helyére még annak életében utódot állított. A panaszosok Rómához fordultak, és Leó elnökletével zsinat gyűlt össze, ahová Hilariust is meghívták és kötelezték, hogy vonja vissza elhamarkodott intézkedéseit. Sőt, megfosztották vikáriusi hivatalától is. Ez a Leó-féle zsinat különös jelentőséget nyert azért, hogy ezzel kapcsolatban III. Valentinianus császár rendeletet adott ki, amely szerint „amit az Apostoli Szentszék meghatározott, vagy a jövőben határoz meg, mindenki számára törvényerővel bír!” Ezzel elismerést nyert állami oldalról a pápa jurisdictió elsőbbsége.

Leó pápa úgy látta, hogy az Egyház szervezeti egysége fontos biztosíték a hitbeli egység mellett, amelyet akkoriban több szekta is nagyon veszélyeztetett: a manicheusok Rómában és Itáliában, a priscillianusok Hispániában, a monofiziták Egyiptomban.

Pápaságának első teendői között természetesen Róma gondja állt, azé a városé, amelyben Péter „ugyanabban a testben, amelyben főpásztorunk volt, a szent halál álmába merült”. Rómában igen erős befolyásra tettek szert az Észak-Afrikából beszivárgott manicheusok, akik mindent rossznak tartottak, ami a testtel kapcsolatos. Amikor a császár rendeletet bocsátott ki, hogy azok a manicheusok, akik nem tartanak bűnbánatot, elveszítik polgári jogaikat, Leó üdvözölte, mert az állam kötelességének tartotta, hogy a veszedelmes tévtanítókkal szemben büntetést alkalmazzon. Magatartását azért is megérthetjük, mert a manicheusok üzelmei minden erkölcsi törvényt figyelmen kívül hagytak. Leó arról tudósít, hogy „bizonyítékok vannak rá, hogy ebben a szektában a tisztességnak, a szeméremnek és a szégyenérzetnek semmi nyoma nincs, ezeknek törvénye a hazugság, vallásuk az ördög, áldozatuk a gyalázat”.

Egy évvel a manicheusok Rómából történt kiűzése után a hispániai Astorga püspöke, Turibius segítséget kért a pápától a priscillianusokkal szemben, akik megjelentek Hispániában. Válaszában Leó tizenhat fejezetben pontról pontra cáfolta a priscillianusok tanítását, amely megítélése szerint pogány csillagászatból és gnosztikus-keresztény elemekből álló eretnecség, és megfelelő büntetéseket helyezett kilátásba számukra.

A legnagyobb küzdelmet azonban a monofizita Eutükhésszel kellett megvívnia, aki szerint Krisztusban csak egy természet van, az isteni, tehát Krisztus szerinte nem volt igazán ember. Ez a tanítás Krisztus egész megváltó művét kérdőjelezte meg, és fölkavarta a keleti egyházat. Külön kiélezte a monofizitizmus veszélyét az a körülmény, hogy Eutükhész, aki kolostori előljáró volt, az intrikus természetű kamarás, Krüszaphiosz révén jelentős befolyással bírt a császár, II. Theodosius udvarában.

A szabályos időközökben tartott konstantinápolyi pátriárkai zsinaton Flavianus pátriárka 448 novemberében Eutükhész tanítását mint eretnecséget elítélte, a szerzőt magát pedig letették hivatalából. Eutükhész egyszerre föllebezett a pápához és a császárhoz. Leó pápa 449. június 13-án kelt, híressé vált dogmatikus levelével válaszolt Flavianusnak. Mesteri pontossággal fejti ki a

Szentírásra és a keresztelési hitvallásra támaszkodva a Krisztus egy személyére és két össze nem keveredett természetére vonatkozó tanítást, mely szerint mindkét természet, az isteni is, az emberi is, a másikkal összekapcsoltan végzi sajátos tevékenységeit.

Eutükhész és barátja, Dioszkurosz alexandriai pátriárka válasza nem sokáig váratott magára. A császár segítségével Dioszkurosz zsinatot hirdetett 449-ben Efezusba, amelyen nem engedték fölolvadni a pápa levelét, és igazolni akarták Eutükhészt. Leó tiltakozását jelentette be a császárnál az általa „rablózsinat”-nak nevezett gyülekezeten elhangzottak miatt.

Ám egy szerencsétlenség következtében II. Theodosius császár 450. július 28-án meghalt. Nővére, Pulcheria a hadsereg támogatásával maga mellé császárrá emelte Markiánosz tábornokot, akihez feleségül ment. Az új császár a birodalom egységének biztosítását látta abban, ha a hitegység szilárd. Ezért föltárta Leó előtt azt a tervét, hogy Niceába új zsinatot akar összehívni. Leó, akinek korábban szintén az volt a szándéka, hogy zsinatot hirdet, de a körülmények kedvező alakulása után elállt tervétől, csak nehezen adta beleegyezését a zsinathoz.

Végül mégiscsak összehívták, és az első ülést 451. október 8-án tartották Kalkedonban. Leó pápát egy küldöttség képviselte: Paschasius lilybeumi püspök, továbbá Lucentius és Julianus püspökök, valamint két pap, Bonifacius és Basilius. A császári biztosok kemény kézzel gondoskodtak a zsinat lefolyásáról. Amikor Eutükhész és Dioszkurosz ügyére került a sor, e hivatalnokok teremtettek rendet a hangosan kiabálók között.

Leó életének csúcspontja 451. október 10-én következett el. Miután a zsinat előtt fölolvasták dogmatikus levelét, a résztvevők egyöntetű lelkesedéssel kiáltották: „Ez az Atyák hite, és az Apostolok hite! Péter szól Leó által! Valamennyien ezt hisszük!”

A továbbiakban azonban nem mindenben a pápa kedve szerint folytatta munkáját a zsinat. Huszonnyolc résztvevő ugyanis megszavazta, hogy Anatoliosz konstantinápolyi pátriárkának az Egyházban a római püspök után különleges rangja legyen. A pápai küldöttek azonnal tiltakozást jelentettek be, Leó pedig ezt írta a császárnak: „Személyes bűnömnek tartanám, ha az Atyák rendelkezéseit az én hozzájárulásommal sértenék meg, és ha egy testvér kívánsága többet jelentene számomra, mint az Úr egész házának java.”

Anatoliosz pátriárka azonban elég okos volt ahhoz, hogy elálljon a kéréstől, amikor Leó megszakította vele a kapcsolatot. Talán egy császári intelem is segített, Leó ugyanis egy nuncius révén közvetlen kapcsolatban állt a császári udvarral.

451–460 között újabb veszedelmek tűntek föl. Palesztinában szabályos lázadás tört ki a monofizita szerzetesek körében, akik továbbra is a kiközösített Eutükhész és Dioszkurosz hívei voltak. Egyiptomban, közelebbről Alexandriában mindaddig nem állt helyre a nyugalom, amíg Aelurus Timoteust, Dioszkurosz egyik barátját, aki elfoglalta a pátriárkai széket, véglegesen ki nem utasították. Csak a pápa ismételt fölszólítására volt hajlandó a császár rendőri erővel oltalmába venni az igaz hívőket és helyreállítani a város rendjét.

452-ben Leó a hunoktól mentette meg Rómát és lakosságát azzal, hogy bátran Attila elé vonult, és visszafordulásra bírta. De 455-ben már nem tudta megakadályozni, hogy Geiserich vandáljai be ne törjenek a városba, csak annyit sikerült elérni, hogy az emberek életét megkímélték, és nem gyújtották föl az épületeket.

Minden sikeres politikai tevékenysége ellenére Leó igazi nagysága abban rejlik, ahogyan Péter utódjának, a pápának hivatalát a többi püspökkel tartott kapcsolatában, az Egyház belső szervezetének kérdéseiben, a tévtanítások elhárításában és az evangélium hirdetésében napról napra betöltötte.

Levelezése úgy mutatja őt, mint az Egyház harcosát, aki hivatalának erejénél fogva az igaz hitet és a keresztény életet akarta megvédeni az egész Egyházban. Prédikációiból megismerhetjük a püspököt, aki buzgón törekszik arra, hogy hívő népét tanítsa. Nyelvezete tele van olyan találó fordulatokkal, amelyek illettek hallgatóságához; ugyanakkor mesteri módon él az antik retorika eszköztárával is.

Tanításában a teológiát a legalapvetőbb tételeiben ragadta meg. XIV. Benedek pápa joggal iktatta őt az egyháztanítók sorába, s ezzel megadta a kellő tiszteletet ennek a szent pápának, aki hivatásának megfelelően mindenkinek mindene volt.

A régi liturgikus források 461. november 10-re teszik Nagy Szent Leó pápa temetését. Rómában június 28-án, Péter-Pál vigíliáján ünnepelték, mert I. Sergius pápa (687–701) ezen a napon vitette át ereklyéit a Vatikáni bazilikába. Később a galliai egyház április 11-i dátumát követték, 1969-ben az ünnepet a szent pápa halála napjára helyezték át.

A Newman kardinális által „Fenséges Leó”-nak nevezett pápa életéből, aki a pápaságot mint az Egyház egységének biztosítékát szilárdította meg, és bizonyosságát adta annak, hogy az Egyház mennyire javára szolgál a világnak, a hagyomány sokat elmond az utókornak.

440-ben Placidia császárnő Leó fődiákonust Galliába küldte, hogy nagy tekintélyével és diplomáciai érzékével teremtsen békét. Miközben úton volt, meghalt III. Sixtus. Leót távollétében megválasztották, s azonnal küldöttség indult utána, hogy megvigyék a hírt, és amilyen gyorsan csak lehet, térjen vissza.

Amikor Leó hivatalába lépett, így prédikált: „Reszketnem kell a felelősség miatt, de a hitem vigasztal a kegyelem ajándékával, mert az Úr, aki e hivatal terhét rám rőtta, segít majd viselni is. Ha a hivatal nagyságát és a saját gyengeségemet nézem, megrettenek; de nem hátrálok meg, mert nem magamban bízom, hanem abban, aki bennem működik! Minden, amit hivatalomban helyesen teszek, Krisztus műve!”

452 tavaszán a rémülettől felfehér hírnök érkezett és jelentette a pápának: Attila, akit mindenki csak „Isten ostora”-ként emleget, hunjaival betört Itáliába, és úton van Róma felé. Valentinianus császár félelmében Ravenna falai mögé menekült. Van még idő, hogy a pápa is kövesse őt! – Amikor a követ elhallgatott, a pápa egy csodálatosan megmunkált arany karperecet emelt föl az asztalról, ami egy ritka formájú állatot ábrázolt, amelyet Rómában még soha nem láttak. „Látod ezt? – kérdezte a hírhozótól, és odatartotta eléje az ékszer. Ez a hunok munkája. Egy nép, amelyik ilyen műalkotásokra képes, hajlandó lesz az Élet ígéjének befogadására is. Lehet, hogy Isten színe előtt máris bűnösök vagyunk, mert még nem tettünk kísérletet arra, hogy Krisztus keresztségét e nomádok sátrai közt is fölállítsuk. Eddig mi azon a véleményen voltunk, hogy csak a mi birodalmunk létezik és semmi más a világon, most pedig félünk. Nem, én nem menekülök; megvédem Rómát, és elmegyek a hunok táborába!”

Útra is kelt észak felé, és Mantova közelében találkozott a félelmetes lovasok királyával, akitől egész Itália reszketett. Valóban sikerült Attilát rávennie a visszafordulásra, aki arra is ígéretet tett, hogy békét köt a birodalommal. Kétségtelen, a körülmények is Leó javára fordultak – a hunok seregében járvány tört ki, e sztyeppei lovasok nem voltak hozzászokva a hegyvidékekhez, és Markianosz császár fölmentő hadműveleteket kezdett a hunok saját területén –, mindazonáltal a pápa bátor föllépésének volt köszönhető, hogy a hun támadás így végződött.

A legenda szerint maga Attila így mondta el a találkozást: „Leó mellett láttam egy másik valakit, aki papi ruhába volt öltözve, tekintélyes öreg volt, és az arca tiszteletet parancsolt (ez Szent Péter volt), és kivont karddal szörnyű fenyegetések közepette a halált helyezte nekem kilátásba, ha nem teljesítem kívánságát.” Raffaello egyik híres képe a vatikáni stanzákban ezt a pillanatot ábrázolja: Péter a levegőben szállva jelenik meg Attilának Leó feje fölött, és Attila halálra rémül.

Egy másik alkalommal is megmutatkozott, hogy abban a zűrzavaros időben csak a pápaság volt képes magára vállalni az emberek védelmét. Amikor a nyugatrómai császár, Valentinianus esztelen dühében törrel leszúrta Aetius hadvezért, és maga is hamarosan meghalt, Geiserich, a vandálok királya, aki ekkor már egész Észak-Afrikát a kezében tartotta, elérkezettnek látta a percet, hogy Róma ellen vonuljon. Flottája Ostiában kötött ki. Aki csak tudott, menekült, annál is inkább, mert az új császárt, Petroniust megölték a katonái. Ismét csak Leó állt egy küldöttség élére, és szembenézett a

hódítóval. Az azonnali elvonulást nem tudta elérni, de a vandálok megígérték, hogy nem égetik föl Rómát, és nem ölik le a lakosságot. Amikor a zsákmánnyal megrakott vandál hajók kifutottak az ostiai kikötőből, a rómaiak tudták, hogy életüket Leó pápának köszönhetik.

November 11.

TOURS-I SZENT MÁRTON

November 11.

*Sabaria (Pannónia), 316/317. +Candes, 397. november 8.

Szent Márton, Gallia nemzeti szentje nagy szellemi és egyháztörténeti átalakulás idejében született. Amikor Pannóniában, Sabariában 316/17-ben meglátta a világot, éppen három éve múlt annak, hogy a „Milánói ediktum”-mal Nagy Konstantin és Licinius teljes szabadságot és elismerést biztosított az Egyháznak, és hívei számára megadta a többi polgárokkal való egyenjogúságot. Ekkor az Egyház számára a gyors terjeszkedés időszaka kezdődött, nemcsak hívei számát, hanem a befolyása alá tartozó területet illetően is. Az egyházi törvények birodalmi törvényekké emelkedtek, s ha valakit egyházi büntetés ért, annak állami büntetőjogi következményei is lettek. A vértanúk és katakombák üldözött és sokáig az élet peremén meghúzódó közösségéből néhány évtized leforgása alatt mindent meghatározó birodalmi egyház és államvallás lett, amellyel természetesen együtt járt mindaz a negatív következmény, ami az állam és Egyház szoros összefonódásából mindig adódik.

Amikor Márton megszületett, mindez még csak a kezdeteiben élt. Szülei pogányok voltak, atyja a császári hadsereg tribunusa volt. Márton egészen kicsi volt még, amikor szülei Sabariából átköltöztek az itáliai Páviába, az ókori Ticiniumba, ahol még a zömében pogány környezetben cseperedett föl. Tizenkét évesen, szülei akarata ellenére jelentkezett katechumennek. Ekkor kapta az első nevelést a keresztény életre. A keresztséget hat évvel később vette föl, s ez még az akkori időkben is hosszúra nyúlott előkészületet jelentett.

Tizenöt éves volt, amikor Severus és Probus császárok parancsának megfelelően mint veterán apa fiát besorozták a császári seregbe, és lovas testőrtiszt lett. Már ebben az időben kitűnt katonatársai közül, és általános elismerést váltott ki az egyszerűsége, életének tisztasága, önfeledt felebaráti szeretete. 334-ben Amiens-ben történt, hogy télvíz idején tiszti köpenyének felét odaadta egy ruhátlan koldusnak. Hamarosan megkeresztelkedett, s amint mód nyílt rá, elhagyta a hadsereget, és a poitiers-i püspökhöz, Szent Hilariushoz csatlakozott, aki exorcistává szentelte.

Nem sokkal ezután Márton Poitiers-ből hazalátogatott a szüleihez, s édesanyját meg tudta téríteni. Otthon megvalósította régi vágyát: először Milánó közelében, majd a Genova előtti Gallinaria-szigeten remetéskedni kezdett. Elhatározásához a körülmények is hozzásegítették, mert épp ezekben az években nagyon heves viták dúltak az ariánusok és a katolikusok között, s őt magát is bántalmazták és kiutasították ariánus püspökök.

Hilarius püspököt – éppen az ariánusok – elűzték Poitiers-ből, sőt az egyházmegyéjéből is, de császári engedéllyel hamarosan visszatérhetett. Ekkor Márton is elhagyta szigeti remeteségét, és visszament Hilarius mellé. A városon kívül épített magának egy remetelakot, hogy visszavonulhasson a magányba. Hamarosan tanítványok gyűltek köréje, s először a cella körül bontakozott ki a ligugéi kolostor, majd 375-ben Tours közelében megalapította Marmoutier kolostorát. Ezzel megindította a gall-frank szerzetesség fejlődését, és megteremtette annak központját, amely századokon át elevenítő erőt sugárzott az Alpoktól északra fekvő egyházakba azáltal is, hogy sok püspök került ki e kolostorokból. 371-ben, amikor a tours-i püspök meghalt, a nép, a papság és a többi püspökök mind Mártont kívánták püspöknek. Igaz, voltak akiknek nem tetszett Márton aszkéta-szerzetesi alakja és élete, de ez nem tudta a nagy többség akarátát megakadályozni.

Fölszentelése napjától Márton mint jó pásztor látogatta nyáját, prédikált, s a csodatevés ajándékát is megkapván, nagy erőt öntött a hívekbe és a papokba egyaránt. A nép atyjaként szerette őt, aki úgy

élt közöttük, mint a legszegényebbek, s csak segíteni és békességet teremteni akart mindenütt. Az egész ország gyógyításairól, ördögűzéseiről és halottfeltámasztásairól beszélt.

Élettörténetét számos csoda elbeszélése veszi körül, amelyekben ma sem lehet kételkedni. Ahol azonban szükség volt rá, Márton tudott nagyon keménykezű is lenni: ha a hit tisztasága került veszélybe; ha a hívők babonás tisztelettel vettek körül egy helyet vagy egy vélt szentet, illetve ha pogány szokások és elképzelések akadályozták az evangélium terjedését. Ilyen esetekben nem vonakodott életének kockáztatásától sem, teljes elszántsággal és keményen harcolt a hitért.

Fölfogásának és életvitelének az a szigorú, aszketikus vonása, amely már a megválasztásakor ellenkezést váltott ki némelyekben, haláláig megmaradt, és mindvégig tüske volt még néhány püspöktársa szemében is. Az Egyház ugyanis a kapott szabadságban kezdett berendezkedni, és egyre inkább berendezkedett a világba. Kezdték kialakulni az egyházi birtokok, mert a császár példája szerint, aki nagyon gazdag adományokkal látta el az Egyházat, fejedelmek és főúri családok szintén kezdték adományokkal megvetni egy-egy kolostor vagy templom életének alapját. Ennek következtében a klérus a dolgok természetes rendje szerint hamarosan hozzászokott az anyagi biztonsághoz, a fényes ruhákhoz, dús asztalhoz. Érthetően megütközést váltott ki, hogy miként lehet megválasztani püspökké olyat, aki vezeklésben és szegénységben él, aki a remeteséget kedveli; aki a liturgiában használatos fényes trónust elutasítva, egyszerű széket használt, ami főúri házaknál csak a cselédeké volt; s aki a vele élő szerzetes testvéreinek megtiltotta, hogy csak egyetlen ezüstöt is elfogadjanak azért, hogy új ruhát csináltassanak maguknak.

Alázattal viselte, nem kérte számon és nem büntette, hogy papságából és a kisebb klerikusok közül morgolódtak ellene, és néha meg is bántották; ha azonban nem az ő személyéről, hanem az Egyházzal volt szó, határozottan lépett föl.

Minden tevékenységében apostoli céljai irányították: a rábízottak üdvössége és az igaz tanítás megőrzése. A veszélyben lévők és az üldözöttek megvédésének gondja és a hit tisztaságáért égő buzgóság miatt ragadtatta magát olykor olyan lépésekre, amelyek miatt később szemrehányást tett magának, és e lépései valóban csak úgy érthetők meg, mint a jogtalansággal szemben alkalmazott végső védekezés tettei.

A szokatlan és új szabadság légköre, amelyben most a kereszténység teljes egészének része volt, mind a tanításban, mind az erkölcsökben vadhajtásokat és gyomokat is termett. Az igaz hit és a tévtanok képviselői keményen és kitartóan küzdöttek egymással.

Hispaniában egy gazdag, de nagyon aszketikus életet élő Priscillianus nevű laikus állított össze a montanizmusához közel álló tanítást, amelyre elsősorban nagyon szigorú erkölcstana volt jellemző. Priscillianus sok követőt szerzett, akik megválasztották Avila püspökévé. A császári udvarban nagyon erős ellentábor szerveződött Ithacus püspök vezetésével, aki az ellenségeskedést odáig tudta élezni, hogy Maximus császár 385-ben halálra ítélte Priscillianust. Az egyháztörténelemben ekkor hoztak először halálos ítéletet eretnekkel szemben. Márton 384-ben Bordeaux-ban először püspöktársaival együtt elítélte Priscillianust, de utána azonnal útnak indult és Trierbe utazott a császárhoz, hogy közbenjárjon az eretnek érdekében, és személyes szabadságát biztosítsa. Mikor úgy érezte, hogy Ithacus pártja, melynek oroszlánrésze volt a halálos ítélet meghozatalában, az udvarban túlságosan nagy befolyással bír, és fönnáll a veszély, hogy további vérontás is következik, nehéz szívvel elhatározta magát, hogy fölveszi a közösséget azokkal, akiket kegyetlenségük és igazságtalan eljárásuk miatt került, mert csak így tudta megmenteni Narses gróf és Leucadius prézes életét. Ezzel a lépéssel elérte a célját – a császár ugyanis Tours püspöke engedékenysége fölötti örömeiben mindent megígért neki –, emiatt azonban élete végéig vádolta magát.

Mártont a nép ezért nem hibáztatta; úgy fogadták emlékezetükbe, mint az irgalmas szamaritanust, aki a koldusnak utolsó ruhadarabját is odaadta, s mint a jó pásztor ragyogó példáját, aki a legszorongatóbb helyzetekben is a felebaráti és az Isten iránti szeretetet tette életének vezérlő elvévé. Halála után hamarosan szentként kezdték tisztelni, elsőként a nem vértanú szentek között.

Ezrekre rúg azoknak a hegyeknek, templomoknak, váraknak és kolostoroknak száma, amelyek Márton nevét viselik. A sírja Tours-ban híres zarándokhely volt az egész középkor folyamán.

A Jeromos-féle Martirológium november 11-re teszi Szent Márton temetését. Rómában a 6. század óta ünneplik.

Amikor Márton még római katonatiszt és katechumen volt – beszéli el legendája a sokszor ábrázolt jelenetet –, lovon közeledett Amiens kapujához. A lova egyszer csak visszahőkölt az úton, mert megmozdult a hó, és egy koldus tápázkodott föl, akinek a vállán csak szakadozott rongyok lógtak. Éhezve és vacogva nyújtotta a kezét a tiszt felé, és alamizsnát kért. Márton azonban katonatársaival épp az imént játszotta el minden pénzét, s így kiáltott: „Akár hiszed, akár nem, egy árva rézpénz nincs a zsebemben, de azért várj csak, valahogy segítek rajtad!” Azzal fogta széles köpenyét, lekanyarította a válláról, majd a kardjával szelvében kettéhasította, és a felét odaadta a koldusnak: „Fogjad, barátom – mondta neki, és ráterítette a meleg anyagot –, és a lovamnak köszönd meg, mert a köpenynek ez a része őt takarta!”

Azon az éjszakán Mártonnak különös álma volt: Jézust látta, amint fényes sereg veszi körül. A vállán azonban a köpenynek azt a darabját viselte, amit a koldus kapott, és odafordulván az angyalokhoz, mondta: „A katechumen Márton öltöztetett föl engem ezzel a ruhával!” Amikor ezt az álmot egy papnak elbeszélte, az csodálkozva ránézett, és azt mondta: „Az Úr megmondta: Amit egynek a legkisebb testvéreim közül tesztek, nekem tettétek. De úgy vélem, hogy az Úr is készített neked egy ruhát, amelybe föl akar öltöztetni.”

A későbbi évekből elbeszélnek egy hasonló esetet, amely akkor történt, amikor Márton már régen meg volt keresztelve, sőt már püspök is volt, de ekkor már nem elégedett meg a félmegoldással:

A katedrális felé sietett szentmisére, amikor ismét egy alig betakart koldussal találkozott. A kíséretében lévő klerikust előreküldte, hogy hozzon gyorsan valami ruhát ennek a koldusnak. Alighogy az elment, Márton levetette saját meleg ruháit, és felöltöztette a koldust úgy, hogy rajta csak egy vékony ing maradt. Amikor az elküldött klerikus visszajött, a koldust nem látta sehol, figyelmeztette Mártont, hogy a misét mindjárt kezdenie kell. Márton magára öltötte a koldusnak szánt ruhát, ami egy zsákszövetből készült gyatra zubbony volt, és így vonult be megrökönyödött papsága szeme láttára a templomba.

A tanítványa, Sulpicius Severus elbeszéli, hogy a bátor püspök sokáig nem volt hajlandó elfogadni a császári udvar asztalához szóló meghívást – éles ellentétben azokkal a püspökökkel és klerikusokkal, akikkel tele volt az udvar, s akik inkább az uralkodó kegyét, mint az Egyház javát keresték ott. Márton elutasította a meghívást, mert meg volt róla győződve, hogy az erőszakos Maximus jogtalanul jutott a császári hatalomhoz. Csak akkor vett részt egy lakomán, amikor a császár biztosította felőle, hogy nem jószántából, hanem katonái akaratából lett császár. Az asztalnál Maximus mellett ült, s mint megtisztelt vendégnek az első serleg bort neki kínálták. Miután ivott belőle, a császárnak kellett volna adnia a poharat, ő azonban nem neki nyújtotta, hanem a kíséretében lévő papnak, „mert úgy tartotta, hogy lelkiismerete nem engedi, hogy bárkit papok elé helyezzen méltóságban”. Ez a félreérthetetlen magatartás természetesen nem nagy megértésre talált az udvaroncok körében.

Egy másik alkalommal – mondja tovább a legenda – koldus képében maga az ördög állt Márton elé, és alamizsnát kért tőle. Márton gazdagon megajándékozta, de akkor a gonosz lélek levetette álarcát, és gúnyosan kinevette, hogy micsoda ostoba. Márton azonban nyugodtan így felelt neki: „Mit számít az, hogy egy szegény ördöggel tettem jót! Hiszen csak Krisztus szeretetéért történt!”

Máskor egy pap jött a szent püspökhöz, és engedélyt kért, hogy körmenetet vezethessen az egyik közeli síremlékhez, amely a néphit szerint egy vértanú sírja felett állt. „Milyen vértanú nyugszik az oltár alatt – kérdezte –, és mikor halt meg a hitnek e harcosa?” „Azt ma már nem tudja senki” – válaszolta a pap. „Én ellenben tudom, ki van ott eltemetve – folytatta Márton –, egy útonálló rabló,

aki akasztófán fejezte be, és semmi köze sincs a vértanúsághoz!” A meghökkent papnak le kellett mondani a körmenetről, mert megtudta, hogy a szent püspöknek a rejtett dolgokról is van tudomása.

Egyszer fiatal novíciusokkal sétált a kolostor környékén, és látta, hogy egy juhász éppen birkát nyír. Márton derűsen állapította meg: „Nézzétek ott azt a bárányt, nézzétek csak, milyen türelemmel hagyja magát nyírni! Megszívlelte a Keresztelő tanácsát, aki azt mondta, hogyha van valakinek két ruhája, ossza meg azzal, akinek egy sincs.”

Máskor látta, hogy egy játszadozó gyermekre támad egy kígyó, de parancsára engedelmeskedett és elkúszott. Akkor szomorúan mondta a szent: „A kutyák és a kígyók hallgatnak rám, de az emberek nem.”

November 12.

SZENT BENEDEK, IZSÁK, JÁNOS, KRISZTIÁN, MÁTÉ vértanúk

November 12.

+Miedzyrzecze, 1003. november 11–12.

Benedek 970-ben született Beneventóban. Érseke fiatalon pappá szentelte és székesegyházi kanonokká nevezte ki. Mivel a szerzetesi életre érzett hivatást, a San Salvator in periculo maris kolostorában fogadalmat tett. 996-ban engedélyt kért az apáttól, hogy remeteéletet élhessen, és a kolostor közelében egy kunyhóba vonult vissza. Nagyon gyakran felkereste tanácsért Grandenicust, az egykori velencei nemest, aki remeteként élt a Montecassinón, miután ravennai Szent Romuáldnál (lásd: A szentek élete, 271. o.) szerezte szerzetesi iskolázottságát, akit Benedek is nagyra becsült mint a latin egyház legjelentősebb élő aszketikus tanítóját.

Romuáld 999–1000 telén Cassinóba érkezett, hogy meglátogassa Grandenicust; Benedek tüstént odasietett, hogy láthassa, majd ápolta a szentet egy évig tartó súlyos betegségében. Amikor Romuáld az 1000. év végén Rómába ment, elkísérte, s ott találkozott Querfurti Szent Brúnóval (lásd: 97. o.), III. Ottó császár rokonával, aki szerzetes volt Szent Bonifác és Szent Alexius kolostorában. 1001 tavaszán elkísérték Romuáldot Ravennától északnyugatra fekvő pereumi remeteségébe.

Ebben az évben III. Ottó Ravennában kolostort alapított prágai Szent Adalbert (lásd: A szentek élete, 762. o.) tiszteletére. Megkérte Romuáldot, hogy tanítványai közül jelöljön ki valakit apátnak. Romuáld választása Benedekre esett, ő azonban nem akarta elhagyni remeteéletét.

III. Ottó segítette lengyelországi I. Boleszlávot országa kereszténnyé tételében. Munkája támogatására lengyel területen rendet akart alapítani, és a pereumi remeték segítségét kérte. Lelkes segítőtőre talált Brúnóban, aki azt remélte, hogy a pogányok között eljut a vértanúságra. Brúnó rábeszélte Benedeket és Romuáldnak egy János nevű tanítványát, hogy vegyenek részt ebben a munkában. János és Benedek az 1001. év végén Lengyelországba érkezett, miután Brúnó megígérte, hogy követi őket, mihelyt püspökké szentelik, és a pápától megkapja az engedélyt arra, hogy a pogányoknak prédikáljon.

I. Boleszláv barátságosan fogadta Jánost és Benedeket, földet adott nekik a Gniezno melletti Miedzyrzeczeben, ahol remeteséget létesítettek. Később négy szláv csatlakozott hozzájuk: Izsák és Máté testvér, egy bizonyos Barnabás, aki a szerzetesi fogadalmat is letette és Krisztián, a kis közösség szakácsa. János és Benedek lengyelül tanultak, hogy majd segíteni tudjanak Brúnónak a térítésben. Eközben azonban keresztény környezetben és úgy élték remeteéletüket, mint Pereumban.

Brúnó azonban nem érkezett meg. Elsősorban a III. Ottó halála után, 1002 februárjában kirobbant politikai zűrzavarok tartották vissza Itáliában. Nem sokkal ezután Rómában II. Szilveszter pápától megkapta a prédikációs engedélyt és az ajánló sorokat is az új császárhoz, Szent II. Henrikhez (lásd: A szentek élete, 345. o.), azzal a kérelemmel, hogy szenteltesse fel missziós püspökké. II. Henrik nem folytatta elődjének szlávbarát politikáját, és viszályba keveredett lengyelországi Boleszlávval, ezért

Brúnó nem tudta véghezvinni eredeti tervét, és Miedzyrzeczében várakozó testvéreit sem tudta értesíteni nehézségeiről.

A szemlélődő lelkületű János testvért kielégítette a lengyelországi remeteélet, Benedek viszont, aki a vértanúk koronájára vágyott, mielőbb meg akarta kezdeni munkáját a pogányok között. Mivel Brúnó nem jelentkezett, Benedek 1003-ban keresésére indulva Prágába ment, majd eredménytelenül visszatért Miedzyrzeczébe. Ekkor Barnabás testvért Rómába küldték, hogy a pápa tanácsát kérje. Amikor Barnabás nem érkezett vissza a tervezett időre Benedek és János elhatározták, hogy ők maguk mennek Rómába. Közben Boleszlávtól pénzt kaptak a misszió fenntartására, de visszaküldték. Ez azonban nem volt általánosan ismeretes, és 1003. november 11-én éjszaka a pénz miatt betörték a remeteségbe. Bár Benedek, János, Máté és Izsák nem tanúsítottak ellenállást, a támadók a védekező Krisztiánnal együtt megölték őket.

A visszatért Barnabás testvér vitte meg az esemény hírért Rómába. XVIII. János pápa (1004–1009) megengedte a testvérek tiszteletét, és hozzájárult, hogy készségükért, amellyel gyilkosaik kezéből elfogadták a halált, vértanúként tisztelhessek őket. Querfurti Szent Brúnó írta meg „Az öt testvér szenvedéstörténetét”-t. I. Boleszláv kolostort emeltetett vértanúságuk helyén, s ennek első apátja Barnabás lett. 1039-ben a vértanúk ereklyéit Prágába szállították.

POLOCKI SZENT JOZAFÁT

November 12.

*Vlagyimir, 1580 körül +Vityebszk, 1623. november 12.

Szent Jozafát 1580 körül született a volhiniai Vlagyimirban. A terület ma Ukrajnához tartozik, akkoriban lengyel fennhatóság alatt állt. Családja a fehér ruténok közül származott. Atyja, Kuncevicz Gavriol városi tanácsos volt, édesanyját Marinának hívták. A szülők ortodox vallásúak voltak, s gyermeküket Jánosnak keresztelték.

Amikor János elemi iskoláit befejezte, kereskedőinas lett Vilnában. 1596-ban Breszt-Litovszkban több rutén ortodox püspök unióra lépett a római egyházzal, megtartva keleti rítusukat. János is ezekben az években találta meg az utat a katolikus Egyházhoz – úgy tűnik saját kezdeményezésére. 1604-ben engedélyt kért a kijevi metropolitától, Hipatiu Pocietől, hogy beléphessen a majdnem teljesen elnéptelenedett vilnai Szentháromság-kolostorba. Szerzetesként vette föl a Jozafát nevet.

1607-ben megnyerte egyik barátját, a nagyon képzett Rutszkij Józsefet, és az is belépett a kolostorba. Később arhimandrita és metropolita lett. Nem sokkal ezután Jozafátot diákonussá szentelték.

1613-ban Bitenben kolostori előljáró, higumen, de már a következő évben visszahívták Vilnába, és a Szentháromság-kolostor arhimandritája lett. 1618-ban az időközben metropolitává lett barátja, Rutszkij segédpüspökké nevezte ki, s Jozafát hamarosan a kilencven éves korában elhunyt polocki érsek, Gedeon utódja lett.

Érsekségének első három évében sok lelket nyert meg az uniónak, sokan tértek vissza az ortodox Egyházból a katolikus Egyház közösségébe. 1621-ben azonban megzavarták működését: a jeruzsálemi ortodox pátriárka, III. Theofanész, minden egyházi és világi hatósági hozzájárulás nélkül, az összes katolikus püspöki székhelyre ortodox ellenpüspököt állított. Polock számára Meletij Szmotritszkij szerzetest szentelte püspökké, akinek megbízottak révén sikerült a nép nagy részét elhódítania Jozafáttól. Azzal rágalmazta, hogy el akarja latinosítani a liturgiát, s csak álnokságból és átmenetileg használja a szláv és a görög nyelvet. A keleti szertartásokat féltő embereket ezzel sikerült a püspök ellen lázítani.

Az ellenségeskedés egyre nagyobb méreteket öltött Jozafát körül. Ő világosan látta, hogy életébe fog kerülni a pápához való hűsége, de nem tántorodott meg. 1623. november 12-én a saját házában gyilkolták meg.

VIII. Orbán pápa, amikor hírül vette vértanúságát, azonnal megindította a szentté avatási eljárást. Húsz évvel a halála után, 1643-ben boldoggá is avatta Jozafát püspököt. A szentté avatást IX. Pius

pápa végezte 1867-ben. XXIII. János és VI. Pál pápa a II. vatikáni zsinattal kapcsolatban új lendületet adott az egység vértanúja tiszteletének.

Ünnepét 1882-ben vették föl a római naptárba, november 14-re. 1969-ben november 12-re, a halála napjára helyezték át.

A 16. század végén mind a katolikus, mind az ortodox Egyház híveinek élete meglehetősen feszült légkörben zajlott. A katolikusok körében az ellenreformáció hatása volt nagy, az ortodoxok között pedig egyre inkább érezték a megújulás szükségességét. A lengyel fennhatóság alá eső területeken ez a reform az esetek többségében a római egyházzal való unióba torkollott, amelynek aztán politikai színezetű ellenhatása támadt. Tagadhatatlan, hogy az egység szorgalmazói között voltak olyanok, akiket nem tisztán vallási indítékok, hanem politikai és szociális célok is vezettek. Ilyen időszakokban a papságban is, a gazdagabb rétegekben is könnyen erkölcsi lazaság lépett föl. A vidék egyszerű, csendesen élő népe pedig a maga jámborságát őrizve várta a jobb időket. Úgy tűnik, a Kuncevicz család az utóbbiak közé tartozott, akik hűségesen őrizték atyáik ortodox örökségét. János életéből részleteket csak attól kedve ismerünk, amikor már kereskedőinas volt Vilnában.

A boldoggá avatás során kortársai személyes tapasztalataik alapján vallották, hogy János már gyermekkorában föltűnően vallásos és Isten közelében élő lélek volt. Nem lehet természetes magyarázatot találni, hogy mi indíthatta arra, hogy a gazdagon fölszerelt vilnai ortodox templom helyett a majdnem teljesen elhagyatott Szentháromság-kolostor templomába kezdett járni. E kolostor arhimandritája színleg katolikus, de szíve szerint ortodox volt, ráadásul egyáltalán nem volt mintaszerzetes. A kolostornak valójában ő volt az egyedüli lakója. János pedig minden ellenszolgáltatás nélkül ellátta a liturgia körüli szolgálatot: énekelt, olvasott, akkor is, amikor mindössze ketten voltak hétköznaponként a templomban, vagy amikor csak húsz-harminc hívő jött az ünnepi liturgiára.

Munkaadója, a gazdag, de gyermektelen Popovics Jácint örökösévé akarta tenni Jánost. Ő pedig húsz éves korában, látva már minden nehézséget, metropolitai engedéllyel belépett a majdnem elpusztult Szentháromság-kolostorba. Két eszme vezérelte: először meg volt győződve arról, hogy Isten szerzetesnek hívja, hogy egészen az Ő szolgálatára szentelje magát. Másik fölismerése az volt, hogy az üdvösség legbiztosabb útja a római pápával közösségben élő katolikus Egyházban van. E két eszméért áldozta föl életét.

Nagy elszántsággal fogott a szerzetesi élethez. Mivel mestere nem volt, akitől tanulhatta volna, a szentek írásaihoz fordult. Sokat olvasott a régi, nagy szerzetesektől, s követni kezdte őket. Élete végéig vezeklőövet és ciliciumot viselt, böjtölt, virrasztott és ostromozta magát.

Amikor diákonussá szentelték, buzgósága megsokszorozódott. Nagyon fontosnak tartotta a gyakori gyónást. Az utcán és a piacokon is megszólította az embereket, és gyónásra buzdította őket. Amikor pappá, majd püspökké szentelték, maga is sokat és szívesen gyónatott. Érsekként engedélyezte papjainak, hogy azokat, akik nem tudnak templomba menni, háznál is meggyónathatják. Azokat a papokat, akikről megtudta, hogy évente sem akarnak gyónni, súlyos büntetéssel fenyegette meg.

Még kereskedőként dolgozott, amikor naponta részt vett a zsolozsmán, s ezt haláláig megtartotta. Papjait arra buzdította, hogy a liturgiát akkor is végezzék, ha senki sem jön a hívek közül a templomba. Erősen szorgalmazta, hogy a keleti egyházjog és a zsinatok határozatait pontosan tartsák meg.

Élete végéig meg volt győződve arról, hogy méltatlan és alkalmatlan a tisztségek viselésére, amellyel az Egyház megbízta. Amikor korábbi barátja, Rutszkij polocki érsekké akarta tenni, Jozafát teljes erejével tiltakozott. Barátaival megeskette arra, hogy lebeszéli Rutszkijt a szándékáról. Végül megígérte, hogy minden erejével a püspökség szolgálatára lesz, csak neki magának ne kelljen püspökké lennie. Rutszkij metropolita azonban jól ismerte Jozafátot, nem engedett, s végül fölszentelték.

Püspökként nagy gondja volt a nép oktatására. Írt egy katekizmust, amely világos, egyszerű módon közölte a katolikus hit igazságait. Amikor kiderült, hogy nem tudja kinyomtatni, elrendelte, hogy minden plébánia másolja le magának kézírással, és vasárnapokon ebből oktassák a híveket.

Mindvégig hű maradt a katolikus Egyház terjesztésének eszméjéhez, s adott alkalommal – úgy, ahogy az atyák írásaiban olvasta – igénybe vette a világi hatalom segítségét is.

Abban a három évben, amikor zavartalanul működhetett, soha nem élt vissza püspöki hatalmával. Amikor pedig az ellenpüspök szinte teljesen megfosztotta híveitől, magára hagyottan, két éven át őrizte meggyőződését és végezte minden püspöki teendőjét. Sokszor fenyegették azzal, hogy megölik. A vértanúsága előtti napon is kapott ilyen figyelmeztetéseket, mégis elment Vityebszkbe.

Kora reggel részt vett a hajnali zsolozsmán a székesegyházban. Közben már behallatszott, hogy emberek gyülekeznek a templom körül, és az egyre növekvő lármából sejteni lehetett, hogy nem békés szándékkal jönnek. Jozafát érsek a zsolozsma végeztével átment a püspöki házba, hogy fölkészüljön a liturgiára. A tömeg betörte az ajtót és berontott a házba. A személyzet tagjai próbálták elállni útjukat, de egymás után megölték őket.

Amikor a püspök meghallotta a zajt, a támadók elé sietett és az egyik szemtanú szerint így kiáltott a betörőkre: „Miért ölitek a szolgálóimat? Mit ártottak nektek? Ha engem kerestek, itt vagyok!” – Máris kardok és török sebeztek halálra, majd dühükben letépték róla a ruhát, mert fölbujtóik azt mondták nekik, hogy a püspök háza tele van kincsekkel, maga a püspök selyembe és bársonyba öltözködik. De amikor letépték egyszerű vászonruháját, meglátták testén az ostromozások nyomát, és kezükben ott volt a selyem helyett a vezeklőing.

November 13.

BOLDOG BÁNFI BUZÁD

November 13.

*13. század eleje +1243. december 8.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Buzád az egész Magyarországon leghatalmasabb Bánfi családból származott. Már felnőtt volt, amikor a mulandó gazdagságot és hírnevet megvetve fiaira hagyta rangját, és 1233 körül nagy buzgósággal a domonkos rendben kezdett szerzetesi életet. Mivel a világi tudományokban már korábban jártasságot szerzett, hamarosan Isten igéjének fáradhatatlan hirdetője lett. Mikor a tatárok Magyarországra törtek, s különös kegyetlenséggel pusztították Isten szolgálóit, a prior megparancsolta szerzeteseinek, hogy meneküljenek, de Buzád nem törődve az életveszéllyel, kérte, hogy maradjon és vigasztalassa a keresztény népet. Oly állhatatosan kérte, hogy végül engedélyt kapott a maradásra. Miután társai már biztonságban voltak, Buzád elindult, hogy meghaljon Krisztusért, s ugyanerre buzdította a népet is. Mikor a tatárok csapata már a közelben volt, a maroknyi nyáját üdvös intelmekkel a Krisztusért elviselt dicsőséges halálra lelkesítette. Ő maga a templomban, mintha feszületen lenne, kitárt karokkal imádkozott az oltár előtt. Így ajánlotta föl magát egészen eléggé áldozatul, s így ölték meg a1243. december 8-án. A barbárok elvonulása után visszatérő testvérek lefejezve és lándzsákkal átszúrva találták, és nagyon bánkódtak miatta.

Az egyik testvér már három napja étlen és szomjan siratta Buzádot, amikor elragadtatásba esett, s hallotta, amint a siratott vértanú mondja neki: „Nemde szenvednie kellett Krisztusnak, és így bemennie dicsőségébe? A jelen idő szenvedései nem arányosak az eljövendő dicsőséggel”. Erre a testvér többet már nem siratta, hanem örvendezett.

BOLDOG BÁTORI LÁSZLÓ

November 13.

+Budaőrinc, 1484 körül

Gyermek- és ifjúkoráról keveset tudunk. A hagyomány szerint a Szent István korabeli Gutkeled nemzetségből eredő főrangú család, újabb kutatók szerint egy nyírbátori polgárcsalád sarja volt. Föltehetően Itáliában és Franciaországban tanult. 1435-ben Somló birtokosa volt. Valószínűleg részt vett katonáival Hunyadi János oldalán a török elleni harcokban. Emellett a korabeli főurak életét élte. Mikor azonban látta, hogy V. László udvara Hunyadi János árvái ellen fordul, a világból kiábrándulva belépett a pálos rendbe.

Szerzetesi életének java részét a rend anyaházában, Buda mellett, a hatalmas és népes Szent Lőrinc-kolostorban élte le. Buzgóságával csakhamar példaképe lett társainak. Mátyás király is többször fölkereste a kolostort. Talán e látogatások elől is menekülve László engedélyt kért, hogy kiköltözhessen a közeli nagyhárshegyi barlangba. A kolostorral továbbra is kapcsolatot tartott, napjait azonban a remeték életrendje szerint osztotta be: imádság, elmélkedés, kétféle munka.

Munkájának legbecsebb gyümölcse a jóformán teljes első magyar bibliafordítás volt. Mátyás király saját könyvtárában adott helyet a műnek, mely később sok más Corvinával együtt eltűnt. Nem maradt ránk az a Szentek élete sem, melyet valószínűleg latinból fordított.

Élete utolsó szakaszát ismét a kolostorban töltötte. Halála napján még misézett. A kolostor templomában, a Szent István-oltár előtt temették el. Sírja a kolostorral és a templommal együtt elpusztult a török időkben. Egykori barlangját 1911-ben mint Batori-barlangot ünnepélyesen megnyitották. 1929-ben oltárt is építettek benne. Ünnepe a pálosoknál: február 27.

SZENT BESZTERÉD

November 13.

+Buda v. Pest 1045. szeptember 27.

Beszteréd (latinul: Bistridus, Bestridus, Beztertus) Nyitra vértanú püspöke volt. Szent Gellért legendájában olvasható: „Gellért teste aznap ott feküdt, ahol a vértanúságot elszenvedte. Bödi püspököt is megkövezték, s így ment át a dicsőségbe. Beszteréd püspök pedig halálos sebet kapott, és harmadnap költözött el e világból.” A hagyomány nyitrai püspöknek tartja, 1034 körül kaphatta kinevezését. A 20. századig a nyitrai püspökség saját naptárába fölvelt ünnepéről ma már nem emlékeznek meg. A hívők körében azonban él az emlékezete.

A 17. század végén így emlékezik rá Hevenesi Gábor:

Beztertust erényességéért és a tudományban való jártasság érdeméért – melyet Szent István apostoli király egyedül mérlegelendőnek tartott az egyházi hivatalok osztásánál – a nyitrai egyház püspökségére választották ki. Bárányait a hit tanításával, a jó erkölcsök törvényeivel, de mindenekelőtt példás életével óvta a rossztól és buzdította minden jóra. Fáradásainak gyümölcseivel táplálta és vigasztalta őket mindaddig, míg Szent István halála után ki nem tört a katolikusokat támadó vihar. Akkor ugyanis azok, akik még a pogányságot tartották, Andrást és Leventét azzal a föltétellel nevezték királyuknak, hogy a katolikus hitet teljesen eltörlik, és visszaállítják az országban az ősi pogány szokásokat. Ők nem is vonakodtak e föltétel elfogadásától; mert a hatalomvágy mit nem tud kicsiolni azokból, akik uralkodni akarnak? Miután tehát hatalmat kaptak ezek a pogányok, büntetlenül rátámadtak a katolikusokra. Minden katolikust gyűlöltek, de főként a püspököket.

Drága nyája iránti könyörületből Beztertus – miután tanácskozott a többi püspökkel – elhatározta, hogy a királyokhoz megy a katolikusok megmentése érdekében. Mielőtt azonban velük találkozott volna, a pogányok kezébe került, akik, miközben ő Budáról a Dunán keresztül Pest felé igyekezett,

elfogták és sokszorososan megsebesítették. Bezertus lélekben egyáltalán nem sérült, és örvendett azon, hogy Jézus nevéért gyalázatot, bántalmazást és halált szenvedett. Arca mindvégig vidám volt, míg a következő napon, azaz 1047. szeptember 25- én bátran és dicsőségesen meghalt. Halála nem érte váratlanul, mert Szent Gellért előző napi jövendölése nyomán fölkészülhetett.

SZENT BONIFÁC

November 13.

+1007 körül

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Bonifác előbb a csehországi Brewnowban, majd Magyarország szent hegyén a Szent Márton apátságban volt Asztrik tanítványa. Mikor Asztrik kalocsai érsek lett, Bonifác utóda lett az apátságban. De nem tölthetett sok időt a kolostor békéjében, mert Szent István, aki egész országot meg akarta téríteni, 1004 körül Alsó-Pannóniába rendelte (ahol még nem volt mindenki keresztény). Apostoli feladatát oly komolyan vette, hogy nem csupán Krisztus nyáját gyarapította Isten ígéjének hirdetésével, hanem a pogányoknak is hirdette az evangéliumot. Mikor ugyanis tudomására jutott, hogy Szent Adalbert, ki nem oly rég még társa volt Magyarországon a térítésben, a poroszoknál elnyerte a vértanúság koronáját, fölgyulladt benne a vágy, hogy ő is hasonló koronát nyerjen, s elhatározta, hogy késlekedés nélkül a küzdőtérré siet, mert abban bízott, hogy ő is elnyeri a vértanúságot. Isten meghallgatta kívánságát, a pogányok ugyanis megelégtették, hogy közülük oly sokat Krisztus hitére térített. Egy prédikációja közben csúfolni kezdték, s mivel nem hagyta abba a beszédet, karddal súlyos sebet ejtettek rajta. Bár nem halt meg azonnal, mégis vértanúnak kell tartanunk, miként halála után a hívők tisztelték. Az Úr 1007. esztendeje körül halt meg.

SZENT BULDUS

November 13.

+Buda, 1045. szeptember 24.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Buldust érdemeiért választotta Szent István egri püspöknek, s a püspök mint jó pásztor életét adta egyháza védelméért. Mikor ugyanis Szent István halála után a pogányság sötétsége ismét eltakarta Magyarországot, és a kegyetlen üldözés vihara teljes erővel tombolt a katolikus hit ellen, Buldus önmagával és javaival mitsem törődve – hogy a rábízott nyáját erői szerint védelmezze – közvetíteni akart András és Levente királyságért folyó vitájában. Az isteni gondviselés azonban másként határozott: miközben övéinek javát kereste, a katolikus hittől elpártolt martalócok kezébe került, akik Budán először megkövezték, majd látván, hogy még él, karddal és lándzsával átdöfték. Buldus pedig – miután segítségül hívta Jézus, az Isten Fiának nevét, átköltözött az égbe.

Isten nem hagyta sokáig büntetlenül e gaztettet, mert Leventét is (kinek hatalomvágya a katolikusok elleni düh fölszítója volt), és a gaztett többi végrehajtóját is gyors halál emésztette el. Örök figyelmeztetés lett az utódoknak: Isten nem hagyja büntetlenül a neki szentelt emberek bántalmazását, mert miként ők szüntelenül Isten dicsőségéért fáradoznak, úgy ő mindig éberen virraszt ártatlanságuk védelmében. András bántat fogta el a kegyetlenség láttán, s amiatt, hogy a zűrzavarban nem támogatta a katolikus hitet úgy, amint kellett volna, azért élete hátralévő részében szüntelenül bánkódott, és bocsánatért esedezett, s kétségtelen, hogy ő is a nyomorultan kimúlók sorát gyarapította volna, ha észre nem tér mások vesztén.

BOLDOG CSÁK MÓRIC

November 13.

*Ugod, 1270 körül +Győr, 1336. március 20.

Csák Demeter fia volt, gazdag és nemes családból származott. (A hagyomány tévesen sorolta őt a Csáki családba.) 1301 körül feleségül vette Aba Amádé nádor leányát, Katalint. Háromévi házasság után a házastársak közös megegyezéssel bevonultak a domonkosok Nyulak szigetén lévő férfi, illetve női kolostorába. Aba nádor azonban Móricot kiragadta a kolostorból, mert azt akarta, hogy hatalmas örökségét kormányozza. Látván, hogy Móric erre nem hajlandó, Budán bebörtönözte. Mintegy hat hónap múlva, kiszabadulván a börtönből, Móric visszatért a domonkosok közé, ők azonban félték a nádor és a Csák család haragjától, ezért nem tartották a szigeten, hanem Bolognába küldték. Így Móric neveltetését és képzését Itáliában nyerte el, s csak fölszentelése után tért vissza Magyarországra.

Harminc évet töltött különböző domonkos konventokban. A győri konventban halt meg, és ott is temették el. 1494-től március 20-án boldogként tisztelték.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Móricról, aki a magyarok között nagyon tekintélyes Csák családból származott, Isten Anyja jelenésben jövendölte meg terhes édesanyjának, hogy a gyermek kedves lesz Isten és az emberek előtt. Kisgyermek kora után a tanulásban annyira előrehaladt, hogy a többieknek mindig példaképe volt jámborságban és a többi erényben is. A tanuláson kívüli időt imádságban vagy szerzetesekkel folytatott jámbor beszélgetésben töltötte. Nagyon kedvelte a szerzeteseket. Az egyik domonkos testvért, aki atyai várukban tartózkodott, térdén állva kérte, hogy beszéljen neki a szentek életéről. Az elbeszélést hallgatva könnyekre fakadt, és szívében megszületett a vágy, hogy amint teheti, ő is szerzetes lesz. Mikor nagykorú lett, meg is akarta valósítani vágyát, atyja azonban megtiltotta, és akarata ellenére feleségül adta hozzá Amádé nádor leányát. Ez azonban csak késleltette, de meg nem változtatta Mór szándékát. Három évig ugyanis a legszentebb módon éltek együtt, majd kölcsönösen megegyeztek abban, hogy Móric belép a domonkosokhoz, felesége pedig kolostorba vonul. Már mindketten elkészültek az útra, mikor a dolog Amádé nádor tudomására jutott, s mivel Móricot nem tudta más belátásra bírni, börtönbe zárta. Elvette tőle a szabadságát, de nem a szándékát. Másfél évig tartották börtönben, s mivel hajlíthatatlan maradt, végül megengedték, hogy szerzetbe lépjen.

A rendben harminc kerek esztendeig soha nem evett húst. Éjjel és nappal ciliciumot viselt, hogy lelke megfékezze a testét. Vácott éjszaka zárt ajtókon át ment be a templomba, s míg szokatlan fény ragyogta körül, az egész éjszakát imádságban töltötte. Végül Győrött 1336. március 20-án szentként fejezte be életét. Életében és halála után csodákat tett.

TISZTELETREMÉLTÓ CSEPELÉNYI GYÖRGY

November 13.

*Biccse (Torontál megye), 1626. +Szőke (Heves megye), 1674.

György magyar nemesi családból származott. Gyermekkorában édesanyját elkísérte szegény- és beteglátogató útjaira. Alig múlt 16 éves, amikor belépett a pálosok közé. Már a novíciátusban kitűnt életszentségével, szigorú életmódjával és Mária-tiszteletével. Bölcseleti és hittudományi tanulmányai végeztével a pápai, majd a máriavölgyi rendházba helyezték hitszónoknak. Mély hitből fakadó beszédei hatására számos rendkívüli megtérés történt. 1660-ban a máriavölgyi kolostor alperjele, s egyben a rend újoncmestere lett.

Kiemelkedő szerepet játszott a protestánsok visszatérítésében. Módszerei azonban -- békés, alázatos természetéből adódóan -- eltértek a „harcos” hitvitázókétól. Mindezek alapján X. Kelemen pápa kinevezte őt a magyarországi missziók főnökének, s tevékenységi körének középpontjává a Mezőkövesd-Eger-Füzér vidéket jelölte meg. Több pálos társával együtt rövid idő alatt „hét kálvinista falut pápista pogányságra térített”, ahogy a protestánsok mondták.

1674. március 26-án, húsvét másnapján a protestánsok egy csoportja behatolt a füzéri plébániára, s rabszíjra fűzve magával hurcolta a szemükben oly gyűlöletes Csepelényit. Fogsága hatvan napig

tartott, ez idő alatt állandó bántalmaknak volt kitéve. Napokon keresztül ruhátlanul kellett járnia, megostorozták, leköpdösték, bíborköpenyt húztak rá, hatalmas csomagokat kötöttek vállaira, majd egyikük a hátára ült, és sarkantyúját mélyen az oldalába vágva, futásra kényszerítette. György mindezt alázatosan tűrte és imádkozott a kínzóíért. Közülük az egyik megsajnálta, és szent embernek nevezte, ezért társai agyonverték, Györgyöt pedig erős kíséret mellett a Mezőkövesd melletti Szőke községbe vitték. Ott miután a hóhér nem volt képes lefejezni – többször fölemelte a bárdot, de keze erőtlenséggel lehanyatlott –, karddal megölték. Ahol ez történt, a monda szerint forrás fakadt.

Teste napokig hevert temetetlenül, az oszlás minden jele nélkül. Az egri pasa személyesen intézkedett, hogy „Isten szent emberét” tisztességesen eltemessék. Az egerfarmosi templomban a mártírok miséjét imádkozták érte. 1689-ben a sátoraljaújhelyi pálos templomba szállították a testét, és a Szent Kereszt-oltár alatt helyezték örök nyugalomra. Életszentségét csodák igazolták. Még ugyanabban az évben Fenessy György egri püspök megindította a szenttéavatási eljárást. A Római Szentszék megengedte tiszteletét, de szentté avatása különböző okok miatt elmaradt. Maguk a pálosok sem szorgalmazták rendjük puritán szabályai miatt, melyek szerint a rend tagjai nem avathatók szentté. Tetemét 1974. május 24-én, halálának 300. évfordulója alkalmából az egri egyházmegye által ajándékozott ezüstös koporsóba helyezték. Életét és mártíromságát elsőként a mezőkövesdi plébános, Nagy János (aki az egerfarmosi templomban a temetési szertartást is végezte) írta meg. Emléke és tisztelete leginkább Mezőkövesd környékének hívei között él.

Életről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Iskoláit befejezve, hogy lelkének inkább gondját viselje, a Remete Szent Pál törvénye szerinti életre adta magát. Aki csak találkozott vele, észrevette életszentségét és szűzi tisztaságát, melyet a sírig megőrzött. A szentbeszédben kiváló szónoknak bizonyult. Kétszer volt szubprior a konventokban, majd a lázadásokkal teljes időkben a hívek üdvösségének gondozását bízta rá. Feladatát György dicséretesen látta el... Fáradozásának nem is maradt el gyümölcse: sokakat megerősített a katolikus igazságban, és a nem katolikusok is tanúsítják, hogy hét falut visszatérített a katolikus hitre. A lelkek között végzett aratása miatt a nem katolikusok börtönbe vetették... Minden áron rá akarták venni a katolikus hit megtagadására, de ennek épp ellenkezője történt, mert kegyetlen kínjai közepette csak megerősödött az erényben. Annyira nem tudták a gyötrelmekkel megfélemlíteni, hogy kérte, még inkább kínozzák, hogy meghalhasson a hitéért.

SZENT I. DÁVID KIRÁLY

November 13.

*1084. +Carlisle, 1153. május 24.

Dávid Skóciai Szent Margit és Kanmore Malcolm király utolsó gyermeke volt. 1093-ban, szülei halála után biztonsági okokból a testvéreivel együtt Angliába küldték, valószínűleg Ramsey-be. Itt élt egy nagynénjük, Krisztina, aki apáca volt. Hét évvel később, mikor egyik nővére, Matild I. Henrik angol király felesége lett, Dávidot is magával vitte a tudós király udvarába, ahol nagyon jó képzést kapott. 1107-ben meghalt a bátyja, Edgard, aki Malcolmot követte a trónon, és végakarata szerint az országot megosztották Dávid és a bátyja, Sándor között. Dávidnak Cumbria, Skócia délnyugati része jutott.

1113-ban feleségül vette Matildot, aki a szász northumbriai gróf, Waltheof leánya és örököse volt. Házassága révén az angol arisztokrácia tagja lett. 1124-ben meghalt a testvére, Sándor, s így ő lett egész Skócia királya. Egy barátja följegyezte, hogy csak nagy vonakodással fogadta el a koronát. 1127-ben, amikor I. Henrik meghalt, Dávid mint angol báró hűséget esküdött saját unokahúgának, Matildnak, aki az angol trón törvényes örököse lett. 1135-ben egy trónkövetelő elűzte Matildot, ezért Dávid harcba indult a védelmében, de eredménytelenül.

1138-ban saját országában vívott háborút, és győzött. Szent Aelredus szemére vetette Dávidnak, hogy nem tart elég fegyelmet a hadseregben, ezért a katonák gyakran fosztogatnak. Dávid híre ennek

ellenére egyre nőtt, s országlását Skócia történelmének legjelentősebb szakaszai között tartják számon.

Egyházszervezet terén úgy is mint umbriai herceg, úgy is mint egész Skócia királya, önálló hierarchiát szervezett. Helyreállította a glasgow-i püspökséget, s visszaadta összes javait, és mint skót király megalapította Brechin, Dunblane, Caithness Ross és Aberdeen püspökségét. Ugyanebben az időben számtalan kolostort is alapított Cluny bencéseknek, cisztercieknek és az ágostonos kanonokoknak, s ezáltal az egész ország mezőgazdasági és szellemi kultúráját fölemelte. Szemére is vetették, hogy alapításaival elszegényítette a koronát.

Szent Aelredus, mikor Dávidról ír, hangsúlyozza a szűkölködők felé megnyilvánuló szeretetét és igazságérzetét, valamint áhítatát, alázatosságát és erkölcsi feddhetetlenségét. Egyetlen fia még az ő életében 1152. június 12-én meghalt.

Maga Dávid 1153. május 24-én Carlisle-ban halt meg szentként, és a dunfermline-i apátság királykriptájában, szülei mellé temették el. Bár formálisan nem avatták szentté, népe szentként tisztelte (január 11-én vagy május 24-én), s mint nemzeti hőst a „jó király” és a „szent” névvel illette.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Dávid annak a Margitnak volt nyolcadik és utolsó fia, aki... magyar anyától származott, és Malcolm skót királynak lett a hitvese. Dávidot szent anyja nagyon jámborul nevelte, s oly szent és Isten előtt annyira kedves lett, hogy sok csodájáért a szentek társaságába és sorába került. Egyéb jámbor jótéteményei mellett, melyekkel utánozni próbálta édesanyja szegények iránti szeretetét, a püspöki székhelyet Northlakból Aberdeenbe helyezte át, s birtokokkal és egyéb javadalmakkal látta el. Egyetlen lehetőséget sem mulasztott el, amikor jámborságát vagy jótékonyágát gyakorolhatta. Testvére, Sándor halála után meghívták a királyi trónra. Az udvart úgy irányította, hogy többé semmi tisztátalanság nem fordult ott elő: nem engedte meg az ivászatokat, és veszekedő embert nem tűrt meg a környezetében. Uralkodása alatt háborút nem viselt, csupán egy kisebb lázadás tört ki, egyébként 29 éven át kormányozta békében Skóciát. Hitvese, Matild, aki Voldiosus northumbriai gróf leánya és örököse volt, élete virágjában meghalt. Ettől fogva több mint 20 éven át Dávid nőtlenül, a jámborság és igazságosság cselekedeteiben élt, míg a halál el nem vágta élete fonalát, hogy elnyerje jámbor cselekedeteinek jutalmát, a hervadhatatlan koszorút a mennyben. 1153-ban halt meg. Tiszteletének napját Camerarius január 11-re, Dempsterus Ferrarius írásai alapján május 14-re teszi, amely napon a Bollandus ötödik, májusi kötete is megemlékezik róla.

BOLDOG D'ESTE BEATRIX

November 13.

*1214. +1239. július 11. vagy 23.

Beatrix I. Aldobrandino d'Este gróf leánya volt. Még nem volt egészen húsz éves, amikor 1234-ben II. András magyar király felesége lett. A király oly gazdagon megajándékozta az esküvő alkalmával ifjú hitvesét, mintha csak érezte volna, hogy hamarosan magára hagyja. András ugyanis 1235. március 7-én meghalt. Halála után Beatrix visszavonult, mert a férje első házasságából való gyermekek nem kedvelték őt. Nagybátyja, Azzo udvarába költözött, és ott hozta világra fiát, az úgynevezett Utószülött Istvánt. Fia nevelése mellett Beatrix egészen a vallásos életnek szentelte magát. Gyakran látogatta a gemmolai kolostort, melyet 1226-ban elhunyt nagynénje – kit szintén Beatrixnak hívtak – alapított. Nagy alázatosságban élt, s nagylelkűnek mutatkozott minden rászorulóval szemben. Huszonöt éves korában halt meg, apáca nagynénje mellé temették el.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Beatrix a hatalmas Aldobrandino d'Este fejedelem leánya volt. Az erényeknek oly gazdagsága ragyogott benne, hogy Magyarország királya, II. András, amikor a keresztes hadjárat során

Jeruzsálemben járt, megszerette és feleségül kérte. A királynői trónuson sem lett fennhéjázó, hanem a szépség és a szemérmesség példaképe volt, egyszerű ruhákban járt, és szívesen társalgott az alacsonyabb sorsúakkal. A szentek drága ereklyéit, melyeket hitvese a Szentföldről magával hozott, saját kezűleg ékesítette és készítette elő, hogy a nevezetesebb magyar templomokban tiszteletre kihelyeztessenek. Férje halála után, mivel ő maga is királyi lélek volt és nem akart más felesége lenni, a Királyok Királyának szerelmére vágyott, s búcsút mondván a földi királyi pompának, Gemmulában, a Keresztelő Szent János kolostorban fogadalmat tett. A kolostor apátnője, akit szintén Beatrixnak hívtak, a rokona volt, és csodálatos életszentséggel tündökölt.

Beatrix elhagyva minden földi gondot, teljesen az égieknek szentelte magát, és feledvén királynői méltóságát, mindenkinél kevesebbre tartotta magát. A nagylelkű alázatosság példaképe és az életszentség tükré volt. Életét Krisztus 1239. esztendejében július 23-án szentként fejezte be. Méltónak találatott arra, hogy a legszebb gyöngy legyen annak a kolostornak gyöngyei között, amely boldog volt, mert a két Beatrixet nemcsak vér szerinti, hanem az erények után való törekvéseikben is testvérként tisztelhetette.

BOLDOG DOMINICI JÁNOS

November 13.

*Firenze, 1355/56. +Buda, 1419. június 10.

Bianchini Domenico selyemkereskedő és Zorzi Paola gyermeke volt. Atyja meghalt, mielőtt ő megszületett. Anyja, Paola asszony ekkor mindössze húsz esztendő volt. Mikor János 14 éves lett, a domonkos rendbe akart lépni, édesanyja azonban, hogy késleltesse, s hogy próbára tegye hivatását, egy kereskedővel Velencébe küldte a nagyszüleihez. Két év múlva visszatért Firenzébe, s anélkül, hogy édesanyjának erről szólt volna, beöltözött a domonkosoknál a S. Maria Novella-kolostorban. Fölvételénél nehézséget jelentett a beszédhibája.

Firenzében, majd 1376-tól Pízában, végül 1377--80-ig Párizsban tanult. Egyik édesanyjának írt levelében írja, hogy Firenzében és Pízában megismerkedett Sziénai Katalinnal, és teljesen a hatása alá került. Firenzében – írta – nagyon sokszor látta Katalint, aki 1374- ben, 1376-ban és 1377-ben hosszabb időt töltött ott. Pízában viszont csak néha látta őt az 1376/77-es iskolaév folyamán.

1381 körül Sziénában, miközben Katalin (+ 1380) képe előtt imádkozott, meggyógyult a dadogása. 1381 júliusában a S. Maria Novella- kolostor szubpriorja, 1385 júliusától 1387 augusztusáig priorja volt. 1388. április 20-án Capuai Boldog Rajmund, a rend generálisa tanárrá nevezte ki a velencei SS. Giovanni e Paolo konventba, s még ebben az évben a helyettesévé tette.

A domonkos rend reformját, melyet Szent Katalin annyira támogatott, s melyre oly nagy szükség volt az erkölcsi hanyatlás és az 1348-as fekete pestis okozta veszteségek miatt, Capuai Boldog Rajmund valósította meg, aki János testvérben a legjobb segítőtársra talált.

1390 márciusában Velencében a Castellói Szent Domonkos konventben Rajmund általános helynökke tette Jánost, azzal a megbízással, hogy készítse elő a reformot. 1392. július 15-én kapta János a meghívást, hogy reformálja meg a chioggai konventet. 1393-ban itt prior lett. Ebben az évben Rajmund az összes reformált itáliai konvent helynökévé tette, s ezzel megindította a római provincia megújulását.

Velencében létrehívta a Processione Dei Bianchi nevű bűnbánó társulatot, de szembekerült a velencei kormányval, ezért 1399. november 21-én öt évre száműzték a köztársaság területéről. 1400. március 4-én IX. Bonifác visszavonta az előző évi kinevezést, s ezáltal János újra egyszerű barát lett. A reform iránti odaadása azonban nem csökkent, sőt hogy a megkezdett művet megerősítse, egy teljesen új konvent alapítására gondolt, melyet a megújított fegyelem példájának akart állítani. Így keletkezett Fiesole mellett a Szent Domonkos-kolostor. A telket a fiesolei püspök, Altoviti Jacopo adományozta. Az első csoport, melynek tagjai a novíciátust már Cortonában töltötték, 1406 pünkösdjén érkezett meg. Köztük volt a későbbi híres firenzei érsek, Pierozzi Szent Antonin. János

szívéhez mindvégig nagyon közel állt ez a kis konvent, ahová az Egyház egységéért vívott későbbi harcok során szívesen tért vissza pihenni. Fiai pedig, akik hűségesekek maradtak hozzá, később inkább Cortonába menekültek, mint hogy engedelmeskedjenek a Pízában tartózkodó ellenpápának.

1399 végén János elhagyta Velencét, ismét Firenzébe ment, s teljesen a prédikálásnak szentelte magát. Buzgóságával és ékesszólásával hihetetlen lelkesedést váltott ki. 1401 késő tavaszán a Szentföldre zarándokolt. Visszatérve súlyosan megbetegedett, és kénytelen volt hosszabban Firenzében maradni. A város vezetősége tudott rendkívüli képességeiről, tudományáról és életszentségéről, ezért fölkérték, hogy fogadja el a firenzei iskola biblikus tanári állását. János azonban csak a rendfőnök és a pápa, VII. Ince parancsára foglalta el a katedrát.

Diplomáciai tevékenysége 1405-ben kezdődött, amikor a firenzeiek Rómába küldték, hogy képviselje őket a pápai udvarban. VII. Ince halála után minden erejével a nyugati egyházszakadás megszüntetéséért kezdett dolgozni. A konklávén egybegyűlt bíborosokhoz kétszer is beszélt az egységre buzdítva őket. Amikor a firenzei köztársaság fölmentette a követi megbízatás alól, az új pápa, XII. Gergely, mivel ismerte már a nagy domonkost, maga mellett tartotta, s 1407. július 20-án Ragusa érsekévé nevezte ki. Különleges legátusként Velencébe, illetve Genovába küldte, hogy az egységről tárgyaljon, majd 1408. április 23-án bíborossá kreálta. E diplomáciai küldetések azonban sok keserűséget hoztak Jánosnak. Törtetéssel és képmutatással vádolták, azt hitték, ő sugalmazza XII. Gergelynek a zsinatokkal és a különféle küldöttekkel szembeni bizalmatlanságot. Azt is híresztelték róla, hogy a sátánnal levelez, s kézről-kézre adtak egy állítólag a sátántól eredő levelet. Firenzében, ahol korábban annyira megbecsülték, többé egy jó szó el nem hangzott róla.

1409. január 8-án a pápa legátusként Zsigmond magyar és László lengyel királyhoz küldte. Jelen volt azon a zsinaton, melyet XII. Gergely – a harmadik pápát, V. Sándort megválasztó pízai zsinat ellensúlyozására – Friuliba hívott össze, és kulcsszerepe volt a konstanzi zsinaton, melyet Zsigmond császár 1413. október 30-án rendelt el. János XII. Gergely legátusaként 1415. július 4-én érvényesítette a zsinatot, melyen fölolvasták XII. Gergely lemondó nyilatkozatát, és lemondatták XXIII. Jánost. Ezután a zsinat Dominici János elnöklete alatt folytatta munkáját. A bíborosok 1417. november 11-én megválasztották V. Mártont. Az új pápa 1418. július 10-én ismét legátussá nevezte ki Jánost, Zsigmond császár és Vencel cseh király mellé a husziták térítése érdekében.

A halál Budán érte őt 1419. június 10-én. Végakarata ellenére ünnepélyes temetése volt, és a Szent Pál templomban temették el, Szent Antonin tanúsága szerint nagy tisztelettel. Sírját, melynél csodák történtek, a törökök Buda bevétele után elpusztították. Tiszteletét XVI. Gergely 1832-ben hagyta jóvá.

Hevenesi Gábor így ír róla a 17. században:

Dominici János, hazáját tekintve firenzei, fogadalma szerint Szent Domonkos rendi szerzetes, méltóságát tekintve a raguzai egyház püspöke és a római Anyaszentegyház bíborosa, életének nagy részét Magyarországon töltötte. XII. Gergely ugyanis kétszer küldte legátusként Zsigmond magyar királyhoz, ki egyedülálló volt a katolikus hit oltalmazásában, nagylelkűségben és harci dicsőségben. János az Egyház ügyeinek intézésében a legnagyobb sikerrel fáradozott. A király annyira tisztelte és hallgatott rá, hogy titkait is megosztotta vele, és legbensőbb ügyeiben mindig tanácsot kért tőle. Nemkülönben becsülték az ország nagyjai: mind úgy tisztelték mint üdvösségük pártfogóját. Ezért, ha törvényt akartak alkotni vagy a törvény értelmét kellett tisztázni, ha vitákat vagy viszályokat akartak elsimítani, vagy a hit gyarapodására üdvös intézkedésekről tanácskoztak, János volt a legelméesebb és a leggondosabb. A király emiatt kérte a pápát, meg ne fossza őt e nagy ajándéktól, hanem engedje, hogy az újonnan föltúnt eretnekséggel szemben az ország apostola lehessen. János pedig, hogy megtartsa az országot az igaz hitben, a fővárosba költözött, mert tudta, hogy ha a haza szíve egészséges, a tagok könnyebben őrzik épségüket. Ezért mind a szívet, mind a tagokat nagy serényen ápolta, mígnem életének végét érezvén, félretéve a közgondokat, egészen az imádságnak és a virrasztásnak szentelte magát. 1418. december 7-én nagy lázban, az ország könnyező nagyjaitól

körülvéve, s a polgárok általános bánkódása közepette, mintha csak édes álomba merülne, Istennek adta a lelkét. Testét a tekintélyes férfinak kijáró tisztelettel és nagy szeretettel temették el, Isten pedig sok csodával dicsőítette meg.

Istenünk, mennyei szeretet és jó tanács ajándékozója, ki Boldog János püspököt az Egyház egységének és a szerzetesi élet fegyelmének megőrzésére erőssé tetted, kérünk, közbenjárására engedd, hogy mindig arra törekedjünk, ami az egység és a béke javát szolgálja!

BOLDOG ERZSÉBET ÖZVEGY

November 13.

+1320 körül

V. István Árpád-házi magyar király és Erzsébet királynő leánya, Anjou Sánta Károly nápolyi király feleségének, Máriának a testvére. A Nyulak szigetén a domonkos apácák kolostorában nevelték. Születésének évét nem ismerjük, de azt tudjuk, hogy 1287-ben feleségül adták Rosenberg Zavia morva nemeshez. Férje halála után Nápolyba költözött, és nővére, Mária környezetében nagy visszavonultságban élt. 1320 körül halt meg szentség hírében.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Erzsébet, ki olyan nevet visel, melyen több magyar szentet is tisztelünk, V. István magyar király és Kun Erzsébet leánya volt. Kisgyermek korától kezdve Isten félelmére és szeretetére tanították. Négy éves korában belépett a domonkos apácák kolostorába, melyet Buda közelében, a Nyulak szigetén atyai nagyapja épített, s teljesen Isten tiszteletének és a mennyei dolgok szemlélésének szentelte magát. Nagynénjének, Szent Margitnak példáját követve élt mindaddig, míg a pápa akaratából el nem hagyta Magyarországot. Milánóban a Szent Péter- kolostorban élt, melyet nővére, Mária, a szicíliai Károly király hitvese alapított, és látott el gazdag adományokkal. Új otthonában Istentől kapott megvilágosítások közepette minden erény birtokosaként élt, de leginkább az alázatosságra törekvésben tűnt ki. Örömet lelte olyan házi munkákban, melyek a legkisebb szolgálóleány feladatai voltak: hamuzta a tűzhelyeket, takarította a cellákat, tüzet rakott. Minél inkább megalázta magát, annál kedvesebb volt mennyei Jegyese előtt. Földi korona helyett mennyei koronára lett méltó, és hogy övé legyen, 1285. március 6-án lelke fölszállt az égbe. Halála után szentségének híre mindenütt elterjedt.

BOLDOG ERZSÉBET SZÚZ

November 13.

*1292/94. +Töss (Svájc), 1336/38. október 31. vagy május 6.

Erzsébet atyja az utolsó Árpád-házi király, III. András (1290–1301), anyja a lengyel Kujáviai Fenenna hercegnő volt. Nagynénjei között találjuk Szent Erzsébetet, Szent Margitot, Boldog Kingát, Boldog Jolánt.

Édesanyja fiatalon, második gyermeke születésében halt meg. III. András egy évre rá újraházasodott, és a Habsburg-házban keresve szövetségest, Habsburg Albert leányát vette feleségül. Gyermeük nem született, így kézenfekvő volt, hogy Ágnes királyné a magyar trón egyetlen örökösét, a kis Erzsébetet vegye anyai gondjaiba. A kislányt Bécsben neveltette, s egy Habsburg érdekeket szolgáló tervnek megfelelően – ami a cseh és magyar koronát egyaránt a Habsburgoknak biztosította volna – 1298. február 12-én eljegyeztette II. Vencel cseh király fiával, IV. Béla egyik kései leszármazottjával, Vencellel.

1301. január 11-én gyászba borult az ország: meghalt András, az utolsó Árpád-házi király. A temetésen Erzsébet is részt vett. A hagyomány szerint amikor a király koporsóján befelé fordították az Árpádok címerét, a kislány ájultan esett össze. Fölfogta vajon, mit jelentett édesapja halála neki és az

országnak? Megsejtette, hogy Európában ő lett most az egyik legfontosabb személy: aki őt megnyeri, joggal nyúlhat a magyar koronáért?

Az özvegy Ágnes királyné kincsekkel megrakodva elhagyta az országot, s magával vitte a kis Erzsébetet, a Habsburgok politikai terveinek legfontosabb eszközét.

E tervek azonban egymás után hiúsultak meg. Több szereplő eltűnt a sakktábláról, gyakran maguk a királyi bábuk is cserélődtek, s velük együtt a szempontok és érdekek is. Erzsébet egyszer csak teljesen egyedül találta magát, sőt már útjában volt a Habsburgok újabb terveinek. Megelégtelvé ezt, most már maga akarta kezébe venni sorsát. Két nagynénje, Szent Erzsébet és Szent Margit nyomdokait akarta követni: az evangéliumi szegénység, tisztaság, engedelmesség, a közösségben élt testvéri szeretet, a rejtett ima és áldozat útját választotta. Bár mostohaanyja, Habsburg Ágnes szinte bekényszerítette a kolostorba, a döntő szót mégis a fiatal Árpád-házi királylány mondta ki. És e döntésétől kezdve többé nem hagyta magát érzéketlen bábuként kezelni. Isten, mint Szent Margitnak, neki is megadta az alkalmat, hogy mostoha nagybátyja, Habsburg Henrik házassági ostromait visszautasítva, ország-világ előtt bizonyítsa: önként, a maga akaratából választotta jegyesét a Királyok Királyát, kinek koronáját viselve nem uralkodóként, hanem önkéntes áldozatként akarja szolgálni hazáját.

Döntése legapróbb következményeit is vállalta, semmit sem tartott meg magának: haláláig nem találkozott többé rokonaival, hazájabeliekkal. A svájci Töss domonkos kolostora lett – ha nem is hazája, de – lelki otthona. Emlékezetében elhalványultak a gyermekkor meleg képei, édesapja szelíd, édesanyja sugárzó arca, a budai vár pompás termei, az őt meglovagoltató vitézek biztató mosolya. Szívében elhalkultak a magyar dallamok, ajkáról lekopott a magyar szó.

A maga választotta szigorú vezeklő életmódot Jegyese, a Királyok Királya súlyos betegségekkel, külső és belső megpróbáltatásokkal tetézte. A kolostorban töltött 28 év alatt szinte állandóan beteg volt, élete utolsó négy évében pedig fokozatosan teljesen megbénult. Teljes kiszolgáltatottságában, embertelen fájdalmai közepette hasonlóvá lett a kereszten szenvedő Krisztushoz.

Halálos ágyán, az égi haza küszöbén földi hazája felé sóhajtott. Nővértársai ekkor sejtették meg, hogy a köztük élő és eléggő magyar királylány legnagyobb szenvedése – külső és belső megpróbáltatásain túl – maga a számkivetés volt.

A tössi kolostor lakói nagyon szerették és tisztelték. Szent élete és a közbenjárására történt csodák miatt biztosak voltak abban, hogy Isten gazdagon megjutalmazta, azaz megadta neki az Élet koronáját, melyet egy látomásban megígért mindhalálig hű szolgálóleányának.

A halálhír hosszú hónapok múlva jutott el Magyarországra. Itt akkor már évtizedek óta Anjou Károly Róbert uralkodott, s nevelte utódát, a fiatal Lajost. Már csak a legidősebbek emlékeztek a közel négy évtizede elhunyt III. András király száműzetésbe került leányára. Néhányan azt is tudni vélték, hogy dömés apáca lett, és Margit módjára vezekelt hazájáért. De azután ezek az utolsó emlékezők is meghaltak, és Erzsébetre, legalábbis hazájában – néhány történészen és hagiográfuson kívül – senki sem gondolt.

Legendája szerint Boldog Erzsébetet a templom kórusa közelében temették el. Amikor „harminc hét” után áthelyezték a „királyi méltóságához és szentségéhez illő” új sírba, testét teljesen épnek találták. Sírját a protestánsok pusztították el a virágzó kolostorral együtt. Erzsébet sírjának fedőlapját ma a zürichi Landesmuseumban őrzik.

A domonkos rendben boldogként tisztelik május 6-án, de az Egyház hivatalos eljárást még nem folytatott. Az alábbiakban Árpád-házi Boldog Erzsébet – a tössi apácák szóbeli és írásos hagyományaira épülő – legendájából következnek részletek.

Isten kegyelme megőrizte nekünk ezt a tiszteletreméltó kincset, amiért állandóan dicsérnünk kell Őt és hálát adnunk a mindenható Istennek; ő ugyanis világosan megmutatta csodái által, hogy őt (Erzsébetet) a maga dicsőségére és nem a világ örömeiért teremtette. Most tehát Annak dicsőségére

és tiszteletére beszéljük el életét, aki a földön az erények tanítója volt, most pedig az égben megjutalmazója, hogy ily módon mindenki, aki csak hall róla, jobbra legyen.

Ugyanúgy, amint az Úr Magyarország földjét és különösképpen a prédikáló rendet a szent és tiszteletreméltó, ugyanebből a nemzetségből való Szent Margit asszonnyal díszítette, éppúgy megtisztelte ezzel a nemes fejedelemnővel ezt a földet és ugyanazt a rendet, különösképpen a tössi kolostort. Dicsérjük ezért szünet nélkül Isten végtelen jóságát, aki királyi személyének értékes ajándékát nekünk méltóztatott adni, és elvezette őt e kolostor lelki közösségébe. Csodálni való az, hogy a Szentlélek tanácsára és az isteni gondviselés akaratából abból a távoli országból ebbe a kolostorba jött, de mindebben Annak művét is kell látnunk, aki egyesíti a hatalmat, a bölcsességet és az akaratot: kegyelmének erejében ő maga akarta ezt a művet beteljesíteni az általa meghatározott időben.

A nemes hercegnő a tizenharmadik évében volt, amikor kolostorunkba adták, és a Rend szabályai szerint az engedelmisség igájába hajtották. Alázatosan megígérte, hogy önként aláveti magát mindannak, amit Isten és a Rend követel. Ez a nemes hercegnő volt az első leány, akit az új alapítás szentségi oltára előtt fogadtak a Rendbe. Az oltárt azután fölszentelték Miasszonyunk angyali üdvözlétének és Szent Erzsébetnek tiszteletére, aki szintén magyar királynő volt, Tübingia és Hessen örgrófnője és Erzsébet rokona.

Amikor az erényes hercegnő már tizenöt hete élte a szerzetesi életet, mostohaanyja megparancsolta, hogy idő előtt adják rá a fátyolt, és tegye le az engedelmisség fogadalmát. Ő alázatosan meghajolt. Mostohaanyja elhozott a friburgi Szent Katalin-kolostorból egy Bussnang nevű asszonyt, Rudolf császár nővérének a lányát, akit udvarhölgyként és gondviselőként állított mellé. Durva és kemény asszony volt, aki oly sok szenvedést okozott neki, hogy mi nem kételkedünk abban, hogy Erzsébetnek a kegyetlenségek miatt vértanúságot kellett elszenvednie.

Történt egyszer, hogy Ausztriai Henrik herceg jött ebbe az országba keresésére. Erzsébet már fölvette a fátyolt, így már lemondhatott róla. De Henrik nem akart lemondani róla, és követelte, hogy vezessék elé. Amikor látta, hogy Erzsébet fölvette már a fátyolt, annyira fölbőszült, hogy lerántotta a fátyolt a fejről, a földre dobta és rátaposott, mivel nagyon tetszett neki szeretetreméltó személye, és nagyon szerette volna feleségül venni: szép volt, arca nemes vonású, teste igen arányos, a nő minden kelleme megmutatkozott rajta. Ezért állhatatosan kérte, utazzék vele Ausztriába. Nem akarta tudomásul venni, hogy ő már szerzetesnő lett és fogadalmat tett. Erzsébet azt válaszolta, gondolkozni akar. A kórusba ment, térdre hullt a Legszentebb előtt, és Istenhez könyörgött, mutassa meg neki, hogyan ismerheti meg drága akaratát, és hogyan kell helyesen tennie. Először az a gondolata támadt, hogy engedhetne, hiszen a magyar királyságnak ő az egyetlen és törvényes örököse; de abban a pillanatban Isten megértette vele, hogy az ő akarata ez: maradjon a kolostorban, szegényen, száműzötten az ő szerelméért, mint ahogy ő is szegény és száműzött volt az iránta és az emberi nem iránti szerelemből. Ekkor teljesen alárendelte magát Isten akaratának, de olyan fájdalmat érzett, hogy ájultan elterült, szájából és orrából vér folyt. Amikor magához tért, elutasította Henrik urat: nem megy vele, itt folytat szegény életet Isten akarata szerint. A mennyei Atya tehát ugyanazt a hozományt adta neki, mint egyszülött Fiának: száműzetést, szenvedést és szegénységet. Így élt huszonnyolc évet általában az egész közösség és különösképpen több személy épülésére, mivel lelki élete annyira kegyelemmel ékes volt, hogy a nővérek megszentelődtek és megvigasztalódtak általa.

Szavaiban és tetteiben mindig igen alázatos és szelíd magatartást tanúsított az egész közösséggel szemben. Mindent szívesen megtett, amit csak kértek tőle, jóllehet nagy nemessége, fiatalsága és természetes adottságai miatt szíve oly érzékeny volt, hogy a legkisebb dolgok is nagy belső fájdalmat okoztak neki. Egész életét tökéletes tisztaságban töltötte; Urunk Jézus Krisztusért, a tiszta és alázatos szívűek mennyei Jegyeséért megvetette a világot és annak minden vonzását. Nagy szegénységben is élt, és megfosztotta magát a mulandó javaktól.

Történt egyszer, hogy mostohaanyja eljött meglátogatni. (Erzsébet) oly szegény volt, hogy csak az az egyetlen javított és foltozott ruhája volt, amit viselt. (Ágnes) térdre esett előtte, és ezt mondta:

„Nővér, nem szégyelled magad, hogy bár Magyarország királyának leánya és törvényes örököse vagy, ilyen rossz ruhát hordasz?” Mindössze harminc schilling évi jövedelme volt. Később az ausztriai ház az Öningennek nevezett majort ajándékozta neki, ami évente negyven mérő gabonát jövedelmezett.

Ez a magas származású, igen nemes hercegnő és nővér Isten kegyelméből gyakran és igen alaposan gyónt, közben bőven omlottak könnyei, és mindig föltárta a gyóntató előtt mindazt, ami szívét szorongatta. Történt egy napon, hogy egy ünnepre igen goromba gyóntatót küldtek. És minthogy az egész közösség meggyónt, ő is elment, és alázatosan bevallotta a hibáit és mindazon szenvedéseit, melyeket a megpróbáltatások és a számkivetés okozott neki. A gyóntató nem ismerte nemes személyét, ezért durván megkérdezte a nevét. Ő alázattal válaszolta: „Erzsébet nővér Budáról”. A kérdésre, hogy ott is született-e, így felelt: „Igen.” A gyóntató erre: „Nyomorult, szegény teremtmény lehetsz, hogy olyan messze földről ide jöttél száműzetésbe.” Erzsébet pedig nem fedte föl, kicsoda. A kórusba ment, és az oltár előtt átadta magát Annak, aki minden szív vigasztalója és segítője, reá bízta minden gondját. A gyóntató, miután Erzsébet eltávozott, megérdeklődte kilétét. Megmondták, hogy méltóságos királyi hercegnő, András király leánya. A gyóntató rendkívüli módon megrémült, és azonnal kérte, vezessék Erzsébethez. Amikor előtte állt, leborult a lábaihoz, és alázattal kérte, hogy Isten szerelméért bocsásson meg neki.

Erzsébet alázattal és szeretettel szolgálta a közösséget az asztalnál; és ezt oly buzgalommal tette, hogy megsértették volna, ha nem engedik meg... Annyira szorgoskodott, hogy maga hordta a tálakat, és amikor észrevette, hogy nem akarnak neki gondot okozni, őszintén sírt, és megvetette azt a megtiszteltetést, amit így akartak neki adni... Szeretetreméltó volt minden asztaltársa, öreg és fiatal iránt. Az a nővér is, aki huszonnégy éven át a konyhában szolgált, azt mondta, hogy bármilyen ételt adott neki, soha nem panaszkodott, akár egészséges volt, akár beteg, mindent úgy fogadott, ahogy az Úr küldte.

Jó és hasznos azt is tudni, hogy buzgósággal adta magát az áhítatos vezeklő imára. Szokása volt, hogy bármi jót tett is, imádkozott vagy jót cselekedett, azon igyekezett, hogy senki se beszéljen róla. Mégsem tudta egészen elrejtetni; mi láttuk őt imádkozni elmélkedésében elmerülten, és bár teste tántorgott, olyan kemény imára kényszerítette magát, hogy csodálkozva kérdeztük, miképpen tudja elviselni. Különösen nagypénteken mutatott nagy áhítatot és ájtatosságot. Azon a napon Urunk szenvedésének tiszteletére négyszáz véniát tett, egész nap semmit sem ivott, ami pedig olyan szenvedést okozott neki, hogy utána hosszú ideig elgyengült maradt. Néhányszor a kóruson találtuk az ima alatt annyira elaléltan, hogy úgy kellett onnan elvinni.

Ugyancsak bensőséges áhítattal viseltetett Miasszonyunk iránt. Erről sok alkalommal tanúskodott, mivel buzgósággal szolgálta Miasszonyunkat. De különösen nagy áhítattal ülte meg azt az ünnepet, amikor az Angyal tudomására hozta Miasszonyunknak, hogy Isten Anyja lesz. Lelkének egész buzgóságával emlékezett arra az öröme és dicsőségre, amelyben akkor része volt, és ezen öröm tiszteletére ezer Ave Mariát mondott ugyanennyi véniával. Ugyanígy Miasszonyunk minden ünnepén ezer Ave Mariát mondott ezer véniával.

A nemes hercegnőben megvolt az együttérzés erénye mindazok iránt, akiknek fájdalmuk volt vagy szenvedtek. Amikor egy ember fájdalmat okozott neki, és azután hozzá ment elpanaszolni bánatát, tanácsot, segítséget kért tőle, oly nagy jósággal fogadta, mintha az az ember sohasem okozott volna neki fájdalmat.

Biztosan tudjuk, hogy az isteni Gondviselés rendezte el életét. Sok hitelt érdemlő személy megállapította, hogy Urunk nagy életszentségre és jutalomra teremtette és választotta ki... Ennek különösen is bizonyosságát adta egy szegény asszony, kinek negyven éve béna volt a keze. Történt egy éjszaka, hogy egy hangot hallott: „Menj Magyarország királynőjéhez, kérd, hogy érintse meg a karodat, és meggyógyulsz”. Az asszony azt gondolta, hogy képzelődik, és nem törődött vele, de a következő éjszaka ismét beszélt a hang, és ugyanazokat a szavakat ismételte. Az asszony azt gondolta, hogy Magyarországra kell mennie, s minthogy ezt sohasem tudta volna megtenni, nem volt benne semmi bizalom. De a harmadik éjjel is szólt a hang, és ezt mondta: „A tössi kolostorba kell

menned, ott van Magyarország királyának leánya. Kérd őt, hogy érintse meg a kezedet, és egészséges leszel.” Az asszony tehát eljött és elmesélte, hogyan szólt hozzá háromszor a hang, és nagy állhatatossággal és bizalommal könyörgött a nemes hercegnő segítségéért, akit Urunk jelölt meg neki. A nővérek elmentek Erzsébethez, és elmondták ezeket a szavakat. Ő megrémült, mivel még fiatal volt, és alázatosan azt válaszolta, hogy nem illendő az ilyen tett, és nagyon nem szívesen tenné. A nővérek azonban addig unszolták, mígnem beleegyezett. A szegény asszonyhoz ment, megfogta a kezét, és könyörgött Urunkhoz, jutalmazza meg (az asszony) hitét, és segítse meg. Urunk meghallgatta ezt az imát, és teljesen meggyógyította a szegény asszony negyven éve béna kezét. Ugyanez az asszony később különböző dolgokat hozott, amelyeket meggyógyult kezével készített, hogy tanúskodják a csodáról, melyet Urunk ezen irgalmas hercegnő igaz szeretetének megjutalmazásáért és nagyobb vigaszáért tett.

Urunk szemmel láthatóan fölékesítette őt kegyelmével, hiszen nemes volt születésére nézve, de még nemesebb volt erényeire nézve, amelyekkel Istent és az embereket szerette; de különösképpen azért volt nemes, mivel haláláig kegyetlenül szenvedve, Teremtője nyomdokaiba lépett. Ezáltal mutatta meg nagy türelmét, bár gyakran jóval erején felül szenvedett. És mivel Isten nagy szentségre választotta és teremtette, Ő határozta meg tehát azokat az utakat, amelyeken elő akarta készíteni az igazi és véget nem érő javak befogadására... Elborította tehát már ifjúságát mindenféle betegséggel, hosszú és kegyetlen szenvedésekkel; nem is tudunk mindent elmondani, de azért mégis látni lehet, hogy Isten csak egy egészen rövid időt hagyott neki különleges testi vagy lelki szenvedés nélkül.

A sokféle gyötrelmes szenvedést úgy viselte, hogy soha egyetlen türelmetlen szó sem hagyta el ajkát... Elveszítette a hallását, olykor a látását is; de ezeket a bajokat olyan türelemmel viselte, hogy csak csodálni lehetett és épülni rajta. Egy alkalommal annyira kimerült volt, és hirtelen oly fájdalom lepte meg, hogy azt hittük, ütött az elválás órája. Egy bizonyos idő múltán, amikor a nővérek már aggódtak, vajon idejében érkeznek-e a szentségek, magához tért, s látta, hogy az egyik nővér keservesen sír. Jóságosan így szólt hozzá: „Bátorság, Isten senkinek sem ad nagyobb szenvedést, mint amit el tud viselni”.

Mielőtt azonban beteljesedett volna az az idő, amelyet Urunk számára ezen a földön kijelölt, még sokféle szenvedést és rendkívüli betegséget bocsátott rá a halálát megelőző négy évben. Először heves váltóláza volt, ami rettenetesen meggyötörte. Amikor már egy ideje viselte ezt a bajt, olyan fájdalmat okozott neki, hogy rendkívüli módon szenvedett tagjaiban. Azután halálos betegségbe esett, ami miatt olyan gyötrelmeket és szükségét szenvedett, mint azelőtt soha. Teste egészen összezsugorodott. Oly közel jutott a halálhoz, hogy kiszolgáltatták neki a szentségeket, és minden percben a halálát vártuk. Az orvos, aki betegségét már régóta ismerte, ezt mondta: „Háromféle történhet: vagy meghal, vagy béna marad, vagy betegsége még súlyosabbra fordul.” És íme ez történt, ezt szenvedte el teljes nyomorúságában.

Ettől kezdve állandóan feküdt, soha többé nem tett egyetlen lépést sem, úgy kellett fölemelni és lefektetni. Először a lábai bénultak meg, majd a keze. Halála előtt két évvel olyan tehetetlen volt, hogy mások segítségével nélkül nem tudott megfordulni az ágyban. Ez a rendkívüli szenvedés állandóan súlyosbodott és újabb gyötrelmeket okozott, mivel testének különböző részein különféle sebek keletkeztek. Ez minden erőt meghaladó vértanúság volt.

Ezek a fekélyek elterjedtek az egész testen, amelyen legalább tíz nyitott seb volt. A rettenetes gyötrelemben szívbeli buzgósággal mondta: „Uram, dicsőítlek téged, és hálát adok azért, hogy tagjaimban és egész testemben béna vagyok a te szerelmedért, hiszen a kereszten te is tehetetlen akartál lenni tagjaidban és egész testedben az irántam való szerelmedben”.

Úgy kellett a szájába tenni az ennivalót, mint egy gyermeknek; mindent alázatosan fogadott a legutolsó konyhalánytól is.... a betegség szünet nélkül tépte a testét, helye sem maradt benne az életnek. Ezt oly jól megértette, hogy maga mondta: „Elérkeztem odáig, hogy kívánom azt, amitől minden ember visszariad a természete szerint: a halált.”

Elérkezvén a pillanat, amikor Isten magához akarta emelni az élet száműzetéséből, kérte, nyissák ki az ágya melletti ablakot; az égre tekintett, és buzgón Istenhez fohászkodva, így szólt: „Uram, Istenem, Teremtőm, Megváltóm és örök Oltalmazóm! Tekints ma rám végtelen irgalmasságodban. Fogadj be az örök hazába, távol e világ száműzetésétől, kinszenvedésed és fájdalmas haláloed érdeme által. Vedd tekintetbe, hogy annyira távol éltem a világtól, hogy családomból soha többé nem láttam senkit, mióta elhagytam hazámat.”

Nemcsak a Rend és a közösség iránti hálájáról tett tanúságot, amelynek utolsó órájáig köszönte a neki nyújtott tiszteletet és minden kapott jót, hanem kinyilvánította Isten iránti lángoló szerelmét is: szívének egész bizalmával hívta Istent, irgalmas jóságának és atyai vigaszának segítségét kérve tőle.

Ebben az összeszedettségben szállt el értékes lelke a meggyötört testből. Elhagyta e tűnékeny világ nagy nyomorát az igaz gazdagságért, a könnyek völgyét az örök öröméért, a halandó élet törekenységét a teljes egészségért, e mulékony lét száműzetését a mennyei királyság örök otthonáért, ahol birtokába vette, hogy örökké élvezze, az idők kezdetétől neki készített örökséget.

Történt aztán, hogy amikor a kegyelmekkel ékes hercegnő már hosszú ideig a földben pihent, faragott sírhelyet akartak neki készíteni. A köveket úgy rendezték el, hogy értékes maradványai a föld felett nyugodjanak, amint ez királyi méltóságához és szentségéhez illett. Amikor a sír elkészült, kiemelték a testét arról a helyről, ahol már harminc hete nyugodott; a nővérek nagyon kívánták őt újra látni, mivel nagyon szerették őt, de senki sem merte ezt nekik tanácsolni, attól való félelemben, hogy a test már teljesen enyészetnek indult, hosszú, fájdalmas betegsége miatt. Titokban mégis fölnyitották a koporsót, és a testet és a tagokat oly tökéletes állapotban találták, hogy még a bőr sem változott el, bár ruházata már szétfoszlott. Ekkor kezénél és lábánál óvatosan megfogták, és átemelték a fakoporsóból a kőkoporsóba; sem a feje, sem a tagjai nem sérültek meg, szét sem hullottak. Isten csodája valóban, hogy az a test, amely életében elviselhetetlen fájdalmakat tűrt, hosszú ideig kár nélkül szenvedte el a föld nedvességét.

Íme ez a sírjának fölirata:

Anno Domini MCCC XXXVI pridie kalendas nouembris obiit soror Elisabeth filia illustrissimi principis domini Andree quondam regis Ungarorum, soror ordinis nostri, ducens laudabilem vitam in isto conventu Thōs XVIII annis, hic sepulta juxta mayus altare.

(Az Úr 1336. évében, november első napjának előestéjén meghalt Erzsébet nővér, a kiváló herceg úr, András, a magyarok egykori királyának leánya, rendünk nővére; huszonnyolc évig dicséretes életet élt e tössi kolostorban; itt van eltemetve a főoltár mellett.)

Isten, aki megjutalmazza valamennyi szentjét, és fölmagasztalja az alázatos és tiszta szívűeket, magához vette ezt az erényes és alázatos hercegnőt, és a tűnékeny javak viszonzásaként az örök dicsőség mindenkor megmaradó kincsét adta neki, amelynek ő nagy örömben és tökéletes biztonságban fog örvendezni mindörökké. E tökéletes boldogság ölen hívjuk őt segítségül. Kérjük, esdjen ki nekünk kegyelmet az Úrnál, hiszen ha földi élete során szeretetében oly sok kegyelmet eszközölt ki felebarátainak, bizton reménykedünk abban, hogy most még inkább segít Őmellette, és meghallgatja imáinkat.

BOLDOG ESZKANDÉLI MÁTÉ

November 13.

+14. század első fele

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Eszkandéli Máté budai polgár volt. Miután megismerte az igazságot a Szent István király idején fölggyulladt evangéliumi világosságból, zárandokként Jeruzsálembe indult. Fölkereste Krisztus szenvedésének helyeit, s annyira fölébredt benne az életszentség utáni vágy, hogy a Sion hegyén, egy barlangban remeteéletet kezdett. Néhány évet töltött a magányban, s Istennel eltelve és az ő szeretetétől lángolva másokat is föl akart gyújtani. Teret keresett az apostolkodáshoz, és csodálatos,

mennyi helyet bejárt. Főleg a pogányság sötétségétől megvakultakat kereste, hogy megismertesse velük az igaz Istent, és akit ő küldött a földre, Jézus Krisztust. Legnagyobb vágya az volt, hogy az igaz hit világosságára vezesse őket. Így tehát jámbor vágyától vezetve – melyet mint a későbbiek bizonyítják, Isten ébresztett benne – elhatározta, hogy Indiába megy. Nem is késlekedett: hosszú és veszedelmekkel teljes utazás végén Isten vezetésével elérte Japánt, és egészen az ország belsejéig hatolt. Nagy bátorsággal kezdte hirdetni Isten országát előbb szent életével, majd hatásos prédikációval. Isten különleges ajándékaként nagy csodákat művelt, s ezzel sokakat a keresztény hitre térített, és annyira meggyökerezett bennük az igaz tanítást, hogy azt többé nem tudta kiforgatni a lelkekből semmiféle babona. A pogányokhoz mindig a saját anyanyelvén, azaz magyarul szólt, s beszéde a Szűzanya tiszteletéről, az ő dicséretéről és kiválóságáról szólt. Mikor pedig egyre szélesebb körben terjedt szentségének híre, s még a boncok közül is többen megtértek, a többiek irigységből véget vetettek életének. Az ottaniak mind a mai napig tisztelik a vértanút.

SZENT GAUDENTIUS

November 13.

*960–970 között +Gniezno, 1011 után, október 14.

Gaudentius atyja a csehországi Libice ura, Szlavnik, édestestvére Szent Adalbert, Prága vértanú püspöke volt. Valószínűleg ő is Magdeburgban tanult, mint Adalbert. 988-ban a két testvér Rómába indult azzal a távolabbi céllal, hogy a Szentföldre zarándokolnak. Rómában azonban Gaudentius belépett a Szent Alexius és Bonifác bencés kolostorba, s valószínűleg itt szentelték pappá. 996-ban Adalbertet Prágába, majd Lengyelországba is elkísérte. Részt vett Adalbert Balti- tenger melléki missziójában, és szemtanúja volt vértanúságának.

997 körül a Szlavnik családot Csehországban súlyos üldözés érte, ezért Gaudentius egy időre Lengyelországban, I. Boleszláv udvarában maradt. 997-től 999-ig ismét Rómában tartózkodott, és valószínűleg része volt annak az Adalbert-életrajznak a megírásában, melyet II. Szilveszter pápa készített. 999. december 2-án aláírta III. Ottó oklevelét, mely a Szent Adalbert érsekről nevezett farfai kolostor alapításáról készült.

A lengyel krónikák szerint Gaudentiust 999-ben püspökké szentelték, és 1000 tavaszán I. Boleszláv, III. Ottó és más fejedelmek jelenlétében átvette a gnieznói érsekséget. Gallus Anonymus krónikája beszél egy kiközösítésről, mellyel Gaudentius érsek Lengyelországot büntette, azt azonban nem mondja meg, hogy pontosan mikor és ki ellen irányult, csak a II. Mieszkó király halála után (1034) kitört zavargásokhoz kapcsolja. Az újabb kutatások szerint 1034–1038 között komoly viták folytak a latin és a római-szláv rítus hívei között, s Gaudentius valószínűleg a latin mellett tört lándzsát.

Halála évét nem ismerjük, bizonyos, hogy 1011-ben még élt, s valószínűleg jóval később halt meg. A gnieznói katedrálisban temették el, és szentként tisztelték anélkül, hogy hivatalos eljárást folytattak volna. 1038-ban a testét átvitték Prágába.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Gaudentius nemcsak vér szerint és a szerzetesi életben volt testvére Szent Adalbertnek, hanem mint apostoltársa is, mert ugyanaz a buzgóság hevítette az igaz hit terjesztéséért. Itáliából ugyanis más kiváló férfiakkal együtt Adalbert Gaudentiust is magával vitte Csehországba, ahol a brewnowi kolostorban – melyet Jámbor Boleszláv fejedelmi bőkezűséggel látott el – kezdték meg a szent életet, s hamarosan példaképei lettek a szerzetesi tökéletességnek. Adalbert magával hozta testvérét Magyarországra is, hogy azt a lelkiületet, melyet Gaudentius a kolostori magányban kialakított, most napvilágra hozza; hogy aki korábban a hit terjesztéséért a falak között lelkesedett, most a küzdőtéren tanúsítsa buzgóságát, és egy pogány nép megtérítéséért fáradozzon. Gaudentiust nemcsak a saját szíve, hanem testvére is lelkesítette, ezért oly serényen és állhatatosan apostolkodott, hogy abban az időben egész Magyarországon nem volt párja abban, ahogyan módot talált a magyar lelkek Krisztus igájába hajlításához. A legnehezebb munkát is vidáman vállalta, és semmit el nem mulasztott, amit a

nép fiatal hitének ápolására alkalmasnak látott. Amikor Adalbert Lengyelországba távozott, Gaudentius is vele ment, és Gniezno püspöke lett. Feladatát fáradhatatlanul töltötte be, úgyhogy nyájának nagy hasznára volt, s maga is igen sok érdemet szerzett Istennél, akihez, hogy jutalmát az égben átvegye, jámbor halállal átment.

BOLDOG GERTRÚD

November 13.

*Wartburg, 1227. szeptember 29. +Altenberg, 1300 körül

Gertrúd Árpádházi Szent Erzsébet és Tübingiai Lajos legkisebb leánya volt. Miután édesanyja özvegyen maradt, a kis Gertrúdot a Wetzlar közelében lévő altenbergi premontrei apácákhoz adta nevelésre. Gertrúd a kolostort többé nem hagyta el: előbb fogadalmas apáca, majd 1248-ban apátnő lett. Kormányzása idejében nagyon szép templomot emeltek a Boldogságos Szűz és Szent Mihály főangyal tiszteletére. Anyja példáját követve külön házat építtetett a kolostor mellé a szegények és betegek befogadására. Alighogy IV. Orbán pápa elrendelte az Úrnap ünnepét, 1270-ben Gertrúd az elsők között vezette be kolostorában. A nővérek közül vezeklésével tűnt ki, Isten pedig megajándékozta a prófétálás lelkével.

Halála után, melynek pontos dátumát nem ismerjük, VI. Kelemen pápa 1311-ben a kolostor számára engedélyezte Gertrúd tiszteletét. Ezt 1729-ben az egész premontrei rendre kiterjesztették. Ünnepét augusztus 13-án tartják.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Gertrúd, a szűzi tisztaság e nemes virága Tübingiai Lajos gróf és Szent Erzsébet magyar királylány gyermeke volt. Lipsius Zsófiának nevezi. Hogy milyen gyermekkorra volt, s hogy felnövekvőben miként élt, pontosabban és tömörebben nem lehet elmondani, mint ha azt mondjuk, hogy édesanyja, Erzsébet, ez a szent asszony volt mestere az imádságban, az irgalmasság cselekedeteiben, az önmegtagadásban, a megalázkodásban és az erkölcsös életben. Gertrúd mindig őt tartotta szeme előtt, és mint jó leány minden erény követésével utánozni próbálta. Láttá anyját, amint a feszület előtt leteszi minden asszonyi ékszerét, mert úgy ítélte, hogy nem ékesítheti magát a szolgáló, amikor urának egész testét sebek borítják. Nem kevésbé nagylelkű bátorsággal többre értékelte az isteni engedelmességet, mint a királyi házasságokat, ezért belépett az altenburgi premontrei apácák kolostorába, és egészen a jámbor életnek szentelte magát. Erényei oly hamar kiviláglottak, hogy Krisztus új menyasszonyát fiatalsága ellenére a nővérek prépostnővé választották, jóllehet ő inkább alattvaló, mint vezető szeretett volna lenni. A vállára tett terhet úgy viselte, hogy a tisztség ellenére mindenkinek alávetette magát, s ha a többieknek tett szolgálatait nézzük, inkább mindenki szolgájának, mint apátnőnek kellene mondanunk. Önmagáról egészen megfélemedezett, és a nővérek javáért áldozta föl magát. Amilyen az élet, olyan a halál, azaz a szent életre szent halál következett.

SZENT GERTRÚD

November 13.

+12. század

Sziléziai Szent Hedvignek hét gyermeke született, de közülük hatot eltemetett. Egyedül Gertrúd maradt életben. 1202-ben megalapították a trzebnicei ciszterci apácakolostort, ahova Gertrúd belépett és apátnő lett. Hedvig férje halála, 1238 után ebbe a kolostorba vonult vissza.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Gertrúd Henrik sziléziai fejedelem és Szent Hedvig leánya volt. Édesanyjának, Szent Hedvignek életét ismerve láthatjuk, hogy Gertrúd milyen jámborságban és életszentségben nevelkedett. Felnövekedvén kérte anyjától, hogy elhagyhassa a világot és egészen Istennek szentelhesse magát.

Anyja a kérést szívesen hallotta, és bőkezű adománnyal kolostort alapított, hogy leánya hasonló szüzekkel együtt apáca lehessen. Az új kolostor lakói rövid idő alatt az erények és az életszentség nagy reménységeiként ragyogtak. A kolostor apátnőjének Gertrúdot választották, aki úgy kormányzott, hogy semmit nem írt elő addig, míg saját maga azt meg nem tette. Inkább a példájával, mint parancsokkal kormányzott. Édesanyját, Szent Hedviget, aki akkor már 30 éve tartózkodott a húsevéstől, amennyire tudta, utánozta, és nem testi, hanem aszketikus életének anyjaként tisztelte. Vallotta, hogy többel tartozik neki erkölcsös és jámbor életéért, mint azért, hogy a világra hozta. Anyja halála után Gertrúd a legnagyobb kincseként őrizte azt a fátylat, amelyet Hedvig Szent Erzsébettől kapott. Hogy mindkettőjük erényes életét kövesse, Gertrúd az alázatra, önmaga megvetésére a vezeklésre, a szűkölködők megsegítésére törekedett mindaddig, míg bevégezve a halandó élet pályáját, el nem távozott, hogy az égben mindkettőjüknek társnője legyen. Emlékezetét március 17-én üljük.

SZENT GÜNTER

November 13.

*vsz. Käfenburg (Arnstadt mellett), 955 körül +Prága közelében, 1045. október 9.

Életének első 50 esztendejéről csak annyit tudunk, hogy iskolás műveltséggel nem rendelkezett, s katona volt. 1006 februárjában vagy márciusában az elégtételként vállalt római zarándokútról visszatérőben belépett a niederaltaichi bencés kolostorba. Vagyonáról lemondott a göllingeri kolostor javára. Az eset nagy visszhangot váltott ki, s még Hersfeldi Lambert is megemlékezik róla évkönyveiben: „1006: Günter, nemes türingiai férfi, szerzetes lett Hersfeldben, de később Godehard apát tanácsára átment Altaichba”.

Günter a kolostorban nem találta meg nyugalmát, ezért 1008-ban kivonult remetének a bajor erdőkbe. 1011-ben Rinchnach közelében telepedett meg, ahová 1012-ben más szerzetesek is jöttek és egy közösséget alkottak. Templomukat a passai püspök 1019. augusztus 29-én áldotta meg. A szerzetesek különálló kis cellákban laktak, de imádságra és étkezésre összejöttek.

Günter missziós tevékenységet is folytatott Magyarországon és Csehországban, mert rokona volt Gizella magyar királynőnek. Valószínűleg a királynő szavára hívta meg Szent István király Güntert, hogy vegyen részt a magyarok térítésében. Először 1015-ben vagy 1016-ban jött Magyarországra, és kezdeményezésére alapította a király a bakonybéli remeteséget, ahol egy ideig Szent Gellért is élt.

Günter tanácsadóként állt II. Konrád mellett, amikor az Burgundiát akarta meghódítani. 1040-ben elhagyta Rinchnachot, s élete öt utolsó esztendejét teljes magányban töltötte. 90 éves korában, 1045. október 9-én halt meg. A Prága melletti brewnowi kolostorban temették el. Hamarosan nyilvános tiszteletben részesítették, de hivatalos eljárást nem folytattak. Ereklyéit 1420-ban a husziták szétszórták.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Günter Tübingiában, királyi családból született. Az összes történészek szerint Szent István hitvesének, Gizellának volt rokona atyai ágon. Ifjúkorát a királyi udvar elpuhult romlottságában töltötte. Ennek jóvátételére, búcsút mondván a hiúságoknak, visszavonult az emberektől, és szerzetes lett. Életét annyira megjobbította, hogy vezeklésének, virrasztásainak, megalázkodásának hamarosan szélteben-hosszában híre ment. Szentségének híre Magyarországra is eljutott, aminek Szent István nagyon megörült, s hogy példájával őt is az erények szeretetére gyűjtsa, magához hívatta. Günter azonban, attól tartván, hogy az udvar közelébe kerül, a második és harmadik hívást is elutasította. Végül mégis eljött. Amikor a királyi asztalhoz ültették, és sült madarat hoztak elé, imádságával a madarat életre keltette, és szárnyára bocsátotta, nehogy megszokott böjtje ellenére hús evésére kényszerítsék. Nem soká maradt a királyi udvarban, mert az udvar zsivajánál többre becsülte az aszkéták magányát. Szent István király, hogy mégis Magyarországon tudja tartani, egyik budai birtokán, melyet Bélnek neveztek, remeteséget alapított számára. Mivel Günter az udvar zajától itt sem érezte biztonságban

magát, a nagyobb tökéletesség szeretetért magányos remeteségre törekedett, és 38 éven át Magyarország és Csehország erdőiben élt. Végül Bredisláv egy szarvasvadászaton fölfedezte, mivel egy menekülő szarvas Günternél talált menedéket. Günter a szent útravalóval megerősítve, az általa előre megmondott órában 1045. október 9-én, miután megáldotta a jelenlevőket, a remeteségből átment a Paradicsomba.

BOLDOG ILONA

November 13.

*13. század eleje +Veszprém, vsz. 1270. november 15.

Ilona a veszprémi domonkos kolostor priórja és hét éven át Árpádházi Szent Margit nevelője volt. Lelki életét komoly misztikus élmények határozták meg, élete végén megjelentek testén a stigmák. A kolostor kormányzásában jó gyakorlati érzékről tett tanúságot. Halála után tizenkét évvel holttestét a kolostortemplomban készített ékes síremlékbe helyezték át. Tisztelete kérdésében a Szentszék még nem nyilatkozott. Ünnepe a rendben november 6-án ülik.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Ilona magyar nemzetségből származott. Veszprémben a Szent Katalin tiszteletére 1222-ben emelt domonkos apáca kolostorban tette le szerzetesi fogadalmát. IV. Béla király leányának, Boldog Margitnak volt mesternője az erényekben, és csodálatos életszentségben élt. Krisztus bizonyágot akart adni élete szentségéről, ezért míg Ilona az ő keserves kínszenvedéséről elmélkedett, sebeinek stigmáit csodálatos módon kezeibe és jobb oldalába írta. Gyakran megtörtént, hogy imádság közben – hosszasan szokott imádkozni – teste a levegőbe emelkedett, mennyei muzsikát hallott, s annyi vigasztalás töltötte el, hogy teste ezt nem tudván befogadni, elveszítette érzékelését és erőit. A szenteket oly gyengéd szeretettel tisztelte, hogy eljöttek és társalogtak vele. Egy éjszaka a cellájában elragadtatásban imádkozott, és a keresztről Krisztus leszállt hozzá az érc corpusban, s nővértársai semmi erővel nem tudták kibontani Ilona öleléséből mindaddig, míg a következő nap dél körül magához nem tért és vissza nem tette ő maga a helyére. Az Úr szentséges Testének és Vérének misztériuma iránt igen nagy áhítattal viseltetett. Ha olykor a gyóntatójától nem kapott engedélyt a szentáldozásra, vágya úgy fellobogott, hogy maga Krisztus látható alakban nyújtotta neki az Eucharisziát. Megkapta a prófétálás lelkét, s a gyógyítás adományának birtokosaként érintéssel futamította meg a betegségeket; elszáradt virágok érintésére újra kivirultak, de nehogy a többiek fölfigyeljenek rá, mindjárt széjjeltépte őket. Mikor haldoklott, Krisztus jött elébe a szentek nagy csapatával, és 1270. november 9-én elszólította a boldog halhatatlanságba, majd halála után sok csodával dicsőítette meg.

BOLDOG JÁNOS

November 13.

*Wildeshausen, 1180 körül +Strassburg, 1252. november 4.

János, akit a kortársai Johannes Teutonicusnak neveztek, egyházi pályára készült, s különösen az egyházjog érdekelt. Bolognában az alapító Szent Domonkos kezéből öltötte magára a rendi ruhát 1220-ban. 1225–27-ben a keresztes háború prédikátora, 1230-ban a pápai legátus, Odo del Carcere Tullianus bíboros tanácsadója és kísérője volt. 1231-ben megválasztották a magyar domonkos provincia vezetőjévé, majd diakóvári püspök lett. Mint boszniai püspök (1233–37) megtérítette Minoslav bánt. 1237-ban pápai legátusként a bolgár fejedelemhez küldték. 1238–40-ig Lombardia provinciális volt, majd az 1241. évi párizsi általános káptalanon rendfőnökké választották. A testvérek „püspök magiszter testvérenek” hívták. Őt nyelven tudott prédikálni. Nagy tekintélye volt a pápai udvarban is. IX. Gergely annyira kedvelte, hogy egyik kérésére minden további nélkül így válaszolt: „Azonnal bullába foglalom”. Rendi káptalant tartott Párizsban, Bolognában, Kölnben (1245), Montpellier-ben (1246), Treviriben (1247), Londonban (1250) és Metzben (1251). A

következő káptalant Budára hirdette meg, de azt már utóda vezette. Kormányzási ideje alatt a vezetést megosztotta. Párizs kezéből kivette a felsőoktatás egyeduralmát, és Montpellier-ben, Bolognában, Kölnben és Oxfordban a párizsihoz hasonló teológiai fakultást (studium generalét) szervezett. Szorgalmazta a domonkos rítus egységesítését. 1245-ben IV. Incénél elérte, hogy a domonkos testvérek csak a generális magiszter engedélyével fogadhassanak el egyházi méltóságot. Halála, amely Strassburgban 1252. november 3-ról 4-re virradó éjszaka érte, a domonkos rend első, arany korszakának végét jelenti. Gyönyörű sírját a protestánsok elpusztították.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

János az osnabrücki egyházmegyében lévő Wildesheim városából való. Ifjúkorában kiváló tehetsége miatt filozófiát, polgári és kánonjogot tanult, s doktor lett. II. Frigyes római császár szeretetét és jóakarát élvezte, s a pápa előtt is igen nagy tekintélye volt, annyira, hogy penitenciáriusa lett. A fejedelmi kegynél azonban Isten kedvét többre becsülte, amikor magára öltötte a domonkos rend ruháját, melyet Isten Anyja mutatott neki. Ezután csak Istennek akart szolgálni. Másokkal is meg akarta ismertetni Istent, ezért fölgülladt benne a vágy, hogy a magyaroknak hirdesse az evangéliumot. Ezt oly buzgósággal és hozzáértéssel tette, hogy a domonkos rend magyar tartományának provinciálisa lett. A tartományt szeretettel, szelíden és éberén kormányozta, s főként példájának erejével lelkesített a keresztény hit terjesztésére. Mikor a híre elérte Rómába, IX. Gergely pápa parancsára – jóllehet János tiltakozott ellene – boszniai püspökké tették. Püspökként oly nagy szeretettel volt a szegények iránt, hogy kedves barátja, Cantipratanus tanúsága szerint évi 8000 ezüst márka jövedelméből csak a legszükségesebb részt tartotta meg magának, a többit mind a szegényekre költötte. Elfáradván a lelkipásztori gondokban, sokszor kérte, engedjék visszatérni a szerzet nyugalmaiba. Mikor végre erre engedélyt kapott, tevékenységet cserélt, és nem pihent meg továbbra sem. Mikor ugyanis a püspökségről való távozásában nyilvánvalóvá vált életszentsége, közkívánatra a domonkos rend generálisává választották. 1241-től mint negyedik generális 12 éven át kormányozta a rendet. 1253. november 4-én Augsburgban hívta el Isten az örök nyugalomba. Életében és halálában sok csodával tündökölt.

SZENT KÁLMÁN

November 13.

+Stockerau, 1012.

Kálmán Skóciai Szent Margit fia volt. Szentföldi zarándokútja közben Stockerauban, Bécs mellett elfogták, s mivel összetévesztették egy kémmelel, megkínózták és megölték. A kreuzenstein kastélyban Bécs mellett ma is őrzik a fát, melyre a hagyomány szerint fölakasztották. Ezt a fát különösen tisztelte VI. Károly és leánya, Mária Terézia. Kálmán teste a melki kolostorban nyugszik, abban a sírban, melyet II. Henrik gróf építtetett.

Tisztelete már 1014. október 13-án elkezdődött, és gyorsan elterjedt Ausztriában, Tirolban, Bajorországban és Magyarországon. Főleg a hegyek között emeltek sok kápolnát tiszteletére. Szent Fridolinnal és Lénárddal együtt a beteg lovak és ökrök védőszentjének tekintették. Október 13-a az említett országok breviáriumaiban és misekönyveiben ünnepnek számított, s a nép szokása volt, hogy állatait Kálmán temploma közelébe hajtotta, hogy részesedjenek áldásában. 1713-ban, mikor járvány pusztított egész Ausztriában, Melk városa Szent Kálmán segítségül hívása után érintetlen maradt.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

A harmadik virág, aki a skót királyi családból (Margit és Dávid után) a magyar szentek kertjét ékesíti, Kálmán. Korábban Edeltredusnak hívták, és Szent Dávidhoz hasonlóan a magyar származású Margit skót királynő fia volt. Atyjának, Malcolmnak halála után az országban zavargások támadtak, Kálmánt elűzték, s különböző országokban kellett bujdosnia. Bujdosása közben a szerencsétlenséget lelke javára, a szükségét erényre akarván fordítani, a számkivetést zarándoklattá változtatta, és

Jeruzsálembé ment, hogy a szenvedő Krisztus misztériumaival találkozassék. A Szentföldön a lelke igen nagy vigasztalást talált. Hazatérőben, amikor útja Felső-Pannónián vitt keresztül, Stokkerauban gonosz emberek kezébe került. Mivel nem ismerték a nyelvét, kémnek gondolták, s miután kegyetlenül megkínozták, fölakasztották egy fára. Isten azonban a halála után csodákkal akarta megvédeni ártatlanságát és szentségét: teste ugyanis, mely már hat napja függött a fán, nemcsak romlani nem kezdett, hanem mikor megsebeztek, friss vér folyt belőle. Sőt a fa, melyen a drága teher függött, új lombot hajtott. Mindezek hallatára Henrik, Ausztria grófja levétette testét a fáról, és ott tisztességgel eltemettette. Hosszú idő után is változatlanul romlatlan maradt, s később a melki bencés kolostorban nyilvános tiszteletre helyezték el. Néhány év múlva, amikor Magyarországon Péter király uralkodott, valószínűleg a rokonság jogcímén Magyarországra vitték, s nagy tisztelettel őrizték, míg a szerzetesek kérésére vissza nem került a melki kolostorba.

BOLDOG KAZOTICS ÁGOSTON

November 13.

*Trau (Dalmácia), 1260 körül +Lucera (Nápoly mellett), 1323. augusztus 3.

Ágoston horvát nemzetiségű volt, édesanyját Radoslavanak hívták. Párizsban tanult, s nagyon fiatalon belépett a domonkos rendbe. A szintén domonkos XI. Benedek pápa (1303–1304), aki jól ismerte őt, 1303-ban kinevezte zágrábi püspöknek. Húszéves püspöksége alatt nagyon tevékeny volt: ismételten végiglátogatta egyházmegyéjét, gondoskodott hívei erkölcsi és anyagi jólétéről, restaurálta a zágrábi székesegyházat, három egyházmegyei zsinatot tartott és részt vett 1311–12-ben a viennai zsinaton.

1318-ban műveltsége és ékesszólása miatt a magyar püspökök diplomáciai küldetéssel Avignonba küldték XXII. János pápához, hogy panaszt tegyenek az ifjú király, Anjou Károly Róbert udvarában élő nemesek visszaélései miatt. Miközben Avignonban tartózkodott, Károly Róbert megneheztelt rá és megakadályozta visszatérését. Ezért 1322-ben a pápa áthelyezte a nápolyi királyságban lévő lucerai püspökségre, ahol a következő év augusztus 3-án meghalt. Először a lucerai Szent Domonkos-templomban temették el, majd átvitték a katedrálisba, ahol jelenleg is egy 1937-ben készült ezüst urnában őrzik ereklyéit.

A nép hamar tisztelni kezdte a csodák miatt, mert sírja körül betegek, némák és ördögtől megszállottak gyógyultak meg. Tiszteletét XI. Kelemen 1702-ben jóváhagyta. Az utóbbi időben ügyét ismét vizsgálat alá vették, s várható a szentté avatása.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Kazotics Ágostonról Ferrarius, más szerzőkhöz hasonlóan, a magyarországi domonkosok aktái nyomán állítja, hogy magyar származású volt. Ifjúkorában lépett be Szent Domonkos rendjébe, s a vezeklésben és az erények gyakorlásában annyira kivált a többiek közül, hogy mind műveltségben, mind életszentségben kora legkiválóbb férfiai közé számlálták. Először Itáliába, azután Párizsba küldték magasabb tanulmányok végzésére, s tehetségével és szorgalmával leginkább a filozófia és a teológia kérdéseiben művelődött ki. Visszatérve filozófiát és teológiát tanított, s hirdette az igét Isten népének. Néhány év múlva, miután nagy hasznára volt hallgatóinak, XI. Benedek a zágrábi egyház püspökévé tette. Egyházmegyéjét nagy életszentséggel és éberséggel kormányozta, s az egész ország békéjéért és gyarapodásáért fáradozott szüntelen, míg 17 esztendő múlva, hogy kitérjen az emberi megbecsülés elől, visszatért Itáliába. XXII. János pápa áthelyezte az apuliai Lucera püspökségre. Még 13 évig kormányozott nagy tudománnyal, irgalmassággal, jámborsággal, s minden egyéb erénnyel. Érdemekkel és évekkal telve 1332. augusztus 3-án elköltözött az égbe, hogy átvegye fáradozásai jutalmát. Az Egyház engedélyezte, hogy mint szentről, officiummal emlékezzünk meg róla.

Engedd, kérünk, jóságos Istenünk, hogy Boldog Ágoston püspököd intelmeit és példáját követve szüntelenül elmélkedjünk az üdvösség misztériumairól, és Egyházad szolgálatára ügyelve eljuthassunk az örök élet örömére!

TISZTELETREMÉLTÓ KELEMEN DIDÁK

November 13.

*Baksafalva (ma: Kézdialmás), 1683. +Miskolc, 1744. április 21.

A Felső-Tiszavidék apostola, P. Kelemen Didák az erdélyi Baksafalván született, egyszerű falusi családban. A keresztségben a Sámuel nevet kapta. Tizenhárom éves volt, amikor a minoriták gimnáziumot nyitottak szülőfaluja közelében, Kézdivásárhely külvárosában, Kántán. Szülei ide írták be Sámuelet, aki első nagy példaképeit az iskola tanáraiban találta meg. Gimnáziumi tanulmányai végeztével fölvételét kérte a rendbe, ahol mint szerzetes a Didák nevet kapta.

A magyarországi minoriták eperjesi főiskoláján új látóhatár nyílt meg a tanulni vágyó székely fiú előtt. A tanárok (köztük többen a lengyel, olasz vagy német provinciából) a bécsi, krakkói egyetemeken, illetve a római Szent Bonaventura kollégiumban nyerték képzésüket. Didák testvér a bölcseleti és hittudományi tanulmányok után megszerezte a Magister S. Theologiae oklevelet. Közben 1704-ben, 21 éves korában letette a szerzetesi fogadalmakat, s 1708-ban pappá szentelték.

Mint új pap, továbbra is Eperjesen maradt, és a növendékek felügyelője lett. Úgy indult, hogy tudományos munkában, tanári katedrán fogja kamatoztatni képességeit, előjárói azonban 1710-ben házfőnököknek küldték Nagybányára. Mindössze 27 éves ekkor; el sem érte a szabályok által meghatározott életkort, de előjárói nagyon bíztak benne.

A nagybányai rendház ez idő tájt siralmas helyzetben volt. A város 1708 óta hol a kuruc, hol a német csapatok megszállása alatt állt. Mindegyik a maga módján zsarolta, sanyargatta a megfélemlített lakosságot. A kolostor sem volt kivétel: tetőzete már az első ostrom idején leégett, földjének termését az ellenség letarolta, s mivel a város kapuin kimerészkedni egyenlő volt a halállal, senki sem gondolt a földek megmunkálására. A kurucokat egy-két szerzetes német neve bősztette: Zurbrucken Domonkos házfőnököt előbb bebörtönözték, majd télvíz idején egy szál ruhában kiűzték az országból. Utódát Netterstein Apollinárist úgy megverték, hogy belehalt sebeibe. Ilyen előzmények után kezdte meg munkáját az új házfőnök.

Az előzményeket már ismerte, ezek híre eljutott Eperjesre is, de amit a helyszínen talált, az maga volt a teljes pusztulás. Benn a városban a háborúk kísérője, éhínség és pestisjárvány; a rend pénztára teljesen üres, a magtárban egyetlen búzaszem sincs. A templomban és a rendházban katonák tanyáznak, a rendtagok a városban szétszórta jólelkű családoknál keresnek menedéket.

Az első kísértés (nem volna-e jobb visszafordulni?) legyőzése után P. Didák egy életre eljegyezte magát az apostoli munkával.

Azoknál kezdte új küldetését, akiktől mindenki menekült: a pestises betegeknél. Fölkereste őket, s a ragállyal mitsem törődve odaállt a haldoklók mellé, szelíd kézzel letörölte homlokukról a hideg verítéket, hús itallal csillapította láztól kiszáradt ajkukat, vigasztalta a szenvedőket, előkészítette a nagy útra a távozókat, és kikísérte a temetőbe az elköltözötteket. Gondja volt az élőkre is, az éhségtől lázas szemű, rongyokban didergő szegényekre. Sorra járta a tehetősebbek házait, mindenütt kért, könyörgött, koldult, és mindent szétszótta a rászorulóknak között. Azoknak akkor is jutott, amikor ő több napon át éhezett.

Közben nem tévesztette szem elől feladatát, amiért ideküldték: a rendház megújítását. Szétszórta társait látogatta, összetartotta. Katonákat kért, hivatalos személyeknél házalt, a fővezért, a nagy hatalmú Károlyi Sándort is megkereste, míg végre 1711 októberében visszakapta a rendházat, és társaival együtt újra megkezdte a szerzetesi életet.

A rettenetes lelki ínség azonban, amely a háborút követő lelki eldurulásban mindinkább érezhetővé vált, nem hagyta nyugodni. Alighogy letelt hároméves házfőnöki megbízatása, engedélyt kért a szatmári falvakban szétszórta élő katolikusok fölkeresésére. A protestáns lakosság ellenségesen fogadta, és kövekkel, kerítés- karókkal kergette ki a faluból. Didák testvér leült az útszéli patak partján, kimosta és friss fűvel bekötözte vérző sebeit, aztán visszatért oda, ahonnan elűzték. Azokat kereste, akiket még Nagybányáról ismert: a szegények és betegek ajtaján zörgetett. Amikor híre

ment, hogy utolsó darab kenyerét is a legnagyobb szeretettel adta oda az éhezőknek, hogy gondosan ápolta a ragályos betegeket, akiket házuk népe is messze elkerült: előbb csak halkán, aztán hangosan is „szent ember”-ként kezdték emlegetni. Jósága megfogta azokat is, akiket prédikációival nem tudott megfogni.

Az Alsó-Szamos vidéke után a Nyírség felé vette útját. A vidék központjában, Nyírbátorban, valaha temploma és kolostora volt a rendnek, de a háborúk és vallási villongások folyamán kirabolták, fölégették ezeket. Károlyi gróftól, az új gazdától elkérte a romos templomot, és itt alakította ki tevékenységének központját. Közben az 1717-es tartományi nagygyűlésen őt, az alig 34 éves fiatal rendtagot választották meg tartományfőnöknek.

A nyíri protestánsok háromszor gyűjtötták rá az újra meg újra fölépített egyszerű faházat, Didák testvér azonban negyedszer is fölépítette, de most már iskolát és nevelőintézetet is emelt mellé. Saját fiaikra csak nem gyűjtják rá a házat – gondolta, és számítása bevált. A gyűjtogatás abbamaradt, s a szülők, akiknek nem tellett arra, hogy a debreceni vagy a pataki kollégiumokban neveltessék fiaikat, beadták őket a minoriták iskolájába. A gyermekek a legjobb közvetítőknél bizonyultak: a viszályok és ellenkezések csillapodni kezdtek.

Az új alapítás gondozása közben sem szűnt meg a közeli és távoli vidékek lelki javán munkálkodni. Bejárta egész Szabolcs megyét, Szatmár, Szilágy és Bihar határos részeit, templomokat emelt Fehérgyarmaton, Csengerben, Érkeserűn és Tarcsán, elérte, hogy Nagykároly és Nyírbakta régi katolikus templomai visszakerüljenek a hívek tulajdonába, helyrehozatta az omladozó besztercei templomot, s végül megtelepítette a minoritákat Kolozsvárott, Erdély fővárosában és Szegeden a Felsővárosban.

1725-ben Koháry István országbíró meghívására Pozsonyba indult. Útja a Sajó völgyében vezetett. Megrendülve észlelte e vidéken a hit romlását: messze tájon se templom, se pap. A központban, Miskolcon alig húsz család ragaszkodott ősei hitéhez, de ezek is számkivetettjei voltak a városnak, mert katolikus ember nemcsak a tanácsba nem kerülhetett be, hanem még iparos sem lehetett, mivel nem volt olyan céh, amely tagjai közé fogadta volna őket. Didák atya útját megszakítva, ott nyomban beadványt intézett Borsod vármegye rendjeihez, hogy a minorita rend kolostort nyithasson Miskolcon. Kérte, adják át neki e célra a Tetemvár aljában lévő, romokban álló ősi Mária-templomot a hozzá tartozó területtel együtt, melyen akkor épp vásári bódék álltak. Hároméves huzavona után – nem kis mértékben Didák atya prédikációjának hatására, melyet 1728 őszén Pozsonyban, a ferencesek templomában tartott az országgyűlés tagjainak – a rend 1729 tavaszán megkapta a királyi rendeletet, mely teljesítette kérésüket.

Az építkezés megindulásával Didák atya megbetegedett, de továbbra is irányítója maradt a munkálatoknak. Amikor aztán hosszú hónapok után elhagyhatta a betegágyat, nyomban visszatért missziós útjaira: most a Tisza menti községeket járta végig. Prédikált, magyarázta a katekizmust, gyóntatott, misézett és áldoztatott olyan helységeken, ahol az első török foglalások óta, immár 200 éven át nem láttak katolikus papot. Mindenütt a legszegényebbeket és a betegeket kereste föl először.

Amikor több éves misszió után visszatért Miskolcra, 1739-ben ismét pestisjárvány tört ki az országban. Az egri püspök meghívta Kelemen Didákot, hogy tartson a népnek könyörgő ájtatosságot a vész elmúltáig. A miskolciak azonban, akik számára már „szent ember” volt, nem akarták elengedni. Didák atya, aki már két járványt élt át, s látta a nyomukban járó rettenetes anyagi és erkölcsi romlást, egy egész éjszakán át arcra borulva imádkozott az oltár előtt, hogy megtudja Isten akaratát. Reggel azt mondta a népnek: „Testvérek, Püspök Atyánk szava szólít, mennem kell. De Egerben sem lesz maradandó szállásom. Ott sem, itt sem lesz rám szükség e két évben. Sem Miskolcra, sem Egerbe nem fog betörni a vész...” Aztán elindult Egerbe, ahol a püspök áldását kérte, hogy nekivághasson annak az útnak, amely az Alföld járvány sújtotta falvaiba vezetett. Két éven keresztül lelki és testi orvos volt egyaránt, egyik kezével az Úr Testét nyújtotta a betegeknek, a másikkal a koldusok koldusaként gyűjtögetett számukra. Ez volt az utolsó missziós útja. Testi erejét megtörte a három

évtizedes állandó munka, a rengeteg virrasztás, nélkülözés, gyaloglás, s a testi kényelem állandó hiánya.

Az 1744-es esztendő első hónapjait már betegágyban töltötte. Szellemi frissességét mindvégig megőrizte, környezetének az utolsó pillanatig tanácsadója, vigasztalója, lelki irányítója maradt. Április 21-én még utoljára fölkel, hogy elnököljön a miskolci rendházba összehívott tartományi nagygyűlésen a rend generális főnökének megbízására. A háromnapos gyűlést nagy körültekintéssel, okos tapintattal vezette és zárta be, de ez volt életerejének utolsó fellobbanása. Négy nap múlva, április 28-án hagyta el a földi létet, hogy átvegye az Úr kezéből hűséges fáradozásainak bő jutalmát. Élete szakadatlan munka volt Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére. Egy egész ország népe hallgatott rá és követte. Azon kívül, amit előszóval három és fél évtizeden át annyi hallgatójának lelkébe írt, 13 kötetnyi beszéde, elmélkedése, imádsága maradt ránk mint egész hitének, tiszta lelkiületének Isten előtti föltétlen hódolatának és felebaráti szeretetének tükre. Nyelvezetén érezni lehet székel szarmazását. Tudatosan került a korában oly divatos latin kifejezéseket, sőt a közhasználatú idegen szavakat is megpróbálta megfelelő magyarral helyettesíteni. Vitázó írásaiban nyoma sincs az előző korok sajátos támadó hangjának, bántó gúnyolódásának. Egyetlen céljuk: rámutatni, hogy megismerjék, megismervén pedig megszeressék és kövessék az igazságot. Az ellentábor híveit nem tekintette ellenségeinek: „ellenkező atyafiak”-nak nevezte, és a szelíd szeretet szavával hívogatta őket.

Életrajzát lelki gyermeke és nagy pártfogója, Károlyi Klára írta meg. Ahol élt és dolgozott, az öregek ma is áhítattal emlegetik a „szent ember”-t. Ez indította a miskolci minoritákat és a templomukhoz tartozó harmadrendieket arra, hogy a század elején följújíttassák a boldoggáavatási eljárást, amit a 19. század eszmeirányzatai elfojtottak. 1939 nyarán Adalberto Topolinski, a rendi szenttéavatási ügyek általános római kérelmezője el is ment Miskolcra, hogy a helyszíni szemlét megejtse és az iratokat összegyűjtse. Feladatával végezvén továbbutazott Lengyelországba, ahová a krakkói bíboros érsek hívta meg Nagy Lajos királyunk leánya, Hedvig királynő hasonló ügyének kivizsgálására. Amikor azonban a németek ősszel megkezdték Lengyelország elfoglalását, Topolinski egy német gyűjtőtáborba került, és ott a magával vitt iratokkal együtt nyoma veszett. Didák atya boldoggá avatása ennek ellenére folyamatban van.

Szentháromság egy Isten, magasztald föl nevedet hű Szolgád, Kelemen Didák boldoggá avatásával, melyért alázatosan könyörgünk. Égi közbenjárására áldd meg mindennapi ügyeinket, és add kegyelmedet, hogy az élő hit és áldozatos felebaráti szeretet gyakorlásában példáját követve az örök boldogságot elnyerhessük! A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen. (Ima a boldoggá avatásért)

SZENT KVIRIN

November 13.

+Savaria, 309. június 4.

Kvirin (latinul: Quirinus) Siscia (a későbbi Eszék) püspöke volt. Szenvedéstörténete, melyet nem sokkal halála után írtak, elbeszéli, hogy a Diocletianus-féle üldözésben fogták el. Próbált ugyan menekülni, de Maximus prefektus letartóztatta. Határozottan szembeszegült a parancsnak, hogy áldozzon a birodalom isteneinek, ezért megvesszőzték és bebörtönözték. A börtönben megtérítette az őrt, Marcellust. Három nappal később Alsó-Pannónia kormányzója elé állították, aki Savariába (ma: Szombathely) vitette, s mivel nem tudta rávenni a hittagadásra, követ kötöttek a nyakára és a folyóba (a Perintbe) dobták. A keresztények kiemelték és magukhoz vették szent testét, és a Scarabatensis nevű kapu közelében temették el.

A 4. század végén Kvirin ereklyéit Rómába vitték, és a Via Appián a Szent Sebestyén-bazilika mögött helyezték el. A 6–7. századi itineráriumok (zarándok-kalauzok) szerint a zarándokok külön fölkeresték. Későbbi hagyomány szerint az ereklyékből a római S. Maria in Trastevere-bazilikába, Milánóba és Aquileiába is vittek.

BOLDOG MAGYAR ANTAL FERENCES

November 13.

*Magyarország, 14. század első fele +Foligno, 1398. május 13.

A magyar származású Antal elhagyta családját, vagyonát és hazáját, hogy zarándokként éljen. Az 1350-es szentévben Rómába ment, ahol belépett a ferences harmadrendbe. Később Assisibe zarándokolt, hogy Szent Ferencet a sírjánál tisztelje, és elnyerje a Porciunkula búcsúját. Rómába visszatérőben átutazott Folignón, ahol 1371-ben súlyosan megbetegedett. Befogadták a Szentlélek kórházba, és nagy szeretettel ápolták. Mivel betegsége ideje alatt fogadalmat tett erre, fölgyógyulása után ugyanabban a kórházban az elhagyottak és betegek ápolója lett. Vezeklésével és nagy szeretetével példaképe lett mindenkinek. Itt halt meg 1398. május 13-án, s a kórház templomának egyik kápolnájában temették el.

1608-ban ereklyéit egy urnában a főoltáron helyezték el. A ferences martirológiumban halála napján emlékeznek meg róla.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

A magyar szülöktől született Antal számára a szentévi búcsú elnyeréséért vállalt római zarándoklat jelentette a szent élet kezdetét. Több évig maradt Rómában, hogy az apostolok és a szentek ereklyéit tisztelje, s közben fölgyulladt benne a tökéletesebb élet utáni vágy. Ezért belépett Szent Ferenc harmadik rendjébe, majd Assisibe ment, hogy láthassa szent törvényhozójának, Assisi Szent Ferencnek sírját. Miután befejezte ájtatosságait a sírnál, visszatérőben Folignón átutazva megbetegedett. Befogadták a Szentlélek kórházba, s ott olyan szeretettel bántak vele, hogy csodálatában fogadalmat tett: ha Isten időt enged még neki és meggyógyul, ő maga is a beteg zarándokok ápolására szenteli életét. Istennek tetszett a fogadalom, ezért Antal meggyógyult, és teljesítette ígését. Ezután már nem magának, hanem Istenért másoknak akart élni, éjjelét és nappalát teljesen a betegek ápolásának szentelte. A betegekhez senki sem volt nála jóságosabb, ápolásukban gondosabb. Mint anya a fiait, kedvesen bátorította, vigasztalta és segítette őket, mígnem ő maga is ismét súlyos betegségbe esett, hogy Isten ezáltal tegye tökéletessé erényeit. Antal a betegségét nemcsak állhatatosan, hanem vidám türelemmel viselte, és soha nem panaszkodott. Végül sok esztendő után, érdemekben gazdagon, 1398. május 13-án elnyerte fáradságainak és fájdalmainak jutalmaként a jámbor halált. Testét annak a kórháznak a kápolnájában temették el, ahol szolgált, s a nép szüntelenül zarándokolt hozzá. Tisztelete nagyon megnövekedett 1608-ban, amikor fölnyitották a sírját, s az egykor betegségtől roncsolt testet sértetlenül, épségben találták. Nemesebb koporsóba helyezték, és a templom főoltárára tették, hogy mindenki tisztelhesse. Isten pedig szolgálja, Antal közbenjárására sok csodával válaszolt.

BOLDOG MAGYAR ANTAL KÁRMELITA

November 13.

*Liguria, ? +1462. (?)

Életéről keveset tudunk. Liguriában született, kármelita szerzetes lett, majd a törökök közé ment, hogy hirdesse az evangéliumot. Egyesek szerint a városból, ahol prédikált, a törökök kivitték a kapu elé, megkövezték, s hogy a keresztények ne tisztelhessék a testét, máglyára vetették. A lángok azonban sértetlenül hagyták. Mások szerint mielőtt megkövezték volna, megostorozták. Egy harmadik elbeszélés szerint el akarták égetni, s mivel a tűz nem ártott neki, lefejezték. Általában 1462-t tartják halála évének. Szerepel a kármelita szentek névsorában, s tiszteletének Lyonban és Aachenban vannak emlékei. A rendben szeptember 4-én emlékeznek meg róla.

BOLDOG MAGYAR ISTVÁN és SZÁSZ KONRÁD VÉRTANÚK

November 13.

+1288 körül

Ferences szerzetesek voltak a 13. század második felében. Misszionáriusnak küldték őket a Fekete-tenger keleti partjára, ahol a nép a 4–6. században megkeresztelkedett ugyan, de egy részük később visszasüllyedt a pogányságba. A területet erősen befolyásolták a muzulmánok is. Istvánt és Konrádot prédikáció közben ölték meg. Haláluk pontos dátumát nem ismerjük. A rendben április 5-én ünneplik őket.

BOLDOG MAGYAR ISTVÁN VÉRTANÚ

November 13.

+1334. április 22.

A ferences krónika szerint István Nagyváradon született, s ferences lett. Fogságba esett, és egy Szentjános nevű helységben raboskodott. Szökése után Saray városban (vsz. a Volga menti Szelitrenojéről van szó) talált menedéket. Itt megtagadta hitét és mohamedán lett. Hamarosan azonban rádöbbsent vétkére és megbánta: megtagadta mohamedán voltát, amiért máglyára ítélték. Mivel a tűz kétszer is csodálatosan kialudt, karddal és lándzsával ölték meg 1334. április 22-én. Vértanúsága helyén csodálatos gyógyulások történtek.

MAGYAR SZENT PÁL

November 13.

+1242. február 10.

Pál Magyarországon született. Gyermekkorában erkölcsös életre nevelték, és hogy a műveltségben és tudományban előbbre jusson, Itáliába küldték. Bolognában olyan eredménnyel tanult, hogy mindkét jog doktora lett, s a kánonjog professzorává tették. Több éven át tanított. Amikor Szent Domonkos a prédikációival a városban sokakat magához vonzott, Pál a példájukat követve 1221-ben fölvételét kérte a rendbe. Szent Domonkos vezetésével oly gyorsan haladt a szerzetesi életben, hogy még abban az évben Boldog Szádok és három társa kíséretében a domonkos rendet áthozták Magyarországra. Pál buzgóságtól égve, kiváló műveltséggel és ékesszólással jött Magyarországra mint a domonkos rend első magyar apostola és Isten igéjének választott harcosa. Lauria vagy Jauria (azaz Győr) városában oly lelkesedéssel beszélt, hogy a városnak három előkelő és művelt ifja kérte fölvételét a rendbe. Győrött és Veszprémben konventot állított föl. A kunok közé ment, hogy a hitet hirdesse nekik. Először elűzték, másodszor azonban megnyílt előtte a kapu, s annyira a lelkekhez férközött, hogy két vezérüket, Brutust és Bibrechet ezer más emberrel együtt megkeresztelte. Bibrechnek maga András magyar király volt a keresztpapja. Közel 20 esztendő telt el (mialatt Pál a kunokat és a magyarokat Isten törvényére tanította), amikor a tatárok betörték az országba. Pusztították a népet és Isten szolgáit. Pál 90 társával egy templomba menekült, ahol a barbárok valamennyiüket megölték. Pált lándzsával döfték át, és szétzúzták a fejét. A kunok első apostola így nyerte el 1242. február 10-én a vértanúság, az egyháztanító és a szüzesség hármasságát.

MARCHIAI SZENT JAKAB

November 13.

*Monteprandone, 1394. szeptember +Nápoly, 1476. november 28.

Gangali Antonio és Antonia asszony gyermeke volt. A keresztségben a Domonkos nevet kapta. Hat vagy hét éves korában egy nyáj őrzését bízták rá. Egy titokzatos farkas napjában többször is szétkergette a nyájat, anélkül, hogy ártott volna a bárányoknak. A kis Domonkos szabadulni akart a pásztorságtól, de nem hittek neki. Mindenki fantáziaképnek tartotta a farkast, Domonkos ezért megszökött és a szomszédos Offidában egy rokon papnál keresett menedéket. A pap befogadta és

tanítani kezdte. Családja később beleegyezett tanulásába és Ascoliba küldték, ahol abban az időben a ferences és domonkos kolostor mellett iskola működött.

1404 körül Domonkos Perugiába ment, ahol jogi és orvosi tanulmányokat végzett. 1414 körül egy perugai nemes maga mellé vette jegyzőnek. Így több hónapig Firenzében és Bibbiénában tartózkodott, ahol megismerkedett a ferencesekkel. Elhatározta, hogy szerzetes lesz; 1415 nagypéntekén született meg benne a döntő elhatározás. Belépett a marchiai S. Maria degli Angeli ferences kolostorba, 1416. augusztus 1-én tett fogadalmat, s a rendben a Jakab nevet kapta. A novíciátus után Firenzébe küldték tanulni, ahol hét évvel később pappá szentelték. 1422-től élete végéig legfontosabb feladata a prédikálás volt. Az első években Toszkána, Umbria és Marchia tartományban tevékenykedett. Később bejárta Kelet- és Közép-Európát. Kisebb-nagyobb megszakításokkal 12 évet töltött külföldön. V. Miklós, III. Callistus és IV. Jenő pápa megbízásából háromszor járt Magyarországon. 1458-tól csak Itáliában tevékenykedett. A pápa fölkínálta neki a milánói érsekséget, de nem fogadta el. Nápolyban halt meg 1476. november 28-án. Maradványait a nápolyi Santa Maria la Nova templomában őrzik. Bár a nép már életében is szentnek tartotta, a hivatalos szentté avatása csak 250 évvel később történt meg. 1624-ben boldoggá, 1726-ban pedig szentté avatták.

Istenünk, aki Szent Jakabot kiváló igehirdetővé tette, hogy általa a jók üdvözljenek, a bűnösök pedig visszatérjenek az erény útjára, kérünk, add meg az ő közbenjárására, hogy mi is megtisztuljunk minden bűntől, és eljuthassunk az örök életre!

BOLDOG ÖZSÉB

November 13.

*Esztergom, 1200 körül +Pilisszentkereszt, 1270. január 20.

Nevéhez fűződik a magyar eredetű szerzetesrend. a pálosok alapítása és megszervezése, amely mind vallási, mind művelődésügyi téren igen jelentős szerepet játszott nemcsak hazánk, hanem a szomszédos népek kultúrájának történetében is.

Az egykori esztergomi kanonok lelkét és szándékát – mint minden szentét – a szenvedések érlelték meg. A tatárjárás idején a válságból kivezető utat az egyéni példaadásban, az engesztelésben, a szeretetben és Krisztus keresztségének különös tiszteletében jelölte meg.

Esztergomban, Magyarország akkori fővárosában született 1200 körül. Szülei gondos nevelésben részesítették, s az 1028-ban Szent István által alapított káptalani iskolába járaták. Életrajzírója szerény, hallgató, komoly fiúnak jellemzi. Hosszú imák, sok böjt, elmélkedések érlelték hivatását. Szembetűnő vonása volt a magány szeretete, akkor érezte jól magát, ha félrevonulva elmerülhetett tanulmányaiban. Pap lett. „Minden nap mély áhítattal mutatta be a szentmisét, ami akkor ritka és szokatlan dolog volt.” Gyöngyösi Gergely írja róla: Olyan filozófiát tanított, amely nem az emberek, hanem Isten tetszését vívta ki. Az esztergomi főkáptalan tagjai közé iktatta. A papi zsolozsmát, a szentmise bemutatását annyi áhítattal végezte, hogy mély benyomást tett mindenkire, aki csak látta.

Jövedelmét a szegényeknek osztotta szét, olvasásnak, tanulásnak, írásnak szentelte magát. Följegyezték róla, hogy „egyetlen percet sem hagyott kihasználatlanul”: könyveket írt. Sajnos, a tatárjárás vagy későbbi századok pusztításai ezeknek még a címét is elsodorták. Csak sejtjük, hogy egyházi munkákat írhatott, így pl. az akkor fölkapott Gratianus Dekrétumainak magyarázatát, „mivel a kánonjog tudományában kiválóan jártos volt”. Vágyódott a pilisi erdők vadonába, de tervének keresztülvitelét az országra zúduló tatár betörés késleltette. Akkoriban sok remete élt Esztergom környékén, a pilisi hegyekben. Amikor bent jártak a városban, hogy készítményeiket eladják, és azok árából szükségleteikről gondoskodjanak, rendszerint Özséb vendégszerető házáat is fölkeresték. A velük való beszélgetés Isten ösztökéje lehetett, ami a magány felé hajtotta.

A tatár pusztítás a fiatal kanonok lelkében komoly szemléletváltozást okozhatott, s még inkább a remeteség felé hajlíthatta. De négy évig még segítenie kellett a rábízottakat testi és lelki felépülésükben. Az óhajtott magányba az út a szenvedések keresztútján át vezetett.

Feladatának a kor sötét történelmi és erkölcsi viszonyai között a lelki élet megújítását tekintette. Örömmel és elismeréssel szemlélte az Esztergomban máris megtelepedett, nemrég alakult két kolduló rend, a domonkosok és ferencesek munkáját, de nem csatlakozott hozzájuk. Úgy érezte, hogy kortársainak még több kell: példaadás az engesztelésre és vezeklésre. Kortársai lelkéhez csak úgy férközhet hozzá, ha saját élete fölládozásával utat és irányt mutat. Nem bírálgatta mások fölfogását, csak várt türelemmel, míg Isten kegyelme és az idő meghozza számukra is a megfelelő belátást. Miután négy éven át kivette részét az újjáépítésből, lemondott a kanonokságról, javait szétosztotta a rászorulóknak között, és Vancsai István érsek engedélyével 1246-ban Szántó közelében a sziklás rengetegbe vonult. Már megtanulta, hogy mi a mulandó, mi a maradandó érték, hiszen hamuvá és porrá vált minden nagyszerű alkotás, amelyet a keresztény áldozatkészség hazánkban létrehozott. Azért választotta a remeteéletet, hogy az ima, böjt és engesztelés által esdjen kegyelmet mostoha sorsú nemzetének. Ezzel érseke kívánságát is teljesítette, aki imádságába ajánlotta megyéjét és országot.

A pilisi remete első ténykedése az volt, hogy hármass barlangja alatt, a forrás mellé letűzte a szent keresztet. Ma is ott áll az utódja, talán ugyanazon a helyen, az útszéli: esőmosta, vaskorpuszos, egyszerű feszület. In Cruce salus, 'keresztben az üdvösség': ez volt a jelszava és meggyőződése. Ezért szentelte később az egyesült remeték templomát a szent kereszt tiszteletére. Ezért hívják középkori oklevelek évszázadokon át, még Mátyás korában is intézményét „a szent kereszt testvéreinek”. Minden középkori és későbbi pálos templomban a főoltáron kívül a legszebb oltárt mindig a szent kereszt tiszteletére szentelték. Az ő nyomán szaporodtak el mindenütt a keresztiek a Pilisben az utak mentén, házak előtt, erdőmélyen.

Személye a realitás talaján áll, nem szövik át a legendák aranyszálai. Egy alkalommal mégis csodálatos látomásban részesült, amely döntő volt további életútjára. Egy éjjel, ima közben az erdő mélyén sok apró lángot pillantott meg. A lángocskák egymás felé tartottak, s végül tüzes fénynyalábbá olvadtak össze. Úgy érezte, hogy ez a különös tünemény égi jel, figyelmeztetés, hogy egyesítse a szétszórta élő remeteket. Belátta, hogy ő egyedül kevés, önmagában semmi, szükséges az összefogás.

1250-ben Pilisszántó közelében, a kesztölci völgy fölötti kis magaslaton, ahol hármass teraszt képeztek ki, délről kisebb templomot építettek a szent kereszt megtalálásának emlékére. A csúcsíves templomhoz észak felől négyszögletes monostor csatlakozott a társas remeték számára, magas fallal körülvéve. Özséb azután sorra járta az országban a nagyobb remetetelepeket. Először a Pécs melletti Szent Jakab-hegyi remetékhez megy, akik már 1225-től közös életet éltek. Elkéri szabályukat, egyesíti a két monostort, és társai őt választják meg első tartományfőnökké. Rómába megy társaival, hogy a szerzetalapításhoz a Szentszék jóváhagyását és megerősítését megszerezze. Sikerül megnyernie Aquinói Szent Tamás pártfogását IV. Orbán pápánál. Az jóváhagyja a rendet, de nem engedi meg, hogy átvegyék Szent Ágoston rendi szabályait, mert a szükséges anyagi feltételek még nem voltak biztosítva. Egyelőre Pál veszprémi püspököt bízta meg az ideiglenes szabályok megszerkesztésével.

Huszonnégy évet töltött Özséb a Pilisen, húsz éven át szervezte, irányította, kormányozta rendjét. Remete Szent Pál oltalma alá helyezte, mert mint első remete ő volt ennek az életformának az elindítója. Szerénységében mintegy el akarta hárítani magáról a rendalapítónak kijáró tiszteletet, és Remete Szent Pál palástja alá rejtőzött. De amint láttuk, a rendalapítás teljesen az ő érdeme. Az 1256. évi esztergomi zsinaton mint tartományfőnök vett részt. A zsinati jegyzőkönyvet is aláírta: „Eusebius prior prov. Ord. S. Pauli Primi Eremitae” (Özséb, Első Remete Szent Pál rendjének provinciális perjele). Ebből a hivatalos elnevezésből rövidült le a rend népies neve: pálosok.

Prohászka Ottokár szép elmélkedésben emlékezett meg a Pilisről mint magyar „szent hegyről”. Már történelmünk kezdetén a pogány magyarok áldozatbemutató helye volt; a kereszténység elterjedésével az engesztelés hegye lett. A 12. század végén ciszterci apátság volt itt francia

szerzetesekkel, akik zsolozsmáztak és földművelésre tanították a lakosságot. Az 1250-ben alapított Pilisszentkereszt után IV. Béla király átadta a pálosoknak pilisi vadászlakát a Szentlélek tiszteletére (Pilisszentlélek, 1263), a század végén pedig az utolsó Árpád-házi király, III. Endre a Kékes fölötti Pilisszentlászlón alapított pálos rendházat (1290). Mindezek a török pusztításig álltak fenn. A majdnem 150 éves török megszállás a Pilis összes történeti emlékeit eltüntette; a Szent Kereszt-monostor helye is bizonytalan volt. Először a jelenlegi Pilisszentkereszten lévő cisztercita apátság romjait gondolták annak. Méry István régész az 1960-as években Pilisszántótól kb. 6 km-re nyugatra, a kesztölci völgyben föltárta egy 26 m hosszú, 8 m széles csúcsíves templom alapfalait, a hozzá csatlakozó monostor falaival együtt. Ezt egy 1393-ból származó oklevél alapján sikerült azonosítani az ősi szentkereszti monostorral.

Özséb 1270. január 20-án halt meg Pilisszentkereszten, súlyos betegség után. Halálos ágyán a szabályok pontos megtartására, testvéri szeretetre és jó példaadásra buzdította testvéreit. Jézus és Mária nevével ajkán lehelte ki lelkét. Az általa alapított templom sírboltjában temették el. Oda kerültek tanítványai s későbbi utódai is: Benedek (+1290) és István rendfőnökök. A végleges egyházi jóváhagyást 1308-ban kapta meg a rend. Ekkor tértek át a Szent Ágoston szabályai szerint való életre.

A fehér ruhás pálosok öt házban éltek Magyarországon. Ma hozzávetőlegesen 300 pálos szerzetes él a világ különböző tájain: 11 lengyelországi, 1 horvát, 1 római, 1 svéd és 3 amerikai házban. Pálosok gondozzák a világhírű czestochowai kegyhelyet.

BOLDOG PIACENZAI JAKAB

November 13.

Jakab Szent Ferenc szerzetének növendéke és Kapisztrán Szent János harcostársa volt a Magyarország megsegítésére szervezett keresztes hadjáratban. Együtt határozták el, hogy Magyarországra jönnek. Mikor eljött az óra, hogy szent vágyukat beteljesítsék, hajóra akartak szállni. Szegénységi fogadalmuk folytán azonban, mert pénzük nem volt, nem tudták megfizetni a bért a hajóskapitánynak, aki ezért mint haszontalan terhet, elutasította őket. Ők pedig nagy reménységgel Istenhez emelvén lelküket, a köpönyegüket terítették a vízre, és evező nélkül jutottak át a túlsó partra a hajósok nagy ámulatára és szűgyenére.

Magyarországon Jakab Corvin János mellé szegődött, s elmondhatatlan buzgósággal és fáradhatatlanul igyekezett a népet a katolikus hitben megerősíteni. Legnagyobb vigasztalása az volt, ha a bizonytalanokat megerősíthette, s taníthatta a tudatlanokat. Buzgósága láttán az esztergomi és a kalocsai érsek, a váradi és az erdélyi püspök, levelet írtak Jenő pápának, melyben nagyon dicsérték Jakab érdemeit a magyarországi hittérítésben. Amikor Kapisztrán Szent János meghalt, Jakab vállára még nagyobb teher nehezedett, de ő ezt is jó szívvel vállalta, és gyarapította Magyarország fáradhatatlan apostolai sorát. Halála után is szolgálni akarván a népnek, sok kolostort alapított, hogy azokban nevelhessék a jövő apostolait, kik Magyarországon a hitben és a jámborságban megőrzik majd a népet. Mindezek után visszatért Itáliába, ahonnan jött, és Nápolyban a földi létből eltávozott az égbe.

SZENT PILGRIM

November 13.

+Passau, 991. május 20.

Pilgrim, akit latinul Pellegrinusnak hívtak, a 10. század legtevékenyebb püspökei közé tartozott. Halála után boldognak és szentnek tisztelték, de tisztelete a 12. század után annyira elhalványult, hogy a bollandisták a 17–18. században föl sem vették az Acta Sanctorumba. Nemes családból született. Neveltetését Niederaltaichban kapta. Pap lett, majd I. Ottó császár kinevezte Passau püspökévé. A nagybátyja, Frigyes salzburgi érsek volt. Amikor a bajor és a karintiai Henrik háborúzott egymással, Pilgrim hűséges maradt II. Ottóhoz. Városát 971-ben földúlták. Nagy része volt a

magyarok által elpusztított keleti grófságok helyreállításában. Ennek érdekében zsinatokat tartott 985–991 között Lorchban, Mauternban és Mistelbachban.

Nagy érdemei vannak a magyarok megtérésében: egy szerzetese, Prunwart által sikerült elérnie Géza fejedelem megtérését.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Géza, az utolsó pogány magyar fejedelem, amint meglátta az igaz hit halvány világosságát, minden erejével azon volt, hogy a környező tartományokból katolikusokat hívjon Magyarországra. Mindenekelőtt Pilgrim passauai püspökhöz küldött levelet, és tekintélyes küldöttséggel kérte, hogy jöjjön Magyarországra, s tanítsa a népet Isten törvényére. Kéréséhez hozzátette: szívében már elhatározta, hogy Krisztus híve lesz, és szabadságot ad mindazoknak, akik a katolikus hitre akarnak térni. A fejedelmet Pilgrim közismert életszentsége és csodái indították arra, hogy elsőnek őt hívja meg. Pilgrim püspököt pedig bizonyos hálára kötelezte a magyarok iránt az a nagylelkűség, amellyel a rokonaival bántak. Érthető tehát, hogy a fejedelem megragadta a lehetőséget, hogy Pilgrim megmutathassa háláját. Pechlarni Rudigerus ugyanis, az a híres férfi, kinek nemzetségéből Pilgrim született, a birodalom Pannóniával határos részén élt. Nem tudjuk, mi okból, Henrik császár megharagudott rá és száműzte a magyarok közé. Hosszú ideig volt a magyarok között, és sok jótéteményben részesült közöttük. Háláját örökségül hagyta utódainak. Géza lelkében ez reményt ébresztett arra, hogy Pilgrim eleget fog tenni a baráti meghívásnak. Mikor tehát Pilgrim nem emberi megfontolásból, hanem mint passauai püspök beavatkozott Pannónia vallási ügyeibe, először Gézát s rövid időn belül 5000 magyart keresztelt meg. Ezért őt tekintik egész Magyarország első apostolának. Emlékét május utolsó napján ünneplik.

BOLDOG REGENSBURGI BERTOLD

November 13.

*Regensburg, 1210 előtt +Párizs, 1272. december 14.

A családról, melyben Bertold született, nem tudunk semmit. Róla is az első adatunk az, hogy belépett a ferencesek közé, és novíciustestvére a híres misztikus, Augsburger Dávid volt, aki később apostoltársa is lett. Tanulmányait Magdeburgban, a ferences rend Studium Generaléján végezte. 1235–37 között kezdett prédikálni, s oly kiválóan bizonyult, hogy az egész középkori Germánia legnagyobb egyházi szónokának tartották. Bejárta Dél-Németországot, Morvaországot, Csehországot, Svájc egy részét és Magyarországot. A birodalomban éppen üres volt a császári trón (1250–73), s ez számtalan baj oka lett: nyomor, bűnözés, banditizmus, a klérus erkölcsi hanyatlása, babonák és eretnenségek, katarok, valdiak és más szekták terjedése. Bertold ilyen körülmények között hirdette az igaz tanítást és a keresztény erkölcsöket. Életszentségével és ékesszólásával maga köré tudta vonzani a népet. Szószékét leggyakrabban a szabadban állították föl – tereken, réteken vagy erdőben –, s megszámlálhatatlan sokaság öözlött köréje. A hagyomány szerint olykor százezer hallgatója is volt. Föl tudta ébreszteni a lelkiismeretet, s ezzel a leghatásosabb gyógyszer adta kora bajaira.

A tanító és prédikátor egyúttal diplomata és békeszerző is volt: 1253-ban visszavezette a pápához Bajor Ottó herceget, aki addig a kiközösített császár oldalán állt. 1257-ben az ifjú Szász Albert az ő kérésére visszaadta a jogtalanul bitorolt javakat a pfőfferi kolostornak. Végül 1258. december 2-án elérte, hogy Boleszláv sziléziai herceg nyilvános vezeklést végezzen bűnei miatt.

1263. március 21-én IV. Orbán pápa felkérte Bertoldot, hogy Nagy Szent Alberttal együtt hirdessen kereszties háborút a muzulmánok ellen. Bertold ezért még egyszer bejárta Németországot és Svájcot, s találkozott Szent IX. Lajos királlyal is. 1272. december 14-én meghalt. 396 latin, illetve német beszéde maradt ránk.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Bertold Regensburgban született. Ifjúságában Boldog Dávid volt számára az erényes élet mestere. A Szent Ferenc regulája szerinti életet választotta, hogy biztonságban megőrizze, amit a Lélektől kapott. Szavában annyi kedvesség volt, hogy ékesszólásával, mint valami titokzatos bájitallal megrészesgítette hallgatóit. Egyesek szerint hatvan, mások szerint százezer ember is csüngött az ajkán. Történt egyszer, hogy a szószékről a víciumok egy bizonyos fajtáját keményebben érintette, s egy asszony, aki bűnére ismert a szóban, a népsokaság közepette holtan rogyott össze. Amikor a nép szólt irdekében a még prédikáló Bertoldnak, parancsszavára az asszonyba csodálatos módon visszatért az élet. Bertold az eset kapcsán még jobban dorgálta a víciumokat, és igen mély nyomokat hagyott hallgatóiban. Nehogy az Istentől kapott talentumot néhány város vagy egy tartomány határai közé zárja, s hogy gyümölcsei sokak közé eljussanak, ékesszólását távoli vidékekre is el akarta juttatni. Buzgóságában megfelelő teret keresett, és arra a helyre ment, ahol a kunok sok keresztényt csábítottak hitetlenségre. Bertold szava világított, mint a fáklya, beszéde Illéséhez hasonlóan a megátalkodott bűnösöket is megtérítette. Halála után Isten sok csodával ékesítette. Regensburgban 1272. december 13-án halt meg, és ugyanott temették el.

SZENT SALAMON KIRÁLY

November 13.

+Pola, 1077.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Salamon, I. András magyar király fia még nem volt négy esztendő, amikor eljegyezték III. Henrik római császár leányával, Zsófiával. Öt éves korában magyar királlyá koronázták. Miután fölserkent, változó szerencsével uralkodott. Győztes háborúkat vezetett a besenyők és a bolgárok ellen, Dalmáciában és Horvátországban Zolomírt (Zvonimír) visszaültette királyi trónjára. Kevésbé volt sikeres a rokonaival, Gézával és Szent Lászlóval folytatott harca. László fogságába esett, és a visegrádi várban raboskodott, ahonnan csodával szabadult meg: Szent István sírjának fedőlapját – amikor László ki akarta emelni a holttestet – mindaddig nem tudták megmozdítani, míg Salamon vissza nem nyerte szabadságát. Később ismét háborút kezdett, de László újra legyőzte, s akkor a Szentlélek megvilágosítására fölismervén a mulandó dolgok hiúságát, titokban elhagyta a csatateret, letette a koronát és a sisakot, és magányba vonult. Itt megtapasztalta, hogy senki sem boldogabb annál, akit a világ gyűlöl. Barlangokban rejtőzött, füvek és vadalma volt az eledele, száraz lomb volt az ágya, forrásvíz az itala, s vadak bőre a ruhája. Böjtölt, vezekelt, éjjel-nappal imádkozott, és kereste a környéken lakó szent remetéket. Végül teljesen ismeretlenül 1077-ben fejezte be földi életét az isztriai Polában, ahol minden évben szeptember 28-án ünneplik, s szent testének ereklyéit nagy tisztelettel őrzik.

BOLDOG SEBESTYÉN

November 13.

+1007.

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Sebestyén, Asztrik társa a szerzetben és a katolikus hit magyarországi terjesztésében, Szent Márton kolostorában volt szerzetes. A kolostort Pannónia hegyén Szent István király építette a győzelem emlékére, melyet a lázadó pogányok felett Szent Márton segítségével aratott. Sebestyén oly vallásos és erényes volt, hogy amikor a szent és apostoli király, ki minden erejével arra törekedett, hogy országában megszilárdítsa a katolikus hitet, megalapította a két érsekséget és a tíz püspökséget, és elnyerte az örök jogot az Apostoli Szentszéktől, hogy érseket, illetve püspököt állítson, szentsége és tudománya kiválósága miatt kiemelte őt a kolostorból, hogy mindenkinek világítson, s Krisztus ezredik esztendejében kinevezte az esztergomi egyház első érsekévé. Kedves viselkedése, kiváló műveltsége, főként pedig erényessége miatt mindenki, de főként a király igen kedvelte. Közölte vele a terveit, melyekkel sok üdvös intézkedést hozott az ország számára. István ugyanis az egyenrangú

emberek között azokat kedvelte jobban, akik vallásosabbak voltak, s különösen azokat szerette, akikről úgy hitte, hogy Isten előtt a legkedvesebbek. Miközben Sebestyén a reá bízott egyháznak gondját viselte, kiváló alkalmat kapott a türelem gyakorlására: elveszítette mindkét szeme világát. Vakságát mint Isten rendelését nyugodt lélekkel viselte. Úgy döntött, hogy lemond az érsekségről – nehogy az újonnan egybegyűlt nyáj letérjen az igazság útjáról, mivel a pástör nem képes eléggé szemmel tartani –, és a római pápa jóváhagyásával átadja Asztriknak. Inkább akart a tisztség nélkül élni, mint hogy megmaradván benne a nép pásztortát veszítse. Három év múlva Isten jósága visszaadta látását. A király parancsára ekkor újra elfoglalta az érseki széket, és nyáját nagyon szentül, egészen haláláig, december 30-ig kormányozta.

BOLDOG SZÁDOK és TÁRSAI

November 13.

+Szandomír, 1260. június 2.

Domonkos hagyomány szerint Szádok zágrábi prior volt. 1221-ben maga Szent Domonkos küldte Magyarországra, Boldog Pállal és más három testvérrel együtt. 1259–60-ban a szandomíri konvent priorja volt. Följegyezték, hogy a város ostroma előtti napon a novícius, akinek a martirológiumot kellett olvasnia, a következő nap vértanúinak folsorolását a testvérek nagy megdöbbenésére így fejezte be: „Szandomírban 49 vértanú szenvedése”. Másnap, 1260. június 2-án a tatárok megrohanták a várost, behatoltak a domonkosok Szent Jakab- templomába, és megölték Szádokot és társait, miközben ők a Salve Reginát énekelték. Innen ered az a domonkos szokás, hogy a haldokló testvér ágyánál a Salve Reginát éneklik. Szádok társai a következők voltak: Pál, szubprior, Malakiás szónok, András elemozsinárius, Péter kertész, Jakab novíciusmester, Ábel számvevő, Simon gyóntató, Kelemen, Barnabás, Illés, Bertalan, Lukács, Máté, János, Fülöp; három diákonus: Joachim, József és István; négy szubdiákonus: Tádé, Mózes, Ábrahám, Vazul; klerikusok: Dávid, Áron, Benedek, Onofrius, Domonkos, Mihály, Mátyás, Mór, Timóteus; fogadalmas tanulók: Jordán, Felicián, Márk, János, Gerváz, Kristóf, Donát, Medárd, Bálint; novíciusok: Dániel, Tóbiás, Makár, Rafael, Izaias; Cirill szabó, Jeremiás cipész, Tamás orgonista.

Tiszteletüket VII. Pius pápa 1807-ben hagyta jóvá. Ünnepeket a domonkos rendben június 2-án ülik.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír Szádokról:

Szádok Szent Domonkos tanítványa volt, őt küldte az Úr nagy magyarországi szőleijébe. A magyar származású Boldog Pál testvérrel elsőként érkeztek az ország határára. Éjszaka Szádok buzgón imádkozott, hogy ezen a földön is meg tudjon telepedni a rend, s akkor nagy sereg ördögöt látott, akik így kiáltoztak: „Jaj nekünk, mert kiűztök birodalmunkból, és megzavarjátok városainkat!” E látomástól még jobban föllelkesültek, Szádok csak bátrabb lett, és virrasztással, imádsággal, vezekléssel, böjtöléssel szüntelen imádsággal könyörgött Istenhez a misszió sikeréért. Azután katekézissel, nyilvános és magánbeszélgetésekkel, a szentségek kiszolgáltatásával és egyéb, a lelkek üdvösségére hasznos jámbor cselekedetekkel áldozta magát a nép javára. Hosszú időn át serényen fáradozott, Isten pedig bőséges aratással jutalmazta, mert sokakat vezetett Krisztus hitére. A nagy zsákmány feletti örömében még többet akart fáradni. Magyarországból Lengyelországba hívták, és váratlanul Szandomírban priorrá választották. A konvent 48 szerzetesét atyaként irányította, s inkább övéi, mint a maga javát kereste. 1260-ban a tatárok megtámadták, és nemes harc után, Jézus és Mária nevével az ajkán, a pogányok kardjai és lándzsái alatt dicsőségesen halált halt. Emlékezete ma is él: Szandomírban június 2-án sok hívő sereglik össze, hogy megünnepelje a vértanút.

Szentmiséjük könyörgése a Salve Regina gondolatmenetét követi: Urunk, Jézus, add, hogy e számkivetés után mutasson meg nekünk Téged a kegyes Szűz Mária, a te Anyád, akinek Boldog Szádok és társai köszöntést mondtak, mikor az ellenség támadása meghozta nekik a vértanúság régóta vágyott pálmáját!

BOLDOG SZALÓME

November 13.

*Krakkó, 1211. +Skala, 1268. november 17.

Szalóme Szőke Leszek krakkói herceg leánya volt. Atyja és II. András magyar király között megegyezés született, hogy az akkor három éves Szalómét eljegyzik András király hat éves fiával, Kálmánnal, akit III. Ince pápa fölhatalmazása alapján az esztergomi érsek halicsi fejedelemmé koronázott. E fejedelemség mindössze három évig volt a gyermekeké, mikor Misztiszláv fejedelem elfoglalta, őket pedig fogságba vetette. Kálmán és Szalóme a fogság idején tisztasági fogadalmat tettek, s nemsokára visszatértek a magyar udvarba.

Szalóme 1227-ben nagykorú lett, de kifejezte, hogy tartja magát szüzességi fogadalmához, Kálmán pedig, amíg atyja élt, Dalmácia és Szlavónia kormányzója volt. 1241-ben egy tatárok elleni ütközetben esett el. Szalóméről ebben az időszakban csak annyit tudunk, hogy támogatta a ferences és domonkos kolostorokat, és tevékenyen részt vett Boldog Kinga és Boleszláv házasságának megkötésében. 1242-ben hazatért Lengyelországba, ahol három évvel később belépett a szandeci klarisszákhoz. Testvérével, Boleszlávval együtt templomot és kolostort alapított a ferencesek és a klarisszák számára Zawichostban, ahová maga is átköltözött. A tatároktól félve 1259 márciusában a nővérek egy része Skalába települt, ahol Szalóme egy új kolostort alapított. Hercegnő léteire engedelmességével tűnt ki a többiek közül. 1268. november 17-én halt meg. Testét később a krakkói ferencesekhez vitték át, ahol ma is őrzik. Boldoggá avatását 1650-ben kezdték meg, tiszteletét 1672-ben hagyták jóvá.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Szalome, akit Szalonikának is mondanak, Szandomiria hercegnék leánya, Szemérmes Boleszláv lengyel király nővére volt. Három éves korában Magyarországra hozták, hogy megismerje az itteni szokásokat, mert András magyar király fiának, Kálmánnak, a későbbi halicsi fejedelemnek menyasszonyául szánták. Életmódja már gyermekkorában annyira szent volt, hogy a király előtt hamarosan világossá váltak azok a vágyak, melyeket a Szentlélek ébresztett Szalome szívében. Jegyesével együtt tanult, és a tudásban annyira előre haladt, hogy a misében a latinul hallott evangéliumot otthon magyarul is el tudta ismételni. Mikor eljött az ideje, Kálmán hitvese lett. A királyi menyegző befejeztével közös szándékkal megegyeztek abban, hogy külön ágyuk lesz, és tisztaságukat mindketten szűzen megőrzik, Isten és az Ő Szeplőtelen Anyja iránti szeretetből. Szalome az éjszakákat imádságban és virrasztásban töltötte, amennyire csak erejéből tellett. Nagyon egyszerű ruhákban járt, hogy alattvalói fényűző öltözködését fékezze. Testének és lelkének tisztaságát oly gondosan őrizte, hogy a legkisebb veszedelem elől is félve menekült. A kísértések erőssége szerint kétszeres vagy háromszoros ciliciummal sanyargatta testét, hogy a belső ellenségeken erőt vehessen. Mikor hitvese 1241-ben elköltözött az élők közül, Szalome elhagyta a fejedelmi udvar hiúságait. Egyedül Istennek akart élni, ezért vagyonát a szegényeknek, a ferences testvéreknek és a klarissza nővéreknek adta. A klarisszák közé lépett, és az általa előre megmondott napon, 1268. december 15-én jámbor módon meghalt. A körülötte imádkozó apácák a lelkét csillagként látták az égbe szállni.

Istenünk, ki Boldog Szalómét megtanítottad arra, hogy a földi uralkodás helyett a te országotat szeresse, közbenjárására kérünk, add, hogy tiszta és alázatos szívvel szolgáljunk Neked, és Benned megtaláljuk igazi életünket!

BOLDOG TEMESVÁRI PELBÁRT

November 13.

*Temesvár, 1435 körül +Buda, 1504. január 22.

Gyermekkorát nem ismerjük. Első emléke a krakkói egyetem évkönyvében van: 1458-ban iratkozott be, 1464-ben fejezte be filozófiai tanulmányait, és 1471 körül mint teológiai doktor hagyta el Krakkót. Belépett az obszerváns ferences rendbe, 1480-ban az ozorai kolostorban élt. Hamarosan nagy híré hitszónok lett. Írásra a Boldogságos Szűz iránti tisztelete készítette: 1480 táján az országban pestisjárvány volt, s Pelbárt testvér többször is elkapta a betegséget. Vallomása szerint egyedül a Boldogságos Szűz jósága mentette meg a haláltól. Ezért írta meg Mária magasztalására, Jézus Krisztus dicséretére, Szent Ferenc atyának és minden szenteknek tisztességére a Stellariumot. Könyvével forrást akart adni kevésbé művelt testvéreinek és a falusi lelkipásztoroknak, hogy prédikációikat könnyebben elkészíthessék. Elöljárói Budára küldték a provincia növendékeinek tanítására. 1483- tól Budán és Esztergomban fölváltva tanított. A Stellarium oly hasznosnak bizonyult, hogy szerzetestársai lemásolták és a kolostorokban terjesztették. Elöljárói parancsára készítette 1485–1500 között a három részből álló nagy beszédgyűjteményét, a Pomeriumot. Első részében a szentekről, második részében az ünnepekről, harmadik részében a nagyböjt hétköznapijairól szóló beszédeket közöl. Tanári munkásságának gyümölcse a zsoltárokat és énekeket magyarázó Expositio és a hittételekkel foglalkozó Aureum rosarium. Kéziratait 1495 után Hagenauba vitték és sokszor kiadták.

Mélyen hívő, nagy olvasottságú skolasztikus író volt. Eredetiségre nem törekedett, hanem alaposan ismerte az egyházi irodalmat (Boëthiustól a maga koráig), idézetekkel bizonyított és tanított. Szónoklataiban az életből vett képekkel szemléltetett, s a királyi udvar közvetlen közelében is bátran ostromozta az erkölcsi visszaéléseket.

Részletek a Pomerium Példázataiból (Vásárhelyi Judit fordítása):

INTŐ JELEK

Néhány természetbeli példát hozunk föl: Az első a méhekről szól. Amikor ugyanis a méhek lármáznak, kiáltoznak egymással és veszekedni kezdenek, az annak a jele, hogy a királynő el akarja hagyni a kaptárt.

Hasonlóképpen amikor azt látni, hogy a madarak a magas égben háborúznak, pestis, pusztulás és halál következik be az alsóbb vidékeken, mivel a madarak természeti ösztönükkel érzik, hogy a föld és az ég igen közel van a veszedelemhez. Ők azért emelkednek a magasba.

Ugyanígy amikor az emberek viszálykodnak, zajonganak vagy hadakoznak, az annak a jele, hogy Krisztus eltávozott tőlük, és a bűnök és a kárhozat dögvésze terjedt el közöttük.

A TEJESKÖCSÖG

Vigasztaló példaként az alvók fölkeltségére jegyezd meg, hogy az az ember, aki nagyon aggodalmaskodik a világ dolgai miatt, bocsánatosan vétkezik, és ezért Isten cselekedetéből megfosztatik a reménységtől. Az történik vele, amit arról a leányról mesélnek, aki nagyon nyugtalanul várta, hogy férjhez vigyék, és ezért gyakran erről is álmodott. Amikor egyszer tejjel teli köcsögöt vitt a piacra, hogy eladja, letelepedett és elgondolkodott azon, hogy a tej árából szép sarut vásárol, s abban mutogatja magát, hogy megtetsszen egy férfinak. Ilyen gondolatokkal el is aludt, és látta is álmában a megvásárolt szép sarut. De amikor a lábára akarta húzni, íme, megcsúszott a sarka, és a köcsögben lévő tej hirtelen mind kiömlött. Felriadva sírva fakadt, mert elvesztette a tejet is, a pénzt is, és nem vehette meg a sarut, hanem kiérdemelte a verést.

A FARKAS ÉS A BÁRÁNY

A régiek a harag bűnét Mars képében festették meg: Kocsin ült egy őrjöngő emberalak, ostort tartott a kezében és előtte egy farkas állt.

Mindez először is azt jelképezte, hogy a harag eszelős fúria, amint Seneca mondja, ezért jelenik meg őrjöngő emberalak képében. Másodszor, hogy állhatatlan és rövid életű, ezért ül kocsin. Harmadszor, hogy bosszúálló, ezért tart ostort a kezében. Negyedszer azért festettek farkast vele szemben, mert

ahogyan a farkas szétszaggatja a juhokat, úgy marcangolják és pusztítják a haragos fejedelmek is a szegényeket még rágalmaikkal is.

Amint erre Ezópusz hozza a példázatot: Egyszer együtt ment valahová a farkas a báránnyal. Egy patakhoz értek, és inni kezdtek. A farkas a folyóvíz felső részéből, a bárány lentebbről. És a farkas megrágalmazta a bárányt, hogy zavarossá teszi a vizét. A bárány egyszerűen az igazságot válaszolta: Uram, hát én vagyok lejjebb, ha én tenném zavarossá a vizet, mivel lefelé folyik, nem sérthetne téged. Válaszolta a farkas: Ah, éppen olyan dölyfösen beszélsz, mint apád, aki kevélykedett velem. -- És azzal fölfalta a bárányt.

Így eszi hamis rágalommal sok gazdag ember és fejedelem a szegények életét.

AXIÓMA

Egyszer egy szentatya ezt mondta: Jobb dolog és kisebb baj állathúst enni böjt idején, mint rágalmazni -- tehát emberhúst enni.

A FÜLEMÜLE HÁROM JÓ TANÁCSA

Egyszer egy íjász egy fülemüle nevű kismadarat kapott. Amikor meg akarta ölni, megszólalt a fülemüle, és ezt mondta: Mi hasznod származik abból, óh, ember, ha megölsz? Még csak a hasadat sem tudod megtölteni belőlem. Ha viszont elengedsz, három jó tanáccsal látlak el. Ha ezeket megőrzöd, nagy hasznod nyersz. – Az íjász elámult a fülemüle beszédén, és megígérte, hogy elereszti. Erre ő: Az első intelmem így szól: Sohase akarj olyan dolgot megszerezni, amit nem lehet! A második: Sohase bánkódj az elveszett dolgok miatt, ha nem lehet visszaszerezni azokat! A harmadik: Sohase higgy a hihetetlen szónak!

Ezután az íjász eleresztette a fülemülét, amely röptében ezt mondta neki: Jaj neked, óh, ember, mily nagy kincset veszítettél el ma! Nagyobb drágagyöngy van ugyanis a bensőmben, mint egy verébtojás. Az íjász ezt hallván igen elszomorodott, hogy eleresztette a madarat. Újra vissza akarta szerezni, mondván: Jer a házamba, emberségesen bánok majd veled, és nagy tisztességgel elbocsátalak. Erre a fülemüle: Most már biztosan tudom, hogy bolond vagy, és abból, amit mondtam neked, semmit sem tartottál meg. Olyanra törekszel, amit nem vagy képes megkapni, és bánkódsz miattam, akit visszaszerezhetetlenül elvesztettél, s ráadásul még elhiszed, hogy akkora drágakő vagy az én gyomromban, holott én magam sem vagyok akkora, mint egy verébtojás.

ISTENI SZÓJÁTÉK

Egy remete azért könyörgött Istennek, hogy jelentse ki neki, mit áldozhatna föl bűnei bocsánatáért, amit Isten kedvesen fogadna, és ami neki üdvözlést hozna. És az egyik napon jóságos angyal képében megjelent neki az ördög, és azt mondta, hogy az újholdat, a napot és a kerék negyedrészt kell föláldoznia. Hogyha ezeket nem adod, elkárhozol. Ezeket mondta, hogy a remete kedvét szegje. Amikor az ördög eltűnt, a remete nagyon elszomorodott és kétségbeesett az üdvössége miatt, mivel nem tudta ezeket teljesíteni.

De a könyörülő Isten egy jó angyalt küldött hozzá, aki megerősítette és kioktatta őt, mondván: újholdon a „C” betűt kell érteni, a cornuta luna (szarvas hold) alapján; napon az „O” betűt; a rota (kerék) negyedrésze pedig az „R” betű, hiszen ez a szó negyedrésze, minthogy négy betűből áll. Kösd össze e betűket és a COR (szív) szó hangzik föl.

Istennek az a legkedvesebb, ha valaki a szívét áldozza neki.

AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁG PERCEI

Volt egyszer egy óriási kőhegy, amely egészen az égig ért. Egy kismadár ezer évenként egyszer odaszállt és egy mákszemnyit fölcsippentett belőle. Ezer év múlva újra hasonlóan cselekedett, és később is így.

Gondold meg, ha tudod, hogy a hegyet így teljesen elfogyasztotta. Eddig bizonyára a kárhozottak is megvizsgálatódnának, ha annak az egész hegynek az elfogyasztása után megszabadulnának a büntetéseiktől. De nem is remélik, hogy – ha oly sokára is – megszabadulnak.

GYALOG A TENGEREN

Ezt a példát egy szent férfiúról mesélik, aki egy szigeten tartózkodott, és semmi más könyörgést nem tudott mondani e három szón kívül: Könyörülj rajtad, Isten!

Történt pedig, hogy boldog Ambrus püspököt, amikor hajón utazott, a szél arra a szigetre sodorta, és rátalált az öregre a kunyhójában. Megkérdezte tőle többek között azt is, mint imádkozik. Az azt mondta, hogy nem tud mást mondani, és csak így tud imádkozni: Könyörülj rajtad, Isten! Ambrus ezt mondta neki: Nem úgy kell mondani, hanem így: Könyörülj rajtam, Istenem! – Az öreg néhányszor elismételte.

És miután Ambrus eltávozott, úgy esett, hogy az öreg elfeledkezett az imaformuláról, és ezen bánkódva utánaindult. És átgyalogván a tengeren, hirtelen utolérte őt, és elmondta neki, hogy elfelejtette a könyörgést. Ambrus e csoda láttán így szólt: Menj haza, és mondd mindig úgy, ahogy eddig is mondtad!

És az öreg a tengeren átsétálva hazatért.

A GÖGÖS SZŰZ

Volt egyszer egy jámbor szűz, aki sok böjtöléssel, könyörgéssel és önsanyargatással annyira vitte, hogy szentnek hitték. Halála után mégis borzasztó külsőben jelent meg a gyóntatója előtt, és elmondta, hogy elkárhozott vallási gögje miatt, amellyel magát mindenkinél nagyobb érdeműnek gondolta, és mindenki mást megvetett.

GYÓGYSZER

Ágoston meg azt meséli, hogy van egy kígyót legyőző és azzal táplálkozó madár. Amíg ez távol volt, a kígyó megharapta, megmérgezte és megölte a fészekben lévő fiókáit. A visszatérő anya három napig siratta fiókáit, majd megsebezte magát, és vérét rájuk hintve fölélesztette kicsinyeit.

ADALÉKOK EGY ÉRTEKEZÉSHEZ

Amikor Boldog Ágoston Boldog Jeromosnak levelet akart írni, mert a boldogok örömről és dicsőségéről állított össze egy értekezést, íme, éjfélkor álmában az angyalok sokasága jelent meg neki. Ezek között a kimondhatatlanul ragyogó angyalok között volt Keresztelő Szent János és Jeromos is, aki már elköltözött az égbe, de Ágoston úgy gondolta, hogy még az élők sorában van. És úgy tűnt neki, hogy azok ketten mindenben hasonlóak, csak Keresztelő Szent Jánosnak három koszorú volt a fején aranyból és drágakövekből, Jeromosnak kettő. Annak mártírságáért, szüzességéért és prédikátorságáért, ennek meg csak szüzességéért és prédikátorságáért volt koronája.

János többek között ezt mondta Ágostonnak: Azt tudod, hogy először is semmi irigység nincsen az égben, mint a világban, hanem kimondhatatlan szeretettel szeretik a boldog lelkek egymást. Bármelyik szent úgy örül a másik dicsőségének, mint a sajátjának. Másodszor, hogy aki nagyobb, azt akarja, hogy a kisebb szent vele egyenlő legyen, sőt még nagyobb, mivel annak dicsősége az övé is. Ott ugyanis nincsen az, mint ezen a világon, ahol az egyes ember inkább akar a többi felett, mint a többi alatt lenni. Harmadszor, azt mondta, hogy a kisebb szent úgy örül a nagyobb dicsőségének, mintha az övé lenne, és nem akarja, hogy az övé legyen az, ami nem az övé. Sőt, ha szabad lenne, a sajátjából még adna neki. Negyedszer azt mondta, hogy az egyesek dicsősége mindegyikük dicsősége, és mindegyikük dicsősége az egyeseké is. Azt is elmondta, hogy az a megbecsülés és tisztelet, ami egy-egy szentnek kijár, megilleti az összes többit is. És ezek a kimondhatatlan szeretet miatt vannak, amint nyilvánvalóak ezek, s a többi dolgok.

Ezekhez járul az, hogy ki-kí a boldogok között Istent mindennek fölött szereti és inkább az ő akaratának megfelelően alakítja magát, mint önszeretete szerint. Sőt kinek-kinek annyi jót akar nyújtani, amennyit Isten akart érdemeiért, és minden szent akarja, hogy akinek Isten többet adott, annak Isten

akarataból többje legyen. És nem kíván magának többet, mert tudja, hogy nem érdemelte meg Istentől, és Isten nem akarja, hogy az az övé legyen. Ágoston az Isten országáról szóló könyve vége felé egy példát hoz a szemről és az ujjról: Hogy az ujj nem bánja, hanem örül annak, hogy lát a szem. Nem akarja azt a képességet birtokolni, és fordítva. Így van ez a többi testrésszel is.

THOMASIVS SZENT PÉTER

November 13.

*Lebreil 1305 körül +Famagosta (Ciprus), 1366. január 6.

Péter egy ma már nehezen azonosítható kis faluból, szegény szolga családból származott. Bátyja halála után egész fiatalon hagyta el a szülői házat, és Monpazičr-ben alamizsnából és gyermekek korrepetálásából tartva fön magát három évig iskolába járt. Ezután Agenben ugyanígy tanult egészen húsz éves koráig, amikor 1325 körül visszatért Montpazičr-be.

Belépett a kármelitákhoz, Bergeracban fogadalmat tett, és tanítani kezdett. Öt évvel később szentelték pappá. Bordeaux, Albi és Agen kármelita kolostorában tanított filozófiát, majd három évig ismét tanult Párizsban. Tanulmányai végén Cahorsba rendelték tanítani. Itt történt első csodája: a veszedelmes szárazságban esőt kért és kapott Istentől.

1345-ben a rend általános prokurátorává választották és Avignonba küldték a pápai udvarba. 1350-től missziós prédikátor lett, s pápai küldetéssel járta a fejedelmi udvarokat a keresztények egysége és a keresztes háború érdekében. Első küldetése Velence és Nápoly, illetve Nápoly és a pápai udvar kapcsolatának rendezésére szolt. A következő évben, 1354. november 17-én Patti és Lipari püspökévé szentelték és Traui Bertalannal együtt Szerbiába küldték, hogy a Dusán fejedelem által fölkinált unióról tárgyaljanak. Miközben átkeltek az Adriai- tengeren, az ő imádságára szabadultak ki egy török támadásból és egy viharból. 1355 márciusában érkeztek a szerb fejedelmi udvarba. Dusán fejedelem halála (1355. december 20.) azonban félbeszakította a tárgyalást. 1356 tavaszán Buda felé tértek vissza Avignonba, s Péter tárgyalásokat folytatott Nagy Lajossal.

Alighogy visszaérkeztek, VI. Ince egy bonyolult küldetést bízott rá: a velencei--magyar ellentét megoldását és az V. Paleológ János bizánci császár által javasolt politikai-vallási unió létrehozását. A Péter által vezetett követség 1356. szeptember 20-án érkezett Velencébe. Nyolc nappal később már Zágrábban voltak, ahol Péter Nagy Lajos királlyal egy keresztes hadjárat lehetőségéről tárgyalt a szerb fejedelem, Uros István ellen. Sikertelen tárgyalások után (Magyarország és Velence között nem sikerült békét teremteni) november 10-én visszaérkeztek Velencébe.

1357 áprilisában Péter a pápa nevében elfogadta a császár meghódolását, és az unió jeleként meg is áldoztatta. Novemberben azzal a császári levéllel indult vissza, melyben az uralkodó ígéretet tett a teljes egység megvalósítására.

Ciprus szigetére érve Péter súlyosan megbetegedett. Alighogy fölépült, elzarándokolt Jeruzsálembe, majd visszatért Ciprusra.

Közben VI. Ince azon fáradozott, hogy följújtsa a Szentszék, Ciprus, Velence és a Rhodoszi lovagok 1350-ben megkötött törökellenes szövetségét. A pápa 1359. május 10-én Pétert Corona (Görögország) püspökévé tette és Kelet legátusává nevezte ki. Az ősz folyamán Péter részt vett Szmirna védelmében. Kréta szigetén egy új eretnekség ellen lépett föl. Rhodosz érintésével Ciprus szigetére ment, és 1360 húsvétján jeruzsálemi királlyá koronázta barátját, Lusignanói Pétert. A ciprusi ortodoxokat próbálta rávenni az unióra, de azok olyan ellenállást tanúsítottak, hogy Péternek még az élete is veszélyben forgott. Ezután elindult, hogy meglátogassa coronai egyházmegyéjét. Pétert a király kancellárja, Mézičres Fülöp lelkivezetőjének választotta, s kettőjükben megszületett egy új keresztes háború terve. 1362-ben Európa felé indultak, hogy segítséget szerezzenek.

Avignonban Péter már új pápát talált, V. Orbánt (1362–70), aki kinevezte Kréta érsekévé, s 1363. április 11-én meghirdette a keresztes háborút. Miközben Péter király sorra járta az európai udvarokat, ő maga békítő küldetéssel Milánóba indult, hogy meggyőzze Bernabo Viscontit arról, adja

vissza Bolognát Alborno bíborosnak. Hosszas utazásai mellett 1364. január 15-től február 7-ig Bologna városát is kormányoznia kellett, de végül március 13-án megszületett a béke.

Visszatérve Avignonba, májusban Konstantinápoly latin pátriárkája és az elhunyt Talleyrand bíboros után a keresztes hadjárat pápai legátusa lett. Közben Ciprus és Genova között háború robbant ki, melynek békés lezárását a pápa ismét Péterre bízta.

1365. június 27-én indult a keresztes flotta Velencéből. Júliusban Rhodoszon pihentek meg. Október 9-én már Alexandria kikötőjében voltak, és Péter lelkesítése nyomán bevették a várost. Megtartani azonban nem tudták, s a törökök bosszúból porrá égették Alexandriát. A sereg október 16-án érkezett Ciprusra. Péter Famagostában készülődött az Avignonba való visszatérésre, amikor a karácsonyi ünnepek alatt megbetegedett, s miután minden vagyonát szétosztotta, 1366. január 6-án meghalt a famagostai kármelita kolostorban.

A törökök 1571-ben elfoglalták Ciprust, s ami utánuk megmaradt, azt az 1735. évi földrengés pusztította el. Így Péternek egyetlen ereklyéje sem maradt ránk. Sírjánál azonban a temetésétől kezdve csodák történtek. Tiszteletét 1628-ban hagyták jóvá a kármelita rend és a perigeux-i egyházmegye számára.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Thomasius Péter, a kármelita rend nagy fényessége Aquitániában oly szegény szülőktől született, hogy fölcseperedvén faluról-falura járt, és koldulással tartotta el magát. Ragyogó tehetségével azonban a tanulmányokban úgy előrehaladt, hogy miután fölvettk a kármelita rendbe, több éven át tanította a filozófiát és a teológiát hallgatói nagy gyarapodására. Mivel műveltségéhez kiváló életszentség társult, III. Ince pápa a szicíliai királyságban lévő Patti, majd 1359-ben a görögországi Corona püspökévé nevezte ki. Mivel érdemei tovább növekedtek, 1363-ban Kréta szigetének érseke, végül 1364-ben Konstantinápoly latin pátriárkája lett. Közben a Szentszék követeként királyoknál és fejedelmeknél járt, többek között Lajos magyar királynál: a Velence és Magyarország közötti viszályt akarta elsimítani, s Budán tárgyalt annak érdekében, hogy a megbékélt ellenfelek együtt induljanak a Szentföldre. Lajos király jóságosan meghallgatta kérését, hogy a Velence ellen indított fegyvereseket hívja vissza, és haragját az igaz hit ellenségeire fordítsa. Péter szavától meggyőzve Velencének tízéves fegyverszünetet ajánlott, s ígérte, hogy seregestül a Szentföldre indul. Erre esküt tett Péter apostoli nuncius kezébe, akitől pápai fölhatalmazás alapján megkapta a kereszt zászlaját, s a kinevezést, hogy e vállalkozás vezére legyen. A velenceiek azonban visszautasították a béke föltételeit, amin Péter nagyon bántódott, s megjövendölte nekik, hogy a háború számukra rossz véget fog érni. A magyarok ugyanis Péter imádságától támogatva bevették Zárát, s megvervén a velencei sereget, egész Dalmáciát elfoglalták. Küldetését befejezve Péter, miután sok jeles dolgot tett az Egyházért, Ciprus szigetén Famagostában fáradozásai boldog végéhez érkezett.

Kérünk, Istenünk, Szent Péter püspök közbenjárására engesztelődj meg irántunk, add meg bűneink bocsánatát, és minden betegségtől szabadíts meg minket!

TOULOUSE-I SZENT LAJOS

November 13.

*Brignoles (Provance), 1274 február +Brignoles, 1297. augusztus 19.

Anjou Lajos a későbbi nápolyi király, II. Anjou Károly második fia és V. István magyar király unokája volt. 1288-ban két testvérével együtt túszként III. Alfonz aragóniai király udvarába került, s hét évet töltött ott.

Fogsága első évét a moncadai várban töltötte, 1289--93-ig Ciurana várában őrizték. Ezután Castile, Barcelona, majd ismét Ciurana volt a börtöne. Fogságukban két ferences, Francesco Brun (későbbi gaetai püspök) és Pietro Scarier (későbbi rapollai püspök) volt mellettük. Leveleztek Olivi Péter

ferencessel, aki vigasztalta és bátorította őket. A fogság alatt Lajosban megérlelődött a papi hivatás, a ferencesekkel való kapcsolat pedig a rend felé irányította. 1294-ben V. Celesztin engedélyével fölvette a tonsúrát, s a pápa októberben rábízta a lyoni érsekséget: „annak ellenére, hogy még kiskorú vagy, s hogy túszként ellenségeid fogságában élsz”. E kinevezést 1295 áprilisában VIII. Bonifác semmisnek nyilvánította.

1295-ben meghalt II. Károly elsőszülött fia, Martell Károly, s a trónöröklés Lajosra szállt, ő azonban ez év októberében kiszabadulva a fogságból, Montpellier-ben be akart lépni a ferencesekhez. A rendfőnök, félve a király haragjától, nem engedélyezte a belépést. Lajos tehát Rómába ment, ahol VIII. Bonifác karácsonykor szubdiákonussá szentelte. Ezután Nápolyba ment és lemondott a trónról testvére, Róbert javára. Az érsek május 19-én pappá szentelte.

Már a katalóniai fogság idején föltűnt Lajos egyszerűsége, alázatossága és jámborsága, melyekben szentelése után tovább tökéletesedett. Vágya, hogy ferences lehessen, nem csökkent. Ezért mikor a pápa 1296 decemberében Toulouse püspökévé akarta kinevezni, csak úgy fogadta el, ha ferences lehet. December 24-én tett fogadalmat (a ferences ruhát azonban a pápa parancsára nyilvánosan nem viselhette), 30-án pedig megkapta a püspöki kinevezést. 1297. február 5-én, miután a római Ara Coeli-templomban ünnepélyes misét pontifikált, levetette püspöki ruháit, és nyilvánosan magára öltötte a ferences habitust. Atyja emiatt nagyon megharagudott rá.

1297 májusában érkezett Toulouse-ba, s már júniusban elindult Katalóniába, hogy békét teremtsen II. Jakab és Foix hercege között. Útjáról visszatérőben augusztus folyamán megállt szülővárosában, Brignoles-ban, ahol váratlanul megbetegedett, és augusztus 19-én meghalt. A hagyomány úgy tudja, hogy csak a halál akadályozta meg, hogy lemondjon püspökségéről. A marseilles-i ferences templomban temették el. Testét itt őrizték 1423-ig, amikor V. Alfonz aragóniai király ereklýét átvitette Valenciába, ahol a katedrálisban helyezték el.

Temetése után a sírjánál csodák történtek. Boldoggá avatását 1300-ban indították el, és 1317-ben avatták szentté. Ünnepe a rendben augusztus 19-én ülik.

Hevenesi Gábor a 17. század végén így ír róla:

Lajos, a szicíliai királynak, Károlynak és V. István leányának, Máriának fia 1274-ben született. Atyját Péter aragóniai király egy tengeri csatában legyőzte, és a 14 éves Lajost atyjáért cserébe túszként Katalóniába vitte. Hét évvel később Lajos, megutálván a földi kincseket, s megtanulván, hogy elméjével és vágyaival többre törekedjék, elhatározta, hogy belép a ferencesek közé. Oly gyorsan haladt a tudományokban, hogy a teológiában való jártasságáért a „csodálatos” melléknevet kapta. Rómában szubdiákonussá, Nápolyban diákonussá és pappá szentelték. Bonifác pápa kinevezte Toulouse püspökévé, de a kinevezést csak úgy fogadta el, ha továbbra is megtarthatja a Szent Ferenc szerzetében tett fogadalmakat. Püspökként is megfeledezve királyi származásáról, minden világi pompát távol tartott házától, de még inkább szeretetétől és érzületétől. A legszükségesebb javain kívül mindent a szegényeknek adott. Hogy szúi tisztaságban tudhassa gyenge testét, különféle módokon sanyargatta: szigorú böjtöléssel, virrasztásokkal, durva ruhákkal, az Isten kedvéért vállalt gondokkal s fáradozásokkal törte meg testének erejét. Derekán kötelet viselt sok csomóval, hogy testét alávesse a léleknek. E kemény élet megtörte egészségét, és a megtört test utat nyitott a léleknek az ég felé. Míg teste lázban égett, 1299-ben lelke boldogan szárnyalt az ég felé. Szent testét Marseilles-ben, a ferencesek templomában temették el. Sírjánál a sántákkal, vakokkal és süketekkel történt sok csoda mellett a szájából kivirágzott rózsza tanúskodott szentségéről. 1317-ben történt szentté avatása után unokaöccse, Károly, Magyarország királya, Lippán ferences templomot és kolostort épített a tiszteletére.

Istenünk, örök dicsőség királya, aki Szent Lajos püspöködnék megadtad, hogy a földi királýságnál többre tartsa a mennyek országát, szúi tisztaságban éljen és szeretettel szolgálja a szegényeket,

kérünk, segíts minket, hogy példáját követve mindenben a Te országodat keressük, és elnyerjük az élet koronáját!

TISZTELETREMÉLTÓ BOGNER MÁRIA MARGIT

November 13.

*Melence (Torontál vármegye), 1905. december 15. +Érd 1933. május 13.

A Szeplőtelen Fogantatás ünnepének nyolcadnapján született, a keresztségben az Etelka Mária Anna nevet kapta. Édesapja, Dr. Bogner János adóügyi jegyző volt. Édesanyja, Schiller Etelka hat gyermeknek adott életet. Bognerék mélyen vallásos, bensőséges családi életet éltek. Az apró természetű, örökmozgó, örökvád Etelka a ház napsugara volt, és az maradt mindhalálig, korán megözvegyült édesanyja és – sokszor a mindennapi megélhetéssel küszködő – nővértársai számára egyaránt.

Édesapját 1906-ban Torontál-Tordára helyezik, így Etelka itt kezdi meg elemi tanulmányait. Az iskolában korán kitűnik rendkívüli értelmi képességeivel.

1914 őszén súlyos vörhenyen esik át. Közvetlenül utána nem látszik, hogy nyoma maradna a betegségnek, egy év múlva azonban nem tudja behajlítani a térdét. Az orvos csípőcsontgyulladást állapít meg. Tíz hónapig nyújtott lábbal kell feküdnie, kifeszített lábát háromkilós homokzsák húzza. Így végzi az elemi iskola negyedik osztályát. Vidám természete most sem hagyja cserben: kézimunkázik, énekelget, olvas, kérésére édesanyja kinyitja az ablakot, amikor társai a ház előtt játszadoznak, hogy lássa őket. Nem panaszkodik, szomorúság nem látszik rajta. Máskor a szomszéd kislányok veszik körül, és a sok játékkal, babával az ő ötletei, utasításai szerint játszanak. A babáknak imádkozniuk is kell: amelyik kislány tartja a babát, az imádkozik helyette. De azért lassan telnek ezek a hónapok, és az eleven kislány már alig várja, hogy ismét pajtásai között ugrálhasson. Négy hónapig gipszet visel, utána is csak géppel tud járni. Betegsége hét évig tart, jobb lába egész életére merev marad.

1915. október 17-én – Etus későbbi szerzetesi névünnepén – meghal az apa. A család megélhetési gondok miatt Nagybecskerekre költözik, Etus itt kezdi meg a polgárit a Miasszonyunkról nevezett Iskolanővéreknél. Otthon, amiben csak tud, segít édesanyjának, kismamaként gondozza két öccsét, legtöbbet azonban derűs természetével és rendíthetetlen lelkierejével ad sokat nélkülöző és gondok között őrlődő anyjának és környezetének.

A négy polgári után kereskedelmi szaktanfolyamot végez. Merev lába ellenére a legelevenebb diákok közé tartozik. A kamasz Etus nem különösebben vallásos. Előfordul, hogy a diákmise alatt megbeszéli a napi eseményeket. Megtörténik, hogy hiába várja édesanyja otthon az ebéddel: tudja, Etust már megint bezárták, mert ismét rossz fát tett a tűzre. Saját őszinte bevallása szerint ilyesmiket csinált: fölírta a táblára, hogy elmarad az óra, és a tanár üres tantermet talált; rendetlenkedett az énekórán; cigarettázott; eljegyzési kártyákat gyártott és betette a társnői padjába; utánozta a tanárt, és ezzel megbontotta a fegyelmet.

Mégis mindenki szereti. Tudják róla, hogy félárva, hogy súlyos anyagi gondokkal küszködnek, mégis mindig megosztja tízóraiját a nála is szegényebbekkel, ha észreveszi, hogy nincs ennivalójuk. Az előző napi csínytevések feledtetésére rendszerint nagy csokor virággal (és huncut mosollyal) jelenik meg az illető tanár előtt. Otthon hosszasan meséli az iskolai szenzációkat, és akkor boldog, ha mindenki nevet.

Ezen a „kis úton” 1923. június 1-e, Etus bérmlálásának napja mérföldkövet jelent. A Szentlélek veszi birtokába a tizennyolc éves lány lelkét, hogy előkészítse a kegyelem csodáját, Bogner Etelka megtérését. Fölhangzik szívében a hívás: „Kövess engem!” – és ő visszavonhatatlan Igennel válaszol.

1924-től lelki élete rendezettebbé válik. Többet imádkozik, állandó gyóntatót választ, teljes odaadással végzi a zárdában szokásos lelkigyakorlatot. És amint Isten felé fordul, úgy mind jobban megismeri önmagát és minden hibáját: hiú, sok benne a tetszeni vágyás, szeret szórakozni,

öltözködni... a kötelességteljesítésben felületes, szétszórt... feledékeny, s ezzel másoknak sok bosszúságot okoz... gyakran önfejű. Bánattól és szeretettől indítva – lelkiatyja, a jezsuita Csávossy Elemér bátorítására – két örök és egy ideiglenes fogadalmat tesz: örökös tisztaságot fogad, és kötelezi magát, hogy utolsó leheletéig küzdeni fog a tökéletességért, azaz „mindenben azt teszi, ami Jézusnak jobban tetszik”. Ettől kezdve (1926 május) minden törekvése szeretetből vállalt fogadalmának megtartására irányul. Arra, hogy mindig hűséges legyen Jézushoz. Jelmondatául választja a két szót: SEMPER FIDELIS.

Még mielőtt a frissen megtértek hibáiba esne és a megtérése előtti évek miatt aggályossá válna, kezébe kerül Lisieux-i Szent Teréz önéletrajza, akit 1925-ben avatott szentté XI. Pius pápa. Biztos ösvényen érzi magát: „Bizalommal tettem kezem az övébe, hogy vezessen... és ujjongó örömmel követem az én kis égi újoncmesternőmet, lélegzetvisszafojtva hallgatom tanítását. Mindig mellettem van. Mindig mondja, hogy mit tegyek. Ó, Teréz tudja, hogy az ő kis testvérkéje nagyon gyöngye, gyarló, hogy egyedül éppen semmire sem képes, hát szorosan mellé áll, hogy a mennyei Jegyes karjaiba vezesse. Megtanítja, hogy soha egy pillanatra sem szabad elcsüggedni.”

Lelki életének központja az eucharisztikus Jézus lesz. Szeretne meggyógyulni, hogy szerzetes lehessen: hosszú és nehéz küzdelmébe kerül, hogy elfogadja fizikai gyengeségét, amely leküzdhetetlen akadályt jelent, akár legnagyobb álmáról, a Kármelről, akár más szerzetes intézményről legyen is szó. De fogadalma értelmében nemcsak vállalja az áldozatot, hanem szorosan magához is ölel minden keresztet. Egyet kér csak: erőt.

A nyári hónapokat rendszerint Zsidópusztán töltik. Itt Etusnak még az Oltáriszentséget is nélkülöznie kell. Hosszú órákat tölt imádságban, mindenkitől félrehúzódva elmélkedik.

1926 a lelki megpróbáltatások éve. Nagy kísértések érik, úgy érzi, a reménytelenség és a kétségbeesés útján jár. Naplójában nem részletezi a kísértések mibenlétét, csak annyit mond, hogy nem volt olyan oldal és mód, ahonnan és ahogyan az ördög ne támadta volna. Aztán bénító fáradtság vesz rajta erőt. Ekkor, ilyen állapotban teszi le a tökéletességre törekvés örök fogadalmát (eddig alázatból csak ideiglenes fogadalma volt).

Közben édesanyja megkeresi a lelkiatyját: térítse észre Etust, aki csak a lelkiekkel törődik, pedig a jövőjére kellene gondolnia. Hiszen ők szegények, Etusnak magának kell majd gondoskodnia megélhetéséről, testi fogyatékossága miatt úgysem számíthat arra, hogy szerzetes lehet. Páter Csávossy, aki már több éve lelkivezetője Etusnak, biztos a lány hivatásában, megkísérli tehát a lehetetlent. Beajánlja Etust a pesti angolkisasszonyoknak. A főnöknő első benyomásai a találkozást követően igen kedvezőek, de az orvos véleménye lesújtó: ilyen egészséggel Etus pár hónap alatt kidőlné a szerzetben. Krisztus lélekben már eljegyzett menyasszonya csak később vallja be: szenvedése szinte elviselhetetlen volt. De szeret, és ezért most is hűséges. Megéli a nagy istenszeretők tapasztalatát: minél közelebb kerül Krisztushoz, annál szenvedélyesebben vágyódik utána. „Igen, Jézusom, én nem akarok mást, csak azt, amit te. Csak vonj szorosan magadhoz a kereszten, olyan szorosan, hogy soha gyengeségből vagy gyarlóságból el ne hagyhassalak” – írja Naplójában.

Kilencedet kezd Kis Szent Terézhez, kérve, adjon valami jelet, szerzetes lehet-e valaha, vagy sem? A kilenced után álmot lát: látja magát fiatalon a ravatalon, szerzetesi ruhában. Nagyon örül, de unokanővérén kívül senkinek sem beszél a dologról. Édesanyja csak a halála után tudja meg.

1927 elején megbetegszik. A spanyolnátha és a mellhártyagyulladás annyira legyöngíti, hogy ismét Zsidópusztán kell erőre kapnia. Jót tesz neki a levegőváltás és a titkolt remény. S amikor Zsidópusztáról visszatér, megkapja az értesítést, hogy beléphet a vizitációs nővérek thurnfeldi kolostorába.

1927. augusztus 6-án búcsúzik a szülői háztól, melyet soha többé nem lát viszont. Hazáját is el kell hagynia, idegen nyelven kell majd imádkoznia. Örömmel, sőt ujjongva hagyja el a világot, de szíve nem érzéketlen szereteteinek fájdalomja iránt; és áldozata ezzel nem kevésbé tökéletes. Augusztus

10-én érkezik a tiroli Thurnfeldbe, este fél kilenckor lépi át új otthona küszöbét. Édesanyjának hosszú és részletes levélben számol be az útról és új életének első napjairól.

Levelei mindig csak örömet sugároznak. Belső küzdelmeiről, próbatételeiről csak Naplójának sorai sejtetnek valamennyit. Küszködik a honvágygal, nehézségei vannak a nyelvvel (melyet sohasem tanult meg tökéletesen), de kifelé mindig csak mosolyog. Úgy, amint ezt a rend alapítója, Szalézi Szent Ferenc ünnepén megígéri: „Jézusom, én megígérem neked, hogy mindig vidám mosolyt láthatsz arcomon a te segítségével. Én nem akarok soha sírni, ha mégoly nehéz keresztet küldesz is. Mindig arra gondolok, te a tabernáculumból figyelsz szívszorongva, mennyire tudlak szeretni... akkor lesz erőm mosolyogni”. Épp e szavai sejtetik azt, amiről ő konkrétan sohasem beszélt, hogy Adelheid nővérnek (mint a rendben hívták) minden boldogsága mellett megvoltak a maga kis keresztjei.

Míg ő a beöltözés nagy napjára (1928. április 10.) készül, a Vízitáció Magyarországon való megtelepítésének három évtizedes terve teljesedőben van. Az Úr őt választotta ki arra, hogy a Szűz Mária látogatásáról nevezett női szerzetesrend első magyarországi kolostorában az első novícia, az első fogadalmas nővér és a szeretet első áldozata legyen. A beöltözéskor a Mária Margit nevet kapja Alacoque Szent Margit Mária tiszteletére, de nevét megfordították, mert a vele együtt Érdre készülő főnöknőnek is Margit Mária a neve.

A kis csapat augusztus 2-án hagyta el Thurnfeldet és 4-én, Havas Boldogasszony vigíliájának estéjén érkezett meg Érdre. Az új kolostor felavatása előtt nyolcnapos lelkigyakorlatot tartanak. Mária Margit Naplója sejteti, mennyire fölfokozta Isten lelkében a vágyat a vele való tökéletes egyesülés és örök találkozás után: „Oh, Jézusom, én nem akarom kutatni a te szent terveidet, hisz tudod, hogy egy pillanattal sem szeretnék előbb menni hozzád, mint ahogy te akarod, de valahogy úgy érzem, közeleg életem hajnala... Oh, Jézusom, az én életem hajnala.. amikor a nevemen szólítasz: Mária!... és én szomjazom erre a szóra... Jézusom, ugye hamar szólítasz, ugye hamar hívsz..” Ezt követően hozza meg élete – saját szavai szerint – legnagyobb áldozatát: egészségéért aggódó lelkiatyja és előljárói szavára fölajánlja magát Isten előtt a hosszú életre.

Az új alapítás meglehetősen sok tennivaló elé állítja az egész közösséget. Az intézet egy része majd nevelőotthon lesz, ahol Mária Margit is tanítani fog (gyorsírást és franciát). Egyelőre azonban mindenki azt teszi, amire szükség van, keményen dolgoznak reggeltől estig. Margit lába egyszer fölmondja a szolgálatot, attól kezdve csak a kevésbé megterhelő munkákat végezheti. Változatlanul vidám és boldog leveleiben szent gyakorlatiassággal számol be napjaikról: „Képzeld (mamám), konyhamesternői méltóságra emelkedtem pár hét alatt. No csak ne rémüldözz. Nem is vagyok olyan rém ügyetlen, még különösebb bakot nem lőttem”, bár: „Tisz. anyánk azt állítja, hogy fukar vagyok. De ez nincs így. Igaz, nehéz 26 emberről gondoskodni, és méghozzá csak egy tehenünk van, amely a tejadással igazán fukar, bizony sóhajtozok néha még egy tehénért. De azért mégis szép olyan szegénynek lenni, mint a Szent Család. Őnekik még kevesebb volt. Nekünk meg igazán elégünk van. Én is megtértem, bízom, te is meg lennél elégedve, annyit eszem. A gyorsírás is vígan megy a gyerekeimmel, akik azonban nagyobbak, mint én.”

1932. május 16-án, Pünkösdhétfőn teszi le örök fogadalmát. Naplójába, melyet három éve nem vett a kezébe, e napon írja az utolsó szavakat: „Én Istenem... és mindenem...!”

Eddig csodálatosan kitartó egészsége hirtelen gyöngülni kezd, az orvos szerint mindkét tüdeje meg van támadva, de különösen a bal. Szeptember 10-én lelkiatyja kezéből fölveszi az utolsó kenetet. Az Úr azonban nem siet. Mária Margitnak – mint példaképének Kis Szent Teréznek is – a hosszú szenvedés kelyhét kell kiinnia.

Betegségében mindig ugyanolyan vidám, nyájas, sőt tréfás. Csak a legutolsó időkben, mikor fájdalmai elviselhetetlenné válnak, esedezik enyhülésért. Türelmetlennek, követelőzőnek sohasem látta senki.

Édesanyját, rokonait refrénszerűen vigasztalja s készíti föl átköltözésére: „Legjobb mindent a Szent Szívre bízni”. Közben azonban egész szívvel átérzi édesanyja fájdalmát: utolsó napjaiban nem tud szabadulni a gondolattól, hogy anyja nem éli túl az ő halálát.

Mikor a főnöknője figyelmezteti, hogy örök fogadalmának évfordulója következik, így szól: „Ezt már az égben szeretném megülni”. És az Úr teljesítette vágyát.

Május 13-ra virradóan ezt mondta: „Ez lesz az utolsó napom”. Reggel áldozik, aztán megkezdődik haláltusa. „Embertelen kínokat szenvedek” –sóhajtja, azután segítséget kér. Délután öt körül szólal meg utoljára:

„Már nem látok többé!” És néhány perccel később: „Köszönöm!”

Május 15-én temették el, sírjára ez a felirat került: „BOGNER MÁRIA MARGIT NŐVÉR. Élt 28 évet. 1933.V.13.”

Sírja ma az érd-óvárosi templom kertjében van.

Istenünk, ki az alázatosakat fölmagasztalod és a téged szeretőket viszontszereted, tekints kegyesen Mária Margit alázatára és szeretetére, és add, hogy őt mihamarább mint a szeretet és a hűség példaképét oltárainkon tisztelhessek. Általa ajánlom neked jelen ügyemet... Kérlek mutasd meg, hogy közbenjárása kedves előttem! (Ima a boldoggá avatásért)

TISZTELETREMÉLTÓ KASZAP ISTVÁN

November 13.

*Székesfehérvár, 1916. március 25. +Székesfehérvár, 1935. december 17.

A Soroksárról Fehérvárra elszármazott Kaszap család harmadik gyermekeként született. Két bátyja és két húga volt (Béla és József, Rózsa és Gabriella). Édesapja főellenőrként dolgozott a postán.

Első iskolaéveit Székesfehérváron a Belvárosi Elemi Iskolában, a gimnáziumot a ciszterciek Szent István gimnáziumában végezte. Tizenhat éves koráig csak annyiban tűnt ki társai közül, hogy szívesebben ministrált, nem szerette a durva diákcsinnyeket és nagy gonddal törekedett állapotbeli tisztaságának megőrzésére. Gyermekkorának indulatos, makacs természetén nagy küzdelem és sok-sok kudarc után sikerült úrrá lennie. A tanulásban tudatosan nevelte magát a szorgalmas, pontos, eredményes munkára. Eleinte ugyanis – a sok olvasás miatt – nem jeleskedett az iskolai tennivalókban, de a hatodik gimnázium első félévében kapott meglehetősen gyenge bizonyítvány után pontos, szigorú napirend szerint készült óráról órára. Az eredmény a kitűnő érettségi volt.

E változással együtt csendesebb, elmélyültebb kezdett lenni. Kereste a magányt, ugyanakkor – szeretetből tudatosan vállalt és mindenki felé megnyilvánuló – szolgálatkészsége csak növekedett. Nyolcadikos gimnazista volt, amikor eldöntötte, hogy jezsuita lesz. 1934. július 31-én, Szent Ignác ünnepén lépte át a budai Manréza küszöbét. A jezsuita szabályzat szerint a novíciátus két évig tart és egyvégtében kell letölteni. Ez lett az akadályja annak, hogy István, akinek az Úr csak másfél évet adott a rendben, fogadalmas lehessen.

Gyermekkorában egészséges volt, gimnazista évei alatt sokat sportolt, sőt tornászbajnokságokat nyert. Mikor azonban a rendbe való felvételi alkalmából az orvos előtt állt, lázas volt. Mivel egyébként teljesen egészségesnek mutatkozott, az izgalomnak tudták be ezt, és nem tekintették a belépés akadályának. Hamarosan azonban betegeskedni kezdett: ismételten begyulladt a mandulája, néha annyira, hogy a hangját is elveszítette, majd az ízületeire ment a gyulladás, megdagadt a bokája, és ujjain, nyakán, arcán kelések keletkeztek. A novíciátus első hónapjaiban tökéletesen azonosult a rend célkitűzéseivel, engedelmes készséggel fogta meg előljárója kezét, hogy Krisztus számára alkalmas eszközzé formálják, de már Karácsony táján megkapta Istentől az első jeleit annak, hogy a türelemmel viselt szenvedések nagyon is szűk útján, egyedül a megfeszített Krisztus lesz az ő vezére.

A következő év már a betegség ideje: orrvérzések, gennyes mellhártyagyulladás, kelések, rosszindulatú tályogok követik egymást. Tizenkilencedik születésnapját a Vöröskereszt-kórház sebészeti osztályán műtét utáni gyengeségben tölti. Egymás után távolítják el testéből a kisebb-nagyobb tályogokat, daganatokat, melyek mindig újratermelődnek. Június közepén úgy tűnik erőre

kap: a hosszú fekvéstől legyengült novícius fölkelhet és járni tanulhat, a hónap végén visszatérhet a Manrézába. Július végén azonban előlről kezdődik minden: mandulája ismét begyullad, testén újra jelentkeznek a fájdalmas, felfakadó kelések. Egyelőre egy orvos-rendtársa kezeli a folyton lázas beteget. Közben lassan-lassan szembe kell néznie a minden testi kint meghaladó szenvedéssel: előljárói minden türelmes engedménye és próbálkozása ellenére előbb-utóbb végleg el kell hagynia a rendet. Kezdi fölismerni, hogy az ő novíciátusa a mennyei Atya házának előszobája lesz.

Isten akaratát úgy akarja fogadni, mint legfőbb javát és boldogságát. Felírja magának egy papírra – hogy mindig szeme előtt legyen – Lisieux-i Szent Teréz szavait: „Emlékezzél, hogy a te szent akaratod az én nyugalmam és egyedüli boldogságom. Átadom neked magam, és félelem nélkül elalszom a te karjaid között, ó isteni Üdvözítőm”.

November 3-án búcsúzik novíciustársaitól és a rendtől. Otthon a család nagy szeretettel és megilletődött gyengédséggel fogadja az egykori tornászbajnokot, akit a betegség hónapjai után – tizenkilenc évesen – a lelki érettségben ősz-öregén lát viszont: nagyon szelíd, komoly és csendes, arca sápadtabb, de tekintete nyílt és derűs; egész magatartásában van valami megnevezhetetlen vonás, valami szép összeszedettség; minden szava és tette egyszerű, tiszta és formás, és valami nemes tartózkodással sosem adja át magát teljesen annak, amit tesz vagy mond. Olyan, mint azok, akik soha sincsenek egyedül, mert figyelmük egy szálát a bennük lakozó Jelenvalóhoz kötik, és mindig Isten jelenlétében járnak.

Hazaérkezése után öt nappal belázasodik, s a székesfehérvári kórházba szállítják. Két hét múlva azonban elég erőt érez magában ahhoz, hogy kivetesse manduláit, melyekhez eddig az állandó gyulladások miatt nem nyúlhattak. A műtétet december 4-én Budán, a Vöröskereszt-kórházban végzik. Tíz nap múlva gyógyultnak látszóan hagyja el a kórházat. Otthon azonban még aznap este belázasodik: 38, majd 40 fokot mutat a lázmérő. Többé semmit sem tud lenyelni. December 16-án beszállítják a helyi kórházba; előtte gyónt és fölvette az utolsó kenet szentségét.

A kórházban láza 40 fok felett van, torka mind dagadtabb, fulladozni kezd, 17-én hajnalban gégemetszést végeznek rajta. Hajnali ötkor írásban papot kér a mellette virrasztó nővértől, aki – miután az éjszakás nővér a gyógyulásban bízva megtagadta kérését – sietve keresi meg a kórház lelkesét. Mire visszaérkeznek, a beteg már elveszítette eszméletét. Így fogadta az utolsó áldást és a pápai föloldozást. Fél órával később átment a mennybe Urához, Istenéhez.

Utolsó üzenete – erőtlen, kissé kusza írással – a szüleihez szólt:

„Isten veletek! Odafönn találkozunk. Ne sírjatok, mennyei születésnap ez. A jó Isten áldjon meg benneteket!”

Teste ma Székesfehérvárott, a Prohászka-émléktemplom (Vasútvidéki plébániatemplom) falához épített kriptában nyugszik. Boldoggáavatási eljárását a székesfehérvári egyházmegye megindította.

SZENT HOMOBONUS bűnbánó

November 13.

*Cremona, 1150 körül. +Cremona, 1197. november 13.

Elbúcsúzása előtt Krisztus tanítványaira apostoli kötelezettségeket rótt: az idők végezetéig tanúivá kell lenniök. A tanítványok elfogadták Mesterük megbízatását, és kötelezettségüket sokan életük feláldozásával teljesítették. A tanúk közé tartoznak azok is, akik Krisztus parancsát a mindennapok hűségében valósították meg. Így volt ez a 12–13. század Itáliájának iparos és kereskedő köztársaságaiban is. Volt a világiak között egy vallásos élcsapat, amelynek képviselői személy szerint alig ismeretesek, jámborságesezményüket azonban megörökítették a források.

Közéjük tartozott a cremonai Homobonus, aki a névtelenséget áttörve a történelem nyilvánossága elé lépett. Bár a szentté avatási per iratai elvesztek, a szentté avatáskor kiadott bulla tartalmazza a tanúk kijelentéseinek összefoglalását; ezenkívül néhány évvel később egy cremonai pap megszerkesztette Homobonus életrajzát az ünnepi zsoltosza számára.

Homobonus apja, a Tucingo nemzetséghez tartozó kereskedő mélyen vallásos férfi lehetett. Megmutatkozik ez már fia nevének megválasztásában is; az a kívánsága jut kifejezésre, hogy gyermeke „homo bonus”, azaz jó, derék ember legyen, és így elnyerje Isten tetszését.

Életrajza arról tudósít, hogy Homobonus nem járt iskolába. Alapismereteit (olvasást, írást, számolást), valamint a kereskedői foglalkozáshoz szükséges kiképzést apjának köszönhette.

A kereskedelmet a keresztény hagyomány kezdettől fogva tartózkodással, sőt azzal a gyanakvással kezelte, hogy „tiszteletlen”, mert hasznot húz valamiből, amihez nem adott hozzá semmit. Azt soha nem mondta az Egyház, hogy a kereskedés önmagában rossz, de csak a 14–15. században főleg Szent Antonin (lásd: 249. o.) és Sziénai Szent Bernardin (lásd: A szentek élete, 208. o.) hatására oldódik ez a tartózkodás. Érthető módon az egyházi iskolák számolni tanítottak, de kereskedni nem.

Ha Homobonus korában megkérdezték a teológusokat, azt válaszolták, hogy az elvégzett munkával arányos nyereség megengedett, de csak a család fenntartására vagy a szegénygondozás előmozdítására. Egyebekben pedig továbbra is bizalmatlanok maradtak, és a tapasztalat nekik adott igazat. A kereskedők világában ugyanis eluralkodott a nyereség- és élvezetvágy, és csak kevesen nyitották meg belső hallásukat az intő egyházi hangok előtt. Ezek a kevesek azonban nagy dolgokat tudtak megvalósítani. Gyökeresen szembeszegültek a Mammonnal, s az állandó pénz- és birtokvágygal szembeszegezték az önküresítést és az evangéliumi szegénységet. Közéjük tartozik Assisi Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 566. o.) is, aki posztókereskedő és kelmefestő családból származott, és tanítványaival együtt ezt a keresztény életeszményt követte; de voltak világiak is, akik akkoriban kereskedőként (különösen a textilszakmában) figyelemre méltó jóléthez jutottak, később azonban pusztán vallási indítékokból felhagytak foglalkozásukkal, vagyonuk nagy részét elajándékozták a templomoknak és a szegényeknek, visszavonultak a közélettől, és ezután már csak az imádságnak és a bűnbánatnak éltek. Ezeket az embereket Itáliában gyakran nevezték „bűnbánók”-nak vagy „megtérők”-nek, mert egykori gazdagságuk nyilvános bűnnek számított, és emiatt rossz hírbe keveredtek.

Néhányan ezek közül az új megtérők közül laikus prédikátorként léptek fel. Tudásuk azonban nagyon kevés volt, ezért csakhamar tévutakra kerültek. Így a „lyoni szegények” és az első „humiliták” Lombardiában. Mások még tovább tévelyegtek, és az eretnek katarok nyomdokaiba léptek.

Homobonus további életéről a rendelkezésünkre álló források keveset árulnak el. Annyit tudunk róla, hogy átvette apja üzletét, megházasodott, de hogy voltak-e gyermekei, viselt-e tisztséget Cremonában, azt már nem tudjuk.

Nagy jámborsága és tevékeny felebaráti szeretete tűnt fel polgártársainak. Mivel a szentté avatási bulla sok idetartozó egyedi dolgot rögzít, felvázolhatjuk azt az utat, amelyen Homobonus eljutott Istenhez. Mint kereskedő megelégedett a mérsékelt haszonnal, s ezt családjá fenntartására és a keresztény irgalmasság műveire használta fel. Jó volt a szegényekhez, egész életén át segítette őket ínségükben, és alkalmilag még a halálon túl is gondoskodott róluk, amennyiben segített, hogy tisztességesen eltemethessék őket. Karitatív tevékenységében személyesen járt el: a segítségre szorulókat leggyakrabban saját házába fogadta be gondozásra. Életrajza hozzáteszi, hogy hitvese nem mindig értette ezt meg, és rosszallását olykor nyomatékosan juttatta kifejezésre.

Igazi bűnbánóként Homobonus a bűnbánat szentségében a keresztény tökéletesség hatékony eszközét látta. Osbert, a Szent Egyed templom plébánosa a szentté avatási perben arról tanúskodott, hogy híve több mint húsz éven át nála gyónt, és buzgón követte lelki vezetését.

Arról is tudunk, hogy sohasem vett részt világi szórakozásokban, sőt még polgártársai világias életszemléletére is igyekezett hatni. Céltársaival ellentétben gypjából készült, egyszerű ruházatot viselt, s ezt akkoriban a szigorú életmód külső jelének tekintették.

A bulla nem hagy kétséget afelől, hogy Homobonus imádságos ember volt. Először is mint minden „bűnbánó”, naponta megjelent a templomban; nemcsak a szentmisén vett részt, hanem a zsolozsma óráin, még éjszaka is. Ha hivatásbeli kötelességei miatt nem tudott ennek eleget tenni, például a

kishórak vagy a vesperás alkalmával, akkor előre elimádkozta őket. Állandó párbeszédben élt Istennel. Akár dolgozott, akár a kereszt előtt borult le, akár nyugodni tért, ajka mindig imát rebegett. Szakadatlan imádsága, hivatásához kapcsolódó lelkiismeretessége, s szegényekről való szerető gondoskodása lehetett az oka annak, hogy környezete felfigyelt alázatos, egyszerű életére.

1197. november 13-án halt meg a Szent Egyed plébániatemplomban, ahol szokása szerint részt akart venni a reggeli szentmisén. A Kyrie eleison felhangzásakor leborult a feszület előtt, ám a Glóriakor nem kelt fel, és amikor közelebbről megnézték, már halott volt.

A sírjánál történt csodák hatására Sicard püspök kánoni vizsgálatot rendelt el, és ennek eredményeit elküldte a római Kúriának. Tizennégy hónappal a halála után, 1199. január 12-én avatta szentté III. Ince pápa.

1202 júniusában földi maradványait a Szent Egyed plébániatemplomból átvitték a dómba. A szent tisztelete gyorsan elterjedt s eljutott Német- és Franciaországba is. Bázelen „Guotman”- vagy „Gotman”-ként választotta védőszentjéül a szabók céhe.

SZENT I. MIKLÓS pápa

November 13.

*Róma, 800. után. +Róma, 867. november 13.

Nagy Károly hatalmát, amely összefogta a korabeli Európa magvát képező országokat, Róma és a pápaság is elismerte. Károly viszont tisztelte Péter utódát és az apostolfejedelmek sírjait őrző várost, s az Egyház védőjének tekintette magát. A pápák ezt el is ismerték. Amikor azonban egy fél évszázaddal később I. Miklós foglalta el Péter székét, nyilvánvalóvá és elfogadottá vált a pápaságnak mint isteni alapítású, lelki hatalomnak az egyéb földi hatalmakat megelőző elsőbbsége.

Miklós apja művelt római hivatalnok volt, s fiát korán elvezette a világi és lelki tudományok kincseivel való találkozáshoz. Miklós személye annyira megnyerte II. Sergius (844–847), IV. Leó (847–855) és III. Benedek (855–858) pápát is, hogy nagyrabecsülésükkel és kegyükkel folytonosan növekvő részt vállalhatott a legfőbb egyházvezetés ügyeiben. Így ő volt az, aki a római zsinat előtt 853. december 8-án felolvasta a pápa beszédét, s a zsinat aktái között megtalálható Miklós diakonus aláírása. Különösen bizalmas és szívélyes volt a viszony a jóságos III. Benedek s diakonusa és utóda között. A Liber Pontificalis, a pápák életrajzainak ez a régi gyűjteménye azt közli, hogy a pápa jobban kedvelte őt rokonainál, a nap egyetlen óráját sem akarta nélküle eltölteni, és egyetlen egyházi ügyet sem akart nélküle eldönteni. Úgy látszik, hogy hasonló megbecsülést tanúsított iránta II. Lajos császár (850–875), mert arról értesülünk, hogy Miklósnak III. Benedek utódjául történt megválasztása inkább az éppen jelenlevő császár kegyéből, mint a római papság akaratából történt.

Kilenc éven át vezette az új pápa az Egyházat (858. április 24-től 867. november 13-ig). Olyan évek voltak ezek, amelyekben egyik viszálykodást a másik követte.

Már az első év vége felé teljes sikerrel járt egy következményekben gazdag vitája. A bizánci császári udvar pártviszálykodásai során nemcsak Teodóra császárnőt taszították le, hanem Szent Ignác (798 körül – 877) konstantinápolyi pátriárkát is jogtalanul letették. 858. december 25-én felszentelték az utódját: Photioszt (820 körül – 891), a nagy hírnévű tudóst, a császár kancellárját, szellemileg bizonyára a legjelentősebb személyt azok közül, akik valaha is elfoglalták Bizánc pátriárkájának a trónusát. Ő is, meg a császári erőszakkal letett és elűzött Ignác is Rómában kereste a jogát és elismertetését. Bár Photiosznak sikerült elsőként az eset kivizsgálására odarendelt pápai követeket megnyerni a maga számára, Miklós pápa nem sokáig fogadta ezt el. Miután értesült az előzményekről, tavasszal zsinatot hívott össze, először a Szent Péter, majd a Lateráni bazilikába, s Photioszt kiátkozással fenyegette meg arra az esetre, ha továbbra is pátriárkának nevezi magát, és Ignácot akadályozza hivatala gyakorlásában. Ezzel megpecsételődött a törés Róma és Bizánc között, mert Photiosz – aki meg volt győződve pátriárkává történt emelésének jogos voltáról, és akit a császár is támogatott – nem is gondolt arra, hogy meghajoljon a pápa ítélete előtt. Nincs hiány ma sem olyan megítélésben, amely

szerint Miklós pápa az Ignác barátai révén történt egyoldalú tájékoztatás következtében hamis képet alkotott magának a Bizáncban lezajlott eseményekről, és jogtalanul járt el Photiosszal szemben. Mentségére legyen mondva: Miklós tudatosan meg akart akadályozni egy jogtalanságot, vagy meg akarta azt torolni, és inkább beletörődött a skizmába, mint hogy feláldozza azt, amit jogosnak tartott.

A pápa egy másik beavatkozását követelte meg a viszályt kereső ravennai János metropolita sokféle túlkapása. Amikor látszott, hogy minden figyelmeztetés hiábavaló és a ravennaiak a pápa segítségét kérték, I. Miklós Ravennába ment (ez volt az egyetlen alkalom, hogy pápaként elhagyta Rómát), és anélkül, hogy szigorú intézkedésekhez kellett volna nyúlnia, sikerült helyreállítania a rendet.

Teljesen más jellegű volt jogi vitája Hinkmar (806 körül–882) reimsi érsekkel, a frankok birodalmának szellemileg, jellemében és befolyásában kiemelkedő egyházfejedelmével. Itt Péter utódának elsőbbségéről volt szó a függetlenné és hatalmassá vált érsekkel szemben. Vele kapcsolatban aztán Miklós hajthatatlan szívósságot és megfontolt okosságot tanúsított, míg csak Hinkmár meg nem hajolt a római Szék tekintélye előtt.

I. Miklós pápa nemcsak pátriárkákkal és metropolitákkal szemben tudta megvédeni hivatala jogát és hatalmát. Az előző eseteknél határozottabban kellett eljárnia II. Lothár királlyal (855–869) szemben, aki házasságtörő viszonyban élt Valdradával, hitvesével, Teutbergával pedig gyalázatosan bánt. Ismételt segélykérésére a pápa azt tapasztalta, hogy az ország püspökei a házasságtörő király oldalára álltak, és Valdradát királynővé koronázták. Most avatkozott be Miklós pápa. Legátusok küldésével és egy zsinatnak Metzbe való összehívásával akarta megtalálni a tisztánlátást és a jogot. A legátusok azonban – amint egyikük már Bizáncban is tette – méltatlanul cserbenhagyták. A pápa írásait csak töredékesen vagy meghamisítva tárták a zsinat elé, úgyhogy az Teutbergát elítélte, s jóváhagyta Lothárnak Valdradával kötött házasságát. Gunthar és Thietgaud érsekeknek kellett a gyűlés aktáit bemutatniok Rómában. Azt hitték, hogy Miklós nem lát át a hamis játékon, de miközben a két érsek még Rómában tartózkodott, lesújtott rájuk a pápa ítélete: Lothár kettős házasságát a legélesebben elítélte, a két méltatlan érseket pedig, mivel bűnük nyilvánvaló volt, mindenféle formális eljárás nélkül letette. Most hát bosszút forraltak. Sikerült nekik II. Lajos császárt a maguk oldalára állítaniok, és a pápa elleni hadjáratra indítaniok. Január végén egy jól felszerelt hadsereg vonult a semmiféle földi hatalom által nem támogatott pápa ellen. Ő az imádságban keresett menedéket: bőjtre és vezeklésre hívta fel Róma népét, és körmeneteket rendelt el. Eközben a császár elfoglalta a várost. Amikor egy körmenet imádság és ének közepette be akart vonulni a Szent Péter templomba, egy fegyveres csoport megtámadta, bántalmazta az imádkozókat; széttörték a keresztek, eltépték a zászlókat, és a Krisztus keresztjéből való ereklét az út porába taposták. A pápának csak nehezen sikerült Szent Péter sírjához menekülnie. Két nap és két éjjel rejtőzött ott étlen-szomjan. A kereszt-ereklé meggyalázója azonban hirtelen meghalt, maga a császár megbetegedett, a rómaiak pedig fellázadtak a frankok erőszakoskodásai ellen. Erre a császár engedett. Okos hitvese egyengette a megértés útját. A császár elfordult Thietgaudtól és Gunthartól, a pápa Lothár házasságával kapcsolatos ítéletének bírálatáról már nem esett szó. A fegyvertelen győztes lett, Istenbe vetett szilárd bizalma és az igazság nem csalta meg.

I. Miklósnak nem jutott osztályrészül nyugalmas uralkodási idő. Sohasem kereste a harcot, de nem is tért ki előle. Nemcsak hivatala, hanem jellemének legbensőbb vonása, igazságérzete is arra készítette, hogy védelmezze hivatalának jogait és méltóságát, ha ellenük támadtak. Egyetlen jogtalanságról sem hallgathatott, akár ellene követték el, akár mással szemben. Nem öntetszelgő frázis volt, hanem legbensőbb érzületének kifejezése, amikor így írt: „Az igazságtalanságtól szenvedő testvéreinknek segítségére kell sietnünk..., ... hogy olyannak ne mutatkozzunk, mintha a fülünket elzártuk volna a szegények és elnyomottak segélykiáltása elől.” Amikor törvényt ült, nagyon körültekintő volt. Mindig gondolt arra, hogy meghallgassa a másik oldalt is, ezért némely döntését elhalasztotta, amíg a tényállás meg nem világosodott előtte. Különösen figyelemreméltó azt látnunk, hogy még az olyan büszke és keménynyakú ellenfelével is, mint a reimsi Hinkmár, milyen igazságosan tudott eljárni. Jóllehet Hinkmár néhány papjának vele szemben igazságot kellett szolgáltatnia, mégis amikor szerencsét kívánt nekik, egyben intette is őket, hogy érseküktől sohase tagadják meg a köteles

tiszteletet, és többé ne viseltessenek iránta ellenséges érzülettel, „mert – írja – a ti talpraállítástokkal senkit sem akartunk bukásba taszítani, és nem azért akartuk erősíteni az egyik pártot, hogy a másoknak a méltóságában és jogában kárt kelljen elszenvednie”. Magához Hinkmárhoz ezt írta: „Az igazságosság útját betartva elhatározzuk: úgy élünk vele, hogy Szentségedet semmiképpen ne károsítsuk”.

Jelentős államférfiúi képességével, erkölcsi erejével és nagy akaraterejével jutott el győzelmeire, egyben pedig elérte, hogy a világ és az Egyház nagyjai meghajoltak hivatalának méltósága előtt, amelynek isteni alapítását és megerősítését mindenféle politikai és katonai hatalom nélkül, pusztán akaratának becsületességével és hitének mélységével állította meggyőzően mindenki szeme elé.

SZENT ASZTRIK ANASZTÁZ RADLA

November 13.

+vsz. Kalocsa, 1036 vagy 1039.

Radla cseh vagy horvát származású volt. 972-ben Magdeburgban együtt tanult Szent Adalberttal. Szerzetes lett, és az Anasztáz nevet vette föl, melynek egyik változata az Asztrik. Miután 992–995-ig brewnowi apát volt, 996-ban Adalberttal együtt Magyarországra jött. A Szent Márton hegyén épített első magyar bencés kolostor apátja lett. A térítő munkában oly nagy lelkesedéssel és eredménnyel vett részt, s oly nagy tekintélye volt, hogy 999-ben István király őt küldte Rómába, hogy II. Szilveszter pápával tárgyaljon. Valószínűleg ekkor kapta meg püspöki kinevezését. Érdemeiért a Márton hegyi kolostor megkapta ugyanazokat a kiváltságokat, amelyekkel Montecassino rendelkezett. Halálának éve 1036 vagy 1039. A bencés martirológiumban november 12-én ezt olvasták: „Esztergomban, Magyarországon Szent Anasztáz püspök és hitvalló, nagy életszentségű férfi temetése.”

Életéről így ír Hevenesi Gábor a 17. század végén:

Asztrik Szent Adalberttel együtt Itáliából először Csehországba ment, ahol a brewnowi bencés apátság apátja, de inkább atyja, mint előjárója lett. Innen Szent István, aki később Magyarország első királya volt – s azt kívánta, hogy szent életű és kiemelkedő műveltségű férfiak könnyítsék meg népének a katolikus hitben való gyarapodását –, Magyarországra hívta. Asztrik néhány szerzetestársával engedelmeskedett a hívásnak. A király, aki nagyon szerette a szerzeteseket, barátságosan és a legnagyobb tisztelettel fogadta őket, s kedvére volt jámborságuk. Nagyon kérte őket, hogy alattvalói üdvösségének és lelki gyarapodásának szenteljék magukat; és ennek érdekében királyi bőkezűséggel a Vashegy lábánál kolostort épített számukra. Asztrikot, aki a többieknek szóban és példában a mestere volt, apáttá tette, majd kis idő múltán szent élete és a tudományban való kiválósága miatt a kalocsai püspökségre emelte. Asztrik pedig szent életének példájával szüntelenül a lelkek üdvösségeért fáradozott. A püspökségből önmagának sem tiszteletet, sem hasznot nem akart szerezni, hanem boldogságát Isten dicsőségében és a bányák javában kereste. Az ország nagyon súlyos ügyeivel Rómába küldték, és Szilveszter pápánál oly sikerrel végezte küldetését, hogy a pápa angyalai intéstől indítva, arany koronát, apostoli királyi címet és apostoli keresztet küldött, miként Szent István kérte tőle. Ettől kezdve a kereszt került az ország címerén a sas helyébe. Amikor Sebestyén, az első esztergomi érsek elvesztette szeme világát, három esztendőre Asztrik lett a helyettese. Az árváknak atyja, a szorongatottaknak menedéke volt, mígnem az Úr 1034. esztendejében, november 12-én, 70 éves korában el nem szólította, hogy megkapja az igben fáradozmai jutalmát. Méltó, hogy halála után tiszteljék azok, akiket az égre érdemes életre tanított a földön. Sok csodája közé tartozik egy halott föltámasztása is.

November 15.

NAGY SZENT ALBERT

November 15.

*Lauingen, 1200 körül +Köln, 1280. november 15.

Sokaknak csak halvány elképzelésük van Szent Albert működéséről, és alig tudják, milyen gazdagon kitöltött napokat élt, s hogy miért kapta az utókortól a „Nagy” megtisztelő jelzőt.

Családi nevén Bollstadi Albert gróf 1223-ban Padovában lépett a domonkosok közé, s ezzel kezdetét vette pihenést nem ismerő lázas tevékenysége, melyet mint szerzetes és pap, tanár és író, provinciális és regensburgi püspök, prédikátor, s végezetül ismét mint hallgató szerzetes folytatott haláláig.

Albert korának egyik zseniális szellemi építőmestere. Életét látva megsejthetünk valamit a középkori Európa és emberének tágasságából. A nagy építési tervek korszaka ez, amelyek szerint városokat és katedrálisokat építettek; olyan törvényhozás időszaka, amely vallásos lelkülettel kultúrát határozott meg. A közös katolikus hit szolgáltatta az alapot a népek életéhez, az a hit, amely több mint egy évezreden át a politikai közösségekben is biztosította a polgárok jogait.

Albert a Duna mentén született. Padovában találkozott Szász Jordánnal, aki a domonkos rend generálisa volt és megnyerte Albertet. Később az Alpokon túlra, Kölnbe küldte őt, abba a nagy középkori német városba, amely Északnyugat-Európa nagy útjainak találkozási pontjában feküdt. Ez a Rajna parti város lett Albert későbbi útjainak kiindulópontja, melyek során az akkor ismert világ felét bejárta. A Rend megbízásából több városban megszervezte a rendi főiskolát: Hildesheimben, Freiburg im Breisgau-ban, Regensburgban és Strassburgban. De ezek a városok csak állomások Albert Párizsba vezető útján, amely az első európai egyetemre vitte. A Párizsi Egyetemen a domonkosok két professzori székkal rendelkeztek, de a franciáké volt az előjog, hogy saját nemzetbeli professzort jelöljenek rá. Albert az első idegen domonkos, aki itt katedrát kapott.

Kölnben Albert tovább folytatta tudományos munkáját. Megalapította a rendi egyetemet, amelyből később, a 19. század végén kialakult a Kölni Városi Egyetem. Katedrája köré husz nemzet növendékei sereglettek össze, köztük Aquinói Szent Tamás is, kinek nagysága előtt később a mester, Albert is meghajolt. Még öreg kora ellenére is elszegődött Párizsba, hogy Tamás, egykori növendéke tanítását megvédje.

A politikát alárendelte Isten országának. Amikor a Staufi uralkodóház elvesztette hatalmát, az egész birodalom az interregnum bizonytalanságának áldatlan állapotába került; „császár nélkül, félelmetes idők” éltek. 1273. október 1-én a német választófejedelmek királlyá választották Habsburg Rudolfot. Ekkor Albert elment a Lyoni zsinatra, és úgy jellemezte a pápa előtt az újonnan megválasztott királyt, mint az igazság harcosát és a rend emberét. Ezek után X. Gergely a választást elismerte.

Albertot leginkább természettudósként ismerik az emberek. Az első indításokat a természettel való foglalkozásra Itáliában kapta. A természet csodái és rejtélyei először itt tárultak föl előtte. Későbbi élete folyamán a természettudománynak majd minden ágával foglalkozott: orvostudománnyal, fiziológiával, állattannal, növénytannal, fizikával, kémiával, földrajzzal, geológiával, ásványtannal, csillagászzal. Különleges szeretettel volt az élet iránt. A növény- és állatvilágot páratlanul ismerte. Jó megfigyelőképességéhez tudományos pontosság társult, ezért tudott olyan mélységeig behatolni a természet titkaiba, sért el olyan eredményeket, melyek előtt nemcsak a kortársak álltak meg ámulattal, hanem ma is tiszteletet parancsolnak. Természetesen Albert is korának gyermeke volt, ősi felfogások őt is korlátozták, de az elsők közé tartozik, aki nem a tekintélyre támaszkodó hittel, hanem a tapasztalat útján szerzett ismeretek alapján közeledett a természethez. Ezt az eszmét átsugározta a következő időkre is.

Albertnek mint teológusnak legnagyobb eredménye az, hogy fölfedezte Arisztotelész filozófiai írásait, és termékennyé tette azokat a teológia

számára. E műveket megtisztította minden ráakódott arab és egyéb rétegtől, s a tisztán arisztotelészi kincseket hasznosította. Ezzel megteremtette annak lehetőségét, hogy Tamás később nemcsak filozófiai, hanem teológiai kérdésekben is Arisztotelészre támaszkodhassék.

Ha valaki igazán látja Albert életét, önkéntelenül is fölmerül benne a kérdés, hogy egyetlen ember hogyan volt képes minderre? Hogyan élhetett ilyen megterheléssel és ilyen szellemi feszültség közepette? Tetterejének és termékenységének titka mély imádságos életében, Istennel való kapcsolatában rejlik. Van két mondata, amelyek rávilágítanak arra, hogyan is állt Isten színe előtt.

Az első így szól: „Uram, én azt szeretném, ha szeretett akaratom szerint ember lehetnék.” Amikor a pápa az immár 77 éves Albertot arra szólította föl, hogy vegye át a regensburgi püspökség vezetését, nem szívesen mondott igent, de a pápa szava számára Isten akaratát közvetítette. Egy tönkrement egyházmegyét kellett ismét életképessé tennie. Őt azonban semmi egyéni becsvágy nem hajtotta, csak az elődje hibáit akarta minél inkább kijavítani és jóvátenni. Két évvel később, mikor a rábízott föladatát végrehajtotta, alázatosan kérte a pápát, engedje, hadd éljen ismét egyszerű szerzetesként. S mikor a pápa beleegyezését adta, abban is Isten akaratát látta.

Albert második mondata: „Te magad menj Istenhez. Hasznosabb ez neked, mint ha az összes égben lévő szentet Hozzá küldenéd.” Ez a mondata az emberi lélek és Isten közti közvetlen kapcsolatot hangsúlyozza, amit semmi mással nem lehet helyettesíteni, s ebből ered az ember egész életének vallásos értéke. Albertnek nem lehet a szemére vetni, hogy keveset foglalkozott a világgal, vagy hogy nem tett volna érte eleget. De minden tevékenysége, utazása és kutatása, továbbá az emberiség érdekében tett szolgálata mellett soha nem feledkezett meg az egyetlen szükségéről, s nem is mellőzte azt. Miután a keresztes háború érdekében prédikált Németországban és Csehországban (1263–64) és rövid időt Würzburgban és Strassburgban töltött, 1270-től ismét Kölnben élt. Itt dolgozott általános tisztelettől övezetten 1280. november 15-én bekövetkezett haláláig. XI. Pius 1931-ben avatta szentté. Ünnepe 1932-ben vették föl a római naptárba.

A Nagynak (Magnus) és Egyetemes Tudósnak (Doctor universalis) nevezett Albert egészen alacsony termetű volt, s erről a következő anekdotát beszélték: amikor a pápa előtt, aki még nem ismerte őt, kihallgatáson jelent meg, a Szentatya jóságosan fölszólította az akkor már neves dominikánus szerzetest, hogy nyugodtan álljon csak föl térdeplő helyzetéből. A kicsi, de önérzetes Albert így válaszolt: „Már felálltam!”

Ha valaki a középkorban úgy foglalkozott a természettel, mint Albert, és laboratóriumában a többiek szeme elől elrejtetten kísérleteket folytatott, az a nép előtt varázslónak tűnt. Albertről is, akit később úgy tekintettek, mint Doktor Faust mintáját, rendkívüli történetek jártak a nép ajkán. Mesélték, hogy Vilmos, Hollandia királya egyszer a tél közepén látogatta meg Albertet Kölnben, és a kertjében virágokat, meleg napsütést, érett gyümölcsöket és daloló madarakat varázsolt elő, és mindehhez egy bőséges lakomát, melynek ételei és italai a vendégek kezében kísértetté változtak. Azt is mondták, hogy varázsserlegével betegeket gyógyított, s hogy földobott egy kötelet a levegőbe, majd fölmászott rá. Úgy mondják, hogy ő találta föl a puskát, a puskaort, az órát és más hasonló szerkezeteket, egészen addig, hogy szerkesztett volna egy olyan robotembert, amely úgy tudott dolgozni és beszélni, mint egy igazi ember. Tudni vélték, hogy megszelídített egy ördögöt, a levegőben röpködött át országokon, és birtokában volt a bölcsek köve. A francia király leányát állítólag láthatatlanná tette és elrabolta.

Ezek mind népies mesék csupán. Valójában Nagy Szent Albert szigorú gondolkodó és kutató volt, aki már a saját korában elmondhatta: „A természettudós feladata nem az, hogy mások híradásait egyszerűen átvegye, hanem hogy fölkutassa a természet jelenségeinek okait.” Ezért vállalkozott arra, hogy bányába leszálljon, ahol kőzeteket tanulmányozott; ritkaságokat gyűjtött, Kölnben pedig növényházat rendezett be. Elsőként írta le a virágok porzóit és a nektárt, ismerte a rovarok hasi

idegszálát, s leírta a magban a csíra helyzetét. Megállapította továbbá, hogy a fák magassága és lombjának nagysága összefügg a fénnel és a meleggel. Megállapította a föld gömb alakját és a déli félteke lakhatóságát. Sevillában őriznek egy Albert- kéziratot, amelyet Kolumbusz Kristóf olvasott és lapszéli jegyzetekkel látott el. Albert számára „minden tudomány szem, amellyel az ember Istent nézi”.

Albert, aki előítéletek nélkül közeledett a Krisztus előtti és a kereszténységen kívüli világ szellemi értékeihez, kénytelen volt harcba szállni, főleg a saját rendjén belül, a meglátott értékekért: „Vannak emberek, akik nem tudnak semmit, de mindenképpen támadják a filozófia alkalmazását, főleg a prédikátor testvérek között, ahol senki nem mond nekik ellent... Ezt néhány lusta ember miatt mondom, akik, hogy a saját tétlenségüket palástolják, mások írásaiban tallóznak, hogy valami becsmérelnivalót találjanak benne. Ilyenek hurcolták meg Szókratészt, űzték el az athéni akadémiáról Platont, és megutálták Arisztotelészt is.”

Brabanti Tamás tesz tanúságot arról, hogy Albert minden elméleti kutatás mellett nagyon jámbor ember volt, annyira, hogy „a német misztika atyja” nevet érdemelte ki: „Saját megfigyelésem alapján mondom – hiszen hosszú időn át hallgatója voltam –, hogy a tiszteletreméltó mester, Albert testvér a prédikátorok rendjéből sok esztendőn át éjjel és nappal ápolta az imádságos életet amellest, hogy sokat tanított, olyannyira, hogy szinte naponta elimádkozta a zsoltároskönyvet. Amikor a zsoltárszöveg, az előadások és a disputák véget értek, azonnal az elmélkedésnek adta át magát. Csoda-e ezek után, hogy mindenki mást fölülmúlt a tudományban az, aki az erények utáni törekvésben ily nagy lépéseket tett?!”

Abban az időben az Egyházon belül a ferencesek és domonkosok szembeszálltak és harcoltak egymással, s ezáltal veszélybe került az új rendek fennmaradása és az egyházi megújulás. Albert megjelent Anagninban, a pápai udvarban, és átütő sikerrel megvédte mind a barna (ferences), mind a fekete (domonkos) testvéreket. Egy szimbolikus elbeszélés írja le Albertnek ezt a győzelmét:

Két évvel az említett esemény előtt egy bajor ágostonos kanonok a pápai udvarba ment valami lelki ügy elintézésére. Egy napon a Szent Péter-bazilikában imádkozott és elragadtatásba esett. Azt látta, hogy a bazilika tele van kígyókkal, és sziszegésük betöltötte az egész templomot, sőt egész Rómát is. A szerzetes nagyon megrémült. Egyszer csak meglátott egy embert, amint belép a bazilikába, domonkos habitusban. Míg csodálkozva nézte az ismeretlen domonkos szerzetest, Istentől világosságot kapott, hogy ezt az embert Albertnek hívják. A kígyók heves sziszegéssel vették körül, ráfonódtak kezére és lábára, sőt egész testét is körülvették. Albert egy határozott mozdulattal kiszabadította magát, föllépett az ambóra, ahonnan az evangéliumot szokták ünnepnapokon fölolvadni, Szent János evangéliumát olvasta addig a helyig, ahol ez áll írva: „És az Ige testté lett, és közöttünk lakozott.” Akkor a kígyók sziszegése elhallgatott, az állatok elmenekültek, és ismét békés csend támadt.

Albert mint tanító és prédikátor, aki mint „Bocskoros Testvér” gyalog járta be egész Európát, elsősorban arra törekedett, hogy megújítsa a méltatlan és pénzéhes klérust. Amikor egy kölni kanonok azzal dicsekedett előtte, hogy a római kúriától fölmentése van több javadalma birtoklására, a szent ezt mondta: „Most legalább engedéllyel utazhat a kárhozat felé.” Másutt az egyik előadásában ezt mondta: „A Nap sötétedik akkor, ha olyan emberek, mint a pápák, a bíborosok, az érsekek és a püspökök elsötétednek, hiszen nekik világosságot kellene árasztaniuk az egész földkerekségen.”

Amikor regensburgi püspök volt, a hívekben igen mély nyomokat hagytak prédikációi. Egy-egy alapmondatát, illusztráló képpel együtt nagy fatáblákra festették és emlékeztetőül kifüggesztették a templomokban, hogy a püspök szavai állandóan szem előtt legyenek. Néhány ilyen „Albert-tábla” szavai ránk maradtak:

A hamis aszkézissal szemben: „Ha egy kemény szót türelmesen elviselsz Urunk szeretetében, az jobban tetszik Istennek, mint ha a hátadon szétvernél annyi seprőt, amennyi egy hold földön terem.”

A zarándoklás túlbecsülésével szemben: „Ha az Úr kegyelmével állandóan bánatot indítasz a lelkedben, Istennek jobban tetszik, mint ha a világ egyik szélétől a másikig zarándokolnál.”

Isten megismeréséről: „Ha Isten titka érdekel, akkor a legszegényebb embert kérdezd, aki örömmel szegény, Isten iránti szeretetből. Ez többet tud Isten titkáról, mint a föld összes tudói.”

November 16.

HELFTAI SZENT GERTRÚD

November 16.

*1256. január 6. +Helftai kolostor, 1301/02. november 13.

Szent Gertrúd külsőleg látható életét egyetlen mondattal össze lehet fogni: az öt éves kislányt – valószínűleg árva volt, a családjáról a források nem mondanak semmit – a helftai kolostorba vitték, és ott élt haláláig, negyven éven át. Az okos kislányt az apátság kitűnő iskolájában nevelték, s hamarosan magára öltötte a fátyolt. Huszonhat évesen már fogadalmas apáca, amikor az életét megváltoztató látomásban van része-, a „megtérésben”, melynek hatására föl hagyott az addig annyira kedvelt tudományos tevékenységgel, hogy teljesen és fönttartások nélkül átadja magát Isten akaratának és szeretetének. Élete hátralévő két évtizede számára nem volt más, mint az önátadás egyetlen mozdulata. És Krisztus válaszolt neki, amennyiben egyre mélyebben bevonta őt a maga misztériumába.

Gertrúd az írásaiban tesz olyan apró megjegyzéseket, amelyeket ha összerakunk, egész részletesen kirajzolódhat előttünk a kolostor, amelyben élt. A helftai kolostort 1258-ban alapította egy Mansfeldi gróf, Eisleben közelében egy nagyon szép völgyben. A kolostor falai aránylag nagy területet öleltek körül. Egy kis patak futott végig a rétek között és a gyümölcsöskert közepén, s mindezeket még erdő övezte a falakon belül. Amikor Gertrúd a kolostorba került, a szerzetesi élet virágkorát élte. Az apácák Szent Benedek regulája szerint éltek, s anélkül, hogy Cîteaux-hoz kifejezetten csatlakoztak volna, átvettek néhány ciszterci szokást. Emellett, mint az akkoriban a női kolostoroknál általános volt, lelkiségük nyitott volt a ferences és domonkos hatás irányában is. Gertrúdnak is egy ideig egy domonkos páter volt a lelkivezetője. Ez a nyitottság az egyébként teljesen zárt bencés apácakolostorokban a 13. század végén általános volt.

Az apátnő 1251-től 1290-ig Hackeborni Gertrúd, Szent Mechtild nővére volt. Gazdag lelkű, szentéletű apáca volt, akinek vezetése mellett úgy fölvirágozott Helfta, hogy két másik kolostort kellett alapítaniuk. Ez a külső terjeszkedés a kolostoron belül folyó élet mélységéből és erejéből fakadt. A környék nemes családjai szívesen adták leányaikat a kolostorba nevelésre. És sok leány, aki eredetileg azért jött, hogy varrni, hímezni, olvasni és énekelni, némi latin és görög nyelvet tanuljon, látván a nővérek őszintén Istennek ajándékozott, bensőséges életét, fölserdülven, ahelyett, hogy visszatért volna atyja várába, magára öltötte a fátyolt. A kolostornak az iskola mellett híres íróműhelye volt, ahol a kódexeket másoló apácák között ott dolgozott Mansfeldi Erzsébet és Zsófia (testvérek voltak), és egymás után adták ki kezükből a könyvmásolás és miniatúrafestés mester munkáit.

Ám ez a sokféle külső tevékenység – miként ez egy jól vezetett bencés kolostorban magától értetődött – teljesen alá volt rendelve a liturgiának. Gertrúd írásaiból megtudhatjuk, hogy Helftában törekedtek a szentmise és a zsolozsma lehető legtökéletesebb végzésére. Erről Hackeborni Mechtild, a kántornő gondoskodott, akivel Gertrúd bensőséges barátságban volt, s aki hozzá hasonlóan sok misztikus kegyelem részese volt.

Írásaiból látszik, hogy Gertrúd számára a liturgia olyan volt, mint a levegő, amelyből élt, s amely mindent áthatott. Életének minden napja és órája a liturgia által kapott értelmet és tartalmat. Majdnem minden látomását és megvilágosodását egy ünnep váltotta ki vagy arra irányult. Ezért emlegeti írásaiban oly sokszor a zsolozsmát, és idéz szentírási helyeket és zoltárverseket. A zsolozsmával való szoros kapcsolat alapozta meg azt, hogy Szent Gertrúd egész jámborsága –

bármennyire bensőséges és személyes jellegű is – a liturgiára támaszkodik, s az abban hangzó isteni Ige lelkesíti és táplálja.

De nem csupán ezeket részleteket, hanem Gertrúd személyiségének vonásait is nagyrészt a Legatus Divinae Pietatis (Az Isteni Jóság Küldötte) c. könyvből tudjuk, amely Gertrúd összegyűjtött kinyilatkoztatásait és elmékedéseit tartalmazza. Öt könyvből áll: az elsőt a nővértársak állították össze Gertrúd halála után; ebben különösen sok részlet világosodik meg a kolostor életéből. A harmadik, negyedik és ötödik könyvet szintén azok írták, akik közeli kapcsolatban álltak vele. Csak a második könyv származik magától Gertrúdtól, és elkülönül a másik négy könyvtől nagyszerű latin stílusával. Aki írta, jól ismerte a klasszikus próza művészetét; s világosan, plasztikusan, képekben gazdagon fejezi ki magát, miközben művészien alkalmazza az antik próza eszközeit. Belső formája szerint is elválik ez a könyv a másik négytől. Azok kissé bőbeszédűek, ez szentírási idézetekben gazdag, Gertrúd stílusa belső világának kifejezője.

Szellemi képességei messze túlszárnyalták az átlagost. „Megtérése” előtt – saját szavai szerint – eltökélte, „hogyan egy férfi mögött sem akar elmaradni képzettség tekintetében”. S valóban, csodálatra méltó, hogy milyen átfogó műveltsége volt ennek az apácának, aki 5 éves kora után valószínűleg egyetlen egyszer sem lépte át a kolostor küszöbét. Ugyanakkor nagyon finom érzéke volt a szép iránt, erős művészi képzelő- és formálóereje volt.

Igazi gazdagsága azonban a szívében rejtett, amellyel Isten ajándékozta meg; szívében, amely képes és készséges volt a túláradó szeretetre. Hackeborni Mechtilddel és Magdeburgi Mechtilddel való lelki barátsága a szentek történetének leghíresebb barátságai közé tartozik. De Gertrúd szíve akkor is tágas és erős volt, amikor arra kérték, hogy mások lelkiismereti bajában vagy tanácstalanságában segítsen. Bátor volt és belsőleg teljesen szabad, s így alkalmas arra, hogy a föld nyomorúságát és szépségét, saját és mások lelkének boldogságát és kínjait magára vegye és Isten elé vigye. Ez az igény, hogy a világ megszentelésére szolgáljon, nagyon jellemző Gertrúd lelkületére. Így a klauzúra falain messze túl sugárzott lelkének ereje és világossága, annak ellenére, hogy tenni többet nem tudott, mint hogy szentírási szövegeket fordított nővértársainak, és magyarázta e részeket, illetve hosszasan ült a beszélőszoba rácsánál, és hallgatta a tanácsot és segítséget kérők szavát. Misztikus kegyelmei legfőbb értelmét ebben látta: a vigasztalás forrásának kell lennie mások számára. Egyedül ezért jegyezte föl a kinyilatkoztatásokat is.

Életének titka az, hogy az az áthatolhatatlan fal, amely a földön élő ember elől még eltakarja Isten dicsőségének ragyogását, Gertrúd számára áttetszővé vált. Isten kegyelme olyan elevenné és erőssé tette a hitét, hogy már itt a földön sokszor a látásba ment át.

Gertrúd írásaiban egyszerűen és magától értetődően beszélt a természetfölötti valóság ilyen tapasztalatairól. Számára a kapott üzenetek és megvilágosodások mindig valóságosabb tények, mint számunkra a nyilvánvaló földi dolgok. Krisztus, az angyalok és a szentek állandó vendégek nála, jönnek-mennek, és úgy beszélgetnek vele, mint a legjobb barátok vagy testvérek.

Különleges jelentőségű számára a megtestesülés misztériuma, amely sok jelenésben és kinyilatkoztatásban megvilágosodik előtte: mindig újra látja Jézust, a megtestesült Istent a szenvedésben, a Megváltót megnyitott Szívvel, az Emberfiát, aki ugyanakkor a megdicsőült Úr, az örök Főpap, s aki az ég örök liturgiájában vagy az Egyház misztikus áldozatában mutatkozott meg neki. Ezek a látomások elmélyítették benne az Egyház misztériumának megértését, és szüntelenül erősítették a készséget, hogy „saját testében egészítse ki azt, ami Krisztus szenvedéséből még hiányzik”. Emiatt nem kímélte magát. A szerzetesi élet látszólagos idillje mögött, amely a kolostort földi paradicsomkertnek festi, a Legatus ujjongása mögött kegyetlen vezeklés, testi nélkülözések, félreértettség, szenvedés és magány rejtett. Igaz, hogy Gertrúd személyesen és szenvedélyesen élte meg az Isteni Szív szeretetének áradását mint kimondhatatlan boldogságot, de amit „menyasszonyságnak” nevezett, az számára mindig az Egyház, a Krisztus Jegyese iránti tökéletes odaadást jelentette. Azt a közelséget, amelyben Krisztust állandóan maga mellett érezte, mindig úgy

élte meg, mint áldozatkészséget. Tudta, hogy ezáltal válhat egyre inkább egygé Krisztus megváltó akaratával.

Halála után a közelállók megpróbálták megörökíteni lelki kincseit, ezért állították össze a Legatus című gyűjteményt. A következő időkben azonban Gertrúdot szinte teljesen elfelejtették. Csak 1550 után – és a következő két évszázadban, amint Franciaországban a Jézus Szíve-tisztelet egyre inkább elterjedt – fedezték föl és adták ki a műveit. E kiadásoknál a hangsúlyt főképp Jézus emberi Szívének tiszteletére helyezték át, jóllehet Gertrúd lelkisége sokkal tágasabb, s jámborsága a Megtestesülés misztériumának egészére támaszkodik.

Anélkül, hogy hivatalosan szentté avatták volna, ünnepét 1738-ban fölvelték a római naptárba, november 16-ra. 1739-ben áthelyezték november 15-re, de amikor Nagy Szent Albert ünnepét 1932-ben bevezették, 16-ra került vissza.

A szent egyszerű szavakkal beszéli el a döntő pillanatot, a látomást, mely igazi megtérésre készítette, vagyis arra, hogy élete további részében egészen átadja magát Istennek. Maga előtt látta Krisztust és hallotta a szavát: „Ne félj! Meg akarlak menteni és szabaddá akarlak tenni. Te mindezeidig ellenségeimmel együtt a föld porát etted, és a föld töviseiből szívtál magadba néhány csepp mézet. Jöjj hozzám, én isteni erőmmel akarlak megitatni téged.” Az Úr és Gertrúd között azonban egy sűrű túskebokor állt. Az Úr félrehajtotta, és Gertrúd meglátta egészen közelről az Úr kezének sebeit, amelyek úgy ragyogtak, mint a drágakövek. És akkor az Úr kézen fogta őt.

Gertrúd ezt a leírást a következő imádsággal zárja: „Én Teremtőm és Megváltóm, az én ellentmondó érzületemet édes igád alá hajtottad. Attól az órától fogva a lelkem vidám volt és békességben élt. Kezdtém futni keneteidnek illata után s hamarosan tapasztaltam, hogy szerelmed igája, amely korábban oly elviselhetetlennek tűnt, szelíd és könnyű.”

Leírja azt is, hogy Szent János evangélista ünnepén látta a szeretett tanítványt. János beszélt neki arról, hogy a lelke mennyire elmerült Krisztus lelkében az utolsó vacsorán, amikor a fejét a keblére hajthatta. Gertrúd a maga természetes egyszerűségében megkérdezte tőle: „Miért nem írtál ezekről a dolgokról?” János pedig azt válaszolta neki, azért, mert először Krisztusnak az Egyház iránti szeretetének kellett kibontakoznia; s mert Jézus Szíve dobbanásának először az előregedett és kihűlt szeretetű világot kellett fölhevítenie.

Misztikus kegyelmeivel, Krisztussal való közvetlen találkozásával és beszélgetéseivel kapcsolatban – amit mi, „normális” emberek nem kapunk meg itt a földön – nem tehetünk mást, mint hogy beszélni hagyjuk őt magát. Azt írja, hogy a szíve megkapta Krisztus öt sebeit. Karácsony idején a Szűzanya átadta neki a Gyermeke Jézust, hogy a szívében mint jászolban őrizze őt. Az Úr hét különleges kegyelmi ajándékot ígért neki, s ennek jeleként egyszerre hét aranygyűrű ragyogott a kezén. Amikor a megfeszített Krisztust látta, hogy elviselhetetlen kínjaira választ adjon, Gertrúd kihúzta a szegeket, és illatozó szegfűket tett a sebhelyekbe.

Mindezek közben Gertrúd úgy érezte magát, mint egy „csatorna, melyen keresztül Isten kegyelmet áraszt az emberek felé”. Nem lehet megszámlálni azokat, akiknek segítséget és vigaszt nyújtott. Mindemellett ez a művelt apáca a Szentírást németre fordította nővértársainak, hogy azok könnyebben megérthessék Isten szavát.

SKÓCIAI SZENT MARGIT

November 16.

*Reska, 1047. +Edinburgh, 1093. november 16.

Margit sorsát, születésétől haláláig a világtörténelem jobban meghatározta, mint a többi fejedelmi családból született gyermekét. Ezt életrajzírója, Durmferline-i Theoderich szerzetes is érezhette, mert a szent életrajzában – amelyet Margit leányának, Matildnak, Anglia királynőjének írt – a szokásosnál nagyobb helyet szentelt a történeti eseményeknek.

Mintegy két évvel Margit születése előtt Nagy Alfréd utódait letaszították a trónról és elűzték Angliából. Erre okot is szolgáltatottak. Dédapjuk, akit a nép „Tanácstalan Ethelréd”-nek nevezett, a dánokkal régóta meglévő szövetséget, amely biztosította az angolszász királyságot, tönkretette azzal, hogy az Angliában lévő dánokat orvul meggyilkoltatta. A dán király bosszúhadjáratában Ethelréd életét vesztette, első házasságából való fiát, Ironside Edmundot pedig később gyilkolták meg. Dánia királyát, Knudot ismerték el Anglia új uralkodójának. Trónja megerősítése érdekében Knud feleségül vette Ethelréd második feleségét, a normann Emma hercegnőt. Emma két kiskorú fia nagybátyjukhoz menekült Normandiába.

A fiúkat először Norvégiába vitték, amelynek királya, Szent Olaf mint viking Ethelréd szolgálatában állt. Amikor tíz évvel később Knud Norvégiát is meghódította, a két fiú, bizonyára Olaffal együtt, akinek a sógora Kijevben uralkodott, Kelet-Európába jött. Az első biztos adat, amellyel Margit atyjáról, Edmundról rendelkezünk, az, hogy Magyarországon élt, és Szent István király rokonságából vette feleségül Ágotát (aki egyes történészek szerint Szent István húga, mások szerint Gizella rokona volt).

Margit valószínűleg 1047-ben született, s az e házasságból származó három gyermek közül a legidősebb volt. Edmund jól érezhette magát Magyarországon, hiszen atyjának mostohatestvére, Eduárd 1041-ben elfoglalta Anglia trónját, tehát már nyugodtan hazatérhetett volna. Amikor ugyanis Knud mindkét fia meghalt, Eduárdot hazahívták, hogy véget vessenek az idegenek uralmának Angliában. De tudomásul kellett venniük, hogy a korábbi idegen uralmat egy másikkal cserélték föl. Eduárd ugyanis egész ifjúságát Normandiában töltötte. Amikor Anglia királya lett, majdnem kizárólag normannokkal vette körül magát. Anglia egyháza és kultúrája az ötvenéves dán fennhatóság alatt nagy sebeket kapott, kézenfekvő volt tehát az új király számára, hogy a püspöki és apáti székekbe képzett, a clunyi reform szellemét képviselő normann klerikusokat hozzon. A hivatalnokok is mind Eduárd ifjúkori, normann barátai lettek. Házassága gyermektelen maradt, s lassan közismertté vált, hogy a trónt elígérte Normandiai Vilmosnak, a nagybátyjának. Ilyen ígéretre Eduárdnak nem volt joga, mert Angliában a királyság nem öröklődött, hanem választás útján szállt tovább. A „Bölcsök Tanácsa” volt arra hivatva, hogy az örököszt megválassza. Az uralkodó dinasztiának csupán hagyományos joga volt ahhoz, hogy a választás lehetőleg egy családtagra essék. Így a Bölcsek Tanácsa, ez a tősgyökeresen angolszász hivatal elérte, hogy Alfréd utolsó életben lévő ivadékát visszahívják a trónra.

Küldöttség indult tehát Magyarországra, hogy a király unokaöccsét és családját visszahozzák Angliába. 1057-ben vagy valamivel korábban érkezett Edmund a feleségével, Ágotával s gyermekeivel: Margittal, Krisztinával és Edgárral Anglia földjére, amely természetesen idegen volt számára. Margit ekkor tíz éves lehetett, s hogy miként fogadta ezt a hazatérést, arról életrajzírója nem emlékezett meg. Edmundot királlyá koronázták, de néhány év múlva meghalt.

Ezáltal ismét előtérbe került a trónutódlás kérdése, mivel gyermekeket nem szoktak királlyá választani. A figyelem egyre inkább a mindenki által szeretett, bátor Harald, az angolszász Edán nemesi párt jelöltje felé irányult.

Normandiai Vilmos korábban, amikor Harald hajótörés miatt a normann partokra vetődött, megeskette, hogy támogatni fogja az ő trónkövetelését. Amikor Eduárd 1066-ban meghalt, Harald ezt az esküt, mert kikényszerített volt, érvénytelennek nyilvánította és elfogadta a királyválasztást. A folytatás az lett, hogy uralkodása nem tartott egy évig sem, mivel a hastingsi csatában elesett. A Bölcsek Tanácsa most, utolsó kísérletként Anglia függetlenségének megvédésére, a fiatal Edgárt, Edmund és Ágota fiát, Margit testvérét választotta királlyá. De Hódító Vilmostal szemben a gyermek Edgárnak nem voltak esélyei, már csak azért sem, mert a legfontosabb állami hivatalok normannok kezében voltak, akik hercegüket, Vilmost ujjongva ünnepelték mint királyt.

Edgár, anyjával és nővérével Margittal együtt, Anglia ősi ellenségéhez, Skóciába menekült. Akkor Malcolm uralkodott Skóciában, akit alattvalói „Véres”-nek hívtak. Félelmetes kegyetlenséggel állt bosszút Macbeth hívein, aki atyját megölte és elragadta a trónt. Anglia határvidékének lakói is

többször megszenvedték ezt az irtóhadjáratot. Malcolm Anglia belső bizonytalanságát és az angolszász uralkodócsalád távollétét arra használta föl, hogy újra meg újra betört az országba. Ugyanakkor megszerezte magának Margit kezét, aki csak családjának sürgetésére mondott igent a házasságra.

Margitról attól az időtől kezdve kapunk élesebb vonásokkal rajzolt képet, hogy Skócia királynéja lett. Életrajzában ez áll: „Malcolm a legnemesebb családból vett magának feleséget, aki még nemesebb volt bölcsességében és jámborságában.. hatására a király elhagyta vad szokásait... Egész környezete megváltozott Margit körül... Előtte többé egy durva szót ki nem ejtettek.” Életrajzírója azt is közli, hogy Margit – és nem a király – összehívta a skót egyház zsinatát, hogy a római egyház szokásaitól eltérő szokásoktól, amelyek az egykor Írország felől megtérített skót egyházban még mindig fellelhetők voltak, megszabadítsa a skótokat. A királyné a zsinaton tárgyalta teológiai kérdésekhez is hozzászólt. Akkoriban éles viták folytak arról, hogy a bűnös embernek egyáltalán szabad-e Krisztus Testét magához vennie. Margit azt a nézetet képviselte a zsinat előtt, hogy – jóllehet valamennyien bűnös emberek vagyunk – ha valaki meggyőnt, megbánta bűneit, megtette az elégtételt, és hittel járul a szentáldozáshoz, az a Szentírás szerint nem ítéletre, hanem bűnei bocsánatára méltó.

Nemcsak az életrajzíró Theoderichtól, hanem más forrásokból is tudjuk, hogy Skócia népe hálás szeretettel tisztelte Margit királynőt, aki templomokat és kolostorokat épített, és minden nyomorúságos szenvedőn segített. Az irgalmasság tetteinek gyakorlásával emléket állított az emberek szívében. Margit, aki Alfréd családjának utolsó királynéja volt, minden angol királynő anyja is lett azáltal, hogy leánya, Matild Hódító Vilmos legkisebb fiának, a Vilmos utódjává tett I. Henriknek lett a felesége.

Margit 1093. november 16-án halt meg, négy nappal azután, hogy a férje, Malcolm és idősebb fia az angolok elleni csatában elesetek. A nép körében azonnal szentként kezdték tisztelni; ünnepélyes szentté avatása 1261-ben történt. Margit és Malcolm földi maradványait a reformáció idején Spanyolországba menekítették, az Escorial templomában nyugszanak.

Ünnepét 1673-ban vették föl a római naptárba, június 10-re. 1969-ben november 16-ra helyezték át.

Theoderich a következő jelenetet örökítette meg röviddel a szent halála előtt: „Amikor a királyné halálán volt, belépett hozzá a szobába egyik fia. Éppen a harcterről jött, a lelke súlyos bánattal volt teli, hiszen anyjának azt kellett volna jelentenie, hogy atyja és testvére a csatateren maradtak holtan, és most anyját is halálán látja. Miközben szívét eltöltötte a keserűség, a királyné összeszedve utolsó erejét, megkérdezte, mi van férjével és a másik fiával. A fiú, arra gondolva, hogy ha az igazat mondja, azzal megöli édesanyját, csak annyit válaszolt, hogy tőjöl vannak. A királynő azonban fölsóhajtott, és ezt mondta: Tudom, tudom, de megesketelek téged a kezemben lévő keresztre, mondd el nekem a valóságot. Így a fiú elmondta a történeteket. S ekkor Margit ahelyett, hogy asszonyoknál szokásos jajgatásban tört volna ki, ez a keresztény lélek az égre emelte a szemét és két karját, majd az Istent dicsérte azért, hogy élete utolsó órájában még ilyen nagy szenvedésben lehetett része.”

A szentté avatás alkalmával ereklyéit kiemelték, s a legenda szerint a következő történt. Felnyitották a sírt, és a maradványokat egy ezüst ravatalra helyezték, hogy a templom szentélyébe vigyék át. Amikor a menet Malcolm király sírboltja előtt haladt el, meg kellett állniuk, mert az ereklyét vivők nem tudtak továbbmenni. Akkor egy öregember azt tanácsolta, hogy emeljék ki Malcolm csontjait is, és helyezték oda Margit mellé. Mikor ez megtörtént, folytathatták útjukat.

Ez a csodás elbeszélés azt a meggyőződést tükrözi, hogy Margit megszelídítette és szentségben maga mellé vette Malcolmot.

November 17.

AVALONI SZENT HUGÓ püspök

November 17.

*Avalon, 1140. +London, 1200. november 16.

A burgundiai királyságban lévő Avalon urának fia volt. Anyja halála után a Villard-Benoît-i ágostonos kolostorba lépett. Mintegy húszéves volt, amikor a nagy karthauzi kolostorban (Grande Chartreuse) tett látogatását követően karthauzi lett.

1180-ban rendje priorként küldte az első angol karthauzi kolostorba, a somerseti Withambe, melyet II. Henrik építtetett Becket Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 738. o.) meggyilkolása vállalt vezeklése részeként. Hugó jól megalapozta a kolostort, amelybe számos különféle rendű és rangú jelentkező kérte föl vételét; köztük volt a skót Ádám, Dryburgh premontrei apátja is.

1186-ban II. Henrik meghívta Hugót Lincolnnak, Anglia legnagyobb egyházmegyéjének püspökévé. Az új püspök egyik első tevékenysége volt, hogy újjáépíttette székesegyházának keleti kereszthajóját, amely egy évvel korábban földrengés következtében részben leomlott. Ez az új épületrész az angol gótika legkorábbi példáihoz tartozik. Hugó püspök a székesegyház kanonoki stallumait rendszerint jól képzett férfiakkal töltötte be, és így módon megalapozta a lincolni teológiai iskola hírnevét. Walesi Gerald (Giraldus Cambrensis, 1147–1223), aki maga is ebben az iskolában tanult, két életrajzt is szerkesztett Hugó püspökről, s ezek értékes kiegészítései a Magna vitának, amelyet káplánja, Eynshami Ádám írt.

Hugó püspök az Egyház és a lincolni püspöki szék jogainak erőteljes védelmezője volt az angol királlyal szemben. Felszentelése után nem sokkal nagyon megharagította II. Henriket, mert egyik udvari főerdészét kiközösítette, és megtagadta, hogy egy királyi hivatalnokra kanonokságot ruházzon, de a király kérésére létrejött találkozásuk alkalmával kibékültek.

Később Hugó ellentéte I. Richárddal abból fakadt, hogy elrendelte a király: az angol nemesség támogassa őt háromszáz lovaggal, s ezek egy évig álljanak a szolgálatára Franciaországban. Hugó püspök elutasította ezt a méltánytalan kívánságot, majd Franciaországba utazott, hogy kibéküljön Richárddal. A középkor más szentjeihez hasonlóan Hugó is különleges szeretettel törődött a bélpoklosokkal; gyakran meglátogatta kórházait, gazdag ajándékokat vitt nekik, intette őket, hogy türelemmel viseljék szenvedéseiket, és gyengéden megcsókolta azokat, akiket leginkább csúffá tett a betegség. – Tevékeny szeretete kiterjedt a zsidókra is, akiket az üldözések idején támogatott. Amikor Hugó földi maradványait Lincolnba vitték, a zsidók úgy siratták, mint Isten hűséges és hívő szolgáját. – Különleges szeretetet és jóindulatot tanúsított a gyermekek és az állatok iránt is.

Bár Hugó Lincoln püspöke volt, a későbbiekben Witham karthauzi kolostorát is vezette, s minden év őszén ott töltött egy-két hónapot. Röviddel halála előtt még egyszer meglátogatta a nagy karthauzi kolostort; áthaladt Párizson, ahol a professzorok és diákok lelkes fogadtatásban részesítették. Visszafelé utaztában Londonban halt meg 1200. november 16-án. Azon a napon, amelyen holttestét visszavitték Lincolnba, több csoda történt. Nagy sokadalom jött össze a városban; fejedelmek, püspökök és nemes urak vetélkedtek a tisztességért, hogy koporsóját vihessék az utcán.

Hugót 1220-ban avatták szentté. Az arany ereklyetartót, amelyben maradványait őrizték, a reformáció idején elpusztították, ereklyéi elvesztek.

RÓKUS GONZÁLEZ és TÁRSAI vértanúk

November 17.

*Asunción, 1576. +Caaró, 1628. november 15.

A Paraguay folyó középső folyásánál terül el Asunción városa. A 16. században a mai Argentína, Paraguay, Uruguay, Dél-Brazília (Rio Grande do Sul) egész vidékének, valamint Bolívia és Chile egy

részének fővárosa volt. Bár az 1537-ben alapított és 1547-ben püspöki székhellyé emelt város nem lett olyan gazdag, mint Lima, mégis – mint Buenos Aires is – ott állt a latin-amerikai kultúra és civilizáció kezdeténél.

Roque González de Santa Cruz 1576-ban született; apja Don Bartolomé González de Villaverde gazdag földbérlő nemes, anyja Dona Maria de Santa Cruz. Születésének sem a hónapját, sem a napját nem ismerjük. Két fivére, Pedro és Gábiel pap volt, Francisco nevű testvére pedig Asunción kormányzójának a helytartója; egy másik fivére, Mateo ügyvéd volt San Juan de Verasban, az utolsó pedig vezető helyet töltött be Santa Fé város alapításában. Nővére, Francisca Asunción királyi főkincstárnokával kötött házasságot.

Rókust jó keresztény családja mellett a jezsuiták nevelték. Buzgó volt az imádságban és szerette a visszavonultságot. Társai szentnek tekintették. Emellett irodalmi műveltsége a legjobb volt, amelyet ebben a városban szerezni lehetett. Jól ismerte országa természeti viszonyait, már ifjú korában gyakorlottá vált a lovaglásban, s szülőföldjének hatalmas folyamain és vad folyóin biztonságosan közlekedett. Apja földbirtokának (encomiendájának) indióival együtt megtanulta a kézműves mesterségek mindenféle fajtáját: a kőművességet, ácsmunkát, kovácsolást, gyapjúfonást és szövést. Egyúttal megismerte az indiókat is, és már gyermekként lelkesedéssel tanulta meg az őslakók guarani nyelvét. Az indiókkal való érintkezése kötetlen volt és magától értetődően természetes; egyszerűen emberként bánt velük, és csakhamar megismerte hitvilágukat, vérmérsékletüket, valamint gondolkodás- és életmódjukat.

Amikor Tucumán püspöke Asunciónban bérált, többen is kérték, hogy a fiatal Rókust szentelje pappá. Maga Rókus azonban nagy alázatosságában először elutasította ezt a lehetőséget. Végül a püspök rábeszélésére 1598 ádventjében pappá szentelték.

Asunciónban ő volt az első helyben született pap. Haladéktalanul hozzáfogott a bennszülöttek térítéséhez. Elhagyott mindent: otthonát, testvéreit, addigi életének szokásait, és teljesen új munkájának szentelte magát. Felkereste az indió falvak lakosait, nevelte és tanította őket és gazdag termést takarított be náluk. Missziós területe átfogta a Jejui-folyótól a Maracayú-hegységig terjedő vidéket; az itteni indiókat többé-kevésbé meghódította Irala generális, és beletagolta őket az encomiendába, Martin Ignacio de Loyola (1550 körül – 1612) püspök, a Jézus Társaság alapítójának unokaöccse 1603. évi rendelkezései szerint, amennyiben „városokon kívül indió-plébániákat” rendezett be. Rókus úgy kezdte meg missziós munkáját az indiók között, mint számtalan más világi pap. Olyan eredményesen dolgozott, hogy a város a székesegyház plébánosává javasolta. Nagy sajnálkozással búcsúztak el tőle az indiók; 1600-ban pedig átvette a spanyolokból és kreolokból álló új plébániáját. „A nép véleménye az volt róla, hogy szent, s ezt mindig meg is mutatta azzal a gondossággal, amellyel a misét mondta, valamint pontosságával és mindenki iránti nagy testvéri szeretetével” (Boldoggá avatási pere, 1630.). 1609-ben a püspök Asunción del Paraguay általános püspöki helynökévé nevezte ki. A világi tisztelet elutasítása, nagy alázatossága és az immár kilenc éve elhagyott indiók iránti szeretet arra indította, hogy megváltoztassa életmódját. Mivel ismerte a Jézus Társaság fáradozásait az indiók missziójának újjászervezése érdekében, 1609. május 9-én, harminchárom éves korában felvételét kérte a rendbe.

A missziós tevékenység utolsó szakasza Bartolomé de Las Casas (1474–1566) sikertelen kísérletével kezdődött. Az úgynevezett „redukciók” jegyében állott: az addig szétszórta élő indiókat plébániákon vonták össze. Diego de Torres atya, Paraguay jezsuita provinciálisa kezdte el ezt az új missziós rendszert, amennyiben Vincente Grifit és Roque Rodriguezt a guaycuruk vidékére küldte. Ezek a még teljesen civilizálatlan indiók a Paraguay folyó túlsó partján telepedtek meg, amelyen Asunción is alapították. – Gyakran rátámadtak a spanyol telepésekre, elrabolták a nyáját, a terményeket, a gyermekeket, „sőt végül még Hernandarias kormányzó nővérét is” (Levél 1512. február 15-éről). Elképzelhetjük tehát, hogy mennyire elámultak és megindultak Rókus honfitársai, barátai és hozzátartozói, amikor értesültek arról a szándékáról, hogy hajók és fegyverek nélkül átkel a folyón, s behatol ezekbe az óriási mocsarakkal és lapályokkal tarkított, harcias vadak által bizonytalanná tett őserdőkbe. Ünnepelesen elbúcsúzott az egész néptől és a papságtól, s a püspök áldásával elindult

egy társával és két spanyol ifjúval együtt. Rövid idő múlva jelentették az indiók hangjelzéseikkel a hithirdetők jelenlétét. Végtelen nehézségek közepette érkeztek el végül az első helységhez, és kérték, hogy beszélhessenek a törzsfőnökkel. Guarani nyelven megmagyarázták: csak arra kérnek engedélyt, hogy békében megtanulhassák a nyelvüket (ezek az indiók ugyanis más nyelven beszéltek). A nyelv tanulásával együtt elkezdtek az Evangélium hirdetését. A változás meglepő gyorsasággal következett be: csakhamar felbukkantak Asunciónban olyan indiók, akik békésen kínáltak halat és más egyebet is eladásra. A spanyol telepesek rémületére Diego provinciális elhatározta, hogy maga is megtekinti a missziót. Fogadták és nagy tiszteletnyilvánítással a kazikenhez, a bennszülött törzsfőnökhöz vezették. Diego de Torres erre engedélyezte egy redukció alapítását, mint ahogy a rend Mexikóban és Peruban már megvalósította. A nomádokként ide-oda kóborló indiokat, akik vadászból és halászból éltek, először is le kellett telepíteni, s paraszttá, kézművesekké és saját ügyeik intézőivé kellett nevelni.

Mindez szédítő gyorsasággal történt. Rókus volt az egész kereszténnyé tétel és civilizálás összetett vállalkozásának lelke. Fáradozásának első közvetlen gyümölcse a guaycuruk törzsfőnöke fiának nyilvános, és ünnepélyesen Asunción városában végbement megkeresztelése volt. Miután Rókus megszervezte az első redukciót, átvette San Ignacio Guazú redukcióját. 1612 májusában váltotta itt fel Lorenzana atyát, aki már megkeresztelt 300 indiót. Először a falu megtervezéséhez fogott: az egyéni tulajdon rendszere volt ez összekötve a közösség igazgatásával. Emellett az indiók megválasztották saját képviselőiket és vezetőiket. Felépítése a gyarmat igazgatásának mintájára történt.

Mindez ennek a maroknyi hithirdetőnek, mindenekelőtt a latin-amerikai jezsuita atyának, Roque Gonzáleznek a műve volt.

Az egész szervezet végül mégse lett egyszerű másolat; gondosan hozzá kellett illeszteni az indiók lelkiületéhez és sajátosságaihoz. Állandó önmegtagadásban és önátadásban, amely egyben a keresztény életvezetés maradandó példáját nyújtotta az indióknak, a hithirdetőknek elképzelhetetlenül sokat kellett szenvedniük a magányosság miatt. Rókus a már virágzó San Ignacio redukcióját elhagyva egyre újabb redukciókat hozott létre: Encarnaciónt (1615), Santa Ana Yaguapoát. Ez azonban minden alkalommal azt jelentette, hogy addig ismeretlen törzseket kellett megnyerni, letelepedésre alkalmas helyet kellett keresni számukra, s az embereket meg kellett tanítani a földművelésre, kézművességre és hasonlókra. Mindeme alapítások után első ízben hatolt be egy olyan vidékre, ahol még spanyol nem járt előtte: az Uruguay folyótól keletre eső területre. Ott megalapította a Concepción redukciót (1619). Ebben a redukcióban hét évig kellett maradnia. Ezt az indián telepet olyan gyakran érték aszályok és járványok, hogy Rókusnak el kellett mennie az emberi lehetőség határáig: egyetlen éjszaka sem aludt; inge leszakadt róla, s nem jutott ideje arra, hogy kimossa; dolgozott a mezőn, dolgozott a betegek mellett, a liturgia begyakoroltatásában, a hitoktatásban és a tanításban; harcolt a varázslók ellen, akik minden „szellemet” lekönyörögtek a keresztény indiók kis csapata ellen. Csakhamar megkezdődött azonban Concepciónban a normális élet. Rókus tovább ment, és megalapította az ezután következő redukciót: San Nicolást (1626), s ezt továbbiak követték.

1628-ban egy további redukció alapításához fogott Caaró vidékén, az Yjuhi folyó partja mentén, ahol egy Nezu nevű varázsló döntő befolyást gyakorolt. Augusztus 15-én Juan del Castilloval (Boldog Castillo János) együtt megalapította Asunción redukciót. Rókus atya távollétében a fiatal Juan del Castillo, aki még nem rendelkezett nagy tapasztalattal, hirtelen szembetalálta magát a Nezu varázsló által szőtt lázadással. Rókus Alonso Rodriguezzal (Boldog Rodriguez Alfonz) együtt visszatért Caaró vidékére, és lerakta a Todos los Santos redukció alapkövét. 1628. november 15-én, miközben misézett, a Nezu varázsló által felizgatott indiánok megtámadták a redukciót. Rókus a mise után a falu számára egy új kis harangot akart felfüggeszteni egy gerendára, amikor egy doronggal fejbe verték; azonnal holtan esett össze. Alonso Rodriguez atya hasonló sorsra jutott. Rókus szívét átszúrták és a tűzbe dobták; a szív azonban épen maradt. Ez több ízben megismétlődött. November 16-án Juan de Castillo atya is vértanúhalált halt az Asunción redukcióban. A keresztény indiók – újjászervezésük után – legyőzték a lázadókat, és arra is kötelezték őket, hogy tartsák meg a békét a

„Republica Guarani”-ban. Így jött létre egy indió hadsereg; indiók hozták létre és vezették, hogy megvédelmezzék az atyákat és a falvakat.

Rókusnak és társainak boldoggá avatási perét már 1629 februárjában kezdeményezték Asunciónban. XI. Pius pápa 1934. október 14-én valamennyiüket boldoggá, II. János Pál 1988. május 16-án szentté avatta.

November 18.

CLUNYI SZENT ODÓ *bencés apát*

November 18.

*Déols, 878/79. +Tours, 942. november 18.

909. szeptember 2-án Aquitániai Vilmos herceg baume-i Boldog Berno (850–927) apát rendelkezésére bocsátotta a burgundiai Cluny vidékét, hogy ott Péter és Pál patronátusa alatt kolostort építsenek. Ez a kolostor, amelybe Berno a bencés regulát és Anianei Szent Benedek (lásd: 93. o.) szokásait vezette be, egyedülálló lett a nyugati szerzetesség történetében, mert gyorsan fejlődött, ezenkívül az élén csaknem két évszázadon át szent apátok álltak. Odó volt Cluny nagy apátjai közül az első; ő a voltaképpen kezdeményezője a „clunyi reformnak”, amely olyan mélyrehatóan befolyásolta a középkor kultúráját és történelmét. Utódainak egyike, Szent Péter Venerabilis így írt róla: „Odó a galliai szerzetesség legfőbb megújítója; a rend első clunyi apátjaként arra törekedett, hogy megújítsa a szerzetesek buzgóságát... A szerzetességből ugyanis csaknem egész Európában már csak az öltözék és a tonzúra maradt meg; Odó egyedül vállalkozott erre az isteni feladatra, és miközben lerakta Cluny alapjait, nem hagyott fel azzal, hogy erre is, arra is elvesse a kolostori élet magvait.”

Odó I. Ebbónak, a burgundiai Déols urának a fia volt. Apja Szent Mártonnak (lásd: A szentek élete, 650. o.), Tours püspökének ajánlotta. Ő maga közli ezt az epizódot, amely az életében olyan nagy szerepet játszott. Ebbo, akinek jogi ismereteit és a Szentírás iránti szeretetét különösen magasztalja, a karjára vette, és így szólt: „Márton, ki a papság gyöngye vagy, fogadd el ezt a gyermeket.” Odót később Aquitániai Vilmos udvarába küldték, ahol a fiatal nemesek szokásos életét élte, és különös öröme telt a vadászatban. Lelke mélyén azonban kielégületlen maradt. Egy karácsony éjjel így imádkozott Szűz Máriához: „Irgalmasság asszonya és anyja, aki ezen az éjszakán az Üdvözítőt ajándékoztad a világnak, könyörögi érettem! Dicsőséges és hasonlíthatatlan szülésedhez folyamodok, ó, Irgalmas; hajtsd füledet jóságosan az imádságaimhoz! Félek, hogy életem nem tetszik a Fiadnak; és mivel Ő általad nyilvánult meg a világnak, kérlek, járj közben értem, hogy ne késlekedjék, hanem legyen részvéttel irántam.” Ez a bizakodó imádság meghallgatásra talált. 19 éves korában Odó papi pályára lépett, és csakhamar kanonok lett a tours-i Szent Márton katedrálisban. Már ekkor kialakult a Szűzanya és Szent Márton iránti különleges tisztelete, ami egész életében jellemezte.

Életrajzírója, Salernói János, aki itáliai utazásai során ismerte meg és el is kísérte, arról tudósít, hogy Máriát mindig így nevezte: „az Irgalmasság Anyja”; Szent Márton tiszteletére pedig tizenkét antifonát és négy himnusz szerzett. Mint tours-i kanonok szigorúságban és szellemi munkában töltötte az életét. A tökéletesebb élet után vágyódva 909-ben a baume-i kolostorba ment, amely abban az időben Berno apát vezetése alatt állott. A kolostori iskola tanítója lett. Alázatossága és egyszerűsége elnyerte az apát bizalmát, úgyhogy pappá szentelte, majd 927-ben kinevezte Cluny apátjává. XI. János pápa (931–935) felhatalmazta Odót, hogy reformáljon meg számos kolostort Galliában és Itáliában; ennek olyan mértékben eleget tett, hogy kortársa, a Reimsi Flodoard (893/94–966) krónikás „a kolostorok reformátorának és a szent regula megújítójának” nevezi.

Odó nagyon magas követelményt támasztott a szerzetesség iránt, s ezt számos írásában és beszédében kifejtette. Ezek nagyon érdekes utalásokat tartalmaznak különféle teológiai problémákra s megnyilvánul bennük patrisztikus és humanista képzettsége is. Leghíresebb költői műve, amely az Occupatio címet viseli, kétkötetes, terjedelmes fejtegetés az üdvtörténetről. Annak a nyomorúságos

helyzetnek a hatására, amely évszázadában az Egyházat terhelte, hangsúlyozta, hogy a szerzetesek „apostoli élete” pünkösdi ünnepének megújító és megtisztító misztériumát folytatja. Különösen fontosnak tartotta Odó a szegénységet, mert a pénz rendetlen szeretete az önzés, a büszkeség és minden bűn forrása, s ezek a szemlélődés útjában állnak. A clunyi apát szemében a szerzetesek szerepe az Egyházban az, hogy az ősegyház életét folytassák a jelenben; a kolostori élet így a mennyországra tekint, mert beteljesülését csak a mennyei Jeruzsálemben éri el. Ezt a tanítást Nagy Szent Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 511. o.) írásai befolyásolták, akinek Jób könyvéhez írt kommentárjából Odó összefoglalást készített.

Odó reformtevékenységét néha maguk a szerzetesek akadályozták. A pápák bizalma azonban segített neki, hogy határozottan véghezvigye ezt a művet, amely az egész Egyháznak érdekében állott. 936-ban megbízták, hogy a clunyi szokásokat vezesse be a Róma falain kívüli Szent Pál apátságban (San Paolo fuori le Mura), és valamennyi római kolostor főapátjává nevezték ki. Ugyanebben az évben, majd még egyszer 939-ben VII. Leó pápa felhívta, hogy közvetítőként lépjen fel különféle vitás ügyekben, amelyekben a római Egyház érdekei forogtak kockán. VIII. István pápa 941-ben hasonló missziót ruházott rá.

Odó egész életét rendkívüli események jellemzik, amelyek kortársai szemében szentségét tanúsították. Így értesülhetünk arról, hogy egy napon, amikor még fiatal szerzetes volt, s Berno jelt adott egy étkezés befejezésére, Odó még néhány kenyérdarabot tartott a kezében, és éppen arra készült, hogy megegye őket. Mivel nem akarta megszegni a fegyelmet azzal, hogy távoztában kenyeret morzsolgat, úgy vonult el, hogy a kezében maradtak; amikor az étkezés utáni hálaadás után visszatért a templomból, bevádolta önmagát Bernónál. Ez azután csodálkozva megkérte, hogy nyissa szét a kezét: íme, a kenyérmorzsák drágakövekké változtak. Egy másik esetben – így közlik – a jelenléte megakadályozta egy csónak elmerülését; barátságossága és nyájassága megtérített egy fiatal rablót. Maga Odó épületes történetekkel szötte át az írásait; gyakran nagyon realista nyelvet használt, s ez stílusának erőt és tekintélyt kölcsönzött.

942 körül ismét Rómában tartózkodott. Makacs láz gyötörte, és csakhamar belátta, hogy Isten hazahívja, de látni kívánta még egyszer Szent Márton sírját. November 1. előestéjén érkezett meg Tours-ba; szerzetesektől körülvéve halt meg november 18-án. Ereklyéit a l'Isle-Jourdainen (Gers) őrzik.

DUCHESNE SZENT FILIPPINE apáca

November 18.

*Grenoble, 1769. augusztus 29. +Saint-Charles, Saint-Louis mellett, 1852. november 18.

1769. augusztus 29-én született Grenoble-ban. Apja egy hitetlen ügyvéd volt, akit áthatottak a 18. század filozófiai eszméi, és hosszú időn át rokonszenvezett a forradalommal. A Duchesne család nem mindennapi tetteireiből és szívósságából Filippine is örökölt valamit. Apja nézeteire való tekintet nélkül jó kereszténynek nevelték. Saját közlése szerint már nagyon fiatal korában az volt a vágya, hogy misszióba mehessen, s remélte, hogy majd vértanúságot is szenved. A szerzetesi életre való elhivatottsága határozott módon csak később mutatkozott meg. Némi családi ellenállás után megkapta az engedélyt, hogy kövesse hivatását. Egyaránt vonzotta a szemlélődő és az apostolkodó szerzetesélet. Úgy vélte, hogy eszményét a grenoble-i vizitációs kolostorban találja meg. A kolostornak nevelőintézete is volt, s ott Filippine nevelői képességeit is gyakorolhatta.

1785-ben vette fel a vizitációs nővérek ruháját. Noviciátusi éve után azonban apja nem akart hozzájárulni ahhoz, hogy szerzetesi fogadalmat tegyen. A jövő mind bizonytalanabb lett, és az apa nem akarta, hogy lánya elkötelezze magát a szerzetesi életre. Aggályai jórészt megalapozottak voltak. A forradalom eseményei éppen Grenoble-ban vezettek különösen tragikus fordulathoz. Több incidens után 1791 elején arra kényszerítették a vizitációs nővéreket, hogy saját maguk oszlassák fel magukat. Filippine-nek Grane-ban (Drôme) levő családi birtokán kellett menedéket keresnie. A tétlenség azonban, amelyre ott kárhoztatva volt, ránehezedett, ezért néhány hónap múlva visszatért

Grenoble-ba. Rendíthetetlen bátorsággal szentelte magát a politikai foglyok, mindenekelőtt a papok és szerzetesek megsegítésének. 1794-ben a forradalom idején lefoglalt és a „nép tulajdoná”-nak nevezett egyházi javakat és épületeket árverésre bocsátották. Ezt arra használta fel Filippine, hogy visszaszerezze a vizitációs kolostor fogháznak használt épületeit.

La Louvesc-ba, Régis Szent Ferenc János (lásd: 309. o.) sírjához tett zarándoklata után azt hitte: az a feladata, hogy újból összegyűjtse kolostorból szétszéledt társnőit. Ilyen irányú kísérletei azonban sikertelenek maradtak. Ekkor egy véletlen folytán kapcsolatba került Joseph-Desiré Varinnal (1769--1850), aki röviddel azelőtt Barat Szent Magdolna-Zsófiával (lásd: 285. o.) együtt Amiens-ben megalapította az „Institut du Sacré-Coeur”-t, a Szent Szív Intézetét. Ignáci veretű apostoli felfogásában Filippine felismerte személyes útját. Késedelem nélkül felvette a kapcsolatot Barat anyával, és az alapítónő hamarosan Grenoble-ba érkezett. 1804. december 13-án megalapította a grenoble-i Szent Szív Intézetet. Ezt követően még egy évnél tovább Grenoble-ban maradt, hogy maga vezesse Filippine és néhány más jelölt nő noviciátusát. A két alapítónő kiválóan megértette egymást, mély barátság szövődött közöttük, s ez egész további életükön át tartott. 1805. november 21-én Filippine és első társnői letették fogadalmaikat; néhány héttel később Barat anyja visszatért Amiens-be, Filippine-nek pedig át kellett vennie a grenoble-i nevelőintézet vezetését.

Néhány hónap múlva azonban, egy átutazó szerzetes által hozott különféle hírekkel kapcsolatban felébredt gyermekkorának missziós irdeklődése. Ez csakhamar olyan erőssé fokozódott: hogy benne Isten felszólítását látta. Kívánságai és tervei mindenekelőtt Észak-Amerikára irányultak. Többször fordult ebben a tekintetben Barat anyához, aki alapjában véve pozitív, de lényegében halogató választ adott, mert úgy gondolta, hogy a Sacré-Coeur még nem eléggé érett ilyen alapításokra. 1815-ben Filippine-t a kongregáció általános titkárnőjévé nevezték ki, és Párizsba kellett költöznie, de ő továbbra is rendíthetetlenül bízott tervei megvalósulásában.

1817 májusában határozott kérés érkezett a louisianai Dubourg püspöktől. Most végre engedett Barat anyja. 1818. március 19-én Filippine négy más szerzetesnővel együtt Bordeaux-ban hajóra szállt. Május 29-én érkeztek New Orleansba. Azonnal hozzáfogtak, hogy Saint-Charles du Missouriban ingyenes iskolát nyissanak, anyagi körülményeik azonban túlságosan szegényesek voltak. Tovább kellett menniük Fleurissant-ba, ahol sikerült egy nevelőintézetet létesíteniük. Amikor az első amerikai hivatások jelentkeztek, 1821-ben noviciátust rendeztek be. 1822-ben a nővérek megnyitottak egy másik házat a louisianai Grand Coteau-ban. Új alapításai száma csakhamar tekintélyes lett (Saint-Michel, 1826; Saint-Louis, 1827).

A csodálatos fejlődés Duchesne anyja műve volt. Társnői tisztelték szentségének erős kisugárzását és határtalan felebaráti szeretetét, tekintélyét azonban mégis kikezdték. Feltétel nélküli engedelmességében Duchesne anyja az intézet szabályzatát legapróbb részletében is változtathatatatlannak tartotta. A szerzetesnők közül néhányan azt kívánták, hogy a szabályzatot alkalmazzák a helyi körülményekhez, az országhoz és éghajlatához. Ebben a tekintetben azonban Filippine hajthatatlannak mutatkozott.

1840-ben ismét egyszerű szerzetesnő lett Saint-Louis-ban. A következő évben új alapítást terveztek a Missourival szomszédos területeken, Sugar Creekben, a potowatomi keresztény indián törzs vidékén. Kérte, hogy részt vehessen benne, egészségi állapotának fokozódó romlása azonban nem tette lehetővé, hogy hosszabb időt tölthessen az új alapításban. Már 1842 júliusában arra kényszerült, hogy visszavonuljon Saint-Charles-ba. Itt még tíz évig élt alázatosságban és imádságban. Békésen halt meg 1852. november 18-án. Emlékét a legnagyobb tiszteletben őrizték meg. 1940. május 12-én boldoggá, 1988. július 3-án szentté avatták.

November 19.

ÁRPÁDHÁZI SZENT ERZSÉBET

November 19.

a világegyházban november 17. *1207. +Marburg, 1231. november 17.

A ciszterci szerzetes, Heisterbachi Caesarius így kezdi Szent Erzsébet életrajzát: „A tiszteletreméltó és Isten előtt oly kedves Erzsébet előkelő nemzetségből származott, s e világ ködében úgy ragyogott föl, mint a hajnalcillag.” Erzsébet azok közé a szentek közé tartozik, akiknek sugárzása nem csökken, fénye minden kor minden emberének világít.

Magyarországon született, abban az országban, amelyben a független állami lét és a kereszténység alapjait Szent István király rakta le. Atyja II. András magyar király, anyja a merániai Gertrúd volt. Erzsébetet már négy éves korában eljegyezték Tübingia leendő grófjával, Lajossal. Lajos szülei, Hermann gróf és Zsófia grófnő e házasságtól sokat várt, és reményük igazolását látták abban, hogy a kis menyasszony fényes kísérettel és kincstárnyi hozománnyal érkezett a wartburgi várba. Német környezetben akarták nevelni, hogy jól elsajátíthassa új hazájának minden szokását.

A kis Erzsébet jósága és kedvessége hamarosan megnyerte a vár népét. A nála hét évvel idősebb Lajos kezdettől fogva szívből szerette. A leendő anyós, Zsófia asszony ellenben egyre növekvő rosszállással figyelte a gyermek fejlődését, mert szokásaival nem tudott egyetérteni. Nemcsak apró, túlzásnak minősített vallási gyakorlatai zavarták (Erzsébet például ismételtén megszakította játékait, hogy, mint mondta, „Istent szeresse”), hanem az is, hogy teljes természetességgel magával egyenrangú társnak tekintette a legegyszerűbb gyermekeket is. Ezt még mind elnézte volna, mint gyermekes jámborságot, azt azonban már nem tudta megbocsátani, hogy Erzsébet nem vette át az udvari élet előírt formáit: nem volt hajlandó megtanulni a nők számára akkor kötelező tipegő járást, s ráadásul minden körtáncnál jobban szerette a vad lovaglást. Ezzel egyébként az egész udvar megütközését is kiváltotta, s ha Lajos védelmébe nem veszi az áskálódásokkal szemben, és aránylag korai házassággal meg nem szilárdítja helyzetét a várban, Erzsébetet valószínűleg hamarosan hazaküldték volna Wartburgból Magyarországra.

A házasságkötés azonban megtörtént, és a fiatalok boldogsága teljes volt. Erzsébet teljes szívével átadta magát férjének, akihez a szeretet sokkal erősebb kötelékei fűzték, mint a szülők akarata vagy az együtt töltött gyermekkor. Most már nyugodtan függetleníthette magát az udvari etikettől. Ha férjét hazavárta, messzire elébe lovagolt, és viharos örömmel üdvözölte. Lajos pedig az udvari emberek megrökönyödésére egy asztalnál étkezett vele.

Lajosnak tapasztalnia kellett, hogy felesége szívét, jóllehet nagyon szereti őt, nemcsak ő birtokolja: Isten volt az, aki Erzsébetet egészen lefoglalta magának. És Lajos hálás hittel vette tudomásul, hogy felesége néha éjszaka fölkel mellőle, és a hideg padlóra fekszik, hogy Isten szeretetéért egy időre elhagyja férje közelségét. Azon sem ütközött meg, ha Erzsébet az asztalnál egy falatot sem evett, mert éppen böjtölt. Az 1225-ben kitört éhínség idején teljes tekintélyével mögötte állt, amikor Erzsébet fölnyitotta a kamrákat és hombárokat, és „kifosztva” a várat, segített az éhezőkön.

Erzsébet legbensőbb titka s egyúttal legvonzóbb vonása az volt, hogy tökéletes összhangot tudott teremteni az Isten és a férje iránti szeretet között. Vannak, akik úgy magyarázzák, hogy a szerelme egyre inkább lelkivé vált. Ám ezt cáfolja az a tény, hogy milyen kimondhatatlan fájdalmat érzett akkor, amikor Lajos 1227-ben keresztes hadjáratra indult. Mintha sejtette volna a jövőt, Lajos ugyanis még útközben megbetegedett és meghalt. A hírt alig merték közölni Erzsébettel, s mikor megtudta, ezzel a kiáltással rohant végig a vár termein: „Jaj, Uram Istenem, most az egész világ meghalt számomra!”

Lajos oltalma nélkül nem folytathatta tovább addigi életét, ezért egy óvatlan pillanatban, gyermekeivel együtt elhagyta a várat. A későbbi korokban, amikor már nem értették a szegénység utáni vágyat, amely Erzsébet szívében állandóan égett, menekülését úgy magyarázták, hogy „elűzték

a várból". Érdemes fölfigyelnünk arra, hogy ez a későbbi értékelés mennyire megváltoztatta Erzsébet alakját: egy kitaszított, szegénységbe jutott grófnő, aki csodákat művel, hogy legyőzze környezete gonoszságait, jótettet jótettre halmoz, és fiatalon elég a szeretetben. Ez az Erzsébet-kép közelebb állt a hívők lelkéhez, mert érthetőbb volt, mint azé az asszonyé, aki mindezt szabad megfontolással, önként tette, és akinek férje halála adta az alkalmat arra, hogy az evangéliumot minden fenntartás nélkül kövesse.

Utolsó éveiben nagy szerepet játszott Marburgi Konrád, akit maga a pápa jelölt ki Erzsébet lelkiatyjául. Lajos még életben volt, amikor Erzsébet már arra a Konrádra bízta lelke vezetését, akinek 1226-ban engedelmisségi fogadalmat is tett. 1228-ban követte őt Marburgba. Konrád ferences komoly, szent buzgósággal teli pap volt, aszkézisben és szegénységben élt. Nagy feladatának tekintette Erzsébet tökéletességének kibontakoztatását. Szigorú lelkivezető volt: kis hibákért is megostorozta Erzsébetet. Ha észrevette ragaszkodását a világ dolgaihoz, azonnal kegyetlenül megvont tőle mindent. Így tiltotta el tőle utolsó társaságát, két kedves szolgáját is. Erzsébet pedig nem tiltakozott és nem keresett kibúvókat, hanem Krisztus iránti szerelme jeleként tökéletesen engedelmeskedett. Oly hűséggel és hajlékonysággal simult Isten kezébe, hogy emberi szigor nem tudott ártani neki.

De amíg egyik oldalon engedelmisségével megkönnyítette lelkivezetőjének dolgát, a másik oldalon szinte lehetetlen feladat elé állította: Konrádnak kellett irányítania Erzsébet mindent felülmúló szeretetének tetteit. Konrád egészségéről is néha maga Erzsébet gondoskodott, mert a betegápolásból sem akarta kivonni magát. A lelkivezető és rábízottja közti harc egyik mozzanata tűnik föl abban a levélben, amelyet Konrád Erzsébet halála után IX. Gergely pápának írt: „Könnyek között kérte tőlem, engedjem meg, hogy házról házra járva koldulhasson. Amikor ezt megtagadtam tőle, azt válaszolta: »Akkor olyat teszek, amit nem tilthat meg nekem!« És nagypénteken (1228-ban), amikor az oltárok minden ékességüktől meg voltak fosztva, a minoriták kápolnájának oltárára tette kezét, és lemondott a saját akarataról és a világ minden pompájáról. Amikor mindenről le akart mondani, amiye csak van, elhúztam az oltártól...”

Özvegyi javaiból Erzsébet ispotályt rendezett be Marburgban. Attól a bizonyos nagypéntektől fogva ott szolgált a ferences harmadrend szürke ruhájában mint betegápoló. Gyermekait nevelőkre bízta, mert úgy látta, hogy nem tud számukra megfelelő nevelést biztosítani. E döntésében bizonyára része volt annak is, hogy a szívét most már osztatlanul Istennek akarta adni. Legkisebb lányát, Gertrúdot boldogként tiszteljük (lásd november 13-án!).

1231 novemberében Erzsébet megbetegedett. Utolsó napjait gyermeki derű ragyogta be. Elajándékozta a még meglévő holmiját, s vigasztalta a mellette lévő nővéreket. 16-án éjfél körül halt meg. Marburgban temették el, s már négy évvel halála után, 1235-ben szentté avatták.

Ünnepét 1670-ben vették föl a római naptárba, november 19-re, a temetése napjára. 1969-ben ünnepét visszatették november 17-re, halálának napjára.

A szeretet nagy szentjének életét a wartburgi vár, a benne látható Erzsébet-lakrész, Moritz von Schwindt romantikus képei, valamint sok- sok elbeszélés hozza közel hozzánk.

Erzsébet gyermekkorából egy játszótársa, Guda, a következő epizódot mondta el: „Gyermekek szeretetével Szent János apostolt választotta kedves szentjének. Wartburgban ugyanis akkoriban az volt a szokás, hogy évenként mindenki sorshúzással választott magának egy szentet, akit külön is tisztelt és próbált követni. Erzsébet megkérte égi barátját, hogy a sorshúzás alkalmával mutakozzék meg neki. Az apostolok nevét egy-egy gyertyára írták, majd halomba rakták a gyertyákat, és húztak belőlük. Erzsébet Szent János gyertyáját húzta. Még egy próbát akartunk tenni, ezért ismét összekevertük a gyertyákat, de ő másodszor, sőt harmadszor is ugyanazt húzta ki. Attól a naptól fogva semmit nem tagadott meg, ha Szent János nevében kérték tőle.”

Miután tizennégy éves korában Lajos felesége lett, hatása annyira érezhető lett a fiatal grófon is, hogy Caesarius lelkesen írja: „Alattvalói számára boldog idők következtek. Rablás, betörés és erőszakos cselekmények esetében nem volt tekintettel a személyre. A gyilkost, akár lovag, akár nemes, akár paraszt volt, úgy ítélte meg, ahogy megérdemelte”.

Lajos egy alkalommal ellovagolt az Inselberg mellett, és így kiáltott: „Ha ez az egész hegy aranyból volna, akkor sem adnám oda érte az én Erzsébetemet!” Pedig Erzsébet tettei nemcsak az udvar embereit hökkentették meg rendszeresen, hanem olykor Lajostól is nagy megértést kívántak. Példa erre az az eset, amelyet legelső német életrajzírója jegyzett föl: Lajos távollétében Erzsébet befogadott a várba egy leprás beteget, sőt urának ágyába fektette, hogy állandóan mellette lehessen és szolgálhassa. Egy váratlan pillanatban hazatért a férje. Jelentették neki a történeteket, s Lajos szívében egy pillanatra borzadás és rosszallás ébredt. Mikor azonban belépett a szobába „Isten, az Úr megnyitotta belső látásának szemét”, és meglátta a tulajdon ágyában a megfeszített Krisztust. „Lelkesen tekintett Erzsébetre, és így szólt: Erzsébet, édes nővérem! Ilyen vendéget igazán gyakran fektess az ágyamba! Ezt nagyon meg kell köszönnöm neked!”

Amikor Lajosnak hadba kellett vonulnia Itáliába, Erzsébet három éven át helyettesítette a grófság vezetésében. Éppen ezekben az években gyenge aratások és árvizek sújtották a vidéket, úgyhogy a nép éhezni kezdett. Az ifjú grófné pedig nagy határozottsággal és körültekintéssel cselekedni kezdett; a vár alatt ispotályt nyitott, ahol naponta száz szegény kapott ellátást. Gyakran saját kezűleg osztotta nekik a kenyeret és a pénzt. Eladta ékszereit és drága ruháit, gypjút szőtt a szegényeknek, gyermekágyas asszonyok mellett segédkezett, és méltó temetést adott az elhunytaknak. Mikor hírért vette, hogy Lajos hazatérőben van, elébe lovagolt, és „ezernél többször is megcsókolta”. A várnagy panaszt emelt ellene, hogy „esztelen bőkezűségével” eltékozolta urának vagyonát. Igaz, hogy a kamrák és tárházak kiürültek, a nép azonban élt és békét élvezett. Lajos a panaszokra így válaszolt: „Engedjétek csak jót tenni, hogy megtegye, amit Istenért tenni akar, és legyen elég nekünk, ha Wartburg és Neunburg várát nem adja el!”

Egy alkalommal Lajos néhány napot barátjánál, a hildesheimi püspöknél töltött. Hazatérése után leült Erzsébet mellé, és mondani akart neki valamit, ő azonban sejtén, hogy a keresztes háborúról van szó, benyúlt urának zsebébe, és kihúzott belőle egy vörös posztóból készült keresztet. Megdöbbenve ismerte föl, hogy Lajos magára vette a keresztes lovagok jelét, s vállalta, hogy részt vesz a Szentföldért vívott harcban. Erzsébet tudta, hogy ez ura hosszú ideig tartó távollétét, esetleg halálát is jelentheti. Lajos hosszú beszélgetéssel akarta fölkészíteni döntése közlésére Erzsébetet, akire ez a hirtelen fölfedezés olyan erővel hatott, hogy ájultan esett össze. Lajos vigasztalni próbálta, de Erzsébet fájdalmát, aki egész a grófság határáig, Schmalkaldenig elkísérte őt, nem tudta csillapítani.

Egy esztendő múlva hozták haza a tübingiai lovagok Lajos holttestét. Erzsébet eléjük lovagolt, és fájdalommal telve borult a koporsóra, de így imádkozott: „Istenem, te tudod, mennyire szerettem az uramat. Odaadnám érte az egész világot, ha visszanyerhetném. De akaratod ellenére nem akarom visszahívni még akkor sem, ha csak néhány hajszálat kellene adnom érte”.

Abból az időből, amikor sógora, Henrik kormányozta a grófságot, elmondják, hogy Erzsébet változatlanul folytatta jótékonyágát a szegények között. Az egyik napon Henrik váratlanul tért haza a vadászatról, és találkozott vele, amint épp kosárral a karján igyekezett valahová. Henrik föltartóztatta, és látni akarta, mit visz a kosárban. Erzsébet engedelmesen átadta neki kosarát, melybe a szegények számára ételmet csomagolt, Henrik azonban illatozó rózsákat látott benne, s megszegyenülve útjára kellett bocsátania Erzsébetet.

Wartburg vára Lajos halálával üres és idegen lett számára. Télvíz idején hagyta el a várat, s lenn a hegy lábánál csak egy nagyon szegényes szállást talált. A ferencesek templomában épp az éjjeli zsolozsmára harangoztak, Erzsébet odasietett, és kérte a barátokat, énekeljék vele a Te Deumot. Később a sógora Eisenachban biztosított számára lakást.

A következő eset mutatja, hogy az emberek milyen gyorsan elfelejtik a kapott jótéteményt, és válnak barátból ellenséggé: Az egyik napon Erzsébet egy szűk utcácskában járt, amely sártenger volt, csak a

lerakott köveken lehetett száraz lábbal lépdelni. Szembejött vele egy öregasszony, akivel korábban nagyon sok jót tett, de most nemhogy kitért volna előle, hanem letaszította a kőről, és csúf szidalmakkal halmozta el. Erzsébet megcsúszott és elesett a sárban, de szó nélkül kelt föl, a közeli patakban letisztította a ruháját, és derűs arccal folytatta útját.

Az egyik udvari ember házában adtak szállást Erzsébetnek és gyermekeinek. A háziúr nagyon gorombán bánt vele, úgy kezelte mint egy bolondot, és lépten-nyomon sértegette. Amikor Erzsébet elhagyhatta ezt a szállást, a falaknak és a tetőnek megköszönte, hogy oltalmazták, és hozzátette: „Szívesebben mondanék köszönetet az embereknek is, de nincs miért”.

Egy közmondás szerint ha a füvet este letiporják, reggelre talpra áll. Erzsébet is ilyen volt. A barátainak sikerült elérniük, hogy megkapja özvegyi részét és a gyermekeit illető örökséget. A kapott javakból ünnepet rendezett, és vagyona negyedrészt saját kezűleg osztotta szét a szegények között. Beesteledett, mire mindenkinek átadhatta adományát. Mikor látta, hogy az öregek és betegek arra készülődnek, hogy a szabadban töltsék az éjszakát, kenyeret adott nekik, nagy tüzet rakatott, hogy melegedhessenek, és elrendelte, hogy mossák meg a szegények lábait. Az egyik ember dúdolni kezdett egy dalt, s hamarosan mindenki énekelt a tűz körül. Erzsébet boldog volt, és azt mondta társnőinek: „Látjátok, mindig mondtam, hogy csak vidámmá kell tenni az embereket!”

Marburgban a szállására fogadott egy vak és béna gyermeket, akinek nagyon kellemetlen betegsége volt. Mindaddig maga gondozta, amíg karjai között ki nem lehelte lelkét. Utána egy leprás kislányt fogadott magához. Mikor szigorú lelkiatyja ezt megtudta, kegyetlenül megbüntette.

Az egyik napon megjelent nála egy magyar küldöttség, élén egy tekintélyes úrral. András király azért küldte őket, hogy vigyék haza Erzsébetet Magyarországra. Mikor végre rátaláltak, foltozott ruhában a rokka mellett ült. A küldöttséget vezető úr felkiáltott elkeseredésében: „Ki látott már királynőt rokkánál!”

Erzsébet mindössze huszonnégy éves volt, amikor földi életét befejezte. Magas láz vett erőt rajta, és a fal felé fordulva vacogva feküdt az ágyán. Egyszer csak a körülötte lévőkhöz lettek figyelmesek, hogy halkán, magyarul énekel. Később megmagyarázta nekik: „Egy kismadár ült le mellém, és olyan édesen dalolt, hogy kénytelen voltam vele énekelni. Hirtelen fölült, és elborzadva kiáltotta: „Mit tegyünk, megjelent az ördög! El innen, de mindjárt!” – aztán megnyugodott, és így szólt: „Beszéljünk inkább a Gyermeke Jézusról, hisz hamarosan itt a karácsony, amikor megszületett, és jászolba fektették”. Aztán felsóhajtott: „Itt az óra, amikor a Mindenható magához hívja barátját” – és elszenderült.”

Halálának híre megindította az egész tartományt. Szegényes, harmadrendi ruhájában ravatalozták föl az ispotály kápolnájában. Az emberek pedig seregestül jöttek, hogy utoljára láthassák jóságos anyjukat. Amikor megkezdték a gyászmisét, a templom tetejére leszállt egy nagy, fekete madár, és örömteli dalba kezdett.

November 22.

SZENT CECÍLIA

November 22.

+Róma, 250 körül

Történetkritikailag lehet kifogásokat támasztani Cecília történetével szemben, mégis ez a törékeny, ifjú szűz vértanú igen nagy tiszteletnek örvend. Élete közismert, és a középkor vége óta a római zarándokok valamennyien találkozhattak szobrával a trasteveri templomában. Nyíltan és komolyan senki sem vonja kétségbe, hogy Stefano Maderno Cecília élethű képét alkotta meg híres szobrában. Ugyanis egy felirat ma is hirdeti, hogy Sfondrati Paulus bíboros ebben a formában és helyzetben látta Cecília holttestét, amikor 1599-ben, a bazilika renoválása alkalmával számos tanú előtt fölnyitották a szarkofágot.

Rampolla bíboros azonban alaptalanul másként vélekedett, amikor háromszáz évvel később egy hasonló helyzetben megtagadta az engedélyt a szarkofág fölnyitásához. Akkor ugyanis a sokáig minden kétség nélkül elfogadott Cecília-legenda annyira a tagadás és a kritika kereszttüzében állt, hogy a neves jezsuita történész, Delehaye szerint „az egész római hagiográfia legbonyolultabb kérdése” volt.

Az új római kalendárium is kifejezi fenntartásait. S hogy Cecília ünnepét nem törölték a naptárból, az csak annak a széles körű tiszteletnek köszönhető, amely a nép oldaláról mutatkozott, s amelynek következtében Cecíliát már a 6. században fölvelték a szentmise római kánonjába.

Az irodalmi szövegek fiatal leányként mutatják be Cecíliát, akiben a nemesi származás, a testi szépség és az erények ékessége szokatlan harmóniában találkozott. Hitének jeleként állandóan a szíven viselte az Evangéliumot, és arannyal átszőtt ruhája alatt durva szőrből készült ciliciumot hordott. Szülei úgy határoztak, hogy feleségül adják Valerianushoz, s e tervet Cecília az akkori szokások szerint nem változtathatta meg. Így a családja rangjához illően készült a házasságra.

Abban azonban reménykedett, hogy kiszemelt vőlegénye tiszteletben fogja tartani Krisztus iránti szerelmét. Így várta a menyegző napját, és szíve a lakodalmi muzsika közepette is csak az Úrnak énekelt. Amikor kettesben maradt férjével, föltárta előtte a Király titkát: egy angyal őrzi féltékenyen a szerelmét és teste szűzi tisztaságát; erről maga Valerianus is meggyőződhet, ha ifjú feleségének szíve szerelmét tudomásul veszi. A még pogány Valerianus egy föltétellel fogadta el Cecília magyarázatát: ha ő is meglátja az angyalt. De megfenyegette Cecíliát, hogy ha ez nem történik meg, hazugságáért megöli.

Cecília erre azt válaszolta: megláthatod az őrző angyalomat, ha megkeresztelkedsz! Valerianus teljesítette e föltételt. A Via Appián a harmadik mérföldkőnél koldusok vártak rá, és elvezették Urbán pápához. Ez az ősz aggastyán megkeresztelte és fehér ruhában küldte vissza Cecíliához. Hazatérve a szobájukban meglátta felesége őrző angyalát, aki liliomból és rózsából – a szüzesség és a vértanúság jelei – font koszorút helyezett mindkettőjük fejére. Ezután megkérdezte Valerianust, mit kívánna a leginkább. Ő testvérének, Tiburtiusnak a megtérését kérte. Az ég segítségével Cecília Tiburtiust is megnyerte a hitnek, s a gőgös római ifjú megtért az addig annyira megvetett keresztények közé. Cecília azt mondta neki, hogy csak akkor ismeri el sógorának, ha Urbán megkereszteli őt is.

A megtérés után hamarosan a keresztút következett a két testvér számára. Eltemették ugyanis azokat a keresztényeket, akiket Turcius Amalchius prefektus idejében öltek meg, ezért őket is bevádolták és bíró elé vitték. Mivel megtagadták az előírt áldozati ceremóniát, Maximus Corniculariusnak a lehető leggyorsabban a közelben lévő Jupiter-oltárhoz kellett volna vezetnie őket, hogy áldozzanak az isteneknek, vagy karddal azonnal kivégzik őket. Az eljárás gyorsaságának oka a vádlottak nagy vagyona volt, melynek késedelmeskedés nélkül kellett az államra szállnia. Maximus azonban csodálva e fiatalok bátorságát, és szánakozva is rajtuk, magára vállalta a felelősséget és késleltette a kivégzést. Házába vitte őket és mindnyájan ott töltötték az éjszakát. Cecília papok kíséretében megjelent a háznál, hogy Maximust és kíséretét Krisztushoz térítse. Mikor megvirradt, Cecília így bátorította a vértanúságra készülődőket: „S most rajta, Krisztus katonái! Tegyétek le a sötétség fegyvereit, és ragadjátok meg a világosság fegyvereit!” A halálba menők pedig ezt mondták neki: „Elhisszük, hogy Krisztus valóban Isten. Különböznem gondoskodott volna rólunk, ilyen szolgálót adva nekünk, mint te vagy!”

Barátai eltemetése után hamarosan Cecília is bíró előtt állt. A gyenge szűz a per folyamán olyan bátorságot tanúsított, és olyan meggyőződéssel védte a hitét, hogy a hallgatóságból százan megtértek Krisztushoz, akiket Urbán pápa mind megkeresztelt. A prefektus megmakacsolta magát a hitetlenségben. Annyit azonban engedélyezett, hogy ne azonnal, hanem három nap múlva végezzék ki Cecíliát. Ez neki elegendő volt ahhoz, hogy házát az Egyháznak ajándékozza. De úgy tűnik, maga a prefektus is visszariadt a nyilvános kivégzéstől, ezért úgy rendelkezett, hogy Cecília házának fűtsék túl a fürdőjét, és ott fojtsák meg vagy égessék el. A tervet azonban nem tudták végrehajtani, s amikor a hóhér karddal akarta megölni, három csapással sem tudta lefejezni Cecíliát. Három kardcsapással

megsebesítve hagyta ott áldozatát, aki barátai karjai közt halt meg. Még utolsó perceiben is megnyert lelkeket a hitnek.

Lehet, hogy a mai olvasó úgy véli, a legenda túlságosan hangsúlyozza Cecília szüzességét és megtérést kiváltó okosságát. A legenda azonban igazat mond, és ma is megindítja mindazokat, akik megőrizték magukban a „tisztá szív hatalma” iránti érzéket, vagy legalábbis vágyódnak az ilyen szeretet hatalma után.

Cecília a középkor vége felé lépett be a Tizennégy Segítő Szent csoportjába, s egy egészen ártatlan fordítási hiba következtében – mely szerint az esküvőjén ő maga játszott az orgonán –, lett a szent zene védőszentje.

Ünnepét már 545-ben november 22-én ülték Rómában.

Azt a képet, melyet a hívő emberek Cecíliáról magukban hordanak, Maderno márványszobra határozza meg: mintha mély, gyermeki álmát aludná, úgy fekszik jobb oldalára dőlve az éppen csak kifejlődött leányalak, arcát elfedi, karját hosszan kinyújtja. A nyakán három tátongó vágás hirdeti, hogy ez a gyermek nem természetes halállal halt meg.

A legenda szerint Pascalis pápa ebben a helyzetben találta meg Cecíliát, miután a szűz látomásban maga mutatta meg a pápának, hol van a sírja. Holttestét arannyal átszőtt szövetbe göngyölték, s a vérrel átitatott kendőket a lábához helyezték. Anélkül, hogy a helyzetét megváltoztatták volna, egy márványlapra fektették, és úgy helyezték el a szarkofágban, amelyben átvitték a trasteveri bazilikába.

Cecília legendája olyan nagyszerű mondatokat is idéz, amelyek a mai emberre is hatással vannak. Amikor a prefektus felelősségre vonta, így tett hitvallást: „Én nem halok meg, hanem csak elváltozom. Port adok az arany fejében. Ha nektek valaki aranypénzt kínálna cserében ugyanolyan súlyú rézpénzért, vajon nem kapnátok-e az alkalmon, és nem mondanátok-e el rokonaitoknak is, hogy ők is részesei lehessenek egy ilyen nagyszerű cserének? Jézus Krisztus a mi Istenünk, ilyet ad nekünk; amit neki ad az ember, azt ő kimondhatatlanul értékesebbre cseréli.”

Amikor újra meg újra felszólították, hogy tagadja meg a hitét, bátran így felelt: „Ti kínpadra vonjátok a gonosztevőket, hogy vallomásra bírjátok őket, tőlünk pedig épp az ellenkezőjét követelitek: meg kellene tagadnunk azt, amik vagyunk, és akkor kegyelmet adnátok. Nagyon szívesen hallanátok ajkunkról a hazugságot – csak hogy meghalni az igazságért a legszebb győzelem!”

November 23.

SZENT I. KELEMEN PÁPA

November 23.

+101 körül

Római Szent Kelemen alakját valóságos Kelemen-irodalom fonta körül az ókeresztény korban, de a neve alatt fennmaradt írások közül csak egy tekinthető hitelesnek: a Levél a korintusiakhoz. Ez abból az alkalomból íródott, hogy 96 körül a korintusiak egy része föllázadt a presbiterek ellen, néhányat elmozdítottak tisztségükből, és újakat iktattak be helyettük. A levél írója nem nevezi meg magát, de olyan valaki, aki a római egyház nevében fordul a korintusi egyházhoz: „Isten Rómában lakó egyháza Isten Korintusban lakó egyházának...”

Kelemen szerzőségét nemcsak a 4. században író Euszébiosz tanúsítja, hanem már a 2. században is az ő levelének tartották. A korintusi püspök, Dionüsziosz 170 körül ezt írta Szótér pápának: „Ma ültük meg az Úr szent napját, ezen fölolvastuk leveledet, amelyet időnként továbbra is föl fogunk olvasni épülésünkre, ahogyan Kelemen hozzánk írt levelét is fölolvastuk.” A korintusiak tehát a szentmise keretében olvasták föl mind Kelemen, mind Szótér pápa levelét, ahogyan az apostolok leveleit volt

szokás. A Kelemen által írt levél így került be az apostoli levélgyűjteménybe, s később innen másolták át a szentírási kéziratokba. Ezért hosszú időn át sugalmazott írásnak tekintették.

De ki volt tulajdonképpen a levél szerzője, Római Szent Kelemen? A történeti források személyére vonatkozóan nem egyeznek minden tekintetben. Iréneusz szerint Kelemen Szent Péter harmadik utóda volt Rómában. Jeromos szerint Péter rendelte utódjául. A 4. században Epiphániosz a következőképpen próbálta összhangba hozni az egymástól eltérő adatokat: Kelement valóban Péter rendelte utódjául, de ő a békesség kedvéért Linus javára lemondott. A Kelemen-regény, amelynek utolsó változata szintén a 4. századra tehető, azonosítja Római Szent Kelement Domitianus császár unokaöccsével, Flavius Titus Clemensszel, aki konzuli méltóságot is viselt. A Kelemen vértanúságára vonatkozó adatok szintén a 4. századból valók. Origenész azonosnak tartotta a Fil 4,3-ban szereplő Kelemennel, s így nemcsak Szent Péter utóda, hanem Szent Pál tanítványa és munkatársa is lett volna. Egyébként Origenész az egyetlen őskeresztény szerző, aki Kelement zsidókereszténynek mondta. A korintusiakhoz írt levél elárulja, hogy Kelemen kitűnően ismerte az Ószövetséget, sokszor idézi is. Nem zárhatjuk ki annak lehetőségét, hogy ismerhette Szent Pétert és Szent Pált; valószínűleg 92--101 között volt Róma püspöke.

Kelemen minden bizonnyal előkelő római családból származott. Szülei elszakadtak egymástól, s a család, amelyben még egy ikerpár született, teljesen szétszóródott. Kelemen már felnőtt, amikor elindult, hogy megkeresse övéit, de közben a bölcsséget kereste, mert kora gyermekkorától fogva foglalkoztatták az élet értelmének kérdései. Végül elérkezett a keresztényekhez, találkozott Szent Péterrel és csatlakozott hozzá missziós útjain. A történet azzal végződik, hogy Kelemen Péter utódja lett.

Passiója szerint, amelyet a 4. században írtak, Traianus császár a Krím-félszigetre száműzte, ahol sok kereszténnyel együtt márványbányában dolgozott, végül a tengerbe fojtották.

Rómában hamarosan kialakult a tiszteletét őrző hely is. Egy ősi háztemplomnak a tulajdonosát Kelemennek hívták. A 4. században a két név viselőit azonosították, s az egykori háztulajdonos eltűnt a szent pápa mögött. Kelemen nevét a szentmise római kánonjába is fölvtették. Ettől kezdve az irodalom, az egyházi művészet és a liturgia együtt magasztalta a vértanú pápát.

A középkor elején hazatértek ereklyéi is: Cirill és Metód, akiket a bizánci császár 860-ban a Krím-félszigetre küldött misszióba, Kerszonban megtalálták Kelemen maradványait, és később magukkal vitték Rómába. A már meglévő bazilika fogadta be ereklyéit, és így a szent sír-templomává lett. A bazilika mai altemplomában a középkori freskók beszélnek el a szent pápa történetét, ahogy a hagyományban megformálódott.

A korintusiakhoz írt leveléből (amelyet az Ókeresztény írók második kötetében magyarul is olvashatunk) kitűnik a szent római püspök apostoli tanítása.

A Kelemen-regény azzal végződik, hogy Szent Péter utódává teszi Kelement, és így beszél híveihez: „Mivel közel van már az én halálom napja, Kelement teszem meg püspökötöknek. Rábízom a hivatalomat, átadom neki a kötés és oldás hatalmát, hiszen ismeritek az Egyház rendjét. Reá hallgassatok, és legyetek benne biztosak, hogy aki megszomorítja az Igazság Tanítóját, Krisztus ellen vét, és megharagítja Mindenek Atyját. ...A püspöknek orvosnak kell lennie, azaz nem viselkedhet vadállat módjára.”

A legenda szerint Kelemen életének utolsó szakaszát száműzöttként a Krím-ben töltötte egy márványbányában. Kétezer keresztényt talált ott, akik hozzá hasonlóan kényszermunkára lettek ítélve. Panaszkodtak, hogy nagyon messzire kell vízért járniuk. Ekkor Kelemen a többiekkel együtt imádkozni kezdett vízért. S íme, meglátott egy Bárányt, a lábával kapart egy helyen. Kelemen odament és a megjelölt helyen szerszámát belevágta a földbe. Olyan bővízű forrás fakadt, hogy patakként folyt tovább. A környék lakói úgy megrendültek az eseménytől, hogy megkeresztelkedtek.

Amikor ez a császár tudomására jutott, elrendelte, hogy kössenek követ Kelemen nyakába és fojtsák a tengerbe.

Miután vértanú lett, a legenda szerint a tenger több mérföldre visszahúzódott, hogy a hívek a holttestét kivihelessék a szárazra. A hullámok mint márvány mauzóleum vették körül a szent testét.

SZENT KOLUMBÁN

November 23.

*Írország, 525--543 között +Bobbio, 615. november 23.

Ezernégyszáz esztendő választja el tőlünk Szent Kolumbán apátot, az ír szerzetesek mintaképét, mégis meglepően sok és pontos adatot tudunk életéről. Ezt Bobbioi Jónás szerzetesnek köszönhetjük, aki három évvel Kolumbán halála után lépett a bobbioi kolostorba, és a következő két apát titkára és barátja lett, akik mindent elmondtak neki Kolumbánról. Jónás útra kelt és állomásról állomásra végigjárta a helyeket, ahol Kolumbán megfordult, és összegyűjtötte az életrajzi adatokat azoktól az emberektől, akik ismerték, akiket tanított vagy akikkel csodát tett.

Kolumbán Leinster tartományban született, Írország középső, keleti vidékén. Valószínűnek látszik, hogy nem volt testvére, mert szülei maguk nevelték, és nem adták a kor szokása szerint valamelyik kolostor szerzetesei közé. Megszerezve kora műveltségét fölismerte, hogy számára a világ túl sok veszedelmet rejt magában, ezért a magányban és az imádságban keresett menedéket. Amikor világossá vált előtte, hogy Isten szerzetesnek akarja látni, elhagyta otthonát, s először Cluain-Inisbe ment, és Sinell apát tanítványa lett. Később, mert nagyobb tökéletességre vágyott s még jobban el akart szakadni szülőföldjétől, északabbra, a híres bangori kolostorba ment.

Bangor apátja, Comgallus nagyon megszerette. Igyekvő, buzgó novíciusát úgy tekintette, mint akire később nyugodtan rábízhatja majd a kolostort. Kolumbánt azonban távolibb célok vonzották: ír szerzetesek nyomában a kontinensre akart menni, részben azért, hogy vezekléséhez zordabb körülményeket találjon, részben, hogy a népvándorlás következtében újra elpogányosodott vidékeken hirdesse az evangéliumot. Az apát végül beleegyezését adta, hogy tizenkét társával együtt útnak induljon.

Hajóra szálltak, s először a Brit sziget legdélibb pontján, Cornwallban kötöttek ki. Itt írekkel találkoztak, akik az angolok és szászok elnyomása alatt sínylődtek. Továbbindultak és a kontinensen, a Szent-Malói öbölben kötöttek ki. Az életrajzíró Jónás szerzetes adatai szerint ez 588--590-ben történt, amikor Burgundiában Gottrannus uralkodott, aki az idegenből jött szerzeteseknek följárnlotta egy régi római erődítmény romjait Annegray-ban kolostor céljára. A környéken hamarosan híre ment a szerzeteseknek, akik fehér habitusban, kereszt alakban nyírt tonzúrával szüntelen imádságban és böjtölésben éltek, és kezük munkájával szelídítették meg a kolostor környékét. Amikor a bennszülöttek közül egyre többen kérték, hogy Kolumbán tanítványai lehessenek, egy újabb kolostor alapítására került sor, az egykori római fürdőváros romjai között, Luxeuilben. Nem sokkal később, ismét a jelentkezők számának növekedése miatt egy harmadik helyen is kolostort alapított, Fontaine-ben. E két utóbbi kolostor Franciaország keleti szélén fekszik.

E három közösség irányítása már írott szabályokat is követelt, ezért Kolumbán a saját tapasztalatai és az ír szerzetesség hagyományai alapján regulát adott azoknak, akik az ő vezetése mellett törekedtek a tökéletességre. E regula rendkívül szigorú volt, és csak akkor érthetjük meg, ha az akkori elvadult életet is figyelembe vesszük.

Írországban a kolostorok teljesen függetlenül éltek a püspököktől. Ez Burgundiában összeütközésre vezetett, amikor Kolumbán fiai nem akarták engedni, hogy a püspökök beavatkozzanak szerzetesi életükbe. Súlyosabb konfliktusra került sor az uralkodóval, Theoderikkal, illetve ennek nagyanyjával, Brunhildával, aki rátermett politikus és diplomata asszony volt, de erőszakosságával és féltékenységgel szinte elviselhetetlenné tette magát. Kolumbánnal is szembekerült, s végül elűzte őt.

Kolumbán néhány társával fájó szívvel hagyta el a vidéket, amelyet már annyira megkedveltek és megszenteltek imádságaikkal s vezeklésükkel. Nyugat felé vitték őket: Besançonba, majd Autunbe, innen északnyugat felé Avvalnóba és Auxerre-be. A nép mindenütt eléjük ment, ellátták őket élelemmel, Kolumbán pedig gyógyította betegeiket. Auxerre-ben utolérte őket Brunhilda parancsa, amely szerint Nevers-ben hajóra kell szállniuk, hogy visszavigyék őket Írországba. Hajóra rakták a foglyokat, és hosszú út után, végighajózván a Loire folyón, megérkeztek Nantes-ba. Brunhilda azért rendelkezett így, hogy elkerülje a szerzetesek és a hívő nép találkozását. Éppen e találkozást megakadályozandó, Orléans-ban olyan szigorú rendeletet hirdettek ki, hogy csak egy vak és a felesége mert segítséget nyújtani a foglyoknak. Hálából Kolumbán visszaadta a vak látását.

A foglyokat szállító katonák parancsnoka, Ragamundus nem akarta engedélyezni Tours-ban a partraszállást, de a rendkívüli időjárás miatt mégis megálltak és Kolumbán társaival együtt fölkereste nagy szerzetes elődjük, Szent Márton püspök sírját.

Nantes-ba érkezve találtak egy hajóskapitányt, aki hajlandónak mutatkozott arra, hogy a szerzeteseket Írországba vigye. Amíg a behajózásra vártak, tovább folytatták megszokott szerzetesi életüket. E várakozás közben lehetőség nyílt a szökésre, és éltek is vele. Egy kis bárka a fedélzetére vette őket, de nem messze a parttól zátonyra futottak. A kapitány háromnapos küzdelem után, mert úgy ítélte, hogy Isten bosszújának lettek az áldozatai, visszaküldte a szerzeteseket a szárazföldre.

Néhány héttel később Kolumbán megjelent II. Klotár előtt, aki területet ajánlott föl neki az ország belsejében, Neustriában kolostoralapításra. Kolumbán inkább kíséretet kért, hogy a fölkinált helytől keletre, Austrasia területén telepedhessen le újra. Amikor Klotár tanácsot kért tőle, hogy mit tegyen Brunhilda két unokája, Theodebertus és Theoderik háborújával kapcsolatban, azt a tanácsot kapta, hogy maradjon távol az ügytől, mert három éven belül övé lesz a királyi korona.

Rouenon és Meaux-on keresztül – útközben mindenütt hirdették az evangéliumot, és bátorították a szerzeteseket – Kolumbán elérkezett Theodebert udvarába, ahol sok társa csatlakozott hozzá. A király megbízta őket az ország legkeletibb részének misszionálásával, mert ott még zömében pogányok éltek. A Mosel mentén haladva Metzben, majd a Rajna mentén Mainzban állapodtak meg egy kis időre, és fölfelé haladva a Rajna völgyén, a Zürichi-tó mellett találtak egy helyet, Tuggent, amely nagyon hasonlított az írországi vidékekre. Úgy gondolták, hogy itt telepszének meg.

A környék lakói keresztények voltak, de őseik babonás-bálványozó szokásait még megőrizték. Szent Gál (Gallus), aki Kolumbán kíséretében volt, ezen fölháborodva elégetett egy bálványképet és fölgyújtotta a pogány szentélyeket. Ezen a környékbeliek úgy fölháborodtak, hogy a szerzetesek nem maradhattak tovább a vidéken.

A Bodeni-tó partjára jutottak, ahol egy Willimar nevű pap az egykori római castrum, Bregenz mellett mutatott nekik egy helyet. A templomrom mellett Kolumbán ki is jelölte az új kolostor helyét. Gallus itt is összetört egy pogány bálványt, s az emberek megesküdték, hogy bosszút állnak rajtuk. Ezúttal azonban Kolumbánnak sikerült lecsendesítenie az embereket, és megnyerte őket Krisztusnak. Bregenz lett a második nagy alapítás; itt kapta a hírt Kolumbán, hogy 612-ben Brunhilda unokái összezsaptak és Theodebert, aki annyira támogatta őt, fogságba esett, majd egy kolostorba száműzték.

Ekkor Kolumbán úgy határozott, hogy dél felé veszi útját és Rómába megy. Gallust éppen akkor lát gyötörte, s amikor Kolumbán ráparancsolt, hogy induljon velük együtt, ő inkább helyben maradt.

Itáliában kellett megharcolnia utolsó harcát. A longobárdok ugyanis, akik akkoriban a félsziget jelentős részén uralkodtak, ariánusok voltak. Maga a király, Agilulf is az eretnecség rabja lett, s csak abban volt mindenki reménye, hogy felesége, Theodelinde meg tudja nyerni az igaz hitnek. De a pápának, Nagy Szent Gergelynek is csak alig sikerült a milánói katedrálist megtartania a katolikusok birtokában. Kolumbán leveleivel szállt síkra a pápa mellett, bizonyítván, hogy Péter hitét Róma őrzi.

Kolumbán Itáliában Genova és Piacenza között, Bobbióban talált alkalmas helyet kolostor alapításához. Egy kis település mellett, a Szent Péter tiszteletére emelt kis templomhoz kapcsolódóan

épült föl a kolostor, amely második Monte Cassinóvá fejlődött az idők folyamán. S nemcsak a szerzetesség, hanem a kultúra melegágya és mentsvára is lett századokon át. A 10. században Itália legjelentősebb könyvtára állt itt.

Amikor II. Klotár uralma megszilárdult, követeket küldött és visszahívta Kolumbánt, de ő ekkor már nem akart elmenni. Egy évvel azután, hogy megérkezett Bobbióba, egy vasárnapi napon, 615. november 23-án végre elpihent Uránál. Ereklýeit a bobbíói templom kriptájában őrzik. Tisztelete több országban is elterjedt, ünnepét 1969-ben vették fel a római naptárba, és ezáltal az egész Egyház ünnepe lett.

Születése előtt az édesanyjának látomása volt: úgy látta, hogy a napot hordja a méhében, amely bevilágította az egész földet. Ezt a bölcsek úgy értelmezték, hogy fia lesz, aki a világ számára sok jót jelent majd.

Szerette szülőföldjét, de nagyon kényelmesnek találta. Később IV. Bonifác pápának ezt írta: „A mi szigetünkön nincs sem eretnek, sem szakadár, sem zsidó. A keresztény hit, úgy ahogy Tóletek, az apostolok utódaitól hozzánk jött, minden támadás és csorba nélkül él.”

Annegray-ban már csodák kísérték: amikor nem volt vizük, parancsot adott az egyik szerzetesnek, hogy kaparja meg a sziklát és olyan forrás fakadt, amely ma is ontja magából a vizet. A madarak körülvették, amikor hívta őket, s egy medve ép szarvasbőrt hozott nekik, hogy a szerzeteseknek lábbelijük legyen.

Regulája, amelyet fiainak adott, rövid és szigorú volt. Miután szabályokat adott a szerzetesi engedelmessegre és a tökéletességre, büntetéseket is kirótt a szabály megszegőire. Pl. ha valaki nem mondta az Ament a kórusban, harminc, ha valaki nem a közösség nevében beszélt a birtokolt javakról, hat vesszőütést kapott.

Három alkalommal is megjövendölte Brunhildának családjá pusztulását, s azt, hogy a korona más családra fog szállni. Amikor a királynő foglyaként úton voltak a Loire-on, azt üzenve neki: „Jól jegyezd meg, hogy az a Klotár, akit most annyira megvetsz, három év múlva uratok lesz!” Úgy is történt.

Nantes-ből levelet intézett luxeuil-i fiához. Ebben egy szó sem esik ellenségeiről, Isten akarata iránti teljes engedelmestség sugárzik belőle. Kolumbán úgy beszél, mint egy hadvezér csata előtt a katonáihoz: „Ha elveszed az ellenfeleket, nincs többé harc, harc nélkül pedig nincs győzelmi koszorú. A harccal együtt jár a bátorság, a virrasztás, a türelem, a hűség, a bölcsesség és a kitartás. De ha valakitől elveszed a szabadságát, a méltóságától fosztod meg.”

Bobbióban máig él a legenda, amely szerint a kolostor építésekor két ökör egy nagy gerendát vontatott kifelé az erdőből. Egyszer csak rájuk rontott egy hatalmas medve, és az egyik ökröt leütötte, majd fölfalta. Kolumbán akkor megparancsolta a medvének, hogy álljon be az ökör helyére – és a vadállat engedelmeskedett. Attól fogva engedelmes háziállatként segített mindenben a kolostor lakóinak.

November 24.

BOLDOG DUFRESSE GÁBOR-TAURIN misszionárius, püspök, vértanú

November 24.

*Lezoux, 1750. december 8. +Csengtu, 1815. szeptember 14.

A kínai misszió 18. századi történetét sokszor tekintik a hanyatlás és visszalépés évszázadának. Kanghszi császár 1722-ben bekövetkezett halála után Kínában burkolt keresztényüldözés folyt, mely tartományról tartományra terjedve ismételten véres egyedi üldözésekben tört ki. Ennek – a keresztény hitvallás dicsőséges példái mellett – nemcsak az egyének és a közösségek hittagadása lett a következménye, hanem a külföldiek egyre szigorúbbá váló szemmeltekintése miatt a hithirdetők

számának folytonos csökkenése is. Mindehhez járult még a jezsuita rend feloszlata. Kívülről tekintve a 18. század valóban a visszalépés jegyében állt; és mégis a hősiesség századának kell nevezni. Egyszerű keresztények, akik hitoktatókként álltak a felszámolt közösségek élén, vagy a külföldi hittérítőket vezették útjaikon; maguk a kínai és külföldi hithirdetők, a sokféleképpen megfélemlített nyáj pásztorai hősiessé hitvallók voltak. A csendes és szinte névtelen főpásztorok közé tartozott Dufresse Gábor is.

1750. december 8-án született Lezoux-ban (Puy-de-Dôme). Először szűkebb hazájának iskoláiba járt, később Párizsban a híres Collège Louis-le-Grand-ban tanult, majd belépett a Saint-Sulpice szemináriumába. 1774-ben diákonusként került a Külföldi Missziók szemináriumába. Még ez év decemberében pappá szentelték, és egyéves további előkészület után elhagyhatta Franciaországot. Szecsuán kínai tartományba rendelték.

Miután az úton és Makaóban elmélyítette nyelvismereteit, François Pottier (1726–1792) apostoli vikárius, a szecsuáni misszió szervezője a tartomány északi részébe küldte, ahol a keresztények már évek óta nem láttak papot. Itt folytatta Gábor áldásos tevékenységét, amíg azt az 1784-es üldözés meg nem szakította. Augusztus 27-én letartóztatták a szenzi misszióba rendelt négy ferencest. Ebben az időben tört ki északon a mohamedánok felkelése, s az elfogottakat azzal gyanúsították, hogy titokban egyetértenek a mohamedánokkal, mivel a szokásos felfogás szerint az iszlámot és a kereszténységet egy vallásnak tekintették. A gyanú a Pekingben lefolytatott kivizsgálás során megalapozatlannak bizonyult, de kiderült a perből, hogy a betiltott keresztény vallás a kormányzat számára ismeretlen és ijesztő mértékben él tovább. A császár ezért megparancsolta, hogy a keresztények ellen szigorúan járjanak el. Már 1784 vége felé – Szecsuánban elsőként – elfogták Gábort, de hamarosan kiszabadult. Egy keresztény családban akarta kivárni az üldözés végét, de eljutott hozzá Jean-Didier de Saint-Martin püspök (+1801) felszólítása, hogy jelentkezzen önként, mert ezzel a keresztény közösségeket megkíméli a zaklatástól. Gábor azonnal követte a felszólítást, és 1785. február 27-én Csengtuban bebörtönözték. A püspökkel és két másik francia hittérítővel együtt, akik hasonlóképpen önként jelentkeztek, rövid szecsuáni fogság és a pekingi többszörös kihallgatás után a Középső birodalomból való száműzésre ítélték és Kanton kikötővárosba vitték őket.

Gábor onnan Manilába ment, s ott várta az alkalmat, hogy visszatérhessen Makaóba nyájához. Bár a száműzött misszionáriusok tudták, hogy újabb felfedezésük a biztos halált jelenti számukra, a püspök és Gábor 1788. október 20-án a Makaóba való visszatérés veszélyes útjára lépett. Folyami úton jutottak el Hukuang tartományon át Csunkingba 1789. január 14-én. A hittérítő új munkateréül most Kelet- Szecsuánt és az egész Kveicsu tartományt jelölték ki. A püspök, aki 1792-ben Pottier vikárius utóda lett, útítársát már 1793-ban a misszió helyettes vikáriusává nevezte ki. Gábor 1800-ban Szecsuán püspöke lett, 1801-ben, J.-D. de Saint-Martin halála után, rábízták az egész misszió vezetését.

A hittérítők minden bizonytalanság közepette is termékeny építő munkát végeztek. Évről évre ezernél több felnőttet kereszteltek meg.

Gábor püspök apostoli vikáriusként először Pierre Trenchant-t (1766–1806) szentelte püspökké, később pedig Jean-Louis Florens-t (1756–1814), olyan pápai kiváltságok alapján, amelyeket Kína missziós püspökei kaptak az üldözések idejére. Ezután megkezdett egy munkát, amely nemcsak a szecsuáni misszió, hanem az egész kínai misszió számára nagy áldást jelentett. Papjaival megtartotta kínai területen az első zsinatot. Az óriási távolságok és a nagy veszély miatt a püspöknek lehetetlen volt látogatnia hatalmas egyházkörzetét. Ezért maga köré gyűjtötte papjait, hogy alapvető megegyezésekre jussanak a keresztények lelki gondozásával és a pogányok megtérítésével kapcsolatosan, és így egységes eljárást rögzítsenek az egész misszió számára. A zűrzavaros idők miatt ezt a zsinatot csak 1822-ben hagyták jóvá Rómában.

Egy olyan széles látókörű misszionáriusnak, mint Gábor, természetszerűen látnia kellett az üldözés idején igen szerény szemináriumi képzés hátrányait. Ő szorgalmazta elsőként és a leghatékonyabban

az új központi szemináriumot a párizsi misszionáriusok Kelet-Ázsiában levő valamennyi missziója számára (1769-ig Sziámban állt fenn). Néhány kísérlet után Makaó protektorának, Letondalnak 1808-ban sikerült Malakka angol félszigeten, Puló-Penangban felállítania az új szemináriumot. Gábor évről évre odaküldte legjobb szeminaristáit.

A hittérítők nyomasztó hiánya, a tartós bizonytalanság és üldöztetés ellenére tovább fejlődött a szecsuáni egyház. A keresztények száma 1801- től 1815-ig 15.000-rel emelkedett, és Gábor halálakor már mintegy 60.000-et tett ki. Az Egyház növekedése – amint a püspök kifejezetten hangsúlyozza a Hitterjesztési Kongregációnak írt tudósításában – elsősorban a keresztények élénk apostolkodásából fakadt, mivel a hithirdetőknek – még a kínaiaknak is – óvatosságnak kellett lenniük a pogányokkal való érintkezésben. Az eleven apostolság szellemét elárulja az egyház egész szervezete is. Egyetlen hithirdető, még a püspök sem maradhatott tartósan egy helyen. „A keresztények gondozása – írta Gábor 1814-ben Rómába – többnyire az olyan hívők házaiban történik, akik erre alkalmasak, és biztonságban is vannak. A keresztények nagy szétszórtsága miatt számos ilyen állomás van: Kelet-Szecsuánban 123, Nyugat-Szecsuánban 73, északon 73, délen 183, az egész tartományban 577; Kveicsu tartományban 10, Jünnanban 25.” Az „állomások” egyben a püspök és a hittérítők menedékhelyei is voltak.

Szecsuán új alkirálya határozott készséget tanúsított az iránt, hogy végrehajtsa a keresztények elleni császári dekrétumot, így az üldözés észrevehetően erősödött, különösen amikor 1814-ben új rendelkezést tettek közzé a keresztények ellen. Gábor püspök már évek óta vándoréletet élt, állandó hajsza és üldözés közepette. 1815. január 25-én a kínzások következtében már meghalt papjainak egyike, Csao Ágoston. 1815 áprilisában Dufresse kiadta utolsó rendelkezéseit a misszió vezetésére vonatkozóan. Az egyik Pulo-Penangból elbocsátott papjelölt, aki az alkirály pribékjeinek kezébe esett, a kínvallatás közben elárulta a püspök tartózkodási helyét. Így 1815. május 18-án őt is letartóztatták, majd Csengtuba vitték. Fogsága alatt jól bántak ugyan vele, de szeptember 13-án halálra ítélték, és szeptember 14-én kora reggel kivégezték. Azt a harminc keresztényt, akiket vele együtt vezettek a vesztőhelyre, és akiket mindvégig állhatatosságra bátorított, halála után nem ölték meg, hanem száműzték.

Már az 1816. szeptember 23-i konzisztóriumon magasztalta VII. Pius Krisztus e hitvallójának állhatatosságát és bátorságát. 1900-ban több sorstársával együtt boldoggá avatták.

Dufresse püspök nagy volt okos szervezőkészsége miatt, amely tovább él az 1803. évi zsinat aktáiban, és korát messze megelőzi a kínai papságra és világi apostolságra vonatkozó követelményeiben; de még nagyobb volt egyszerű alázatossága miatt, amellyel mint pap és mint püspök is megosztotta nyájának minden szenvedését és nélkülözését. Sem fogságáról, sem hazátlanságáról nem panaszkodik leveleiben, számára minden Isten akaratának egyszerű teljesítése volt.

November 25.

ALEXANDRIAI SZENT KATALIN

November 25.

+4. század eleje

Katalin, a szép királylány az egyiptomi Alexandriában élt, és műveltségével kitűnt kortársai közül. Amikor Maxentius császár (305–312) Alexandriába látogatott, halálos ítélettel fenyegették meg mindazokat, akik nem áldoznak a bálványoknak. Katalin a császár elé lépett, és a keresztet vetve értésére adta, hogy keresztény. Bátran vallomást tett arról, hogy egyedül az Úr Jézus Krisztust követi, mert a filozófusok és a költők műveinek tanulmányozása során fölismerte e világ bölcsességének hiábavalóságát.

A császárnak tetszett Katalin okos beszéde, de kényszeríteni akarta, hogy mutassa be az áldozatot a bálvány-isteneknek. Katalin ezt megtagadta és lehetőséget kért a császártól, hogy tudományos

vitában védje meg hitét. Maxentius ezért sürgősen Alexandriába hívatta birodalma leghíresebb ötven bölcselőjét. A tudományukra hiú bölcselők azonban egymás után hajoltak meg Katalin érvelése előtt. A császár dühében máglyára ítélte valamennyit. Amikor ezeket jajgatások közepette a vesztőhelyre vitték, Katalin azzal biztatta őket, hogy a tűzhalál pótolhatja a keresztséget, és ha hisznek, elnyerik az örök életet.

A császár ezután föl kínálta Katalinnak a császárnői trónust, s ezzel burkoltan a házasságot, azzal az ígérettel, hogy minden városban szobrot állíttat neki. Katalin egyértelműen visszautasította ezt. Ezután Maxentius erőszakhoz folyamodott: letépette Katalinról ékes ruháját és ólmos ostorokkal megostoroztatta. Börtönbe vetették, de az ott töltött tizenkét napot Katalin térítésre használta föl: amikor a kíváncsi császárné eljött, hogy esetleges ellenfelét megnézze, a kíséretében lévő testőrtisztre Katalin olyan hatással volt, hogy az kétszáz katonájával együtt keresztény lett.

Ekkor a császár halállal kezdte fenyegetni Katalint. Készíttetett egy késekkel fölszerelt kerekekből álló kínszervezetet, ami félelmetes zajt keltett. Katalin azonban nem rémült meg. Amikor meg akarták ölni, angyalok mentették meg, és a széttört kerekek darabjai sok katona halálát okozták. A látványtól megrémült tömeg tiszteletet adott „a keresztények hatalmas Istenének”, s a császárné kérte urát, hogy hagyjon föl a harccal, amelyet Isten ellen folytat. Maga is megvallotta, hogy hisz Krisztusban. Erre a császár őt is megkínóztatta, majd a testőrtiszttel és a kétszáz katonával együtt lefejeztette, s kiadta a parancsot, hogy Katalint is fejezzék le.

A vesztőhelyen Katalin arra kérte az Urat, hogy mindazok, akik Krisztus szeretetéért megemlékeznek róla (Katalinról), bőséget lássanak kenyérben és borban, testük egészséget nyerjen és minden földi jóban részesüljenek. Aki tisztelik őt, azokat óvja meg Isten a természeti katasztrófáktól, betegségektől, s főleg a hirtelen haláltól. Aki segítségül hívja az ő nevét, testének tagját el ne veszítse, egészséges gyermeket szülhessen és meg ne haljon gyermekágyban. Utoljára bűnbocsánatot kért az őt segítségül hívók számára. Miután a mennyből hang hallatszott, amely jelezte, hogy kérései teljesülni fognak, fejét a hóhér kardja alá hajtotta.

Ami ezután történt, az a legenda szerint nyilvánvalóvá tette, hogy Katalin kiragadtatott e földi világból: amikor feje lehullott, testéből nem vér, hanem tej folyt. Majd angyalok jöttek, fölemelték a testét és elvitték, hogy a Sinai-hegyen temessék el.

A 6–7. században görögül írt Katalin-passiót valószínűleg a képtisztelet vitái és a képrombolás elől nyugatra menekülő szerzetesek vitték magukkal Rómába, ahol a 14. században kiegészítették gyermekkorának történetével. Eszerint Katalin a ciprusi király leánya, akit szülei csodás ajándékként kaptak Istentől. Miután fölserdült és megkeresztelkedett, másnap megjelent neki látomásban a Szűzanya ölében a kicsi Jézussal, aki eljegyezte Katalint magának.

A középkorban széles körben és nagyon bensőségesen tisztelték szüzességéért és bölcsességéért. Mivel a hit igazságát oly hatásosan védte, a teológusok, filozófusok és ügyvédek védőszentje lett. A párizsi Sorbonne egyetem pecsétjébe is őt vésték. Ebből következően a középkori főiskolák, könyvtárak, tanárok és tanulók, szónokok és később a nyomdászok védőszentjükként tisztelték. Mivel utolsó imádságában Katalin a betegeknek és haldoklóknak is segítséget ígért, a késő középkorban gyakran a kórházak patrónájaként is megjelenik; s mert a börtönben oly sokáig kínozták, és volt ereje elviselni, a foglyok is hozzá folyamodtak szabadulásért. Mivel pedig a kínszására szerkesztett kések kerekek összetörtek, mindazok az iparosok, akik kerékkel foglalkoztak, szintén segítségül hívták.

A házasságra készülő fiatal lányok is segítségét kérték, hogy jó vőlegényre találjanak.

A tizennégy segítő szent közé sorolták.

November 26.

PORTO MAURIZIÓI SZENT LÉNÁRD ferences népmisszionárius

November 26.

*Imperia, 1676. december 20. +Róma, 1751. november 26.

Leonardo da Porto Maurizio Észak-Itáliában, a mai Imperiában született. Az északi hegyvidék lakóiról azt tartják, hogy kemény, komoly emberek. Lénárd szülei, Domenico Casanuova és Anna Maria Benza továbbadták e tulajdonságokat fiúknak, Paolo Girolamónak. Paolo volt ebből a házasságból az egyetlen gyermek; anyja két évvel fia születése után meghalt. Apja második házasságából hét gyermek született; közülük ketten követték Lénárdot a ferences rendbe.

Paolo öt évig tanult a jezsuiták római kollégiumában. 1697. október 2-án belépett a ferencesek közé. Ekkor kapta a Lénárd nevet. Novíciusi évét a Szabin hegyekben lévő Santa Maria in Ponticelli kolostorban töltötte. Tanulmányait a római Szent Bonaventura kolostorban fejezte be és 1702. szeptember 23-án pappá szentelték. Ezután a filozófia tanára lett, nemsokára azonban súlyosan megbetegedett. Levegőváltásra Nápolyba, majd szülőföldjére küldték, ahol meg is gyógyult. Ígéretet tett, hogy minden erejét az akkoriban virágkorát élő népmisszió szolgálatába állítja.

1704-től 1709-ig a szülőföldjén tevékenykedett, majd a haláláig, több mint negyven éven át népmisszionárius volt. Végigjárta egész Észak- és Közép-Itáliát. Egy ideig a Firenze melletti San Francesco al Monte kolostorhoz tartozott. 1715-ben Firenze közelében megalapította a Santa Maria dell'Incontro házat. 1730-tól Rómában volt a székhelye.

Teljes odaadással törekedett arra, hogy hivatása eszményeit megvalósítsa. Amint korának aszketikája megkívánta, számtalan aszketikus gyakorlatot végzett, de fő célja mindig Isten tetszésének elnyerése volt, a fő eszköz hozzá pedig a belső kapcsolat Istennel. Szerfelett fontosnak tartotta a szemlélődést. Szüksége volt a Valdarno kimagasló csúcsán épült Incontro magányosságára, amelyhez mindig visszatért. Incontrót olyan helynek nevezi, „amely félelmet és egyben áhítatot lehel”; félelmet a bűnösségével való szembesülésben, áhítatot az Isten szeretetével való találkozásban. A félelem és a szeretet felkeltése igehirdetésének a két sarkpontja volt. Lénárd szívbeli jósága felejthetetlen élményt jelenthetett mindazok számára, akik előzően meghallgatták gyakran ijesztő prédikációit. Úgy hírlík, hogy szeretetre méltó módján még a legmegátalkodottabb bűnöst is meg tudta nyerni. Amikor a gyóntatószékben tanúsított szelídsége miatt kérdőre vonták, így válaszolt: „Jézustól tanultam.”

Nem volt sem a tudomány mestere, sem elragadó szónok, de mint lelkipásztor olyan sikereket ért el, mint korának legjobb igehirdetői. Apostoli buzgóságának szenvedélyes heve betöltötte szónoki és tudományos hézagait, és pótolta azokat a hiányosságokat, amelyek befelé fordultságából adódtak. Erőssége a lelkipásztorkodás alázatosan végzett munkája és az önátadásban való hűség volt.

Bár tevékenysége meglehetősen szűk területre korlátozódott (alig hagyta el Észak- és Közép-Olaszországot), személyisége mégis szélesebb körben hatott. Pápák, bíborosok és fejedelmek versengtek érte. A kiemelkedő jelentőségű XIV. Benedek pápa nála gyónt és heti látogatásai döntően ösztönözték; nem mulasztotta el, hogy a beteg misszionáriust meglátogassa a Palatinuson lévő szűk cellájában. A Ferenc-rend reformjának feléledését, Róma városa vallási megújulását, a Genovai Köztársaság szabadságát, a vérbosszú és a genovaiak által megnyomorított Korzika szigete a békét köszönhetette Lénárdnak, aki lelki segítséget nyújtott Toszkána nagyhercegségének és az ott uralkodó utolsó Medicieknek is.

Lelkipásztori tevékenységének legjelentősebb területe a népmisszió volt. A barokk kor embereként ő is szerette a pátoszt, a drámai megjelenítést kereszttel, töviskoronával és ostonnal, de jezsuita tanítómestereivel ellentétben több teret és nyugalmat engedett a belső megtérésnek. Missziói legfeljebb három hétig tartottak. A „szavak missziója” után következett a „szentség missziója”. Utolsó prédikációja után még kb. egy hétig a helységben maradt, hogy segítőtársaival, akikkel együtt „úton lévő kolostort” alkotott, még gyóntasson és további alkalmat nyújtson a szentáldozásra.

Apostolkodásának további területe a keresztút terjesztése volt, amely általa nyerte el mai alakját. Rövid keresztúti prédikációival rendszeresen összekötötte a keresztúti ájtatosságot; közülük kilencven maradt ránk. Ezek a beszédek újdonságot jelentettek a prédikáció történetében; misztikus kegyelmekkel megáldottnak, a Szentíráshoz kötődőnek, szeretetre méltónak, atyainak és a néphez közel állónak mutatják Lénárdot. XII. Kelemen (1730–1740) és XIV. Benedek (1740–1758) legjelentősebb búcsúengedélyei reá vezethetők vissza. 572 keresztút felállítása fűződik nevéhez; ezek közül 42 Rómában állt. Leghíresebb a római Kolosseum keresztútja.

A barokk kor számos vallási gyakorlatát ápolta Lénárd: a lelki gyakorlatokat, amelyeket gyakran valamely falu egész népének tartott; a Jézus Neve tiszteletét; pompás körmeneteket és sokrétű testvériség-apostolkodást. Valamennyiben kora gyermeke. Cselekedeteit és beszédeit beragyogta krisztusi jámborsága. A népmissziók sikerét azok a missziók határozták meg, amelyeket maga tartott magának a kolostorban, mint maga mondta. Élni akarta Krisztust, mielőtt hirdette volna. Életét saját szavaival így foglalhatjuk össze: „Hivatásom a misszió, hogy odaadjam magamat Istenért, és a magány, hogy odaadjam magamat Istennek.” 1751. november 26-án este egy olasz postakocsi haladt Róma felé a Via Flaminianán. Az öreg Lénárd halálos betegen ült a kocsin, és egyre jobban siettetten. Nyugtalanul kérdezgette az őt kísérő Diego testvérétől, hogy melyik állomásra érkeztek, és hogy meddig tart még az utazás. Előző nap délben indultak el Bolognából a bevégzett misszió után. Lehetőleg gyorsan vissza akart térni csendes kolostorába, ahogy a pápának megígérte. Amikor megérkezett a Palatinuson lévő cellájába, jelentették barátjának, XIV. Benedek pápának, hogy a Porto Mauriziói misszionárius megtartotta ígéretét; misszióját befejezte, most pedig haldoklik.

1796-ban boldoggá avatták, 1867. június 29-én IX. Pius a szentek sorába iktatta Lénárdot. Amikor az egyházi törvénykönyv kötelezővé tette minden tíz évben a népmissziókat, XI. Pius 1923-ban a népmissziók védőszentjévé avatta.

November 27.

PIGNATELLI SZENT JÓZSEF MÁRIA jezsuita

November 27.

*Zaragoza, 1737. december 27. +Róma, 1811. november 15.

A nápolyi királyság dinasztikus kapcsolatai révén évszázadokon át a legszorosabban kapcsolódott Spanyolországhoz. Jellemző példa erre a Pignatelli családjának története. Itáliában éppúgy, mint Spanyolországban jelentős helyeket foglaltak el a család tagjai, hiszen a római birodalom hercegei közé számítottak, és a 12. század elejétől lehet őket nyomon követni Nápolyban.

A 17. század végén a család egyik tagja, Antonio Pignatelli egészen a pápai székig emelkedett, és XII. Inceként 1691-től 1700-ig vezette az Egyházat. A pápa fivére volt a szent nagyapja; nagyanyja az Aragóniai házból származott.

Giuseppe Maria Pignatelli a hetedik gyermek volt családjában. Már négyévesen elvesztette anyját. 1744-ben az apa a gyermekekkel együtt Nápolyba költözött, ahol két év múlva meghalt. Legidősebb nővére vette magához az árvákat. 1749-ben Józsefet legfiatalabb testvérével együtt visszaküldte Zaragozába, hogy ott a jezsuita kollégiumban tanuljon. A két testvér – József 1753-ban, testvére valamivel később – belépett a jezsuita rendbe. József Tarragonában eltöltött noviciátusa után tanulóévek következtek Manrézában, Calatayudban és Zaragozában, ahol 1762-ben pappá szentelték. Tanulmányai befejezése után latintanárként kezdte meg munkáját a zaragozai kollégiumban.

1759-ben a jezsuitákat kiutasították Portugáliából és távoli gyarmatairól is, majd két évvel később Franciaországban is megkezdődött üldözésük, végül 1764-ben valamennyi jezsuitát kiutasították az országból. Ebben az évben a két Pignatelli jezsuita atya idősebb testvére Spanyolország követeként érkezett a francia udvarba; erősen befolyásolta a felvilágosodás korának szelleme, és úgy tűnt, hogy

inkább Voltaire követőinek és az enciklopédistáknak szellemi rokona, mint fivéreinek. Mialatt a spanyol kormányzat látszólag barátságos magatartást tanúsított a jezsuiták iránt, a legszigorúbb titoktartás mellett előkészítették valamennyi házuk megszüntetését és a rendtagok kiutasítását. Az erről szóló határozatot 1767. február 27-én írta alá III. Károly. Április 2-áról 3-ára virradó éjjel egész Spanyolországban megszállták a rendházakat, és letartóztattak minden jezsuitát. Portugáliai mintára a foglyokat az Egyházi Államba száműzték. A szállítóhajók viszont nem kaptak kikötési engedélyt, és csak a túlsúfolt, primitíven felszerelt hajókban megtett negyvennapos tengeri út után tudtak a száműzöttek végül partra szállni Korzikában, miután még tíz napig kellett Bastia előtt a kikötőben várakozniok.

A provinciális már Spanyolországban rábízta az egész csapat vezetését Pignatelli Józsefre, aki Korzikából ezt írta egy római barátjának: „A fogságban és az olyannyira hosszú tengeri utazás alatt biztos, hogy érezhető volt sok nehézség, de Urunk és Istenünk jósága olyan nagy, hogy minden nehézséget megédesít; s valamennyien teljesen nyugodtak vagyunk, és valódi öröm tölt el minket, amely visszatükröződik atyáink és testvéreink tekintetében. Így hát Szent Ignác igaz fiainak mutatkoznak.

Ne nyugtalankodjék tehát, amiért ilyen nehézségek szakadnak ránk! Nem is ijeszthetnek meg hát minket, amíg az Úr szolgálai mellett áll, s mindent az ő nagyobb dicsőségére és anyánkként szeretett rendünk javára fordít.”

Újabb nehézségek támadtak aztán olyan oldalról, ahonnan éppen nem várták volna. A diplomáciai szolgálatot teljesítő Pignatelli a spanyol királyhoz fordult, és írásában két dolgot hangsúlyozott: sok szóval mentegetőzött amiatt, hogy két testvére a király által betiltott rendhez tartozik, és azt bizonygatta, hogy soha nem értett egyet öccseivel. Megígérte továbbá: minden hatalmában álló eszközzel megkísérli, hogy testvéreit rávegye a rendből való kilépésre. Ilyen értelemben írt Józsefnek, és biztosította: egész befolyását latba veti Rómában, hogy a pápa megadja a szükséges engedélyt a rendből való kilépésre. József válasza határozott volt: „Nem látok okot arra, hogy elhagyjam a rendet; el vagyok szánva arra, hogy benne éljek és haljak.”

Az életpályája és a családi „becsület” miatt aggódó testvért mégsem győzte meg ez a válasz. Mivel nem tudta elérni, hogy testvérei elhagyják a jezsuita rendet, megérlelődött benne az a terv, hogy befolyását más irányban érvényesíti. Azon munkálkodott ugyanis a francia udvarban, hogy a katolikus államok közösen lépjenek fel a pápánál a gyűlölt rend végleges feloszlata érdekében. És lehet, hogy ennek a később csakugyan foganatosított tervnek az első kigondolása tőle származott.

Időközben a spanyol jezsuitáknak el kellett hagyniok Korzikát, mert a sziget francia tulajdonba került. Most hát az Egyházi Államban találtak menedéket. Pignatelli, aki még mindig a csoport elöljárója volt, rendtársait el tudta helyezni Ferrarában, és ott szerény körülmények között rendezett közösségi életet tudtak élni. XIV. Kelemen (1769–1774) idejében a rend élethalálharcát vívta, míg aztán 1773. augusztus 16-án (július 21-i dátummal) a rend megszüntetéséről kiállított okmány napvilágot látott.

Ezzel tehát Pignatelli, mint minden rendtestvére is, megszűnt jezsuita lenni. Egyszerű világi pap lett, akinek azonban a feloszlató rendelet szerint tilos volt a lelkipásztori tevékenység mindenféle formája. Visszavonult Bolognába, mint világi pap ismét felvette eredeti nemesi címét, és idejét újabb tanulmányoknak szentelte. A spanyol király neki és vele együtt élő testvérének is kegydíjat juttatott, úgyhogy biztosítva volt állapotuknak megfelelő életmódjuk. Ez a kegymegnyilvánulás bizonyos idősebb testvérük közbenjárására történt, aki 1772-ben elhagyta Franciaországot, és azóta Madridban élt. Míg a fiatalabb testvér az új körülmények között csakhamar megfeledezett egykori eszményeiről, és elvált Józseftől, hogy nagyvonalúbban élhessen, József a Spanyolországból számára érkező anyagi eszközökkel egykori rendtársait támogatta, akik a legnagyobb ínségben tengették életüket. Az itáliai főnemességhez fűződő rokoni kapcsolatait is arra használta fel, hogy kiterjessze segítségét. Az Egyházi Állam északi részében élő, volt spanyol jezsuitákról történő gondoskodás lett a következő évtizedekben Pignatelli József voltaképpeni és kiemelkedő feladata.

A jezsuiták egy kis csoportja az egykori lengyel vidékeken és Fehér-Oroszországban a megszokott módon élte tovább közösségi szerzetes életét, mert II. Katalin cárnő a pápai rendelet semmibe vételével megtartotta a rendet Oroszországban. Az ottani jezsuiták számára, akik a rend feloszlata után voltaképpen már nem is léteztek, nem kis problémát jelentett ez a helyzet. VI. Pius (1775–1799) még a Bourbon udvarok nyomása alatt állt, s ezek semmiféle engedékenységet nem akartak tanúsítani a jezsuita rend feloszlata kérdésével kapcsolatosan. Csak amikor a francia forradalom hatására alapvetően megváltozott egész Európa politikai helyzete, tudta a pápa a Fehér-Oroszországban még meglevő házakat formálisan jóváhagyni, és engedélyezni számukra, hogy más országokból származó volt jezsuiták ismét csatlakozhassanak a rendjükhöz. 1797. július 6-án tette meg Pignatelli József ezt a lépést.

1799-ben Pármában megalakult azoknak a jezsuitáknak közössége, akik még mindig a rend fehér-oroszországi ágához tartoztak. Csakhamar akadtak olyan fiatalemberek, akik a társasághoz akartak csatlakozni. Pignatelli lett az első újoncmester. 1803-ban a rend fehér-oroszországi általános helynöke Itália provinciálisává nevezte ki. 1806-tól kezdve Pignatelli József Rómában élt, miután előzően két évet töltött Nápolyban.

1808-ban francia csapatok elfoglalták Rómát, és 1809-ben formálisan megszűnt az Egyházi Állam, a pápát elhurcolták, és betiltottak minden szerzetet. Ezekben az években Pignatelli Rómában keresett lelkipásztor volt, és vigyázott kis közösségére.

Ott is halt meg hetvennégy éves korában. Bámulatos, hogy gyenge egészségi állapota mellett el tudta érni ezt a magas kort. Élete nagy kívánságának beteljesülését: rendjének végleges és általános visszaállítását nem érte már meg. Elég jelentős volt azonban a pápa szándéka, hogy az 1773-ban kikényszerített határozatot visszavonja. A körülmények, mindenekelőtt elhurcolása azonban nem tették ezt lehetővé. Szükség volt még a felszabadító háború nagy eseményeire, Napóleon bukására és a pápa Rómába való visszatérésére. Csak ezután, 1814. augusztus 7-én teljesedett Pignatelli és oly sokan mások kívánsága: a Sollicitudo omnium Ecclesiarum bullával VII. Pius (1800–1823) visszaállította a feloszlalt Jézus Társaságot.

Pignatelli József személye és életműve áthidalja az 1773–1814 közötti 40 esztendő. A „rég” Jézus Társaságból való volt, hiszen húsz évet eltöltött a rendben feloszlata előtt. Az „új” Jézus Társaság pedig joggal tekinti őt atyjának, aki egyike volt azoknak, akik hűségesek maradtak a rend szelleméhez, és továbbadták azt az új nemzedéknek.

Józsefet 1933-ban boldoggá, 1954-ben szentté avatták. Teste a római Gesù templomban nyugszik, ahol a rend alapítójának sírjára is áll.

November 30.

SZENT ANDRÁS APOSTOL

November 30.

+Petra, 60.

Szent János elbeszélése szerint András egyike annak a két tanítványnak, akik először követték Jézust. Kezdetben Keresztelő János tanítványai közé tartozott, de amikor meggyőződött róla, hogy Jézusban megtalálták a Messiást, hozzá csatlakozott. Ezért vitte el Jézushoz a testvérét, Simon Pétert is (Jn 1,35–42).

A Márk-evangélium szerint Jézus maga hívta meg Simonnal és Zebedeus fiaival, Jakabbal és Jánossal együtt a Galileai-tó partján (1,16–20; vö. Mt 4,18–22). András jelen van, amikor Péternek, Jakabnak és Jánosnak az utolsó időkről beszél Jézus az Olajfák hegyén (Mk 13,3), és Fülöppel ő viszi a pogányokat Jézushoz az utolsó napokban (Jn 13,22).

Az újszövetségi apokrif iratok, különösen az András Cselekedetei sok részletet közölnek az apostol életéből, de ezek történeti hitelessége nagyon kérdéses. Az apostolok szétválása után András Kisázsia

tartományban a Fekete-tengertől délre fekvő vidéken, Thrákiában és Görögországban hirdette az evangéliumot. Biztosnak látszik a hagyománynak az az adata hogy 60-ban az achaiai Petra városában keresztre feszítették. Keresztjének szarait nem derékszögben, hanem átlósan ácsolták, ezért nevezik András-keresztnek ezt a formát.

Ereklyéit a 4. századtól Konstantinápolyban őrizték, 1208-ban erőszakkal vitték át Amalfiba. II. Pius pápasága idején, 1462-ben a fejet Rómába vitték. 1964-ben, a keleti és nyugati Egyház kiengesztelődésének jeleként a pápa átadta a konstantinápolyi pátriárkának, és Petrába, vértanúsága helyére került vissza.

Ünnepét a naptárak november 30-ra teszik. Rómában a 6. század óta ünneplik.

András életéről – aki az elsők között követte Krisztus hívó szavát: „Jöjjetek utánam, én emberhalásszá teszek titeket!” – az evangéliumokból keveset tudunk meg. Annál többet mond el az András Cselekedetei című apokrif könyv. Elbeszéli, hogy milyen viszontagságok közepette vitte Krisztus örömhírét András apostol Örményország napégette pusztaságain, Kurdisztán szakadékos hegyein át a Fekete- tenger partjáig. Feltűnik a szkíták földjén is, és hirdeti az evangéliumot a nomád pásztorok és vadászok sátraiban. Végigjárja Thrákiát és Görögországot, míg végül Achaiában Aegeas prokonzul elé állítják.

A helytartó megkérdezte tőle: „Te vagy az az András, aki lerontod a bálványok templomát, és az embereket abba a babonás szektába csábítod, amelynek kiirtására a római császárok parancsot adtak?” András így válaszolt: „A római császárok még nem ismerték föl, hogy Isten Fia minden ember üdvösségéért jött el”, és meggyőző tanúságot tett Jézus mellett.

Aegeas kifakadt: „Csodálkozom rajta, hogy értelmes ember létedre hogyan tudsz olyan valakit követni, akiről magad mondod, hogy keresztre feszítették.” Erre András elmagyarázta, hogy Jézus kereszthalála misztérium, és hajlandónak mutatta magát arra, hogy e misztériumról többet is elmondjon, ha a helytartó hallani akarja. Aegeas így felelt erre: „Én türelemmel meghallgatlak, de ha te utána nem teszed meg engedelmesen, amit mondok neked, magad is megtapasztalhatod a kereszt misztériumát!”

András egy nagy beszédben föltárta a kereszt által történt megváltást. A helytartó egyre türelmetlenebbül hallgatta. Végezetül börtönbe küldte, hogy András rájöjjön: teljesen értelmetlen dolog önként a kereszthalált vállalni és kitenni magát a legszörnyűbb kínoknak. Amikor a legválogatottabb kínzások sem törték meg, parancsot adott, hogy feszítsék keresztre.

Amikor András megpillantotta a számára készített keresztet, hangosan fölkiáltott: „Üdvözlégy, szeretett kereszt! Te szépséget és ragyogást nyertél az Úr tagjaitól. Mert mielőtt az Úr fölszállt volna reád, a föld rémülete voltál, most azonban rajtad keresztül az én Uramhoz megyek!”

Miután megfeszítették, két napig függött András a fán, s a legenda szerint ő maga tartotta vissza az embereket attól, hogy levegyék. A harmadik napon véget értek kínjai. Halála pillanatában csodálatos fény ragyogta körül, és Krisztus hűséges vértanúja látta, hogy dicsőségében jön el érte az Úr.